

प्रास्ताविक

આ વિજયદેવ માહાત્મ્ય ૧૭ મા સંકાના જૈન ધર્મના इतिहासનો દ્રષ્ટિપ્ત ધર્મ ધર્મો ઉપયોગી ગ્રંથ છે. જૈન આચાર્યોમાં વિજયદેવસુરિ પ છેલા પ્રભાવશાલી આચાર્ય ધર્મી શકાય. પમના સમયમાં જૈન યતિ-સમુદાયમાં અને શ્રાવક-વર્ગમાં ધર્મી ઘટનાઓ અને પ્રાન્તિઓ ધર્મ. ધાર્મિક અને સામાજિક પરિસ્થિતિના અવલોકનની દ્રષ્ટિપ્ત ધ ઘટનાઓનો इतिहास ધર્મો રોચક અને સ્પષ્ટ છે; તેથી પ આશો इतिहास આ ગ્રંથના ધીજા ભાગ. પ્રકટ કરવાનો વિચાર રાખ્યો છે. તેમાં આ આજના ગ્રંથનો સાર આપવામાં આવે અને તે સાથે વિસ્તૃત ઉદાહરણ કરવામાં આવશે ગ્રંથકાર ધીવલ્લભ પાટકનો પરિચય પ તેમાં જ અપાશે. તેથી આ ભાગ લેવલ મૂલ ગ્રંથ તરીકે જ પ્રકટ કરાય છે.

-जिन विजय

નોંધ:—આ મંથનું છપામણ ખર્ચ, અમદાવાદ નિવાસી મહુમ સં. બા. ગિરધરલાલ ઉત્તમલાલ પારેજી શેઠ પ્રેમચંદ દોસ્તરામના સ્મરણાર્થે મુક્ત રકમમાંથી, તેના ટ્રસ્ટીઓ તરફથી આપવામાં આવ્યું છે. મહુમની ઇચ્છાનુસાર આ પુસ્તક, એના થોડા અભ્યાસીઓને વિના મૂલ્યે આપવાનું ઠરાવ્યું છે. તેથી અંથ મેળવવા ઇચ્છનાર, વધીલ કેરાવલાલ પ્રેમચંદ મોદી, હાલપટેલની પાળ, અમદાવાદ; એમના ઉપર પોટે જ પુરતું ખર્ચ મોકલી મેળવી શકશે.

—अवस्थापक.

श्रीवल्लभोपाध्यायविरचितं

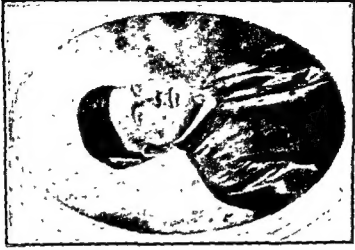
जयदेवसूरि-माहात्म्यम् ।

रागजातिराज भ० १९ श्रीविजयदेवसूरिगुरुभ्यो नमः ॥

स्वस्तीव स्वस्तिस्वरूपम् । वर्धमानं जिने नमि जगतः परममियम् ॥१॥

१-अहं वर्धमानं जिने नमितीति किराण्यवः सुगमः। कथम्०। वर्धमानं स्वस्ति-
न, संवृत्तौ-मिच्छितो, य स तथा तम्। किमिव। स्वस्तीव-स्वस्तिशब्द इव।
२-तुल्य-स्वस्ति कस्यानामित्यर्थेन मिच्छितं-कषार्तं, यत्तत्तम्। तथा तत्स्वस्ती-
पदादिरय स्वस्तिशब्द एव विद्यमानत्वात्। न तु घटादौ शब्दवृन्दे,
३-धैरायकत्वात्। न च कस्यानादिशब्दवृन्देऽपि, कस्यानादिशब्दवृन्दस्य
स्वस्तिशब्दत्वात्; सुवर्णादीनामपि पदादिराव। केनापि 'कस्याणमस्तु'
परमस्तु इत्यप्यर्थप्रतीतेः। पुनः कथंभूतं वर्धमानं! स्वस्तिस्वरूपं-
स्वस्तीव-स्वस्तिशब्दवत्। यथा स्वस्तिशब्दः केनाप्युच्यते। भुतः मन्-
४-स्य कस्याचित् स्वस्तिकारीत्यात्, तथा वर्धमानजिनोऽपीति। स्वस्तीव
५-इत्यत्र अकृतशब्दनिर्देशत्वात् अव्ययरत्वात्। द्वितीयविभक्तयेक-
६-तनामिति साम्यद्वयत्वात्। भिन्नविभक्तयोपमां मुखाः कापि प्रयुज्यते
७-इति साम्येन तत्रैव कथितत्वात्। मुरं चन्द्रमिवालोकाय
८-विभक्तयोपमादोषोऽपि नेति। ननु पुंलिङ्गस्त्रीलिङ्गशब्दान् विहाय
९-किं प्रयोजनम्। अव्ययशब्दानां नपुंसकलिङ्गत्वात्। नपुंसकस्य च
१०-नैकम्-प्रशब्दश्चाय शब्दश्च, द्वावेतौ प्रमाणः पुरा। कण्ठं भिरवा
११-॥ १ ॥ इति प्राचां वचनान्; प्राचादिशब्दवत् स्वस्तिशब्दस्य
१२-स्वरूपकत्वाभ्यामवश्यं सर्वोक्तत्वात् स्वस्तीत्यस्य अव्ययस्य नपुंसकस्य
१३-अथवा 'सदृशं त्रिषु लिङ्गेषु' इत्युक्तत्वात्, अव्ययानां त्रिवि-
१४-धस्वीत्यनयोः वचनयोपमापदयोः पुंलिङ्गद्वितीयैकवचनेमवाधसे-
१५-न अव्ययोपमापदयोः प्रयोगे-सदृशं त्रिषु लिङ्गेषु, सर्वासु च
१६-न व्येति तदव्ययम्॥१॥ इत्युक्तत्वात्। यथा अव्ययशब्दो लिङ्गादिषु
१७-श्रीविजयदेवमाहात्म्यनामकं काव्यमपि। स्वास्तिमत्त्वं कर्तुंभोत्र
१८-न व्येतीति कवेराभिप्रायः। पुनः कथंभूतं वर्धमानं जिने!
१९-दार्थमेतदुभयोर्विशेषणं इति स्तोकार्थः ॥ १ ॥

સદ્ગત મોદી શ્રીયુત પ્રેમચંદ દોલતરામ સ્મારક-ગ્રન્થાંક ૨

અમદાવાદ નિવાસી સદ્ગત શ્રીયુત પ્રેમચંદ દોલતરામ મોદીના પુણ્યસમરણાર્થે, નેમના સ્નેહી રા. યા. શ્રીગિરિશ્ચાલ
 ઉત્તમરામ પારેલ, ઈ. પ., વલ્લભલ્. ધી. (પરિલય મોસીવયુદર-અમદાવાદ) વખતે અર્પણ કરેલા દ્રવ્યમાંથી
 આ ગ્રન્થ પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો છે.

जैन साहित्य
संग्रहोपक सन्धमाला

विजयदेव-माहात्म्यम्

सम्पादक
भिक्षु जिन विजय

જૈન સાહિત્ય સંશોધક ગ્રંથમાલા

સન્ધ્યાક-૧

ધીધીસુપપાટક-વિરચિતં

વિજયદેવ-માહાત્મ્યમ્

(પ્રથમ ભાગ-મૂલમાત્ર)

સંશોધક તથા સંપાદક

મિત્રુ જિન વિજય

[આચાર્ય-ગુજરાત પુરાતત્વ મંત્રિર-અમદાવાદ]

પ્રકાશક

જૈન સાહિત્ય સંશોધક સમિતિ મારફત

મહુમ રા. શા. ગીરધરલાલ જીવમરામ પારીસ

શી. પ. પલપલ. શી. શા દૂસ્તીબો

અમદાવાદ

Edited by Muni Jin Vijaysji Jaina Sahitya Samsodhaka Karyalaya Ahmedabad and
Published by K. P. Modi the trustee of late R. B. Girdharlal Uttamram Parikh
Haja Patel's Pole Ahmedabad and Printed at the Diamond Jubilee Printing
Press, Salapose Road Ahmedabad by Devidas Chhaganlal Parikh. 1928.

1st Edition.

500 Copies.

જિ. સં. ૧૯૮૪]

[જિ. સં. ૧૧૨૮

પ્રાસ્તાવિક

આ વિજયદેવ માહાત્મ્ય ૧૭ મા સૈકાના જૈન ધર્મના ઇતિહાસનો દ્રષ્ટિયે એક ઘણો ઉપયોગી ગ્રન્થ છે. જૈન આચાર્યોમાં વિજયદેવદ્વારે ૫ હેજાર પ્રભાવશાલી આચાર્ય ગણી શકાય. પદ્મના સમયમાં જૈન યતિ-સમુદાયમાં અને આચક-વર્ગમાં ઘણી ઘટનાઓ અને પ્રાન્તિઓ થઈ. ધાર્મિક અને સામાજિક પરિસ્થિતિના અવલોકનની દ્રષ્ટિયે ૫ ઘટનાઓનો ઇતિહાસ ઘણો રોચક અને સુચક છે; તેથી ૫ આલો ઇતિહાસ આ ગ્રન્થના બીજા ભાગરૂપે પ્રકટ કરવાનો વિચાર રાખ્યો છે. તેમાં આ આઠા ગ્રન્થનો સાર આપવામાં આવશે અને તે સાથે વિસ્તૃત ઊદાપોદ કરવામાં આવશે. ગ્રન્થકાર શ્રીવલ્લભ પાટકનો પરિચય પણ તેમાં જ અપાશે. તેથી આ ભાગ ફેબલ મૂલ ગ્રન્થ તરીકે જ પ્રકટ કરાય છે.

—જિન વિજય

નોંધા:—આ ગ્રંથનું છપામણ ખર્ચ, અમદાવાદ નિવાસી મહુમ રા. બા. ગિરધરલાલ ઉત્તમલાલ પારેજે શેઠ પ્રેમચંદ દોલતરામના સ્મરણાર્થે મુકેલ રકમમાંથી, તેના ટૂંકટીઓ તરફથી આપવામાં આવ્યું છે. મહુમની ઇચ્છાનુસાર આ પુસ્તક, એના યોગ્ય અભ્યાસીઓને વિના મૂલ્યે આપવાનું ઠરાવ્યું છે. તેથી ગ્રંથ મેળવવા ઇચ્છનાર, વધીલ કેશવલાલ પ્રેમચંદ મોદી, હાજપટેલની પોળ, અમદાવાદ; એમના ઉપર પોણે જ પુસ્તું ખર્ચ મોકલી મેળવી શકશે.

—વ્યવસ્થાપક.

श्रीवल्लभोपाध्यायविरचितं विजयदेवसूरि-माहात्म्यम् ।

ॐ ॥ श्रीतपागच्छाधिरान भ० १९ श्रीविजयदेवसूरिगुरुभ्यो नमः ॥

स्वस्तीव स्वस्तिसेवृक्तं स्वस्तीव स्वस्तिकारकम् । बर्द्धमानं जितं नोमि जगतः परममियम् ॥१॥

१-यै नमः । क्यारुपा-अहं वर्द्धमानं जितं नोमीति क्रियान्वयः सुगमः । कथम् ० ! वर्द्धमानं स्वस्ति-
सेवृक्तं-स्वस्ति-कल्याणेन, सेवृक्तं-मिळितं, य स तथा तम् । किमिह ! स्वस्तीव-स्वस्तिशब्द इव ।
कथंभूतं स्वस्ति ! स्वस्तिसेवृक्तं-स्वस्ति कल्याणमित्यर्थेन मिळितं-क्यात्, यत्तत्तम् । तथा तत्स्वस्ती-
त्यस्यार्थस्य कल्याणापरपर्यायस्य स्वस्तिशब्द एव विद्यमानत्वात् । न तु घटादी शब्दवृन्दे,
घटादिशब्दानां अपरपरार्थैवापकृत्वात् । न च कल्याणादिशब्दवृन्देऽपि, कल्याणादिशब्दवृन्दस्य
स्वस्तिशब्दस्य पर्यायान्तरत्वापकृत्वात्, सुवर्णादीनामपि पर्यायत्वात् । केनापि 'कल्याणमस्तु'
वायादीर्बन्धने निवेदिते स्वर्णमस्तु इत्यप्यर्थप्रतीतेः । पुनः कथंभूतं वर्द्धमानं ! स्वस्तिकारकं-
कल्याणकारकम् । किमिह ! स्वस्तीव-स्वस्तिशब्दवत् । यथा स्वस्तिशब्दः केनाप्युद्धरितः सुतः सन्
स्वस्तिमयोऽस्वस्तिमयो वा यस्य कल्याणत्वं स्वस्तिकारीत्वात्, तथा वर्द्धमानजितोऽपीति । स्वस्तीव
इत्युपयोगपरमापदयोः स्वस्ति इत्यत्र अहृतशब्दनिर्वृत्तत्वात् अव्ययत्वात्, द्वितीयाभिमतके-
वचनछेदः विभिन्नविज्ञवचनानामिति बाधमदवचनात् । मिश्रजिगोपमां सुधां वापि मधुञ्जने
तथापि जिगमेदं तु मेतिरे, इति बाधभेदेन तत्रैव कथितत्वात् । सुखं चाऽमिश्रात्मिकव
इत्याद्युदाहरणम् । मधुसकजिज्ञोपमादोषोऽपि भेति । मधु पुंलिङ्गस्त्रीलिङ्गशब्दात् विराज
आदित एव अव्ययशब्दप्रयोगे किं प्रयोजनम् । अव्ययशब्दानां मधुसकजिज्ञोपमात् । मधुसकस्य च
कार्यकरणे समीक्षितत्वात् इति चेन्नैवम्- 'सदृशं भाव सदृशं, द्रावेती प्रकृतः पुनः । कर्तुं शिवा
विनिर्घोषो, तस्याम्ममल्लकाचकी ॥ १ ॥' इति शार्ङ्गो वचनात् । शार्ङ्गारिशब्दस्य स्वस्तिशब्दस्य
मधुसकजिज्ञोपमेऽपि मल्लकाचकारकत्वाभ्यामवश्यं समीक्षितत्वात् स्वस्तीवस्य अव्ययस्य मधुसकस्य
प्रथमतः प्रयोगो न दोषायेति । अथवा 'सदृशं त्रिषु जिज्ञेपु' इत्युत्तरात्, अव्ययानां त्रिष्वपि
त्रिषुप्यमानरूपत्वात्, इह स्वस्तीत्यनयोः सम्योपमापदयोः पुंलिङ्गस्त्रीलिङ्गवचनेमवाचने-
यमिति । तथा स्वस्तीत्यत्रोभयत्र अव्ययोपमापदयोः प्रयोगे- 'सदृशं त्रिषु जिज्ञेपु, मर्कतु च
विभक्षितु । वचनेषु च सर्वेषु, यत्तं वीति तद्वचनम् ॥ १ ॥' इत्युत्तरात् । यथा अव्ययशब्दो जिज्ञेपु
कदापि न व्येति तथा एतच् श्रीविजयदेवमाहात्म्यनामकं बाधकमिति । स्वस्तिमवदे कर्तुं न इ
च्छेत्प्रसृतीनां स्वस्तिकर्तृत्वे च न व्येतीति कवेराभिप्रायः । पुनः कथंभूतं वर्द्धमानं जितं !
जगतो लोकस्य परममर्थं प्रकटापेक्षतुभयोर्विशेषणं इति कोट्यर्थः ॥ १ ॥

પ્રાસ્તાવિક

આ વિજયદેવ માહાત્મ્ય ૧૭ મા મેકાના જૈન ધર્મના જિનિદાનની દૃષ્ટિ ૫ ઉપયોગી ગ્રંથ છે. જૈન આચાર્યોમાં વિજયદેવચરિ ૫ દેવ પ્રભાવશાળી આચાર્ય શકાય. પમના સમયમાં જૈન યજ્ઞિ-સમુદાયમાં અને આચાર્ય-વર્ગમાં થતી મટન પ્રાન્તિઓ થઈ. ધાર્મિક અને સામાજિક પરિસ્થિતિના અવલોકનની દૃષ્ટિ ૫ ૫ જિનિદાન ઘણો રોચક અને સૂચક છે; તેથી ૫ આગો જિનિદાન આ ગ્રંથના ધી પ્રકટ કરવાનો વિચાર રાખ્યો છે. તેમાં આ આગા ગ્રંથનો સાર આપવાને અને તે સાથે વિસ્તૃત ઝડાપોઢ કરવામાં આવશે. ગ્રંથકાર સીવલમ પાઠકનો ના તેમાં જ અપાશે. તેથી આ માગ કેવલ મૂલ ગ્રંથ તરીકે જ પ્રકટ કરાય છે.

-જિન વિન

નોંધ:—આ ગ્રંથનું છપામણ ખર્ચ, અમદાવાદ નિવાસી મહુમ ગિરધરલાલ ઉત્તમલાલ પારેખે શેઠ પ્રેમચંદ દોલતરામના સ્મરણા રકમમાંથી, તેના ટ્રસ્ટીઓ તરફથી આપવામાં આવ્યું છે. મહુમની ઇચ્છા આ પુસ્તક, એના ચોખ્ખા અભ્યાસીઓને વિના મૂલ્યે આપવાનું ઇરાદું ગ્રંથ મેળવવા ઇચ્છનાર, વધીલ કેશવલાલ પ્રેમચંદ મોદી, હાજીપટેલ અમદાવાદ; એમના ઉપર પોણે જ પુરતું ખર્ચ મોકલી મેળવી શકશે

—અવસ્ત

पत्युक्तं वच ईदृशं श्रुत्वा सा मुमुदे हृदि । मम स्वामिन् सुतो भावी येन्येति प्रागचिन्तयम् ॥
 पत्या सार्धं श्रुभान् भोगान् देवतास्पन्देयैव किम् । सुद्वाना माधरुर्ध्वं सा ततस्तनयितुमुद् ॥
 उत्सयेन सुतेनापि निरावाधतया तथा । तस्याः कुसो सरस्यां सन् गर्भः पद्म इवैवम् ॥१६॥
 पर्मेकमाणि कुर्वन्ती पूरयन्ती च दोहदान् । गर्भयोग्यानि भोग्यानि सुद्वाना चाप्यवर्तन् ॥
 चतुर्विंशत्तमे वर्षे षोडशस्य शतस्य हि । पीपे मामे सिते पक्षे त्रयोदश्यां दिने रत्नी ॥१८॥
 नक्षत्रे रोहिणीनाम्नि सम्म्यग्योगसमन्विते । सर्वास्वाद्यासु सौम्यासु निष्पन्नास्त्रावनीषु च ॥
 स्थिरं वरं ह्ये लग्ने शोभमाने शुभग्रहेः । उषस्थानस्थितेः सर्वः स्वस्वस्त्रामिमिरीसितं ॥२०॥
 परिपूर्णं तथा सार्धं नवमासावधौ श्रुते । पुत्रं प्रापून् मा पूतनाग्रज्योतिस्तनुदयम् ॥२१॥
 निरातङ्गा निरातङ्गं निदशोका शोकवर्जितम् । सुभगा सुभगं सौम्या सौम्याकारं सुखाकरम् ॥
 —पह्मिः कुलकम् ।

स सदोचितवालाख्यगोत्रोदयकरोऽगुरुत् । जगज्ज्योतिष्करोऽगारान्तःस्थः शम्भोऽयमेव हि ॥
 अगापन् जन्मयोग्यानि गीतानि च सुयोपितः । वायान्यऽवादयन् श्रेष्ठी विचिरानि दिवानिमनः ॥
 ततः मालः सिरश्रेष्ठी समाहूय महाननान् । तंभ्योऽद्वानालिकैराणि सुतजन्म निर्यं यतः ॥२५॥
 अभूजयनयाकारः सारः श्रेष्ठिस्थिरालये । आन्यसम्बन्धिनश्चान्ये लोका जगद्वन्द्विना ॥ २६॥

१५-भोगान् शब्दादीन् भुज्याना अनुभवन्ती । भुज्याना इत्यत्र 'ताच्छीत्यवर्धो-
 वनशक्तिषु पानम्' इत्यानन् ताच्छीत्यर्थः ।

१६-पद्मशब्दः कमलवाची पुनर्पुंसकलिङ्गवान् पुच्छिहो व्याख्येयः ।

१७-दोहदशब्दः पुनर्पुंसकः ।

२३-स पाण्डोऽगुरुत् अशोभत । कथंभूतो बाळः ? सदा कथितबाळावयवो-
 दयकरः । कथंभूतः स बाळः ? अगारान्तःस्थः सन् गृहमध्यस्थितः सन् जगज्ज्योतिष्करः । क
 इव ? करदेवतेः दि निश्चयेन शरयः आकाशस्थितः अयमेव सूर्य इव । कथंभूतः सूर्यः ? सदा
 कथितबाळावयवोत्रोदयकरः-कथिता योग्या बाळः प्रथमतस्तत्तादोहदावान् बाळः इत्यन्वा
 माम् परय सः कथितबाळावयवः तत्तादोहदाः सूर्यो बाळ एवोच्यते । गोत्रे अर्कोद्दरकण्ठे ।
 उदयं कष्टमनं करोतीति गोत्रोदयकरः । कथितबाळावयवाधौ गोत्रोदयकरभेदि कथंभूतः कथि-
 तबाळावयवोत्रोदयकरः । पुनः कथंभूतः अयमा ? जगज्ज्योतिष्करः ।

२५-तेषां राजादिकैराणि, इदौ बह्वल्भः सुतः-इति पाठान्तरम् ।

२६-पुं प्रसवैधर्मयोः, जलावयवैः, इत्यादि. परमैवदी इत्यन्व अजगत्पत्नी इत्यन्वपुनरु-
 वचनं उदयवन् वासवान् अनुसितार्थः । उदयवति-

माहात्म्यं पूर्वसूरीणामतिशेतेऽत्र भूतले । विजयदेवसूरीणां माहात्म्यमधिकं सदा ॥२॥
 विजयदेवमाहात्म्यं वर्ण्यतेऽत्र यतोऽद्भुतम् । विजयदेवमाहात्म्यं नाम काव्यं ततः स्मृतम् ॥३॥
 विजयदेवमाहात्म्यनाम काव्यं कविम्रियम् । श्रीवल्लभ उपाध्यायः कुस्ते स्वार्थसिद्धये ॥४॥
 विजयदेवसूरीणां प्रगुणाः सद्गुणा गुणाः । विदिता अवदाताश्च प्रेरयन्ति यतोऽत्र माम् ॥५॥ युग्मम्
 भास्वच्छ्रीभारते क्षेत्रे, धरालङ्करणं सदा । पुराणां भाति राजेव श्रीईदरपुरं पुरम् ॥६॥
 तत्र श्रेष्ठी स्थिरो नाम श्रेष्ठश्रेष्ठिशिरोमणिः । ऋद्धिमान् भूपतेः प्रेष्ठः श्रेष्ठः सर्वप्रतिष्ठया ॥७॥
 रूपानाम्नी मरुपा स्त्री तस्यासीच्छुभलक्षणा । विनयादिगुणोपेता रूपवत्स्वम्रियम्रिया ॥८॥
 एतां जापापती भोगान् शचीशकाविद्यानिशम् । अमुद्राताममुद्रातां रतिप्रीतीय चेत्तसि ॥९॥
 सुखसुप्तैकदा रूपा स्वप्ने सिंहं व्यलोकयत् । एतत्प्रभावान्मे पुत्रो भावी चेति व्यचिन्तयत् ॥१०॥
 उत्थाय मातराहेति पतिं प्रति पतिप्रता । अद्यापश्यमहं राज्ञी स्वप्ने सिंहं सह श्रिया ॥११॥
 इति ध्रुवा वचस्तस्याः स्थिरः स्थिररतिः पतिः । अभवच्छुभवद्वक्त्रं ध्रुवा प्रीतो भवेन्न कः ॥
 पतिः पत्नीं प्रति प्राह तव पुत्रो भविष्यति । सूर्यवद्भुवि तेजस्वी सर्वसर्वसहाधिपः ॥१२॥

५-प्रगुणाः प्रकृष्टाः अन्यसूरिजनापेक्षया, क्रोधाक्रोशगालिप्रमुखप्रतिकूलदोषरहित-
 त्वान्, एकैकतोऽधिकत्वाच्च; गुणा भयानकमनोहरत्वादयो येषां ते प्रगुणाः । गुणाः शौर्वाचार्य-
 शौर्वाचार्यशौर्वाचार्यः । 'पठिरुवो १ तेयस्सी २' इत्यादयः पट्त्रिंशत्सूरिसम्बन्धिनः, सप्तविंशतिः
 साप्तसम्बन्धिनो वा । कथंभूताः गुणाः सद्गुणाः सन्तो विद्यमानाः सत्याः प्रशस्याः अर्था वा;
 पूर्वसूरीणां अपरसाधुजनानां च गुणानामपेक्षया सुभगत्वादयस्तत्तद्गुणप्रतिकूलाऽसुभगत्वादिवोप-
 रहितत्वात्; येषां ते सद्गुणा इति गुणविशेषणे युक्तम् ॥५॥

६-श्रीईदरपुरमित्यत्र सम्म्यङ्करणं प्रकटावबोधार्थं, सन्धौ हि इदंपुरमित्यनिष्ठनामा-
 शब्दानिरासार्थं च; विवक्षितत्वात् सन्धेः, 'मो भगो अपो अपूर्वस्येति' पाणिनीयसूत्रवत्;
 'अहंभूतं समाना' इति सारस्वतसूत्रादिवत् । अहं पूर्वो अहं पूर्वं इत्यहंपूर्विका क्षियामिवि
 गौडवचनवत् । न चात्र 'संहितैकपदे मित्या' इति कथनात् श्रीईदरपुरमित्येकपदत्वात् निरप-
 न्निविधानाशङ्का करणीया; मो भगो अपो अपूर्वस्येत्येव एकपदत्वे सत्यपि सन्धेरकरणे शायकात् ।
 श्रीईदरपुरं पुरं च इव राजेव । कथंभूतो राजा ? सदा धरालङ्करणं प्रथितया अलङ्कारः । अल-
 ङ्कारजगद्भ्यः अलङ्कारितत्वात् राज्ञो विशेषणे नपुंसकवचनं न दुष्टम् । पुरविशेषणे तु पुरसामर्थ्य
 नपुंसकत्वात् नपुंसकवचनं विशिष्टमेवेति ॥६॥

८-स्वप्नं शौर्वाचार्यमिव नाजकमिव वा यथा शौर्वाचार्यं नाजकं वा वत्तमं भवेत् तथा
 रूपा नाम्नी कथयि ।

१३-सूर्यस्याः सर्वसहायाः शशितयाः अधिपः स्वामी सर्वसर्वसहाधिपः ।

यन्मुक्तं वप ईदं शुभा सा शुभदे दृदि । मम स्वामिन् सुतो भावी पेधीति मागचिन्तयम् ॥
 पत्या सार्धं शुभान् भोगान् देवतास्पन्देयैव किम् । भुजाना माधरहर्ष सा तनस्तनचित्तमुत् ॥
 उत्सयेन सुतेनापि निरावाधतया तथा । तस्याः कुत्सी सरस्यां सन् गर्भः पद्म इवैषन ॥१६॥
 भर्मेकमाणि कुर्वन्ती पूरयन्ती च दोहद्वान् । गर्भयोग्यानि भोग्यानि भुजाना चाप्यवर्तत ॥
 घटुस्त्रिभक्तये वपे चोदस्य क्षतस्य हि । पौपे माते सिने पले त्रयोदश्यां दिने रवी ॥१८॥
 सप्तमे रोहिणीनाम्नि सम्पन्नयोगसमन्विता । सर्वास्ताशायु सौम्यायु निष्पन्नाभावनीषु च ॥
 स्थिरे वरे ह्ये लन्ने गोभमाने शुभग्रहेः । उग्रस्थानस्थितेः सर्वः स्वस्वस्याभिभिरीक्षिते ॥२०॥
 परिपूर्णे तथा सार्धं नवमासावधौ शुभे । पुत्रं प्राप्नुत सा पूतजाग्रज्योतिस्तनूदयम् ॥२१॥
 निरातङ्गा निरातङ्गं निःशोका शोकवर्जितम् । सुभगा सुभगं सौम्या सौम्याकारं सुखानुरम् ॥
 —पद्भिः कुलकम् ।

स तदोचितवालाख्यगोत्रोदयकरोऽमुरत् । जगज्ज्योतिष्करोऽगारान्तःस्थः स्वस्थोऽयमेव हि ॥
 अगायन् जन्मयोग्यानि गीतानि च सुषोषितः । वायान्यऽवाप्यन् अष्टौ विविधानि दिवानिश्च ॥
 ततः प्रातः स्थिरभैष्ठी समाहूय महाजनान् । तेभ्योऽदाक्षालिकेराणि मुतजन्म म्रियं यतः ॥२५॥
 अभूजयन्माकारः सारः श्रेष्ठिस्थिरालये । आत्मसम्बन्धिनधान्ये लोका वदसर्वस्तदा ॥ २६

१५—भोगान् दादादीन् भुजाना अनुभवन्ती । भुजाना इत्यत्र 'ताच्छ्रीत्यवयव-
 धनशक्तिषु धानम्' इत्यानेश् ताच्छ्रीत्यार्थः ।

१६—पद्मसदः कमलवाची पुनपुंसकलिङ्गत्वात् पुस्तिको व्याख्येयः ।

१७—दीददसदः पुनपुंसकः ।

२३—स बाळोऽमुरत् असोभव । कर्धभूतो बाळः ? सदा उचितवालाख्यगोत्रो-
 दयकरः । कर्धभूतः स बाळः ? अगारान्तःस्थः सन् गृहमध्यस्थितः सन् जगज्ज्योतिष्करः । क
 इव ? उत्प्रेक्ष्यते; हि निश्चयेन तस्यः आकाशस्थितः अयमेव सूर्य इव । कर्धभूतः सूर्यः ? सदा
 उचितवालाख्यगोत्रोदयकरः—उचिता योग्या बाळः प्रथमतस्तत्काळोद्भवत्वात् बाळक इत्याख्या
 माम यस्य सः उचितवालाख्यः तत्काळोद्भवः सूर्यो बाळ एवोच्यते । गोत्रे अर्थाद् उदयाचले ।
 उदयं उद्गमनं करोतीति गोत्रोदयकरः । उचितवालाख्यआसी गोत्रोदयकरोति कर्मधारये उचि-
 तवालाख्यगोत्रोदयकरः । पुनः कर्धभूतः अयमा ? जगज्ज्योतिष्करः ।

२५—तेषां सप्तालिकेराणि, ददौ यद्वस्तुभः सुतः—इति पाठान्तरम् ।

२६—सुं प्रसदैश्वर्ययोः, गवावप्येके; आदिः परस्मैपदी इत्यस्य अनयतनी प्रथमपुरुषबहु-

वचनं वदसन् वदसवान् चक्रुरित्यर्थः । तद्वर्जयति—

वर्द्धपिकं गृहीत्वाथ योपितो यान्तु तद्गृहम् । सद्गीतानि च गायन्तु स्थिराङ्गजननिर्यतः ॥ २७ ॥
 ततोऽङ्घ्रि पञ्चमेऽर्कस्य दर्शनं शशिनो निशि । कारयामासतुस्तस्य पितरौ परमोत्सवात् ॥ २८ ॥
 एवं जन्मोत्सवे दिव्ये जायमाने दिवानिशम् । आजगाम श्रियां धाम दग्धं मुदिनं दिनम् ॥
 सगोत्रानादराच्च निमन्त्र्य च महाजनान् । भक्तितो भोजयामास मृष्टान्नं लप्सिकादिकम् ॥
 तेषामिभ्यः ससभ्यानां नालिकेराण्यदात्ततः । चिरं जीव्यादयं बालो ददुरित्याग्रिषं च ते ॥ ३१ ॥
 वसत्यस्मिन् सदा लक्ष्मीर्वलबांश्च कुमारवत् । इति वासकुमारोऽयं पिता नामावदत्तदा ॥ ३२ ॥
 दिव्यदेवाङ्गनं चाप जलयात्रां महोत्सवात् । पुत्रस्याकुरुतां रूपं पितरौ प्रीतचेतसौ ॥ ३३ ॥
 एवं जन्मोत्सवं तस्य कृत्वा तुष्टपुत्रस्तराम् । पितरौ च तथैवान्ये तुष्टपुर्नागरा नराः ॥ ३४ ॥
 अथ वासकुमारोऽसाववर्धत दिने दिने । कलारूपमतापाद्यैर्द्वितीयाचन्द्रमा इव ॥ ३५ ॥
 श्रीमान् मसादनीयश्च सुरभ्यो दर्शनीयकः । प्रतिरूपोऽभिरूपश्च कलाकलितपुद्गलः ॥ ३६ ॥
 —युग्मम् ॥

धात्रीभिः पञ्चभिः सम्यक् पाल्यमानो दिवानिशम् । स प्रापत्सप्तमं वर्षं पठनाहं सदा विशोभा ॥
 शुभे मासे सिते पक्षे वरवारं वरं तिर्यौ । मुमुहूर्ते शुभे लग्ने मुपोमे मुदिने दिने ॥ ३८ ॥
 कृत्वा महोत्सवं दिव्यं गजाश्वादि विराजितम् । नानामकारवाद्यानां शब्दसन्दोहमुन्दरम् ॥
 कान्तासन्ततिसंगीतगीताद्भुतविधायकम् । गीयमानयशःकीर्तिं विबुधैर्मार्गधादिभिः ॥ ४० ॥
 विद्वद्भ्यापकाभ्यासे पिताऽध्यापयति स्म तम् । विद्याः सोऽधीतवान् सर्वाः पूर्वाधीत इवैव यत् ॥
 —चतुर्भिः कलापकम् ।

अधीतसर्वविद्यं तं विलोक्य विनयान्वितम् । पितरौ सममोदेतां तस्मिन्वास्निह्यतांतराम् ॥ ४४ ॥

२९—मुदिनशब्दः शोभनपर्यायः ।

३१—तेषामित्यत्र सम्प्रदानाभावात् चतुर्थी ।

३३—प्रशस्तकुरुतामिति अकुरुतां रूपम् ।

३६—प्रसादनीयः पश्यतां जनानां मनःप्रसन्नताकारी । सुरभ्यः सुष्ठु रमणीयः ।
 दर्शनीयकः पश्यतां जनानां नेत्राणां न भ्रमकारकः । प्रतिरूपः पश्यन्तो लोकाः पृथक् पृथक्
 प्रतिबिम्बमिव पश्यन्ति । अथ एव अभिरूपो मनोहरः । अथ एव कलाकलितपुद्गलः कलासहित-
 शरीरः । अथैव वासकुमारो द्वितीयः चन्द्रमाश्च एभिर्विशेषैः सदृशौ प्रेक्षेतामित्यर्थः । कुमार-
 पक्षे कलाकलितपुद्गलः विज्ञानकौशलान्वितवतुः । चन्द्रपक्षे षोडशोशान्वितवतुः ।

नन्यो नन्योऽभरत्स्नेहः पुत्रे पित्रोः क्षणे क्षणे । पितृपुत्रदशां वक्तुं नाश्वनोत्कोऽपि पण्डितः ॥
 अभमाणे तयागापे पुत्रमेमसरोवरे । पितरौ रसिकावास्तां हंसाविव निरन्तरम् ॥ ४४ ॥
 श्रीमद्वासकुमारस्य दर्शने जनचेतसाम् । इच्छा न घटतेऽशीच्छा लभते च श्रमं न हि ॥ ४५ ॥
 दिव्यं वासकुमारास्पदं लोका व्यलोकयन् । वरं रूपरसं चैव मापिबन् भ्रमरा इव ॥ ४६ ॥

एवं वासकुमारजन्मन इमं रम्योत्सवं सोत्सवाः,
 श्रुत्वा धर्मविभाषिनो भविजना धर्मं कुरुध्वं रतिम् ।
 श्रीमद्वासकुमार उत्तमकुलं पुण्याद् यथा धोतमाद्,
 दिव्याः सम्पद आपदापदयुता यूयं यथा प्राप्नुत ॥

इति श्री बृहत्सरस्वरागच्छीय श्रीजिनराजसूरि सन्तानीय पाठक श्रीज्ञानविमलशिष्य
 श्रीबल्लभोपाध्यायविरचिते श्रीमत्तपागच्छाधिराजपातशाह श्रीभक्तवर प्रदत्तजगद्गुरु-बिरुद-
 धारक श्रीहीरविजयसूरीश्वर पट्टालङ्कार पाविशाहि श्रीभक्तवरसभासंलग्न्य दुर्गादिजयवाद्
 महारक श्रीविजयसेनसूरीश्वर पट्टपूर्वाचलसहस्रकरानुकारि पाविशाहि श्रीजिह्वांगीर प्रदत्त-
 महावपाबिरुदधारि श्रीविजयदेवसूरीश्वर गुणवर्णन ग्रन्थे श्रीविजयदेवमाहात्म्यं साम्नि महा-
 काव्ये श्रीविजयदेवसूरि जन्मोत्सववर्णनो नाम प्रथमः सर्गः ॥ १ ॥

४३-पितृपुत्रदशां पिता च पुत्रश्च पितृपुत्रौ तयोर्दशां व्यवस्थौ पितृपुत्रदशाम् ।
 यत्र पितृदशां सवतवोत्सवकरणभयभयबहुमुख्यवस्तुवर्णाखण्डारादिभिरकरणपरमप्रेमपरणखण्ड-
 णाम् । पुत्रदशां विविधपाणक्यादिराजनीविशाखाद्यभ्ययनविनयसौख्योद्योगैर्द्वयोर्दशोऽपि पण्डितो वक्तुं न शक्नोत् च समर्थोऽभवत् ।

४४-हंसाविवि हंसाश्च हंसी च इति द्वन्द्वे पुमान् श्रिया इत्यनेन सहोक्तौ पुंसः शेषे
 हंसौ इति सिद्धिः । यथा प्राज्ञजम् प्राज्ञणी च प्राज्ञणौ तथा हंसावित्यपि ।

४५-पटपट्टायां पेटा ईहा भ्वादी पटादिः, पटादीनामनेकार्थत्वाद्दीर्घाद्योऽपि पटवि-
 पांतुरपि दीनाद्योऽपि शेषो न ईहाद्यः । ततोऽयमर्थः-न पटवे वपते इत्यर्थः ।

४७-मापदिति आसू व्याप्तौ लिङ्वाद्भूतत्वे प्रथमपुरुषैकवचने सिद्धमित्यर्थः ।

द्वितीयः सर्गः

अथ वासकुमारस्तद् भोगार्हं प्राप यौवनम् । यस्मिंस्त्यजति मच्छ्रीलमर्यादां मौनयौवनम् ।
मोमुह्यन्ते जना भोगे संसारारण्यचारिणः । यद्भ्रष्टांभगि मोहेन मृगनृष्णां मृगा इव ॥१॥
दुष्करं सुकरं कर्म सुकरं च तृणोपमम् । यद्भ्रष्टा येत्यमृतोऽपि मर्त्योऽनिमदमतवत् ॥२॥
इन्द्रियाणि घुरम्याणि विकसन्ति दिने दिने । यस्मिन् मर्यादये किं न पद्मानीव मुखाय तत् ॥
ईदृशं यौवनं प्राप्तो जयदत्त इवावभौ । श्रीमान् वामकुमारः स रूपवद् रूपमेव यः ॥ ५ ॥
अथ पुण्यात्मने तस्मै महान्तो व्यवहारिणः । ददुः कन्या जगन्मान्या लावण्यादिगुणैः शुभैः
तथाप्येकस्य सभ्यस्य महेभ्यस्य यत्तस्विनः । कन्यामनन्यसौजन्यलावण्यां पुण्ययौवनाम् ॥
दृष्ट्वा प्रीतावभूतां तत् पितरौ तद्गुणेरितौ । विज्ञायात्मीयपुत्रस्य योग्यां सौभाग्यसम्पदां ॥
विवाहयितुं कामौ तौ तां च तत्पितराविति । अयाचेतामिमां कन्यां दत्तमस्मत्सुताम् हि ॥१॥
तदा च पितरौ तस्या अहूतां विनयादिति । अनयोरस्तु वीबाहः उभयेषां मुखावहः ॥२॥
श्रुत्येतीत्वं स्थिरः श्रेष्ठि वचः कन्यापितुः शुचि । आननन्दं हृदानन्ददायी पाणिग्रहो न किञ्च
एवं वीबाहसद्वार्ता व्यदधातां परस्परम् । प्रेमतो जातरोमाञ्चौ पितरौ पुत्रकन्ययोः ॥३॥
स्वयं वासकुमारोऽथ प्रत्यवुध्यत सन्मतिः । मत्येकबुद्धबद्धसिद्धान्तोदितधर्मविद् ॥ १३ ॥

१-मौनं च मुनिसमूहः यौवनं च युवतीनां समूह इति समाहारद्वन्द्वे मौनयौवनम्
शरीराणां समूहो युवतीनां समूहश्च यस्मिन् यौवने वयसि सच्छीलमर्यादां त्यजति । मुनी
समूहो वृन्दं मौनं यौवनमिति चन्द्राचार्यादिप्रमाणेन; वस्तुतस्तु तद्विषयप्रत्ययोत्पत्तेः प्रागेव पुर्वत्र
वेन भवितव्यम्; एतौ युवतीनां समूहो यौवनं भिक्षादेरित्यपि जाभिश्चाणिनाद्वैतयत्परे इति पुं
झावेतीति वर्णलोपे यौवनं चतुर्वर्गपञ्चमांशोऽयम् । यत्र उक्तवान् भाष्यकारः-भिक्षादिषु युवति
महानन्यकर्म पुंवद्भावस्य सिद्धत्वात् । प्रत्ययविधाविति यथा-‘सुरूपमतिनेपथ्यं, कलाकुलं
यौवनम् । यस्य पुण्यकृतः प्रेथ्यं, सफलं तस्य यौवनम् ॥’ इति ।

५-रूपवत् मनुष्याकारधारि रूपमेव सौन्दर्यमेव ।

८-तत्पितरौ वासकुमारस्य मातरपितरौ तद्गुणेरितौ तस्याः कन्यायाः गुणा सौजन्य
दयस्तेरितौ प्रेरितौ यौ तौ सहृणेरितौ ।

९-तौ श्रीवासकुमारस्य पितरौ कर्तृपदमेतत्, तत्पितरौ तस्याः कन्यायाः पित
तत्पितरौ तौ तथा कर्मपदमिदं तां कन्यां इति अयाचेतां याचतिर्घातुर्द्विकर्मकः इतीति ।
इमां कन्यामस्मत्सुताम् वचम् । त्रिभिर्विशेषकम् ।

धर्मात्पाति नरो राज्यं छत्रं निरसि सन्धरन् । पापाक्षस्य धरोहामो धर्मेस्तदाग्निः पुरः ॥
संपद्यन्ते मदन्यन्ता हस्तिनश्च महाहयाः । धर्मात्पापाय जायन्ते तद्वज्रोहारिणो नराः ॥ १५ ॥
धर्मादनानि भूषांश्च सेवकांश्च सुखावहान् । नरा मन्दिरमध्यस्था लभन्ते तैद्वज्रिताः ॥ १६ ॥
देशान्तरे भ्रमन्तोऽपि न लभन्ते धनांश्चरन् । पुरुषाः पौरुषं भूरि कुर्वन्तः पावनः मदा ॥ १७ ॥
धर्मादेवो नरश्चैव जायते रोगवर्जितः । पापाधिर्यहमदा दुःखी नरः प्रोक्तसंयुतः ॥ १८ ॥
धर्माधर्मौ सत्यं नीत्या इतरा कर्मादृतं तथा । अपवर्गमेवामोति मानवो निरूपद्रवः ॥ १९ ॥
इति चेत्तसि निश्चिन्य धर्माधर्मफलद्वयम् । परित्यज्याधुमं पार्थ कुर्या धर्मं शुभं मदा ॥ २० ॥
दानं क्षीलं तपश्चैव धायता च भरापरी । सुख्या धर्मस्य चन्वारः सकारान्धीर्धृक्कृमताः ॥ २१ ॥
कुर्यान्मैत्राणं विदोषेण विदोषमुत्सदापकान् । यथा लभेय मन्मर्गापवर्गानन्दमस्पदः ॥ २२ ॥
दानं ददेष मानन्दो बहुपथिभ्य आदरात् । पालयेयं मदा क्षीलं शुभोक्तो वीर्यवान्वितः ॥
व्यपोहति कृत्वा पार्थ दूरेति यथ मुग्धनि । ददामि मस्पदः सर्वं विद्वद्धारं नररोऽप्यहम् ॥ २४ ॥
कुर्वन्तस्त्रिविधं धर्ममिममहं प्रकृपितम् । भावयेयमिमं धन्या नरा इति च चेत्तसि ॥ २५ ॥
यिधिन्येतस्यामनधिने तदा वासकृत्मारकः । नाभ्यमन्यत कन्याया विवाहं विरयी न यदु ॥ २६ ॥
वैराग्यरत्नमापन्नमजरो धर्मताण्डवम् । विधीतुः पूर्वतो दानपूर्वकं व्यवहारता ॥ २७ ॥
अथ पुत्रं पिता ग्राह-पुत्रारमणीतिहेतवे । विधेति धननेर्दुर्दर्थं कन्यारीवारमुत्पन्नान् ॥ २८ ॥
मन्त्रिः परमो धर्मो गृहस्थानां विदोषनः । यतस्या कथिता पूर्वः पूर्वेषां पावनतामा ॥ २९ ॥
धर्मो विद्वन्निर्द्वन्द्वः परिणीतव्रतियः । वीजानानेकपुत्राध धान्ते प्रापुः शिवाधिपम् ॥ ३० ॥
धर्ममानजिनः पूर्वं व्रतहासनां निधिः । प्राग्वहीतिमन्त्रिष्ठयः शिष्यमन्त्रनिर्द्वन्द्वः ॥ ३१ ॥
एवं स्वमपि पुण्यामन परिणीत वरशिष्यः । श्रुत्वा भोगान् कृत्वा योगान् नरोऽनु र्वं परिहरेत् ॥

२३-६६ दाने भवादिराममेवही विधित्तमग्रजेति किञ्चि वचनपुरपैरवचनम् ।
इहीयेति वाडे कुदाय दाने भदादी गुहीयादिदमववही तव आग्रमे वदे किञ्चि वचनपुरपैर-
वचनम् ।

२७-तदा तस्यो धर्मताण्डवं विधीतुः पूर्वतो दानपूर्वकं व्यवहारं इत्यन्तर ।
ए एव वागवृत्तार एव मदातमजः, धर्मो एव ताण्डवं मतेते धर्मताण्डवं विधीतुं पूर्वतं इत्यन्तर
दानपूर्वकं दानमेव पूर्ववक्तः-गीता १ एतव २ वाद्यानां ३ ज्ञानाणां आग्रजः दानपूर्वकं इत्य-
व्यप्याह अत्रोक्तम् । अर्थमन्त्रः ताम् तस्यः-वैराग्यवक्तुं वैराग्यमेव वक्तुं नाश्रयतामे वैराग्यवृत्त-
जायताः प्राप्तावन् । यथा मतो मान्यवर्गानं कन्याया मतेते विधीतुं इत्यन्तर एतव ३ एव ३
वाद्यानि ३ वीजि प्राग्भते तथा वासवृत्तारोऽपि वैराग्यवक्तुं प्राप्ता धर्म विधीतुं इत्यन्तर-
इतो इत्यर्थः ।

वचोभिर्विविधैरेवं श्रोतैः पित्रातिरागतः । नाभ्यमन्यत वीवाहं स कुमारः कुमारवत् ॥ ३३ ॥
 एवं मात्रादिभिलोकैर्बन्धुमिस्स निवेदितः । नाङ्गीचकार वीवाहं शीलव्रतधृतिर्यतः ॥ ३४ ॥
 लक्ष्मीं यशः प्रतापं च माहात्म्यं चाप्यरोगताम् । नरः प्राप्नोति शीलस्य प्रभावाद्वाञ्छितं यथा ॥ ३५ ॥
 शीलप्रभावतो हंला सकलात्र टलेद्भुवि । उत्पद्येत सदा सौख्यं दुःखमात्रं कदापि न ॥ ३६ ॥
 पालयेदमलं शीलं यो नरः शीलपालकः । वशीभवन्ति तस्याशु देवाः सर्वे च मानवाः ॥ ३७ ॥
 अनेके सन्ति दातारो अनेके सत्पुरुषा अपि । तपस्विनोऽप्यनेके च न कश्चित् शीलपालकः ॥ ३८ ॥
 तपस्विनो महान्तोऽत्र लोके द्वैपायनादयः । श्रूयन्ते तेऽपि च भ्रष्टाः शीलतः कीलिता इव ॥ ३९ ॥
 दानतस्तपसोऽप्युग्राह्य भावनायाश्च धर्मतः । ज्ञात्वा सुदुष्करं शीलं यतर्ध्वं तत्र पण्डिताः ॥ ४० ॥
 ग्रन्थचर्चप्रवे सन्त्यकू पालिते पालितानि यत् । शेषव्रतानि चत्वारि महान्ति यतिनामपि ॥ ४१ ॥
 महाव्रतानि पञ्चैव पालनीयानि यत्नतः । स्वर्गपर्वणैर्गौरव्यानां दापकानि यतः किल ॥ ४२ ॥
 चारित्रग्रन्थाद्यानि पालयेयुर्मुमुक्षवः । मनोवचःकायशुद्ध्या विनातीचारसंचरम् ॥ ४३ ॥
 विचिन्त्येति च निश्चित्य स्वचित्ते शीलपालनम् । अङ्गीचकार चारित्रग्रहणं स कुमारकः ॥ ४४ ॥
 रिशोरे प्रवीतिस्म विनयात्समुदैकदा । यथाज्ञा भवतोमं स्याद् गृहीयां चरणं तदा ॥ ४५ ॥
 शुवरत्नं किमीदृशमिदं वदसि कद्वद । यात्ये वपसि चारित्रग्रहणं युज्यते कथम् ॥ ४६ ॥
 दुःखरस्योदिता दीप्ता मुमुक्षुणां जिनेश्वरैः । सा ग्राह्या वार्धके भान्ते भुवनभोगैर्नृभिः खलु ॥ ४७ ॥
 घृष्टिरागादयो यस्यां द्वाविंशति परीपहाः । यादृशैस्तादृशैः पुंभिस्सहनीया न दुस्तथाः ॥ ४८ ॥
 तपः शौचं कथं तं तान् कथं तांश्च सहिष्यसि । बाललीलाकलाशीली यतः कोमलपुद्गलः ॥ ४९ ॥
 अहङ्गभोगभोगं कन्दर्पो दर्पणो नरम् । दुष्करं रक्षितुं शीलं यौवने व्यपद्ये तराम् ॥ ५० ॥
 अगो भोगान् नरैर्मोग्यान् नरयोग्यान् सुरैस्सिक्तान् । विलागिन्या सहानर्हं विलसालससत्कलम् ॥ ५१ ॥
 गृह्णीतान्तिताः मात्रा इमा मङ्ग्यो मनीषिताः । अनेके सेवका एते तत्कालाज्ञाविधायकाः ॥ ५२ ॥
 मङ्गभूमिर्भवं दिव्यं मन्दिरं स्वर्गहोषमम् । माण्डागारमिदं सर्वं धान्यागाराण्यमूनि च ॥ ५३ ॥
 सर्वान्तेनानि विगन्ते तां शुश्रोममालये । एतदर्थं पुमांगोऽग्रे विव्रज्यन्तो नाप्नुवंति हि ॥ ५४ ॥
 अतोरात्रेनविन्तापि कथनापि निवारकः । शरीरं रोगचिन्तापि नास्ति पुण्यात्पुराणतः ॥ ५५ ॥
 इमे हि विविधा अथा इमे दण्डा इमे रथाः । बलवन्तो बलीवर्दा इमे सन्ति पुरस्ततः ॥ ५६ ॥

३३-स कुमार नामकुमारो वीवाहं नाभ्यमन्यत । किंवत् ? कुमारवत्-रवा-
 वत्-रवा-वत् । स्वाभिवादिभ्यो हि स परिणीतवान् इति प्राप्तेः । अथवा कुमारवत् पाठकवत्
 कदा कदाचो हृदात् सदमरति किञ्चिद्वन्तु स्वस्य हितमहिर्षं वा मनीषितमेव मन्वते । तदस्य
 रिद्धि । तथा कदाचोऽपि स्वस्यानीश्वरमहिर्षं संभारिणामीश्वरं हिर्षं वीवाहं न मन्वते
 इत्यर्थः ।

खल्लुरिकायां त्वं पुत्र नेषामर्वाक् परागुभ्रमः । रमस्व सुरलीं कुर्वन् मयः सखिभिः सह ॥५७॥
 पश्यन्तस्त्वां तदा लोकास्त्वदालोकनलोचनाः । कोऽयं राजकुमारोऽयं भणिष्यन्ति मिमोन्निनि ।
 इति प्रेमवचोऽथोचत् पिता पुत्रं तथापि हि । न व्यरसीत्त चारित्राचारिर्विकृतितनः ॥५९॥
 इत्यादिवचनैः पुत्रं प्रतिबोधयितुं पिता । करग्रहे क्षमां नाभूदसोऽपीन्दुरिवाम्बुजम् ॥ ६० ॥
 हृदयर्मा मियधर्मानन्तशब्दद्वयीति यत् । सिद्धा व्याकरणे द्वाद्वार्याद्यास्मिन् शिष्या स्थिता ॥
 जगदुःखवयो लोका नागराः इति सुनृतम् । हृदयर्मा पुमानेष मियधर्मा तथा तदा ॥ ६२ ॥
 मोक्तः संसारसौख्यायमिति पित्रादिभिर्जनैः । संसारं त्यक्तुकामः स नाभ्यमन्यत तद्वचः ॥
 एवं च पितरौ ज्ञात्वा चारित्रग्रहणे हृदम् । चेतः पुत्रस्य तथेनः प्रीतये वदतामिति ॥ ६४ ॥
 चारित्रग्रहणे पित्रोरनुज्ञास्ति मवाधुना । सर्गोभादिपरीवारयुक्तयोरगवयोरप्य ॥ ६५ ॥
 अददातामर्थेवं तौ शिष्यां गद्गदया गिरा । दीक्षामादाय पुत्र त्वं साध्याचारान् समाचरे ॥६६॥
 मनेयाः प्रवर्णीभूय ग्रन्थान् व्याकरणादिकान् । सिद्धान्तान् ज्ञानिपग्रन्थान् तर्कग्रन्थांश्च धूयमः ॥
 विनयेः मणयेः प्रीतौ निर्णयेः पुत्र चेतसा । गुरोः पूष्टं परं मोक्षं भूतुं चेति वानृतम् ॥६८॥
 स्मरं ग्रन्थान् पुराणीतान् भूततथ तथायतः । विस्मृतं स्मारयेरन्यान् पठितं पाठयेः सुत ॥
 पञ्चेन्द्रियाणि संयम्य निपम्य विषयान् पुनः । संयमं पालयेः पुत्र स्वकीयमुत्तरेण ॥ ७० ॥
 गोपयित्वा प्रवर्तयाः सर्वेन्द्रियपञ्चकम् । पुत्र कृमे इव प्रीवाचनृधरणपञ्चकम् ॥ ७१ ॥
 भवेन्निरुपलेपस्त्वं कर्मलेपेन सर्वदा । वयःकर्मलेपेन पक्षपद्मविबाह्व ॥ ७२ ॥
 श्रमद्रुह्युन्मादीनि नालम्बेधाः कदापि हि । स्तम्भादीनि स्वमाकाङ्क्षमिव मोक्षवशात्क ॥
 मौम्यलेप्यां दधीयास्त्वं चन्द्रमा इव सर्वदा । आदित्य इव तेजस्वी स्यात्तपस्तेजसाग्रगा ॥
 वत्समे सुलदुःखादीं समधिचो भये भये । वयं गंभीरमेतपुक्तः समुद्र इव सर्वदा ॥ ७५ ॥

५७-दे पुत्र ! खल्लुरिकायां जगान् इति आकाशसिद्धायां जगसाधनाभूयो देवाजधारी-
 तामर्वाक् परागुभ्रमे 'चरहापरहा केरवानह विक्र' इति भाषाप्रसिद्धे सुरलीं अर्वाधं कुर्वन् रमस्व ।

५८-तदा खल्लुरिकायां भक्षादीनां अर्वावृण्णम् अवगतवाचकाळे कोऽप्यायं
 परवन्तो मु वितर्के इति मिमो भणिष्यन्ति । इतीति किम् ? एतः जगदिति-कोऽयम् ? अपर
 आह-राजकुमारोऽयम् ।

६८-मो पुत्र ! गुरोः विनयेः विनये कुर्यां हायर्थे । भो पुत्र ! मणयेः वन्देति-वन्दे ।
 भो पुत्र ! परमप्येतेषां चारित्र्याः साधुभिः परमपञ्चकानिभिः साधुभिः अन्वष्टीरिति-हृदि-
 चादिभिर्वा मोक्षं वचिते भूतुं सत्यं वा जनुतमसत्यं वा इति निर्वये-निर्वये कुर्यां इत्यर्थः ।
 कर्म भूतत्वं ? चेतसा प्रीतिः ।

तृतीयः सर्गः

अथ वासकुमारः गन् कुर्वन् गुरुपरीक्षणम् । लब्धवान् सद्गुरुं तं च युद्धवान् गीतमाधिकम् ॥१॥

तपसा—अथाभूत्स पुरा वीरयतुर्विशो जिनेश्वरः ।

शासने यस्य भूयांसो गच्छाः सन्त्युदितश्रियः ॥२॥

तेषु गच्छस्तपानाम् प्रसिद्धोऽस्ति प्रसिद्धिमान् । विधानात्तपसः शब्दस्तपस्यविशेषतः ॥३॥

तत्र वीरजिनाधीशपट्टानुक्रमसंभितः । पट्टपञ्चाशपदं सूरिरानन्दविमलोऽथपत् ॥४॥

आचारं शिथिलं त्यक्त्वा व्यधादाचारमुत्कटम् । धादल्लोकां च्युतान्धर्मादादधार च यः क्षणात् ॥

महेश्वानां महेश्वानां पुत्राणां च शतानि च । त्याजयित्वा कुटुम्बादि मोहं दीक्षयस्मि च ॥

आनन्दविमलमूरः सप्तपञ्चाशत्तुल्यदे । विजयदानमूरीन्द्रः सोभाद् भानुस्त्रिवोदये ॥ ७ ॥

श्रीस्तम्भतीर्थ-पत्तन-श्रीराजनगरादिषु । जिनविम्बशताब्जानि प्रतिष्ठां योऽनपत् क्षणः ॥८॥

४-६-सन्ततपागच्छे स आनन्दविमलमूरिः षट्पञ्चाशपदं षट्पञ्चाशतः पूर्णं षट्पञ्चाशं तस्य तत्पदं च स्थानं षट्पञ्चाशपदं ५६ तन् अभयन् असेवत । कथंभूतः आनन्दविमलमूरिः? वीरजिनाधीशपट्टानुक्रमसंभितः वीरजिनाधीशपट्टानां योऽनुक्रमसं संभितो यः स तथा; द्वितीयाभिधार्तातेति द्वितीया तत्पुरुषः । स कः य आनन्दविमलमूरिः शिथिलं आचारं त्यक्त्वा उत्कटं आचारं सिद्धान्तप्रणीतगोवमादिगणधरस्यूलभश्रादिमाधुययावेभिदिहिततपःक्रियादि-समाचरणं व्यधात् । यः पुनः धर्माच्च च्युतान् धादल्लोकान् क्षणात् आदधार वदधुत-वान् । तथा पात्र वार्तादेशः—श्रीमानन्दविमलमूरिः क्रियाशिथिलमदृढसाधुलोकरिपूतोऽपि संवेगवद्गतरङ्गनिश्चलभावितचेताः भीषिकमनूपाद् दृढवशीर्यधिक पञ्चदशशत १५८२ वर्षे कतिचित्साधुपरिपूतः भीमद्वैतप्रतिमाप्रतिषेध १ साधुजननिषेध २ प्रभुत्वोत्सृग्मरूपरूप-समुद्रे मृद्वोऽनेकलोकान् विजोष्य कठणारसरसिकमानसः श्रीदेमविमलसूरिगुरुमवरारुपा शिथिलाचारपरिहरणलक्षणक्रियोद्धरणप्रवहणेन तान् तत्काजालसमुद्धृतवान् । तथा महेश्वानां महेश्वपुत्राणां पानेकानि शतानि प्रतिबोध्य कुटुम्बपनपान्यादि मोहं प्रतिषेध च प्राप्ताजितवान् इति स्लोकप्रपार्थः । एवं आस्थानेके भवदाताः सन्ति सांम्राज्य प्रत्यभिस्तरभिया नाकथयाम नचाटिराम ।

७-८-उदये उदयाचले जीगृहाणने अस्य द्विकर्भरशान् । जिनविम्बशताब्जानि प्रातिष्ठाभिरनुम-यत्र कर्म । ध्वजेदत्तध्वजे । ओराजनगरादिषु इत्यत्र आदिशस्त्रान् महोत्तानक-गन्धारशङ्खरादिमाह्वान् ।

शत्रुअयगिरेर्मुक्तिं पाप्मासिकीमकारयत् । यस्योपदेशसम्बुद्धो ध्रुवपूर्वो रराज गः ॥१॥
 सुरत्राणमहिर्मुद-राजमान्यो महर्षिकः । गलराजाभिधो मन्त्री यात्रां चक्रे च चक्रिन् ॥१०॥
 तत्पट्टमुद्रिकाहीरो हीरविजयसूरिराट् । सोऽष्टपञ्चाशत्पट्टलस्या लसति विष्णुवत् ॥ ११ ॥
 यस्य सौभाग्यवैराग्यनिःस्पृहत्वादिसद्गुणैः । रत्रितः स्तम्भनीयस्य व्ययं सङ्गो व्यसार्जितः
 इतीति किं तदाह—

व्याख्यानादिषु कार्येषु कार्येषु वरसूरिभिः । कोटिमेकां सट्टानां तस्मिन्नव्यययत् स्थितं ॥
 यस्य प्रतिपदं पादपञ्चन्यासे सदाऽभवत् । सुवर्णट्टरूप्यादि नाणकानां प्रमोचनम् ॥ १४ ॥
 मुक्ताफलादिभिर्दीनैर्वैश्वदेवस्यैः शुभमदम् । रचनं स्वस्तिकानां च पुरतस्सोमिनन्दिनि । युगम् ॥

१-१०—स विजयदानसूरिः रराज । स कः ? यस्योपदेशसम्बुद्धो गलराजाभिधो मन्त्री
 अमुत्पूर्वो पाप्मासिकीं शत्रुअयगिरेर्मुक्तिं अकारयत् । च पुनः चक्रिन् भरतचक्रिन् यात्रां
 चक्रे । कथंभूतो गलराजभिधो मन्त्री ? सुरत्राण-महिर्मुदराजमान्यः-सुरत्राणमहिर्मुदः पातसाहिः
 प्रसन्नमनः श्रीगलराजमन्त्रिणे पर्वस्तिकावाहनं 'नगदलमलिक' इति विहृष्टं च दत्तवान् । पुन क०
 महर्षिकः । श्रीविजयदानसूरिप्रदक्षोपदेशमविबुद्धः प्रयुद्धशत्रुअयवीर्ययात्राकठः श्रीसुरत्राण-
 माहिर्मुदभूपतिमाननीयो मन्त्रिगलराजोऽपरनाम श्रीनगदलमलिकोऽमुत्पूर्वो पाप्मासिकीं
 शत्रुअयमुक्तिं कारयित्वा सर्वदेशनगरपुरप्रामादिषु कुङ्कुमपत्रिकाप्रेषणनिमन्त्रणानेकदेशनगर-
 प्रामाद्यागतश्रीसङ्घसमेतः श्रीशत्रुअययात्रां मुक्ताफलादिना श्रीशत्रुअयवर्षावनं च श्रीमत्-
 चक्रवर्धनं चकारेति ।

११—स हीरविजयसूरिराट् अष्टपञ्चाशत्पट्टलस्या लसति क्रीडते । किं वत् ?
 विष्णुवत् नारायण इव । स कः ? यत्तदोर्नित्याभिसम्बन्धात्-यः सत्पट्टमुद्रिकाहीरः श्रीविजय-
 दानसूरिपट्टरूपमुद्रिकायां हीरोपमः अधिकशोभाविधायित्वात् । श्रीहीरविजयसूरीणां विक्रमनृपान्
 अश्लीलभिके पञ्चदशशत वर्षे १५८३ मार्गशीर्षशुद्धि नवमीदिने प्राप्तादन्नपुरवास्तव्यः
 श्रीरुकेशशास्त्रीय साह कुंरा भार्या नार्थी गृहे जन्म, पणवत्यधिके पञ्चदशशत वर्षे १५९६
 कार्तिकवदि द्वितीयादिने पत्तननगरे दीक्षा, सप्ताधिके षोडशशतवर्षे १६०७ नारदपुर्यां श्रीरूपदेव
 प्रासादे पण्डितपदम्, अष्टाधिके षोडशशतवर्षे १६०८ माघ सुदि पञ्चमी दिने नारदपुर्यां श्री
 वरकाणकपार्थनायकनाये श्रीनेमिनाथप्रासादे वाचकपदम्, पञ्चादशाधिके षोडशशतवर्षे १६१५
 सीरोहीनगरे सूरिपदं भूवेति ।

१२-१३—स श्रीस्तम्भतीर्थवासी सङ्घः सस्मिन् श्रीहीरविजयसूरी स्थिते एकां टट्टानां
 कोटिं अव्यययत् प्रभावनादिभिर्द्रव्यव्ययं चकार । व्ययं वित्तसमुत्सर्गं चुरादौ अदन्तः पर-
 स्मैपदी । केषु व्याख्यानादिषु कार्येषु कर्मसु, कथंभूतेषु वरसूरिभिः कार्येषु ।

बिम्बानि कुन्धुनापस्य मृत्यतिष्ठन् उत्सवात् । सीरोहीनगरे भाति न हीरविजयो गुरुः ॥
 तथा नारदपुर्या यः मृत्यतिष्ठन्महोत्सवात् । जिनबिम्बान्यनेकानि स सूरिर्वर्तते भुवि ॥१७॥
 भीस्तम्भनीर्थे-पत्तन-धीराज्जनगरादिषु । सहस्रसोऽर्थां बिम्बमतिष्ठां सोऽस्ति यो व्यधात् ॥१८॥
 लुङ्गामतपतिर्बुद्धः स ललो मेघजी ऋषिः । दीक्षां नवीनां यस्याग्रे स सूरिर्भुवि भासते ॥१९॥
 भीमत्यहम्मदावादनगरे नगरोत्तमे । ज्ञात्वा लुङ्गामतैश्वर्यमिति दुर्गतिकारणम् ॥२०॥
 आधिपत्यं च दीक्षां च त्यक्त्वा लुङ्गामतस्य हि । साधुभिः पञ्चविंशत्या संपुतोऽहन्मती रतः ॥
 सूरिसेवकचित्तोऽदात् पातिसाहिरकम्बरः । स्ववादिप्राण्यनेकानि यस्य दीक्षामहोत्सवे ॥२२॥
 —चतुर्भिर्विशेषकम् ॥

ख्यानोऽवदात् एतादृक् भूतपूर्वो न कस्यचित् । तमवाप यदा सूरिरासील्लोके तदाद्भुतम् ॥
 यदीपोपशमादीनां गुणानां सत्यवर्णनाम् । मधानपुरुषैः प्रोक्तममृणोदेकदा तदा ॥२४॥
 कालेऽस्मिन्हीदृशः कः स्यादिति चित्ते चमत्कृतः । तदेत्यचिन्तयन्निघे पातिसाहिरकम्बरः ॥२५॥
 इत्यचिन्तयन्-इतीति किं तदाह— [—पुग्मम् ।
 तमाकार्यं निरीक्षेय परीक्षेय च तद्गुणान् । पृच्छेयं च वृषः कीदृक् ततो बन्देय भक्तितः ॥२६॥
 सोऽभ्यपृच्छत्तदा धैवं मधानपुरुषान्मति । विचरत्यधुना कुत्र क्व च तिष्ठति तद्दद ॥ २७ ॥
 ते माहुस्तद्वचःमीता इति मात्रलयस्तदा । गन्धारबन्दिरे स्वामिनः, सूरिर्वसति सम्मति ॥२८॥
 आकर्ण्येत्युभयाकर्णि जातरोमाक्षिताङ्गरूक् । कदागच्छेत्तदा तं च देयौस्तुव्यनस्त्विति ॥२९॥
 फुरमानं तदाहृत्य लेखयामि तदाद्भुतम् । स्वीयनामाङ्गिनं सत्यमिति चित्ते व्यचिन्तयन् ॥३०॥
 लेखयित्वा तदा दिव्यं सकाशात्स्वनिपागिनः । फुरमानं पनामानबहुमानमनोहितम् ॥३१॥
 आश्वादिषायिनो विज्ञान्ते मेप्यान् मेपयत्तराम् । तेषां पाणौ च दत्त्वाथ मति गन्धारबन्दिरम्

१९-२०-स सूरिः श्रीहीरविजयसूरिर्भुवि भासते शोभते । स कः यस्य श्री
 हीरविजयसूरेमे स मेघजी ऋषिर्नवीनां दीक्षां लब्धौ । कथंभूतो मेघजीऋषिः लुङ्गामत-
 पतिः । पुनः कथंभूतो मेघजीऋषिर्बुद्धः प्रतिबुद्धः अहंस्वमिमांशमावन्दनादीनामाप्नोति । किं
 कृत्वा ? लुङ्गामतैश्वर्यं दुर्गेतिकारणमिति ज्ञात्वा । क्व दीक्षां लब्धौ ? भीमवि अहम्मदावादनगरे ।
 कथंभूते नगरोत्तमे । पुनः किं कृत्वा हि निश्चितं लुङ्गामतस्य आधिपत्यं पुनर्दीक्षां त्यक्त्वा ।
 पुनः कथं० मेघजीऋषिः ? पञ्चविंशत्या साधुभिः संयुतः । पुनः कथं० अहंस्मत्तो रतः अथोत्
 अहंस्वमिमांशमा आशिरवपूजनप्रणमनादीनङ्गीकरणे रतः । स कः ? यस्य मेघजीऋषेर्दीक्षा
 महोत्सवे अकम्बर पातिसाहिः अनेकानि स्ववादिप्राण्यदात् । कथं० अकम्बरपातिसाहिः सूरि-
 सेवकचित्तः—सूरिः श्रीहीरविजयनाम्नो भट्टारकस्य सेवायां एकं दिवं यस्य स तथा । मेघजी
 ऋषिरित्यत्र अहंस्वक इति प्रकृतिभावः ।

दीपज्योतिरिवान्योऽन्यं सम्मिलितपृथक् स्थितः । ज्योतिरूपं चिदानन्दं धरन् भायात्म ईश

—इति परमेश्वरस्वरूपः

दयासंयमसंयुक्ते तपश्चरणतोऽचिरात् । साक्षात्पुण्यात्मभिः पुंभिः प्राप्यते परमेश्वरः ॥ ६५

—इति परमेश्वरप्राप्तिः

वाक्पैरित्यादिभिस्तत्त्वं प्रत्यबोध्यत तेन सः । मृष्टैर्मध्वास्तवैः स्पष्टः क्षीरास्त्रवृतास्तवैः ॥ ६६

अमरत्सूरिः पायोदस्तद्दृढदयसरस्तदा । गुरुधर्मश्वरास्तित्वज्ञानाक्षीकारवारिणा ॥ ६७ ॥

तद्दृढदयं सरोरम्यं मूरिमैव इवामरत् । गुरुधर्मश्वरास्तित्व-ज्ञानाक्षीकृतिभी रसैः ॥ ६८ ॥

अनेकच्छेकमूरीन्द्रसाधुभावकपसिभिः । सेव्यमानं तदा दीव्यत् तद्द्वयर्मजललब्धये ॥ ६९

आगरानगराद् यावदजमेरपुरं पयि । मनारान् कृषिकोपेतान् प्रतिक्रोशमकारयत् ॥ ७० ॥

स्वकीयमृगपारङ्गतकलाकुञ्जलतां जनान् । ज्ञापयितुं मृगानेकशृङ्गध्वजविराजितान् ॥ ७१ ॥

पापीयानीदृशोऽनेकजीवहिंसापरायणः । अभवत्स पुरा नित्यं रूपभृत्पापमेव यत् ॥ ७२ ॥

—त्रिभिर्विदोपक्रमः

हीरविजयमूरीन्द्रसद्गुरोर्योगतोऽधुना । दयादानानागरादिसङ्गरक्षो बभूव सः ॥ ७३ ॥

सद्गुरो जिनधर्मे च प्रीतचेतास्ततोऽथ सः । इत्याह जगदाश्रयकारणं श्रीगुरुं प्रति ॥ ७४

ग्रामान् द्रष्टान् गजानश्वान्द्रव्याणि मञ्जुराणि च । ददाम्यहं गृहाण त्वमिति, चानुगृहाण मो

गुरुराह ततो-भूप, त्यजत्वैतान् सत आलये । भिक्षे वस्तुचितं युक्तो नैतेषां संप्रदो मम ॥ ७५

पन्योऽयं निःस्पृहः सर्वसांसारिकमुपस्तुषु । स्वोचितं वस्तु यत्प्राप्ति, स तदेति व्यचिन्तय

ततः पुनरिति स्वीये हृषालोचयति स्म सः । एतद्योग्यं गृहे मेऽस्ति पुस्तकं तद्ददाम्यहम्

विचार्य तदा चित्ते कृत्वा च मञ्जुराग्रहम् । ददौ श्रीगुरवे दिव्यं सिद्धान्तादिकपुस्तकम्

पुन मित्रे कथ्यते च धनस्वजनभूयते । ग्रामे द्रष्टे गजादीं च निरीक्षाय महात्मने ॥ ८०

—युगमपः

६७-३३-३४-३५-३६-३७-३८-३९-४०-४१-४२-४३-४४-४५-४६-४७-४८-४९-५०-५१-५२-५३-५४-५५-५६-५७-५८-५९-६०-६१-६२-६३-६४-६५-६६-६७-६८-६९-७०-७१-७२-७३-७४-७५-७६-७७-७८-७९-८०-८१-८२-८३-८४-८५-८६-८७-८८-८९-९०-९१-९२-९३-९४-९५-९६-९७-९८-९९-१००-१०१-१०२-१०३-१०४-१०५-१०६-१०७-१०८-१०९-११०-१११-११२-११३-११४-११५-११६-११७-११८-११९-१२०-१२१-१२२-१२३-१२४-१२५-१२६-१२७-१२८-१२९-१३०-१३१-१३२-१३३-१३४-१३५-१३६-१३७-१३८-१३९-१४०-१४१-१४२-१४३-१४४-१४५-१४६-१४७-१४८-१४९-१५०-१५१-१५२-१५३-१५४-१५५-१५६-१५७-१५८-१५९-१६०-१६१-१६२-१६३-१६४-१६५-१६६-१६७-१६८-१६९-१७०-१७१-१७२-१७३-१७४-१७५-१७६-१७७-१७८-१७९-१८०-१८१-१८२-१८३-१८४-१८५-१८६-१८७-१८८-१८९-१९०-१९१-१९२-१९३-१९४-१९५-१९६-१९७-१९८-१९९-२००-२०१-२०२-२०३-२०४-२०५-२०६-२०७-२०८-२०९-२१०-२११-२१२-२१३-२१४-२१५-२१६-२१७-२१८-२१९-२२०-२२१-२२२-२२३-२२४-२२५-२२६-२२७-२२८-२२९-२३०-२३१-२३२-२३३-२३४-२३५-२३६-२३७-२३८-२३९-२४०-२४१-२४२-२४३-२४४-२४५-२४६-२४७-२४८-२४९-२५०-२५१-२५२-२५३-२५४-२५५-२५६-२५७-२५८-२५९-२६०-२६१-२६२-२६३-२६४-२६५-२६६-२६७-२६८-२६९-२७०-२७१-२७२-२७३-२७४-२७५-२७६-२७७-२७८-२७९-२८०-२८१-२८२-२८३-२८४-२८५-२८६-२८७-२८८-२८९-२९०-२९१-२९२-२९३-२९४-२९५-२९६-२९७-२९८-२९९-३००-३०१-३०२-३०३-३०४-३०५-३०६-३०७-३०८-३०९-३१०-३११-३१२-३१३-३१४-३१५-३१६-३१७-३१८-३१९-३२०-३२१-३२२-३२३-३२४-३२५-३२६-३२७-३२८-३२९-३३०-३३१-३३२-३३३-३३४-३३५-३३६-३३७-३३८-३३९-३४०-३४१-३४२-३४३-३४४-३४५-३४६-३४७-३४८-३४९-३५०-३५१-३५२-३५३-३५४-३५५-३५६-३५७-३५८-३५९-३६०-३६१-३६२-३६३-३६४-३६५-३६६-३६७-३६८-३६९-३७०-३७१-३७२-३७३-३७४-३७५-३७६-३७७-३७८-३७९-३८०-३८१-३८२-३८३-३८४-३८५-३८६-३८७-३८८-३८९-३९०-३९१-३९२-३९३-३९४-३९५-३९६-३९७-३९८-३९९-४००-४०१-४०२-४०३-४०४-४०५-४०६-४०७-४०८-४०९-४१०-४११-४१२-४१३-४१४-४१५-४१६-४१७-४१८-४१९-४२०-४२१-४२२-४२३-४२४-४२५-४२६-४२७-४२८-४२९-४३०-४३१-४३२-४३३-४३४-४३५-४३६-४३७-४३८-४३९-४४०-४४१-४४२-४४३-४४४-४४५-४४६-४४७-४४८-४४९-४५०-४५१-४५२-४५३-४५४-४५५-४५६-४५७-४५८-४५९-४६०-४६१-४६२-४६३-४६४-४६५-४६६-४६७-४६८-४६९-४७०-४७१-४७२-४७३-४७४-४७५-४७६-४७७-४७८-४७९-४८०-४८१-४८२-४८३-४८४-४८५-४८६-४८७-४८८-४८९-४९०-४९१-४९२-४९३-४९४-४९५-४९६-४९७-४९८-४९९-५००-५०१-५०२-५०३-५०४-५०५-५०६-५०७-५०८-५०९-५१०-५११-५१२-५१३-५१४-५१५-५१६-५१७-५१८-५१९-५२०-५२१-५२२-५२३-५२४-५२५-५२६-५२७-५२८-५२९-५३०-५३१-५३२-५३३-५३४-५३५-५३६-५३७-५३८-५३९-५४०-५४१-५४२-५४३-५४४-५४५-५४६-५४७-५४८-५४९-५५०-५५१-५५२-५५३-५५४-५५५-५५६-५५७-५५८-५५९-५६०-५६१-५६२-५६३-५६४-५६५-५६६-५६७-५६८-५६९-५७०-५७१-५७२-५७३-५७४-५७५-५७६-५७७-५७८-५७९-५८०-५८१-५८२-५८३-५८४-५८५-५८६-५८७-५८८-५८९-५९०-५९१-५९२-५९३-५९४-५९५-५९६-५९७-५९८-५९९-६००-६०१-६०२-६०३-६०४-६०५-६०६-६०७-६०८-६०९-६१०-६११-६१२-६१३-६१४-६१५-६१६-६१७-६१८-६१९-६२०-६२१-६२२-६२३-६२४-६२५-६२६-६२७-६२८-६२९-६३०-६३१-६३२-६३३-६३४-६३५-६३६-६३७-६३८-६३९-६४०-६४१-६४२-६४३-६४४-६४५-६४६-६४७-६४८-६४९-६५०-६५१-६५२-६५३-६५४-६५५-६५६-६५७-६५८-६५९-६६०-६६१-६६२-६६३-६६४-६६५-६६६-६६७-६६८-६६९-६७०-६७१-६७२-६७३-६७४-६७५-६७६-६७७-६७८-६७९-६८०-६८१-६८२-६८३-६८४-६८५-६८६-६८७-६८८-६८९-६९०-६९१-६९२-६९३-६९४-६९५-६९६-६९७-६९८-६९९-७००-७०१-७०२-७०३-७०४-७०५-७०६-७०७-७०८-७०९-७१०-७११-७१२-७१३-७१४-७१५-७१६-७१७-७१८-७१९-७२०-७२१-७२२-७२३-७२४-७२५-७२६-७२७-७२८-७२९-७३०-७३१-७३२-७३३-७३४-७३५-७३६-७३७-७३८-७३९-७४०-७४१-७४२-७४३-७४४-७४५-७४६-७४७-७४८-७४९-७५०-७५१-७५२-७५३-७५४-७५५-७५६-७५७-७५८-७५९-७६०-७६१-७६२-७६३-७६४-७६५-७६६-७६७-७६८-७६९-७७०-७७१-७७२-७७३-७७४-७७५-७७६-७७७-७७८-७७९-७८०-७८१-७८२-७८३-७८४-७८५-७८६-७८७-७८८-७८९-७९०-७९१-७९२-७९३-७९४-७९५-७९६-७९७-७९८-७९९-८००-८०१-८०२-८०३-८०४-८०५-८०६-८०७-८०८-८०९-८१०-८११-८१२-८१३-८१४-८१५-८१६-८१७-८१८-८१९-८२०-८२१-८२२-८२३-८२४-८२५-८२६-८२७-८२८-८२९-८३०-८३१-८३२-८३३-८३४-८३५-८३६-८३७-८३८-८३९-८४०-८४१-८४२-८४३-८४४-८४५-८४६-८४७-८४८-८४९-८५०-८५१-८५२-८५३-८५४-८५५-८५६-८५७-८५८-८५९-८६०-८६१-८६२-८६३-८६४-८६५-८६६-८६७-८६८-८६९-८७०-८७१-८७२-८७३-८७४-८७५-८७६-८७७-८७८-८७९-८८०-८८१-८८२-८८३-८८४-८८५-८८६-८८७-८८८-८८९-८९०-८९१-८९२-८९३-८९४-८९५-८९६-८९७-८९८-८९९-९००-९०१-९०२-९०३-९०४-९०५-९०६-९०७-९०८-९०९-९१०-९११-९१२-९१३-९१४-९१५-९१६-९१७-९१८-९१९-९२०-९२१-९२२-९२३-९२४-९२५-९२६-९२७-९२८-९२९-९३०-९३१-९३२-९३३-९३४-९३५-९३६-९३७-९३८-९३९-९४०-९४१-९४२-९४३-९४४-९४५-९४६-९४७-९४८-९४९-९५०-९५१-९५२-९५३-९५४-९५५-९५६-९५७-९५८-९५९-९६०-९६१-९६२-९६३-९६४-९६५-९६६-९६७-९६८-९६९-९७०-९७१-९७२-९७३-९७४-९७५-९७६-९७७-९७८-९७९-९८०-९८१-९८२-९८३-९८४-९८५-९८६-९८७-९८८-९८९-९९०-९९१-९९२-९९३-९९४-९९५-९९६-९९७-९९८-९९९-१०००

७५-अनुगृहाण अनुपदं कुट्ट प्रसादं कुट्ट इत्यर्थः ।

ग जगद्गारादराधुनं गम्यानुद्वहंते । नीरागोऽपि निरीहोऽपि धर्मनामाय भूपते ॥८१॥
 ततः सुरिः समदाय तदा तत्परमपुत्रकम् । भागरानगरेऽमुष्मन्तारकरोजयान्वात् ॥८२॥
 माधिक्यमरं दारणैरुपविश्य च । गोहं धर्मस्य नी कृत्वा मियन्नुपवृत्तगम् ॥ ८३॥
 भीमाहितमनुद्वहन्तः सुरिः समाययी । उपाधने सहानेकलोकेराहम्बरसंगरीः ॥ ८४ ॥
 तत्र तत्र ते शोके मते मन्त्रनोमनिः । यस्यान्फातिमदानन्दं ततो चानुपदं महः ॥८५॥
 तस्मिन्वर्षे एतस्मादीकरणात्नरं हृदा । भागरानगरात्गोरीपुरेऽगान् गुरिरुत्तमः ॥८६॥
 नेमिनाथनिनेन्द्रस्य पापथा तत्र पुत्रया । सापुधाः गहानेकं पवित्रात्माय सोऽभवत् ॥८७॥
 तत्र भीमनेमिनाथस्य मणिमाहिन्यं तदा । तत्कालनिर्मितभीमन्नेम्पदं तदादुकापुत्रम् ॥८८॥
 मत्पुत्रिणं न गुरिम् श्रेष्ठो ज्येष्ठमपि च । भीमहृविहितात्मनगीनमानादिकोरसवैः ॥
 भागरानगरे स्वर्णट्टादिच्यपग्नयः । न कदापि पुरेतादगुजाग्राग्रमहोत्तवान् ॥९०॥
 भीमानमिह-कन्याणमन्त्रकारितयङ्गम् । विन्तामणिपार्श्वेः मत्स्यात्मनिमोक्षयम् ॥९१॥
 मादुरासीत्तत्र तत्तीर्थं हवि विभुम् । आग्रन्वभावं गर्वपां मनोवाञ्छितज्ञानम् ॥९२॥
 ततः पुनरपि भीमपथेपुरपुरे वरं । समामग्यामीलन्तीत्या सादिना सह सहकः ॥९३॥
 तस्मिन्वर्षे पावदेकमरमादरात् । धर्मसार्थं विपार्यं भीमाहितमभापन ॥९४॥
 द्रष्टुं स्वददनाम्भोजमपुत्रकस्त्रिमानम् । दूरदेवात् गमाह्व ज्ञानोऽहं धर्मतत्परः ॥९५॥
 यन्मदीयं वदते न वृत्तामि किमपि मधो । मत्तुकाद्याय तेन स्वमुचिर्न प्रार्थेषापुना ॥९६॥
 सुकृतार्थः कृतार्थश्च भवानिह भवानि च । सर्वथा न वृथा सूरं पनस्वात्र यथा तथा ॥९७॥

८५-अथ एवातिरथं सप्तः द्वापयवर्गोद्वितीयाद्वितीयवरादिः सकायेकं वृद्धी उपा-
 दित्वात्मनेवही । अस्मात् एवावः एही वा इति सूत्रेण लघोः परतः एही इत्ययं द्वयपवर्गोद्वितीय-
 चतुर्थस्वरोपेत आदेशो विकल्पेन भवेत् । त्रिषां किरिति क्तिप्रत्यये तु निषेधस्तेन द्वितीयवरादि-
 रेव । अथ एवातिवृद्धी इति द्वेवचोरे ।

९०-९१-उठः श्री गोरीपुरे श्री नेमिनाथतीर्थेश्वरस्य पात्रा नवीनप्रतिमा-पादुकानां
 प्रतिष्ठाकरणात् । ए श्री हीरविजयमूर्तिः श्रीविन्तामणिपार्श्वेः प्रतिमोक्षयं प्रतिमासमूर्धं मत्स्यात्मा
 प्रत्यविवृष्ट इत्यर्थः । कस्मात् ? आग्रन्महोरसवान् । कथं भूतान् पुरा पूर्वं कदापि न एतादृग्
 जातात् तादृग् जात इतीदं मुपेति समासतत्रान् समासान्तमेकपदम् । कस्माज्जाग्रन्महोत्तवान्
 स्वर्णट्टादिच्यपतः स्वर्णट्टादिच्यपतः समान् ।

९७-दे सूरं यथा येन प्रकारेण भवानिह भवद्वा सुकृतार्थः सुकृतं पुण्यमेवार्थः
 प्रयोजनं यस्य स तथा । चः समुक्तये कृतार्थः कृतः सर्वप्रयोजनो भवानि च तथा तेन प्रकारेण
 यत्सर्व यत्नं कृतम् । अत्र अधिक् वाक्ये अस्यां विज्ञायां सर्वथा सर्वः प्रकारेण वृथा न कृत-

ततः सूरेश्वरश्चित्ते विचिन्त्यैवं तमवबोत् । सर्वविश्वम्भराधीशशिरश्चूडामणीयितम् ॥१८॥
 विश्वम्भरायां सर्वेषु तत्र देशेषु सर्वदा । श्रीमत्पर्युषणापर्वाष्टाद्विकायां महीपते ॥१९॥
 भवर्तनममारेक्ष यन्दिलोकस्य मोचनम् । विधेहीति ततः साहिरिति चित्ते चमत्कृतः ॥२०॥
 अहो निर्लोभतैतस्य शान्तता च दयालुता । अकिञ्चनोऽपि किञ्चिन्न मामयाचीद् घनादि पृ-
 श्रीसाहिः राह चत्वारो दिवसा अधिका मम । उपरिष्ठात्तदुक्तस्य भवन्तु मुकृतश्रियं ॥२१॥
 हृद्यं सद्य इति प्रोद्य साहिस्त्साहपूरितः । द्वादशदिवसामारि-फुरमानानि पट् तदा ॥२२॥
 काञ्चनरचनायुञ्जि स्वीयनामादितानि च । त्वरितं लेखयित्वैव प्रददौ सद्गुरोः करे ॥२३॥
 स्वीयसाधितदेशेषु सर्वेषु वसुधातले । श्रावणवदिपक्षस्य प्रारभ्य दशमीदिनात् ॥२४॥
 मासि भाद्रपदे शुक्लपक्षे यावन्न कथन । जीवव्यापादनं कुर्यादिति तेषु व्यलेखयत् ॥२५॥
 एषां व्यक्तिं पुनश्चैवं शृण्वन्तु श्रावका इमाश्च । पूर्वं गूर्जरदेशस्य, द्वितीयं मालवस्य हि ॥२६॥
 तृतीयमजमेरस्य, फुरमानं मनोहरम् । दिल्लीफतेपुराख्यस्य, देशस्य तु चतुर्थकम् ॥२७॥
 लाहोरमुलतानाख्यदेशस्य खलु पञ्चमम् । एतानि पञ्चदेशेषु, पञ्चसु प्रेषणाय हि ॥२८॥
 देशपञ्चकसम्बन्धि पठुं श्रेष्ठावलाकनम् । सकाशे सूरिराजस्य रक्षणाय चिराय हि ॥२९॥

—चतुर्भिः कलापकम् ।

तत्परेषु पञ्चानां तेषां द्वाङ् प्रेषणेन च । अमारिपटहोद्योपमेयोऽवर्षत्तरां वरः ॥३०॥
 अक्षयमाननामातः कृपावल्ली महीतले । आपानार्थं कुलोल्लासिमण्डपेऽप्येषताचिरान् ॥
 मोचनं यन्दिजन्तूनामङ्गीकृत्य गुरुदितम् । श्रीसाहिः सूरिराजस्य पार्श्वदुत्याय हर्षतः ॥
 तद्दानेकगण्युत्तमिहै डम्बरनामके । महासरसि गत्वात्मशस्तहस्तेन धर्मधीः ॥३१॥
 देशान्तरिपसल्लोकद्वीकितान् पक्षिणो घनान् । कारागारस्यलोकांश्च सुमोचयवने हृत् ॥३२॥

—त्रिभिर्विंशेपकम् ।

एवं दानेकशः श्रीमत्साहैमिलननो गुरुः । चैत्योपाश्रयस्तथायै फुरमानान्यकारयत् ॥३३॥
 तेषां विधापनादासीन्वचनमभावना । तदुत्पन्नश्च यो लाभः स्तोतुं दावन्तीति तं चकः ॥३४॥
 तस्मिन् सगे सदारश्चादस्तद्रुगरजितः । मेढरीयो ददौ दानमीदृशं यस्य दर्शनात् ॥३५॥
 द्विपञ्चाशत्पुस्तकान् सन्मूर्तिमदस्तिनं नवम् । वस्त्रमधृतिवस्तूनि बहूनि बहुशो ददौ ॥३६॥
 दिव्यदिने ममस्तानां आदानां श्रद्धयान्वितः । द्विसेरमितां खण्डलम्भनीं च गृहं प्रति ॥३७॥
 दिव्यावदनाः श्रीगुरोरोदयाः सन्त्यनेकधा । श्रन्त्यविस्तरमीत्या तान् नेहावोचं यतोऽस्तः ॥३८॥

निर्गतः । अत्र वक्तारोऽभ्यर्थं पादपूर्णे, अव्ययानामनेकार्थरत्नात् । यथा भवान् मुहूर्त-
 पुण्याधी मां प्रतिशोष्य कृपार्थः तथा अहमपि भवदुषिणं भवन्मार्गितं कृत्वा मुहूर्तार्थः ।
 अ अत्रादीन्वभिधायः ।

चतुर्थः सर्गः

अयेष्टे जगतामिष्टः पट्ट एकोनपट्टके । विजयतेन आचार्यस्तस्य त्रिप्यगिरोमणिः ॥१॥

अस्य दृष्टुन् दृष्टान्तमुत्पत्त्यादि समुद्भवम् । यादृगस्ति धृतं तादृगु वक्तुमिच्छामि तन् किञ्चात् ॥

अस्त्यस्मिन् भरतज्ञे, नहुल्यै पुरी वरा । (पाञ्चाननेन-पुरी श्री नारदामित्रा)

तत्र कर्माभिधः श्रेष्ठी वसति व्यावहारिकः ॥ ३ ॥

तत्रान्येऽपि महीपांसो भूपांसो व्यवहारिणः । सन्ति तेष्वमवस्य माहात्म्यमधिकं सुवि ॥

तत्रत्यश्च महीनापसं सदाद्रिपतेवरात् । बहन्ति च तदुक्तामां निरस्त्युष्णीषवज्रनाः ॥५॥

दिव्या कोहिमदेव्याख्या देव्याख्यातास्तिरूपतः । तस्य पत्नी सपत्नीव लक्ष्म्या लक्ष्मीसमन्विता

कला रूपं गुणाः सर्वे यौवनं बहुसम्पदः । न सदा सुखयामामुत्तस्या लायेन पुन्यतः ॥७॥

जयसिंहाक्षयः पुत्रस्तपोरासोजयोदयः । जयाधिकान्निरोत्तं जयसिंहवराक्रमः ॥८॥

सर्वदा लोकस्तनापो बुधनेजोपहारकः । अर्थयमानं नित्यं मूर्ध्नि कथं समः ॥९॥

सदा दोषोदयः शुद्धैकपक्षः सख्यनान्वितः । कलहलंकृताश्च सोमसेन कथं समः ॥१०॥

निर्जरैर्मयितो बद्धोऽम्भोमयो भूवरिकृतः । हवरत्नः सद्योऽपि कथं तेन समो भवेत् ॥११॥

परोपकारहीनश्रीरहस्यः कठिनाकृतिः । गुणैर्मरुगिरित्तेन सद्यो हि कथं भवेत् ॥१२॥

आदित्यादपि तेनस्त्री यश्चन्द्रादपि सोम्यवान् । सागरादपि गम्भीरो मेरोरपि गुणैर्गुरुः ॥१३॥

सर्वदा पित्रपादान्तसेवास्वाभक्त्यनाः । सद्गता बद्धकस्तो यो राजहंस इवावर्मा ॥१४॥

—जयसिंहवरावर्गनम् ।

अस्मिन्ममरे तस्य वैराग्यमभवद् दृष्टि । बाल्येऽपि वयसि स्पष्टं कस्माच्चिदपि कारणात् ॥

आधिप्याधिनरादुःखदोर्मत्पादिककारणम् । अमार एव संसारो नाशऽनः स्थितिरद्भुता ॥

अस्मिन् ये न्यवमन्त्रे निवसन्ति च ये पुनः । निवस्यन्ति च ये लोका दुःखिनो विपयैपिणः ॥

दोर्मत्पादिकमानसे भविष्यन्ति भवे भवे । तं स्पष्टन्ति भविष्यन्ति ते मित्रा उन देवताः ॥१८॥

अतो दृष्टानि चारित्र्यं तर्प्यं तत्र लक्ष्यम् । लब्धं स्वर्गादिमोक्षानि तर्प्यं जगतीवले ॥१९॥

७-१ कर्माभिधम्, तस्याः कोहिमदेव्याः ।

८-जये सिंहस्य पराक्रम इव पराक्रमो यस्य स तथा । ९-तेन जयसिंहमित्रेण ।

१९-तर्पणः कर्मकादिति कर्तारि आत्मने पदे कथं च आश्रित्य छोट वलमगुरुवै-
वचने प्रयत्नोऽयम् । तर्हि च ऐश्वर्ये दिवादिप्राप्तयेवही, तत्र धूरधन्याने स्वादिदिवायैव ऐश्वर्येऽयं
दिवादिर्त्वं आत्मने पदं वा विधायते । अन्ये तु तर्हि च ऐश्वर्ये इति आत्मने दिवादिमाहूः ।
अन्ये तु स्वादेव ऐश्वर्ये धन्याने च आत्मने पदं वेष्टयन्ति । छोट वलमगुरुवैवचने द्वितीयोऽयम्

स स्वधिते विचिन्त्येवं तदा पितरमववीत् । प्रपद्ये चरणं हृद्यमाश्रया भवनः खलु ॥२०॥
 पितापि तं तदा ग्राह्यं प्रव्रजिष्याम्यमा त्वया । संसारापारदुःखेभ्यो भृशमुद्विग्नमानसः ॥२१॥
 अपृच्छद्यत तदा ताभ्यां मुदा कोटिमिवेभ्यः । आवां परिव्रजिष्यावः पितृपुत्रौ तवाश्रया ॥२२॥
 सा ग्राहात्र स्थिताहं किं करिष्यामि युवां विना । युवां यथा तथाहं च प्रव्रजिष्यामि सर्वेषां ॥
 आलोच्येवं पिता माता पुत्रधने त्रयो मियः । दीक्षापै प्रयत्नात्मानः प्रापन्त समन्ततः ॥२४॥
 तद्यथा-अनेकवरयात्राभिः क्रियमाणाभिरादरात् । धावकैर्नागरैर्लोकैर्दिवसे दिवसेऽधिकैः ॥
 वाद्यमानैः सदातोयैरनवद्यैर्वाद्यवादकैः । गीयमानैर्धनैर्मूर्तिः कान्ताभिश्च नृभिर्बुधैः ॥ २६ ॥
 अश्वारूढः कदाचिच्च गजाारूढः कदाचन । नृसिंहो जयसिंहोऽसौ तदा राजत राजवत् ॥२७॥
 —त्रिभिर्विशेषकम् ।

शुभे मासे सिते पक्षे शोभनायां तिथौ तथा । नक्षत्रे च शुभे लग्ने शुभे योगे शुभे भुजम् ॥२८॥
 हीरविजयसूरीन्द्रो जयसिंहयदीक्षत । पित्रा मात्रा च संयुक्तं महोत्सवपुरस्सरम् ॥ युग्मम्
 तदा यत्सुकृतं ज्ञातमन्यच्छीलव्रतादिजम् । द्रव्यादिष्ययनानं च तद्वक्तुं शक्नुमो नहि ॥३०॥
 हीरविजयसूरीन्द्रस्तन्नामदे तदावदत् । जयकुशलकारित्वान् जयकुशलपण्डितः ॥३१॥

(विजयविमलानन्दाद् विजयविमलः सुधीः—इति वा पाठः)

हीरविजयसूरीन्द्रो जयसिंहश्च सतिष्या । शिष्येण गुरुणानेन सर्वदाऽस्त्यसुखायन ॥३२॥
 सप्तोऽनवपाः सद्विद्या अपठत्स चतुर्दश । अक्षिप्तं च तत्कालममलाः सरुलाः कलाः ॥३३॥
 सज्जनोदयसन्तोषी परःदुःखनिवारकः । सत्यसाहससंश्रोभी सोऽभवत् बादकमंडः ॥३४॥
 दानशीलः क्षुधीलालः सिंहवज्रयत्तंभयः । स रराज विनीतो यो यौवनधीयुतस्तनः ॥३५॥
 भीषणितपदं पूर्वं तस्मै तदनु चोत्सवात् । उपाध्यायपदं सोऽद्वात् सोऽभादेवं दिने दिने ॥
 कियत्पि गते काले गच्छभारपुरनगरम् । ज्ञानात्मानं परीयांसं सर्वशिष्येभ्य उचमय ॥३७॥
 सर्वकार्यकरं दृष्ट्वाऽभ्यपिच्छत् शुभे दिने । धीमूरिर्बुराग्यत्वा आचार्यपदनामकं ॥ युग्मम् ॥
 भेषी मूलाभिषोऽकार्यात् भेष्यग्रिपदोत्सवम् । न वेदत् बुराकापुः सूरीणां शक्तना जनाः ॥
 घावन्तो मिलितास्तत्र जना नवनवा घनाः । तावन्तो भोजयन्तांश्च कुण्डलोभिर्दमेजिनम् ॥

३२—हीरविजयसूरीन्द्रः शिष्येन जयसिंहनाम्ना करणभूतेन सर्वदा आरयमुत्पादय
 अतिशयेन सुतं वेदयतिस्म । यन्मयावं शिष्यः पटुयोग्यो अदिष्यतीत्यतिमुत्तमवेदपरिधि भावः ।
 वाः समुचये । जयसिंहः शिष्यः अनेन गुरुणा श्रीहीरविजयसूरीन्द्रेण करणभूतेन सर्वदा आर-
 युत्पादय अतिशयेन सुतं वेदयति स्म । यन्मो यद्वदय शिष्योऽभवाभिति आदिमुत्तमवेदपरि-
 रयभिप्रायः । कर्णभूतो जयसिंहः सतिष्या प्रधानपितृकः पितृपुत्र इत्यर्थः । सुखदिभ्यः
 कर्तुंवेदनायामिति क्वम् ।

मादात्तेभ्यश्च सद्गण्याः सौवर्णाङ्गुलिमुद्रिकाः । श्रीमत्पद्मदावादे सर्वत्रावर्ततोत्सवः ॥४१॥

—त्रिभिर्विशेषकम् ॥

श्रीरङ्गे पत्तनद्रङ्गे यस्य पद्मन्दनोत्सवम् । अधिकं श्रावकोऽकार्पात् पूर्वपदवन्दनोत्सवात् ॥४२॥

एवं सूरिवरस्य हीरविजयाख्यस्य प्रथम्ये पदे,

दीप्तं तं विजयादिसेनसुगुरुं सर्वात्मना निर्मलम् ।

श्रीमान् वासकुमार एव उदयी पर्यसताचारतः,

श्रीश्रीवल्लभपाठकश्च यमिति व्याख्यातवान् सद्गुणैः ॥४३॥

इति श्री बृहत्सरतरंगच्छीघ्रं अजिनराजमूरि सन्तानीय पाठक श्रीज्ञानविमलशिष्य श्रीवल्लभोपाध्यायविरचिते श्रीमत्तपागच्छाधिराजपातिसाहि श्रीअकम्बर मद्भक्तजगद्गुरु-विद्व-
पारकभट्टारक श्रीहीरविजयमूरीश्वर पट्टाभट्टार पातिसाहि श्रीअकम्बरसमासंलक्ष्य दुर्वादिजय-
वाद्भट्टारक श्रीविजयसेनमूरीश्वर पट्टपूर्वाञ्जलसहस्रकरानुकारि पातिसाहि श्रीपद्माङ्गीर प्रदत्त-
महावपाबिरुदपारि भट्टारक श्रीविजयदेवमूरीश्वर गुणवर्णनप्रबन्धे श्रीमद्विजयदेवमाहात्म्य-
नाम्नि महाकाव्ये श्रीविजयदेवमूरि गुरुवर्णनपरीक्षणो नाम चतुर्थः सर्गः ॥ ४ ॥

पञ्चमः सर्गः

अथ श्यङ्गमदावादे स्थिरः श्रेष्ठी समापयौ । पुत्रस्य स्वस्य पत्न्याथ दीक्षाग्राहणहेतरे ॥१॥
 एहे एहिण एकस्य यावद्भवमनभाटकम् । दत्ता तत्रावसद्भयः पुण्यात्मा पुरुषोत्तमः ॥२॥
 अपारमे ततः श्रेष्ठी दीक्षायाः सन्महोत्सवम् । भीमद्वासकुमाराख्य-पुत्रस्य स्वस्य च स्त्रियः ॥

तयया—व्यविप्रयद्विचित्राणि चित्राणि वरवर्णकैः ।

एहभिचीः सुविच्छिचीः कविः काव्यवतीरिव ॥ ४ ॥

एहस्य माहर्ण माभात् स्वतिकाग्नादिमण्डनैः । मण्डितं पण्डितस्त्रीभिस्तदा चित्रितवस्तुवत् ॥
 चन्द्रोदयचयो यत्र प्रतिष्ठानं नियन्त्रितः । चन्द्रोदय इव भापो मनोहरन्मनोहरः ॥६॥
 बद्धमृषैः कचित्तम स्थूलं स्थूलं प्यलीलसत् । बद्धारमिव रोदस्योः मालम्बनकसंयुतम् ॥७॥
 यत्र ज्ञानापटेलस्य मत्तोली बहुलालया । अस्ति, सन्ति हि यस्यां च सकला बहुलालयाः ॥८॥
 मण्डपं मण्डपामास दीक्षायास्तत्र सुन्दरम् । पञ्चवर्णमयवर्त्तविभ्रकृद्भिर्विचित्रितैः ॥ युग्मम् ॥
 सुखमल्ला बहुयम् सुखमल्ला युषा इव । बाणीवर्णविशेषाणां रचनाभिर्नृरजकाः ॥ १० ॥
 जरकाकादयः क्वापि विशेषा वाससामिमे । बहुर्नैश्रमिया यत्र नानाविच्छित्तिनिर्मिताः ॥११॥
 आयाताः सूर्यचन्द्राद्याः ग्रहा इव सुविग्रहाः । तन्मिषाचन्मुखं ह्यं नानासंस्थानसंस्थिताः ॥
 द्वारं तस्य विभाति स्म रम्भास्तम्भविनोभितम् । मुखानां कौतुकानां च संकेत इव रूपवान् ।
 रत्नं ह्यं चान्तरायश्च विमानमिदमीदृशम् । छावाभूम्पोर्विदूरस्थं पुंस्त्रीदेवादियुग्मं व्यभात् ॥
 आदर्शी रचना यत्र कुत्रचित्प्रीतिकारिणी । तदा श्रेणिरभूत्युसां दृष्टान्तानां परस्परम् ॥१५॥
 आदर्शी रचना यत्र कुत्रचित्सर्वतस्तदा । प्रतिविम्बेन लोकानां वक्तीय किमु तद्गुणान् ॥१६॥
 क्वाप्यत्र स्वस्तिकादीनि मौक्तिकैर्ग्रथितानि हि । मालम्बनकभास्वन्ति मोहयन्ति स्म मानवान् ॥
 पण्डितानसराणीव लिखितानि खटीरसैः । मात्राविन्दुमदीप्तानि प्रकटान्युज्ज्वलानि च ॥

—युग्मम् । इति दीक्षामण्डपवर्णनम् ॥

आकारयत्स आराममभिराममनिन्दितम् । पुत्रस्य वरयाचार्यं नानाकृत्रिमदृष्टकः ॥ १९ ॥

११—अत्र विच्छित्तिः रचना विशेषः—कुत्रचित् जन्तुरुपाधि, कचित् पद्यानि, कचित् पुण्याणि, कचित् सूयचन्द्रवारकाकारा इत्यादिकल्पः ।

१२—नानासंस्थानसंस्थिताः—नाना बहु प्रकारं संस्थानं रचना स्वस्वाकारस्वरूपा रचना तेन संस्थिताः समन्ततः स्थिता ये ये तथा । तन्मिषात् जरकाकादिमिषात् । तन्मुसं भीषासकुमारपुत्रम् ।

तत्राग्रे सहकारः प्राक् हकारेकारयुग्मं भवन् । लोकोक्तां सुवृत्तां वार्तां ज्ञान्ता निरचिनोदिनि ॥
 श्रीमान् वासकुमारोऽयं भवित्रजिपताश्वरः । मूरिः मूरिस्तनो भावी पूर्वज्ञेभ्योऽधिकमुनिः ॥
 नीलकौशेयसंशोभिपत्रश्रेणिविराजिताः । यत्र रम्भा वधुः स्वर्गमूला इन्द्रध्वजा इव ॥ २२ ॥
 फलिताः शाखिनो यत्र बहुधैवं विरेजिरे । कर्तारो दिव्यसस्यानि भर्तारः सर्वमम्पदः ॥ २३ ॥
 केतकी-यूथिका-जाति-जपा-कुन्दादिकांश्च यः । पृथक्पृथक् पृथक्पृथक् पुष्पवृक्षानकारयत् ॥
 एवं दीक्षामुसामग्रीक्रीडाश्रातोद्यजातयः । मोदकाद्यानि खाद्यानि निरपचन्त नदृष्टे ॥ २४ ॥
 सोऽक्षिपद् वर्णके पुत्रं शुभेऽहि कविवन्द्यपम् । कौमुद्वयसंयुक्तः प्रान्तर्वाल्मीकिवन्मदा ॥ २५ ॥
 सख्योऽभिगायतोत्तुल्य संवर्धयत भीतिकेः । श्रेष्ठिनः श्रीस्विराकस्य पुत्रः परिव्रजन्त्यपम् ॥
 आचल्युरिति गायन्त्यः काचित्काचित्सखीः मति ।

कार्याण्यन्यानि सन्त्यज्य त्वरध्वं नं प्रतीक्षितुम् ॥ २८ ॥ युगम्पे ॥
 चारुर्धूरकस्तूरीकुङ्कुमादिविभिधितम् । स्फुरत्परिमलोपेतां सिष्टां कुरुत पिष्टिकाम् ॥ २९ ॥
 दीव्यगन्धोदकैरुष्णैः सम्मक् स्नपयत द्रुतम् । हृष्टिदोषाद्य रसायं यन्ध्वं द्वन्द्ववर्जिताः ॥ ३० ॥
 गन्धकारित्वतस्तस्य फुल्लमालादिगर्भितम् । न्यवध्नन् मूर्ध्नि धम्मिल्लं वक्रं ग्रीयेव बाजिनः ॥
 बिलितदीव्यदेहध्रीर्धर्मौ केशवमूर्तिवत् । कर्पूरागरुकस्तूरीमिश्रचन्दनकुङ्कुमैः ॥ ३२ ॥
 स सर्वाङ्गेषु संयुक्तो ह्युक्ताभिः कान्तकान्तिभिः । वर्मो चन्द्रार्कनाराभिराकाश इव निर्मलः ॥
 आनाभिलम्बितान् मुक्ताहारान्स्तारान् स पर्यधात् । लावण्यनीरधेः पीनफेनपुद्गुदमग्निमान् ॥
 चोलोष्णोपादिवस्त्राणि देवदूष्योपमानि च । पर्यधात्स तनः काये सौवर्णाभरणानि च ॥ ३५ ॥
 अदीप्यत तदानीं स पुष्पितः फलितोऽपि च । विधाता बाञ्छितार्थानां कल्पवृक्ष इवाङ्गवान् ।
 स वरो वरपात्रासु राजेव विरराज हि । ग्रहर्णमुकुटोत्तंसंश्छत्रश्च सह चामरैः ॥ ३७ ॥

२०-तत्र आरामे प्राक् पूर्वं सहकारः इति लोकोक्तां सुवृत्तां वार्तां ज्ञान्ता निरचिनोन्
 निश्चयं चकार । किं कुर्वन् सन् हकारेकारयुग्मं भवन् । हकारे ह इत्यक्षरे यः ईकारः चतुर्थस्वरः
 सहकारेकारः । तेन युनाक्ति यः स हकारेकारयुग्मं, हकाराक्षरचतुर्थस्वरयुक्तो भवन् जायमानः
 सहीकार इत्यर्थः । इतीति किं वदाह-

२३-करणशीलाः कर्तारः भरणशीला भर्तारः-अत्र उभयत्र तुल्य इति तच्छीलेऽप्ये
 वत् प्रत्ययः । दिव्यसस्यानि संपदः इत्युभयत्र न लोकाव्ययनिष्ठास्त्वर्थवृत्तामिति पट्टीनियेचात्
 नपुंसकस्त्रीलिङ्गद्वितीयावद्भवचनम् ।

३५-चोलः आहण इति लोकाभाषाप्रसिद्धः । चुडपरिवेष्टने सौत्रः । चुल्यतेऽनेन
 चोलः क्षामपर्वानं कञ्चुकं इति क्षीरस्वामिष्ठ्याख्यानात् । वण्णीयः पाण्डी इति भाषा । वण्णीयो
 मूर्धवेष्टनमिति हेमः ।

वाधान्यवादयन्केऽपि केऽप्यगायन् सुगायकाः । ननृतुर्नर्तकाःकेऽपि केऽप्याख्यन् कथकाः कथाः॥
नेज्ज्याजविमानस्यकरकाकारदम्भतः । तमीक्षितुमिवायाता ह-जीव-कविदेवताः ॥ १९ ॥
यस्यैव वरयात्रासु बभूवुः सन्महोत्सवाः ।

इन्द्रः स्तोतुं न यान् शक्तः तान् प्याग्न्यान्ति कथं बुधाः ॥४०॥ त्रिभिर्विदोपक्रम ॥
अत्यद्भुतानि वातांसि देवदूषोपमान्यथ । कुमारः पर्यधाद् वर्षस्तदा दीक्षामहोत्सवं ॥४१॥
मालम्बनकसंशोभिस्वर्णमाणिक्यनिर्मितम् । व्यवघ्नान्मुकुटं भाले पर्यधाद् ग्रहणानि च ॥४२॥
शिविकां स समारोहत् निर्मितामिव दैवतैः । जाग्रत्पुण्यवतां योग्यां वर्षमानकुमारवत् ॥४३॥
गायनैर्गीयमानेषु गीतेषु भीतमानसैः । बाधेषु बाधमानेषु हर्षरातोद्यवादकैः ॥ ४४ ॥
विद्वद्भिर्बन्दिभिर्षोदात् स्तूयमानगुणोदयः । विज्ञातविधिपानेकमङ्गलानां पमयताः ॥ ४५ ॥
नीरशीरहदास्पृहीगीयमानमुमङ्गलः । उत्तार्यमाणलवणः पार्श्वयोर्भेगिनीजनः ॥ ४६ ॥
भीमदूहानापटेकस्य प्रतोल्यां बहुलौकसि । मण्डितं मण्डपं पूर्वं यत्र तत्र ततोऽभ्यगात् ॥
—चतुर्भिर्विदोपक्रम ॥

मुकुटादीनि दिप्पानि ग्रहणानि स्वकापनः । स उत्तार्य प्रतोधारं कर्तुमापाहुरोः पुरः ॥४८॥
विजयसेनसूरीन्द्रः कृत्वा नन्दि नदाद्भुताम् । चतुर्भिः संयुतां देवैर्वेदीं वैवाहिकीमिव ॥४९॥
ततस्तं मातृसंयुक्तं दीक्षाकन्यां प्यवाहयत् । कारयित्वा तदा तस्यां चारमयं प्रदक्षिणाः ॥५०॥
रूप्याणि नालिकेरानि वस्त्रादीनि च लक्ष्मणः । श्रीसहोऽहम्मदावादे मादाग्राकेभ्य उत्सरे ॥
षोडशस्य शतस्मास्मिन् प्रिवत्वारिस्तवत्सरे । दशम्यां मापथुवलस्य दीक्षाभूषस्य सोऽववात् ॥
विषाविजय इत्याख्यां तस्य सूरिस्तदाऽकरोत् । सद्दिषाविजयास्तिन्वान् त्रिकालो घुर्यनः ॥

एवं वासकुमार एष जननीयुक्तः स उज्जासतः,

भामाजीत् विषयान् विहाय सकलान् सांसारिकान् सर्वदा ।

भी धीवज्जुष एष पावक इयं यस्याच दीक्षोत्सवं,

सर्वपां भुजमात्रकर्णमुत्तर्दं सर्वमियं व्याकरोत् ॥ ५४ ॥

इति श्री वल्लभोपाध्यायविशेषिते श्रीनक्षत्रागच्छापित्तज्ञ पातिज्ञादि श्रीप्रकल्परवदन
जगद्गुरु विद्वत्पारक भट्टारक श्रीहीरविजयसूरीश्वर भीयहांगीर महत्समदाववाविद्वत्पारि-
भट्टारक श्रीविजयदेवसूरीश्वर गुणवर्जनेनमन्थे श्रीमद्भिजयदेवमाहात्म्यनामि महाकाव्ये श्रीविजय-
देवसूरि दीक्षोत्सववर्णने नाम पञ्चमः सर्गः सम्पूर्णः ॥५५॥ त्रिसितं मुनि सांमगणिना ॥

१९-हरकाकारहस्त इत्यत्र करकशब्दे छोटीपद्योः । बर्ही करकः योत् बर्ही
च गच्छन्तिका-इति इकायुषः ।

४४-धातोद्यवादकैः बाजहार इति भाषायसिद्धेः ।

५१-वत्सवे दीक्षामहोत्सवे ।

पष्ठः सर्गः

अयो विजयसेनाख्यो वर्षाचार्योऽभ्यमन्यत । श्रीमान्वासकृमारोऽपि मियोऽद्यमुकृतार्थनाम् ॥
अधोयानं गुरोः पार्श्वेऽकुर्वाणं पशुं पासनाम् । आश्वोऽयं त्रिवेयोऽयमित्यज्ञादीत्तदा गुरुः ॥
गुरुहस्तप्रभावेन दीप्यते वर्धते च सः । गुरुः शिष्यप्रभावेनैवर्धनं चाप्यऽदीप्यते ॥ ३ ॥

तद्यथा—कियत्यपि गते काले, लेमे मूरिपदं ततः ।

निःसपत्नं स साम्राज्यमित्रोग्राऽग्राह्याऽन्वितम् ॥ ४ ॥

विजयसेनमूरीन्द्र इति नामाऽभवद्भुवि । विख्यातं श्रीगुरुख्यानं सन्मुखात्पारमेश्वरात् ॥५॥
ततः कुर्वन् महीपीठे धर्मराज्यं विशेषतः । अधिकाधिकनेजास्त भवन् प्रावर्तताचिरात् ॥
श्रीमतोऽकम्बराख्यस्य पातिसाहेः सुसेसदि । पद्दर्शनानुसम्बन्धि वार्ता प्रावर्ततान्यदा ॥
तदा च कोविदः कश्चित् पातिसाहिं न्यवेदयत् । पद्दर्शनविद्वानस्तिष्ठन्ति भवतोऽग्रतः ॥
हीरविजयमूरीन्द्रशिष्यः पष्ठोऽस्ति वादिपः । विजयसेनमूरीन्द्रः स त्वत्तोऽन्यत्र तिष्ठति ॥९॥
मनुते स च नो गङ्गां रामं च परमेश्वरम् । इत्यादिभिर्वचोभिस्त तं चेति प्रत्यबोधयत् ॥१०॥
पातिसाहिस्ततोऽत्यन्तं तमाहातुं समुत्सुकः । अलेख्यत्तदाहृत्य स्फुरन्मानं घनादरम् ॥११॥
स्वसेवककरं दत्त्वा स्फुरन्मानं तदा मुदा । त्वमानयमाहूयेत्यज्वदत् सेवकं हि सः ॥१२॥
त तदा धिरसि न्यस्य स्फुरन्मानं तदाह्वया । प्रस्थाय राघवपुरे मूरः पार्श्वं समाययौ ॥१३॥

—प्रस्थाय राजघन्याख्यपुरे पार्श्वे गुरोर्ययौ—इति पाठान्तरम् ॥

श्रीमूरीश्वरमानस्य तदालोकनतस्तदा । रोमाञ्चिततनुः प्रादात् स्फुरन्मानं स तत्करं ॥१४॥
श्रीसङ्घस्य समर्थं स स्फुरन्मानमवाचयत् । वार्चं वार्चं गुरोश्चित्तं सङ्घश्च मुमुदेतराम् ॥१५॥
सेवकं पातिमाहं श्रीसङ्घो मोदयत्तराम् । जीविताईस्वदानाच्च मृष्टाश्चादिकमोजनात् ॥१६॥
मातिष्ठत ततः मूरिः मुमुहूर्तं शुभे दिने । श्रीमन्तं सङ्घमापृच्छय मुषी-साधुसमन्वितः ॥१७॥

आद्यो नयविजयाख्यः १ श्रीमेघविजयो २ उपरः ।

श्रीमेरुविजयो ३ विद्वान्, श्रीनन्दिविजयः ४ कविः ॥१८॥

२-आश्वो वचने स्थित इति कथनकारीत्यर्थः । त्रिवेयो विजयप्राही इत्यमरः ।

८-श्रीगुरुना श्रीहीरविजयमूरीन्द्रेण कथां कथितं श्रीगुरुख्यातम् । कस्मात् सन्मुखात् प्रधानवदनात्, कथंभूतात् सन्मुखात्, अत एव पारमेश्वरात्-परमेश्वरस्य इदं पारमेश्वरं तयो-
दमित्यन् । पारमेश्वरमिव पारमेश्वरं कथ्येक्यते; परमेश्वरमुखमिवेत्यर्थः, वरमात् ।

१३-राजघन्याख्यपुरे राघवपुरे इत्यर्थः ।

विष्णुविजय ६ इत्यादि-विनेयविनयोपनैः ।

महापा शुक १-शुक २-श्रैरिव ममेतिः सदा ॥१९॥ विभिर्विनेयकम् ॥

ये दामा ये च मद्ब्रह्मज्ञान मिथ्यन् धर्मधारया । भग्नन् दूरितदृष्ट्यान् यमोदं मापयन् जनान् ॥
भीष्मिनीरदो गतेन मापानुक्रमनोऽचिरान् । भीमदामपुत्रद्वं पानिसाहिविराजितम् ॥२१॥
गह्वराग्र्य आर्य्य मण्य च ततो गुरुम् । कृत्वा महोत्सवं दिव्यमुपाधये समानयन् ॥२२॥
अकम्परं पानिगाहि दिने दिव्ये ततोऽमिलत् । भीष्मिर्भीरुमिभीजितान्यमतिवाघरिः ॥२३॥
विनयात् पानिगाहि-भीमदकम्पर आनयन् । तं तदा मिरमा भूपान् पश्यन् शस्यनेवता ॥
अयामच्छन् शुकं भीमान् पानिगाहिरिदं तदा । बहुदर्शनानुसम्बन्धिधर्मवानां सुधर्मधीः ॥
दशैकानां तदा पण्यां विविर्त्यैव पृथक्पृथक् । न विवेकिनसुरीर्न स धर्म मर्य्ययोधयन् ॥२६॥
मर्य्यदर्शनसम्बन्धिधर्मं ज्ञात्वा पृथक्पृथक् । केनचित्मेरितः साहिरपृच्छन् पुनरीदृशय ॥२७॥
शूरे किं मनुष्ये न सर्वं शम् गद्गां च मातृकाय ? शूरिः साह मयो यैवं मन्येहं तद् वयं सदा ॥
रामध्यानं सदा कुर्वे हृदि तद्ब्रह्मज्ञानम्परः । नाघरामि शूरोनास्य ज्ञानहीनश्च कीरवत् ॥२९॥
रानि सर्वे मनोभीष्टमिति सा वाञ्छितमदः । मध्यानि सर्वतः पापमिति मः पापनाशकः ॥३०॥
इत्यतश्च पार्थव्याद् रामनाम स्मृतं पुण्यं । तत्स्मरामि तदा स्वामिन् न स्मरामि कथं किल ।

—विस्मरामि न कर्हिपिह—इति पाठान्तरम् ॥३१॥ युग्मम् ॥

अपवित्रशरीरस्य रामध्यानं च वेनसि । अपवित्रे तथा मार्गे स्यात्सदा पापहृदये ॥ ३२ ॥

—इति रामनाम-ध्यानाङ्गीकारः ॥

अहो अहमलाक्षोपो गद्गायां क्रियते कथम् । गद्गा तु मातृकोच्येत पूज्यते देवतेव सा ॥३३॥
तस्यामङ्गमल्लोपं स्नानान् कुर्या न लोकावन् । पावित्र्यधृति मात्रे कथं पुत्राङ्गसङ्गतिः ॥३५॥

—पुनः पवित्रमात्रे कथं पुत्राङ्गसङ्गतिः—इति पाठान्तरम् ॥

जलमेव तदङ्गं स्यान्माननीयं तदेव च । तद्दिनोच्येत नो गद्गां तद्दिना न तदर्चनम् ॥३६॥

३३-भूरिः प्रचुरा सुगुण पण्डितेषु भट्टारकेषु वा श्रीवैभवरत्ना १ शोभा २ भारती ३
छद्मसीः ४ त्रिभक्तिसम्पत्तिः ५ मति ६ बां यस्य सः भूरिसूरीभिः । अथवा भीसूरीभूरिसूरीभीति-
रकारकः परः इति पाठान्तरम् । तदाऽस्यायमर्थः भूरिसूरीणां प्रचुरभट्टारकाणां प्रचुरपण्डितानां
वा भीः पूर्वोक्तपदार्थां तस्यास्तिरस्कारं करोतीति भूरिसूरीभीतिरकारकः परः प्रकटः
सदेव प्रकटयति ।

३६-सदेव जलमेव छद्मिना जलेन विना गद्गा नोच्येत न कथ्येत । यद् विना गद्गां
विना । न तदर्चनं न गद्गां पूजा न गद्गां माननमित्यर्थः ।

स्थित्वा तत्र सभावित्रः स भूयांसमनेहमप । पुष्यो ब्रम्हावतीनाम्न्यां सङ्गाहृतस्ततो गतः ॥
 कृत्वा तत्र चतुर्मासीं भवन्नानामहोत्सवैः । मस्यायापातनः शूरिः श्रीराजनगरे वरे ॥४९॥
 नानाद्रव्येष्वपेक्षितैर्न्यायमार्गैर्होत्सवैः । चतुर्मासीं व्यापातत्र श्रीशूरिः शूरिलोचनः ॥५०॥
 ततश्चाहम्भदावादीपपुरे श्रीमकन्दरे । श्रीसङ्गाग्रहस्तस्यो चतुर्मासीं गुरुचमः ॥५१॥
 मत्पस्यादुग्धवैरतत्र शान्तिविषयं स सङ्गुरुः । दीपिकान्तपविष्णुपात-लघुपात्युपादकारितम् ॥
 छाटापस्त्यां शमागच्छत् तत्र मस्याय सौम्यः । तत्रावसथ श्रीन्द्रचतुर्मासीं युक्ताश्रितः ॥
 अचिन्तयन् स्थितस्तत्र चेतसीत्येकदेशम् । पदार्हाः मन्ति मे सिष्याः श्रीनन्दिविजयादयः ॥
 पदयोग्येषु सिष्येषु श्रीनन्दिविजयादिषु । कः सिष्यो भविता स्यातो गच्छभारधुस्मरः ॥
 विचिन्त्येति स्थितो ध्याने तपःकुरन्नेकपा । श्रीन्मासान् यावदस्युग्रं शूरिरैकाग्रमानसः ॥५६॥
 अभिष्टाता तदेन्यात्तन् शूरिमन्त्रस्य मन्त्रिणम् । मत्पसीभूय श्रीन्द्रं तपः साध्यं न किं यतः ॥
 विद्याविजयनामार्गं सिष्यस्ते गच्छनायकः । भविता जगति स्यातो विचारो नापरो गुरो ॥
 धृत्वा श्रीशूरिमन्त्रस्याधिष्ठातुरिति सङ्गः । जाग्रत्यभावकं शूरिः शूरिमन्त्रं सदाचिदत् ॥५९॥
 विद्याविजयनामार्गं सिष्यं भीमच्छनायकम् । भाविर्न मनसि ज्ञात्वा श्रीशूरिर्मुमुक्षु हृदि ॥
 प्रातिष्ठन् ततः शूरिः साध्याचारपरायणः । यतोऽवस्थानमेकत्र साधूनां युज्यते न हि ॥६१॥
 ग्रामानुग्राममाचारात् विरम्भं जिनकस्त्वयम् । सहर्षः समवासापीत् श्रीमदुन्नतपत्तने ॥६२॥
 तत्रत्याः भावकाः सर्वेष्वर्चन्नुत्तवान् धनान् । दर्शं दर्शं मुनीन् तैर्बन्दं बन्दं दिने दिने ॥६३॥
 शूरिः कृत्वा चतुर्मासीं तत्रान्यत्र ततोऽचलत् । पवित्रचरणन्यासैः सद्दर्शिनीं पवित्रयन् ॥६४॥
 द्रष्टव्यैषु हृदेषु न्यवसत्त विचक्षणः । अनेहसं च भूयांसं लोकान् पदार्थं कारयन् ॥६५॥

४८-तत्र पत्तनद्वारे सभावित्रः सह भावित्रेण भूत्रेण वर्तते यः स समावित्रः । भावित्रशब्दो
 देवोणादौ भद्रपर्यायः । ततः पत्तनद्वारात् ।

४९-तत्र ब्रम्हावती नाम्न्यां पुष्यः । ततः ब्रम्हावती नाम्न्याः पुष्योः श्रीस्तंभतीर्थदित्यर्थः ।
 श्रीराजनगरं श्रीमति अहम्भदावादे ।

५०-तत्र अहम्भदावारे । ५१-गुरुचमः श्रीविजयसेनशूरिः ।

५२-मत्पस्यात् प्रतिष्ठत् प्रतिष्ठामकरोदित्यर्थः । तत्र सङ्कन्दरपुरे ।

५३-ततः सङ्कन्दरपुरात् । तत्र छाटापस्त्यां छाटोलपुरे इत्यपत्त्याम् ।

५७-इति किं वदाह । ५८-(उन्नतपत्तने) उजानगरे ।

६४-ततः उजानगरात् अन्यत्र नगरेषु देशेषु वा अवसत् ।

अस्मिन्नवमरे मूर्तिं प्रतिष्ठाप्यै समाह्वयन् । श्रीमुरेतपुरात् मेघः स्वपत्नीलाङ्कीरितः ॥६६॥
 ततः मस्याय मूरीन्द्रः श्रीमूरैतपत्तनात् । प्रतिष्ठाप्यै समागच्छन् श्रीमदुन्नतपत्तने ॥६७॥
 अरुरोत् स ततः श्रेष्ठं प्रतिष्ठां सुदिने दिने । कारितां श्राद्धमेघेन यथाविधि महोत्सवारैः ॥
 न केचिदपि तादृशीं यादृशीं प्रागकारयन् । प्रतिष्ठां स न कश्चित्प्राग् व्यधापयद् व्यधाच्च सः ॥
 अत्रान्तरेऽन्तिपच्छ्रेष्ठः श्रीनन्दिविनयाह्वयः । कोविदः सर्वविद्यासु सर्वभाषाविदुत्तमः ॥७०॥
 गुरुरो हि किरङ्गीणां पादरी इति तद्विरा । सन्ति तान् रत्नयामास पञ्चद्वारा दुरात्मनः ॥७१॥
 अन्यन्तं रत्ननास्ते च जिनधर्मविदस्तदा । अमवञ्च जिनभक्ताश्च साधुसेवापरायणाः ॥७२॥
 पादरीहृन्दमानन्दादार्त्तं धर्ममुत्तमम् । गुणाच्च जैनसाधूनां किरङ्गीणां पुरोऽवदत् ॥७३॥
 ततः किरङ्गीमल्लोक्ता जैनसाधून् दिदस्ततः । विचन्दिपत्र इत्याख्यन् पादरीहृन्दमादरात् ॥
 पादरी ! श्रीगुरुं शीघ्रं समाह्वय सुभक्तितः । अपरं न किमप्यत्र विचारय विचारयित् ॥७५॥
 ततश्च पादरी पत्रं विनैक्यं च विमोच्य च । मूरीन्द्रमाह्वयामास श्रीमद् द्वीपपुरे तदा ॥७६॥
 नागार्ति स्म तदा मूर्तिर्विना मेघस्य सद्यः । यतो मेघः किरङ्गीनो भीतोऽतो न समाह्वयेत् ॥
 केचनान्नामि कः गगान् मरुतो जगतीतलम् । किं गोत्रः कस्य पुत्रश्च यमति पश्य पश्यते ॥
 इति गर्ह गमनात्समि यथाज्ञानमनिन्दितम् । तत्परीभूय तद्भूषणाः आवकाः शृणुनादरात् ॥
 गगना-मगातिं मागतोऽनगरं द्वीपनामकम् । अधिकारी किरङ्गीणां तत्र राज्यं करोत्यनम् ॥
 गगनात्तापेन विनये मनुजे माग्यदेवता । विना स्वधर्ममन्येषां धर्मं च न कदापि सः ॥८१॥
 केचन गगनात्तोऽभून्वर्गार्द्धिमत्तरः । पारितोषमोत्रशिक्ष्यानो माननीयतरोत्तरः ॥८२॥
 विद्वद्भिरा विप्रीः श्यमन् नम्य पुत्रः वरिष्ठः । मेघो नाम जगत्प्राप्तो वरुणे महिमानिधिः ॥
 गगनात् मूर्तिः समाह्वयः श्रीहृत्पञ्चायिकारिणा । मेघस्योक्तिं विना वार्तां ज्ञातपूर्तीति भक्तिमान् ॥
 गगनात्तदा जैन म इति मग्यतोष्यन् । गुरुरस्मि वरिष्ठः श्रीः मग्यतारमेश्वरः ॥८५॥
 गगनात् स भवतो वयात्रा मरुतो भवन् । इह नमिन् समापाने मम पर्माऽभिपरीते ॥८६॥
 गगनात्तदा हि पुनः मगयादमरां तदा । दृष्टव्यापि विनिष्ठात्मा वृष्टप्लुष्टो मयेक्षतः ॥८७॥
 —मातृमणोगतो भवेन्; शिखरो विनयाद्भवेन्—इति पाठान्तादुपपन्नम् ॥

६५-किं गुरुरेवमव-स मेघः पादरीं प्रतिष्ठा व्यधापयन् नादृशीं प्राग् पूर्वं केचिदपि
 न कदापि ॥ ६७-ततः मस्याय मूर्तिं प्रतिष्ठापयन् पादरीं प्रतिष्ठापयन् नादृशीं कोऽपि प्राग्
 न कदापि ॥ ७०-अन्तिपच्छ्रेष्ठः धर्मसर्वज्ञः सर्वविद्यासु सर्वभाषाविदुत्तमः इति किरङ्गीनो वपुः

७१-७२-७३-७४-७५-७६-७७-७८-७९-८०-८१-८२-८३-८४-८५-८६-८७-८८-८९-९०-९१-९२-९३-९४-९५-९६-९७-९८-९९-१००-१०१-१०२-१०३-१०४-१०५-१०६-१०७-१०८-१०९-११०-१११-११२-११३-११४-११५-११६-११७-११८-११९-१२०-१२१-१२२-१२३-१२४-१२५-१२६-१२७-१२८-१२९-१३०-१३१-१३२-१३३-१३४-१३५-१३६-१३७-१३८-१३९-१४०-१४१-१४२-१४३-१४४-१४५-१४६-१४७-१४८-१४९-१५०-१५१-१५२-१५३-१५४-१५५-१५६-१५७-१५८-१५९-१६०-१६१-१६२-१६३-१६४-१६५-१६६-१६७-१६८-१६९-१७०-१७१-१७२-१७३-१७४-१७५-१७६-१७७-१७८-१७९-१८०-१८१-१८२-१८३-१८४-१८५-१८६-१८७-१८८-१८९-१९०-१९१-१९२-१९३-१९४-१९५-१९६-१९७-१९८-१९९-२००-२०१-२०२-२०३-२०४-२०५-२०६-२०७-२०८-२०९-२१०-२११-२१२-२१३-२१४-२१५-२१६-२१७-२१८-२१९-२२०-२२१-२२२-२२३-२२४-२२५-२२६-२२७-२२८-२२९-२३०-२३१-२३२-२३३-२३४-२३५-२३६-२३७-२३८-२३९-२४०-२४१-२४२-२४३-२४४-२४५-२४६-२४७-२४८-२४९-२५०-२५१-२५२-२५३-२५४-२५५-२५६-२५७-२५८-२५९-२६०-२६१-२६२-२६३-२६४-२६५-२६६-२६७-२६८-२६९-२७०-२७१-२७२-२७३-२७४-२७५-२७६-२७७-२७८-२७९-२८०-२८१-२८२-२८३-२८४-२८५-२८६-२८७-२८८-२८९-२९०-२९१-२९२-२९३-२९४-२९५-२९६-२९७-२९८-२९९-३००-३०१-३०२-३०३-३०४-३०५-३०६-३०७-३०८-३०९-३१०-३११-३१२-३१३-३१४-३१५-३१६-३१७-३१८-३१९-३२०-३२१-३२२-३२३-३२४-३२५-३२६-३२७-३२८-३२९-३३०-३३१-३३२-३३३-३३४-३३५-३३६-३३७-३३८-३३९-३४०-३४१-३४२-३४३-३४४-३४५-३४६-३४७-३४८-३४९-३५०-३५१-३५२-३५३-३५४-३५५-३५६-३५७-३५८-३५९-३६०-३६१-३६२-३६३-३६४-३६५-३६६-३६७-३६८-३६९-३७०-३७१-३७२-३७३-३७४-३७५-३७६-३७७-३७८-३७९-३८०-३८१-३८२-३८३-३८४-३८५-३८६-३८७-३८८-३८९-३९०-३९१-३९२-३९३-३९४-३९५-३९६-३९७-३९८-३९९-४००-४०१-४०२-४०३-४०४-४०५-४०६-४०७-४०८-४०९-४१०-४११-४१२-४१३-४१४-४१५-४१६-४१७-४१८-४१९-४२०-४२१-४२२-४२३-४२४-४२५-४२६-४२७-४२८-४२९-४३०-४३१-४३२-४३३-४३४-४३५-४३६-४३७-४३८-४३९-४४०-४४१-४४२-४४३-४४४-४४५-४४६-४४७-४४८-४४९-४५०-४५१-४५२-४५३-४५४-४५५-४५६-४५७-४५८-४५९-४६०-४६१-४६२-४६३-४६४-४६५-४६६-४६७-४६८-४६९-४७०-४७१-४७२-४७३-४७४-४७५-४७६-४७७-४७८-४७९-४८०-४८१-४८२-४८३-४८४-४८५-४८६-४८७-४८८-४८९-४९०-४९१-४९२-४९३-४९४-४९५-४९६-४९७-४९८-४९९-५००-५०१-५०२-५०३-५०४-५०५-५०६-५०७-५०८-५०९-५१०-५११-५१२-५१३-५१४-५१५-५१६-५१७-५१८-५१९-५२०-५२१-५२२-५२३-५२४-५२५-५२६-५२७-५२८-५२९-५३०-५३१-५३२-५३३-५३४-५३५-५३६-५३७-५३८-५३९-५४०-५४१-५४२-५४३-५४४-५४५-५४६-५४७-५४८-५४९-५५०-५५१-५५२-५५३-५५४-५५५-५५६-५५७-५५८-५५९-५६०-५६१-५६२-५६३-५६४-५६५-५६६-५६७-५६८-५६९-५७०-५७१-५७२-५७३-५७४-५७५-५७६-५७७-५७८-५७९-५८०-५८१-५८२-५८३-५८४-५८५-५८६-५८७-५८८-५८९-५९०-५९१-५९२-५९३-५९४-५९५-५९६-५९७-५९८-५९९-६००-६०१-६०२-६०३-६०४-६०५-६०६-६०७-६०८-६०९-६१०-६११-६१२-६१३-६१४-६१५-६१६-६१७-६१८-६१९-६२०-६२१-६२२-६२३-६२४-६२५-६२६-६२७-६२८-६२९-६३०-६३१-६३२-६३३-६३४-६३५-६३६-६३७-६३८-६३९-६४०-६४१-६४२-६४३-६४४-६४५-६४६-६४७-६४८-६४९-६५०-६५१-६५२-६५३-६५४-६५५-६५६-६५७-६५८-६५९-६६०-६६१-६६२-६६३-६६४-६६५-६६६-६६७-६६८-६६९-६७०-६७१-६७२-६७३-६७४-६७५-६७६-६७७-६७८-६७९-६८०-६८१-६८२-६८३-६८४-६८५-६८६-६८७-६८८-६८९-६९०-६९१-६९२-६९३-६९४-६९५-६९६-६९७-६९८-६९९-७००-७०१-७०२-७०३-७०४-७०५-७०६-७०७-७०८-७०९-७१०-७११-७१२-७१३-७१४-७१५-७१६-७१७-७१८-७१९-७२०-७२१-७२२-७२३-७२४-७२५-७२६-७२७-७२८-७२९-७३०-७३१-७३२-७३३-७३४-७३५-७३६-७३७-७३८-७३९-७४०-७४१-७४२-७४३-७४४-७४५-७४६-७४७-७४८-७४९-७५०-७५१-७५२-७५३-७५४-७५५-७५६-७५७-७५८-७५९-७६०-७६१-७६२-७६३-७६४-७६५-७६६-७६७-७६८-७६९-७७०-७७१-७७२-७७३-७७४-७७५-७७६-७७७-७७८-७७९-७८०-७८१-७८२-७८३-७८४-७८५-७८६-७८७-७८८-७८९-७९०-७९१-७९२-७९३-७९४-७९५-७९६-७९७-७९८-७९९-८००-८०१-८०२-८०३-८०४-८०५-८०६-८०७-८०८-८०९-८१०-८११-८१२-८१३-८१४-८१५-८१६-८१७-८१८-८१९-८२०-८२१-८२२-८२३-८२४-८२५-८२६-८२७-८२८-८२९-८३०-८३१-८३२-८३३-८३४-८३५-८३६-८३७-८३८-८३९-८४०-८४१-८४२-८४३-८४४-८४५-८४६-८४७-८४८-८४९-८५०-८५१-८५२-८५३-८५४-८५५-८५६-८५७-८५८-८५९-८६०-८६१-८६२-८६३-८६४-८६५-८६६-८६७-८६८-८६९-८७०-८७१-८७२-८७३-८७४-८७५-८७६-८७७-८७८-८७९-८८०-८८१-८८२-८८३-८८४-८८५-८८६-८८७-८८८-८८९-८९०-८९१-८९२-८९३-८९४-८९५-८९६-८९७-८९८-८९९-९००-९०१-९०२-९०३-९०४-९०५-९०६-९०७-९०८-९०९-९१०-९११-९१२-९१३-९१४-९१५-९१६-९१७-९१८-९१९-९२०-९२१-९२२-९२३-९२४-९२५-९२६-९२७-९२८-९२९-९३०-९३१-९३२-९३३-९३४-९३५-९३६-९३७-९३८-९३९-९४०-९४१-९४२-९४३-९४४-९४५-९४६-९४७-९४८-९४९-९५०-९५१-९५२-९५३-९५४-९५५-९५६-९५७-९५८-९५९-९६०-९६१-९६२-९६३-९६४-९६५-९६६-९६७-९६८-९६९-९७०-९७१-९७२-९७३-९७४-९७५-९७६-९७७-९७८-९७९-९८०-९८१-९८२-९८३-९८४-९८५-९८६-९८७-९८८-९८९-९९०-९९१-९९२-९९३-९९४-९९५-९९६-९९७-९९८-९९९-१०००-१००१-१००२-१००३-१००४-१००५-१००६-१००७-१००८-१००९-१०१०-१०११-१०१२-१०१३-१०१४-१०१५-१०१६-१०१७-१०१८-१०१९-१०२०-१०२१-१०२२-१०२३-१०२४-१०२५-१०२६-१०२७-१०२८-१०२९-१०३०-१०३१-१०३२-१०३३-१०३४-१०३५-१०३६-१०३७-१०३८-१०३९-१०४०-१०४१-१०४२-१०४३-१०४४-१०४५-१०४६-१०४७-१०४८-१०४९-१०५०-१०५१-१०५२-१०५३-१०५४-१०५५-१०५६-१०५७-१०५८-१०५९-१०६०-१०६१-१०६२-१०६३-१०६४-१०६५-१०६६-१०६७-१०६८-१०६९-१०७०-१०७१-१०७२-१०७३-१०७४-१०७५-१०७६-१०७७-१०७८-१०७९-१०८०-१०८१-१०८२-१०८३-१०८४-१०८५-१०८६-१०८७-१०८८-१०८९-१०९०-१०९१-१०९२-१०९३-१०९४-१०९५-१०९६-१०९७-१०९८-१०९९-११००-११०१-११०२-११०३-११०४-११०५-११०६-११०७-११०८-११०९-१११०-११११-१११२-१११३-१११४-१११५-१११६-१११७-१११८-१११९-११२०-११२१-११२२-११२३-११२४-११२५-११२६-११२७-११२८-११२९-११३०-११३१-११३२-११३३-११३४-११३५-११३६-११३७-११३८-११३९-११४०-११४१-११४२-११४३-११४४-११४५-११४६-११४७-११४८-११४९-११५०-११५१-११५२-११५३-११५४-११५५-११५६-११५७-११५८-११५९-११६०-११६१-११६२-११६३-११६४-११६५-११६६-११६७-११६८-११६९-११७०-११७१-११७२-११७३-११७४-११७५-११७६-११७७-११७८-११७९-११८०-११८१-११८२-११८३-११८४-११८५-११८६-११८७-११८८-११८९-११९०-११९१-११९२-११९३-११९४-११९५-११९६-११९७-११९८-११९९-१२००-१२०१-१२०२-१२०३-१२०४-१२०५-१२०६-१२०७-१२०८-१२०९-१२१०-१२११-१२१२-१२१३-१२१४-१२१५-१२१६-१२१७-१२१८-१२१९-१२२०-१२२१-१२२२-१२२३-१२२४-१२२५-१२२६-१२२७-१२२८-१२२९-१२३०-१२३१-१२३२-१२३३-१२३४-१२३५-१२३६-१२३७-१२३८-१२३९-१२४०-१२४१-१२४२-१२४३-१२४४-१२४५-१२४६-१२४७-१२४८-१२४९-१२५०-१२५१-१२५२-१२५३-१२५४-१२५५-१२५६-१२५७-१२५८-१२५९-१२६०-१२६१-१२६२-१२६३-१२६४-१२६५-१२६६-१२६७-१२६८-१२६९-१२७०-१२७१-१२७२-१२७३-१२७४-१२७५-१२७६-१२७७-१२७८-१२७९-१२८०-१२८१-१२८२-१२८३-१२८४-१२८५-१२८६-१२८७-१२८८-१२८९-१२९०-१२९१-१२९२-१२९३-१२९४-१२९५-१२९६-१२९७-१२९८-१२९९-१३००-१३०१-१३०२-१३०३-१३०४-१३०५-१३०६-१३०७-१३०८-१३०९-१३१०-१३११-१३१२-१३१३-१३१४-१३१५-१३१६-१३१७-१३१८-१३१९-१३२०-१३२१-१३२२-१३२३-१३२४-१३२५-१३२६-१३२७-१३२८-१३२९-१३३०-१३३१-१३३२-१३३३-१३३४-१३३५-१३३६-१३३७-१३३८-१३३९-१३४०-१३४१-१३४२-१३४३-१३४४-१३४५-१३४६-१३४७-१३४८-१३४९-१३५०-१३५१-१३५२-१३५३-१३५४-१३५५-१३५६-१३५७-१३५८-१३५९-१३६०-१३६१-१३६२-१३६३-१३६४-१३६५-१३६६-१३६७-१३६८-१३६९-१३७०-१३७१-१३७२-१३७३-१३७४-१३७५-१३७६-१३७७-१३७८-१३७९-१३८०-१३८१-१३८२-१३८३-१३८४-१३८५-१३८६-१३८७-१३८८-१३८९-१३९०-१३९१-१३९२-१३९३-१३९४-१३९५-१३९६-१३९७-१३९८-१३९९-१४००-१४०१-१४०२-१४०३-१४०४-१४०५-१४०६-१४०७-१४०८-१४०९-१४१०-१४११-१४१२-१४१३-१४१४-१४१५-१४१६-१४१७-१४१८-१४१९-१४२०-१४२१-१४२२-१४२३-१४२४-१४२५-१४२६-१४२७-१४२८-१४२९-१४३०-१४३१-१४३२-१४३३-१४३४-१४३५-१४३६-१४३७-१४३८-१४३९-१४४०-१४४१-१४४२-१४४३-१४४४-१४४५-१४४६-१४४७-१४४८-१४४९-१४५०-१४५१-१४५२-१४५३-१४५४-१४५५-१४५६-१४५७-१४५८-१४५९-१४६०-१४६१-१४६२-१४६३-१४६४-१४६५-१४६६-१४६७-१४६८-१४६९-१४७०-

इत्थं वासकुमारवाहनवृणादानवमाशोऽर्च
 माहात्म्यं विनयादिसेनसुगुरोऽगम्यं जगद्विश्रुतम् ।
 श्रीश्रीवत्समपाठकः समपठयन्ञ्जातकाः मन्त्रां
 श्रावणं श्रावयन्निन्दितं स्वहृदयेऽभ्यासन्दत्ताऽनिन्दिताः ॥११॥

इति श्रीवत्सयोग्याव विरचिते श्रीवत्समपाठ्याविरचिते वाचपादि श्रीमत्सत्ता वर
 जगद्गुरु विरुद्वारक भ० श्रीहरीविजयमूरीधर० पातपादि श्रीनिर्गोपादि वरन मदाना
 विरुद्वारि भट्टारक श्रीविजयदेवमूरीधर गुणवर्गेन प्रबन्धे श्रीमद्विजयदेवमाहात्म्ये नमि
 महाकाव्ये श्रीविजयदेवमूरि शंभामदनममाशोऽर्च श्रीविजयदेवमूरि माहात्म्यवर्गानो वर
 पद्यः सप्तः ॥६॥

११२—यो श्रावकाः ! तत् विनयादिसेनसुगुरोः श्रीविजयसेनमूरीधरस्य माहात्म्यं
 धन्तलं सदा श्रावं श्रावं श्रुत्वा श्रुत्वा स्वहृदये अभ्यासन्दत् । कथंभूतं इत्थं अनेन प्रकारेण
 श्रीमदकप्यर पातिसाहि गरिषद्वादाविधानपराजितानन्तप्रतिवादिबुन्दादिलक्षणेन वामकुमा
 चारुचरणादानप्रमाशोऽमवम् । पुनः कथंभूतं ! सत्यं । पुनः कथंभूतं ? जगद्विश्रुतम् । तदिमि
 किं ? यन्माहात्म्यं श्रीश्रीवत्समपाठकः समपठयत् अकथयत् ।

सप्तमः सर्गः

अयाससाद् नैपुण्यं पुण्यं पुण्यवतां सताम् । सयौवनमिव श्रेयः स यौवनवयस्य सत् ॥१॥
 सिद्धान्तानां समस्तानां तपोभेदविधानतः । साह्ये प्रवचनेऽधीती सोऽभवत् क्रमपाठतः ॥२॥
 दर्शं दर्शं ततः दुरिः क्षणयुक्तः प्रतिक्षणम् । विद्याविजयनामायं गणिरित्यमरीद् ध्रुवः ॥३॥
 पोटशस्य सतस्याऽस्मिन् पञ्चपञ्चाशत्सरे । धीमत्यहम्मदावादोपपुरे श्रीशरुन्दरे ॥४॥
 कारितायाः शतिप्याया उत्सवे भूरिरैष्यये । आन्देन लहुआकेन स्ववंशाम्भोजभास्वता ॥५॥
 महास्यवेताः श्रीदुरिर्धूरिदुरिद्रिपोपमः । पण्डितपदमानन्दि तस्मै पुण्यात्माने ददा ॥६॥
 मार्गेऽपीये सिते पते मरुटे पञ्चमीदिने । देवदेवसमाहृतजनहृन्दविराजिते ॥७॥

—चतुर्भिः कलापकम् ॥

अपास्ति भरतक्षेत्रे स्तम्भतीर्थाधिपं पुरम् । यत्सुखं वर्तते तत्र न तत्सर्वम् कदापि हि ॥८॥
 यत्र श्रीपार्श्वनायस्य महिमा महिमाऽवति । आवतीव हियं द्रष्टुं बाधिर्वेलाच्छलात्किल ॥९॥
 यत्र पार्श्वजिनं नित्यं नौतीवान्वहमम्पुधिः । वेलाच्छलेन सद्रत्नास्रतान् मुञ्चन् पुरान्तिके ॥
 यत्र सन्ति सतां सन्ति गृहाणि ध्यवहारिणाम् । विमानैः स्पर्धमानानि मनोरमतयोर्धकैः ॥

निवसन्ति च ये तत्र द्रव्यादपा ध्यवहारिणः ।

दादृत्वसद्गुणाधिक्यात् सुरेभ्यो भागिनोऽधिकाः ॥१२॥ युग्मम् ॥

प्रवपारी सदाचारी ब्रह्मचारीश्वरः परः । परन्तपतिरस्कारी श्रेयस्कारी सदा नृणाम् ॥१३॥

धर्मकारी गुणाधारी मीतिकारी नरोत्तरः ।

ध्यवहारीश्वरस्तत्र श्रीमल्लो नाम वर्तते ॥१४॥ युग्मम् ॥

१-स विद्याविजयः अथ पुण्यवतां सतां मध्ये पुण्यं अत्यहुतत्वात् अनित्यनीयत्वाच्च च
 पवित्रं नैपुण्यं निपुणमात्रं आसत्ताद प्राप्तवान् । कथंभूतं नैपुण्यं ? श्रेयः अतिशयेन प्रशस्यम् । पुनः
 कथंभूतं उतरेष्यते-सयौवनमिव सह यौवनेन वर्तते यत् सयौवनं; तत् सयौवनं तदिदं; यादृशं
 यौवनवयोयुतं शरीरं श्रेयः स्यात् । तथा नैपुण्यमपि अतिविशिष्टत्वात् अप्ययनाभ्यापनादिषु
 सर्वकर्मेषु जागरूकस्फूर्तिमत्त्वाच्च यौवनयुतगुणमित्यर्थः । यौवने हि सर्वं अग्रशस्यमपि प्रशस्यतरं
 भवति तर्हि प्रशस्यस्य किं वक्तव्यं, नैपुण्यस्यात्वाधिक्यात् अत्यहुतत्वात् च । यौवनयुतेन
 औपम्यं केवलं नैपुण्यमेव प्राप्त नान्वारिकमपीत्याह-च पुनः यौवनवयः आसत्ताद । कथंभूतं
 यौवनवयः सत् प्रमाणम् ।

२-माह् आवतीति क्रियापदं माह् पूर्वकं । सामस्त्येन पाठनार्थं महिशादरोऽत्र हकारान्त
 औणादिकः । द्वितीयं आवतीति क्रियापदं गत्यर्थस्यापि अवधातोराह् पूर्वकत्वात् आगमनार्थ-
 मवशेषम् ।

निधला बहुला लक्ष्मीरुद्धासं मल्लते कुले । नाम जल्पन्ति जल्पाकाः श्रीमल्ल इति सार्धकम् ।
भ्रातृव्यस्तस्य वा भाति सोमः सोमसमाज्ञया । सोमवत् सर्वलोकानामभिप्रेतः मियंवदः ॥

सोमो नाम जगज्ज्योतिः समरात्रिदिवद्युतिः ।

अन्यो रात्रियुतिः सोमः किर्यास्तस्याग्रतोऽवति ॥१७॥

अयैतस्यान्यदा चाग्रे भक्त्यैकाग्रयुतिश्रुतेः । लोकोक्ता लोकावर्तेति केचिदीच्यत सज्जनः ॥१८॥

विजयसेनसूरिन्द्रस्त्वशिष्यमभिप्रेक्ष्यति । विद्याविजयनामानं विद्याविजयमाननात् ॥१९॥

भुत्वा स ईदृशं वाक्यं त्रिवेकी धर्मकर्मसु । वाञ्छन् नवनवं धर्मं हृद्यविन्दतदेदृशम् ॥२०॥

एतत्पट्टाभिप्रेक्ष्य महोत्सवमहोत्सवम् । करवाणि तदाऽभाणि तेनेति च तदा जनाः ॥२१॥

लक्ष्मीरनर्गला लीलां कुस्ते मम वेश्मनि ।

युज्यतेऽस्याः कृतार्थत्वमस्मिन्नुत्सवकर्मणि ॥२१॥—पाठान्तरम्

—इति व्यङ्ग्यपयत्सङ्गं विनयात्स महद्भिक्षम् । करवाण्याज्ञयावोऽहमेतत्पट्टमहोत्सवम् ॥२२॥

१५—मल्लि मल्लिधारणे भ्वादिभिरामनेपदी । जल्पाकाः पण्डिताः ।

१६—तस्य श्रीमल्लस्य भ्रातृव्यः सामः सोमनामा सोमसमाज्ञया चन्द्रोज्ज्वलपशसायाः
भाति आविशयेन सोमते । यशः कीर्तिसमाप्ता चेत्यमरः । सोमवत् चन्द्रवत् सर्वलोकानामभिप्रेतः ।

१८—भक्त्या एकामयोः श्रुत्योः कर्णयोः श्रुतिः भवणं यस्य तस्य भक्त्येकामश्रुतिश्रुतेः ।
यद्यत्र समासान्तमेकपदं तर्हि इको यणर्धाति यणि एकादशस्वरमध्य एव पाठः । अथ च
भक्त्येति एतीयान्तं पदं पृथक् तदा वृद्धिरेषीति वृद्धौ द्वादशस्वरमध्य एव पाठः । इतीति
किं तदाह ।

१९—विद्याविजयाभ्यां माननं विद्याविजयमाननं तस्माद् हेतोः । अथवा विद्या च
विजयश्च माननं चेति त्रिभिः समाहारे एकवद्भावे च विद्याविजयमाननं तस्माद् हेतोः । अथवा
विद्याविजयमाननमिति पाठः । तदायमर्थः—कर्णयुतं विद्याविजयनामानं विद्याविजयाभ्यां कार-
णाभ्यां माननं सर्वलोके यस्य स तथा र्थः । अथवा विद्याविजयानुदसधं कृपाभिः शिक्षा कृत्यो व्याप-
रमभित्वादिक्वामिषो विजयसेन कारणेन माननं यस्य स तथा र्थम् ।

२०—किं दिव्यारणे कृपादिः परस्मैपदी ।

२१—उदा तस्मिन् काले श्रीविजयसेनसूरिः विद्याविजयनामानं स्वशिष्यमभिप्रेक्ष्यति
इति अत्रनकाळे । तेन श्रीमल्लेन जनाः अर्थात् आवकलोका इति अभाणि इतीति किं एतत्पट्ट-
ाभिप्रेक्ष्य विद्याविजयपट्टाभिप्रेक्ष्य महोत्सवमहोत्सवं करवाणि महान् धारसो यस्मिन् यस्मात्
वा दर्शनाभ्युत्थानां स महोत्सवः महोत्सवानुसवश्च महोत्सवः महोत्सवश्चासौ महोत्सवश्च
महोत्सवमहोत्सवश्चम् ।

श्रीमद्गोऽपि तदाऽवादीदाधवो भवनोऽस्त्ययम् । मा ममाय हृदानन्ध सगः श्रीमद्भु तं कुरु ॥
 ततः श्रीमद्भु आनन्दात्तदानीं मोदमेदुरः । श्रीसहस्रस्य गमसं साहू इति पत्रे व्यनेत्रयम् ॥२४॥
 स्वस्ति श्रीदेवमादीन्य सर्वाभीष्टार्थदायकम् । श्रीमत्पद्मदावाद्पुरं गङ्गाधरीवरं ॥२५॥
 विजयसेनसूरिः स निजसासनभूषणम् । राजते यत्नपः कुर्वन् इति पातकदूषणम् ॥२६॥
 त्वरितं दुरितं इति नामोच्चारोऽपि ते कृतः । किं स्तुमस्त्वत्पदाम्भोजवन्दनापूजने गुरो ॥
 तव स्युः सम्पदः सद्यो निरवया निरापदः । यत्र न्यधरणन्यामः किं स्तुमस्त्वत्पदस्तिविम् ॥
 एवं गुरीश्वरं स्तुत्वा बन्दते च सदत्यदः । स्तम्भनीर्यस्थितः आद्वयः श्रीमद्भुगङ्गायुतः ॥२७॥
 ममोदं चाभिनन्दामि भवत्पादमसादृतः । इच्छामि च यत्नकायवृत्तं कुलम्बदम् ॥२८॥
 पूज्यराज पदाम्भोजमकरन्दस्त्वदीयकः । मदीयनेत्रोलम्बं पुष्पान्धरागमोज्ज्वलम् ॥२९॥
 भूपांगः आवकाः सन्ति पदोत्सवविषायकाः । परमस्पोत्सवं कर्तुं चिकीर्षामि गुरुत्तम ॥३०॥
 श्रीपूज्यात् इहागच्छ सहस्रापृच्छय सर्वतः । पिपमि परमं सर्वं मामकं हि मनोरथम् ॥३१॥
 पद्ममीरक्षमालिरूप श्रीगुरुचिन्मादरात् । अलितरत्न पुनः पद्मं श्रीमद्गोचिन्मादनम् ॥३२॥
 तपसा-स्वस्ति श्रीजिनमानम्भ, सम्पदमपरायणम् । श्रीमद्भुगङ्गावाद्पुरवामिमहाजनम् ॥
 श्रीमद्भुः स्तम्भनीर्यस्थो ज्योत्स्न करोति करोति च । विप्रसिं विनयेनेति विनयी विनयीश्वरम् ॥
 विजयसेनसूरिन्द्रा विषाविजयनामकम् । पुत्रराज्यपदे स्वीये धर्म्यं न्यममि गम्भमि ॥३३॥
 कर्तुं तत्सोत्सवं श्रीमत्गङ्गादेनेन भक्तिनः । वाग्धामिनि ततः गङ्गा सुखनादिह गङ्गुत्तम ॥३४॥
 इह श्रीसम्भनीर्य-
 विभर्तु परमं मेम श्रीसंयो मयि सेवते । पिपतुं च जनाभीष्टमिदं मन मनोरथम् ॥३५॥
 इति पद्मं गमालिरूप श्रीमद्गोचिन्मादरात् । आह्वयन्तेवकः स्वीर्य श्रीमद्भुः आह्वयन्तः ॥३६॥

२३-अयं श्रीमद्गो भवत्पादव आभवाः कथनकारी अस्ति । आभवा कथनेऽस्ति इति हेतुः ।

२४-अर्भरीशब्द औणादिकः अथवाः । यथा विद्यामानया प्रकाशयता ता प्रकाशयतीति-

वत्तान् । अर्भरीभिवा कर्तव्यतात् सद्दर्भरीशब्दं लभियम् ।

२५-ज्योत्स्न इति काष्ठभूषणवस्त्रधरोः । ज्योत्स्न जीवाम्, ज्योत्स्न इत्येव लुप्तं गत । विभरी

विनयवान् । कर्त्तुं गङ्गाजनं । विनयीशब्दं विनयवत्तां जायते, यथा विनयी विनयवान् च

वाद्यादीश्वरम् गच्छ इति कर्मधारये विनयीप्रत्ययः । अनेन श्रीमद्भुगङ्गावाद्पुरवामिमहाजनम्

विनयोपेतत्वं गङ्गाधिकारं च दाशितम् । इतीति किं ? लङ् ।

२६-श्रीमद्भु इति पद्याभिषेकोत्सवकरणसङ्घर्षं यम मनोरथं विभर्तुं प्रयत्नः । कर्त्तुं इदं

मनोरथं जनाभीष्टं जनस्य अर्थात् श्रीमद्भुगङ्गावाद्पुरवामिमहाजनम् इति । यथा-...

अनेन विरोधेन श्रीमद्भुगङ्गावाद्पुरवामिमहाजनम् इति गङ्गावाद्पुरवामिमहाजनम् इति ।

पत्रं गुरोश्च सहस्य सेवकस्य करे ददौ । अवादीच्च तदा मोदात् श्रीमल्ल इति वाचिकम् ॥४१॥
 वन्दनां श्रीगुरोर्भूया देवाः पत्रं करे ततः । ज्योक्कारं सर्वसंपद्य पृच्छेथ कुशलं तथा ॥४२॥
 आह्वयत्याव भो स्वामिन् श्रीमल्लः सहसंयुतः । त्वदीयागमने तस्य मन आनन्दमाप्स्यति ॥
 इत्युदित्वा गुरुं नत्वा भक्त्या परमया तथा । श्रीसहस्यस्य करे पत्रं दध्याज्ज्याकृत्य कृत्यवित् ॥
 इति विज्ञपयत्येव श्रीमल्लः सहसेवकः । श्रीमदहम्मदावादसङ्घं सङ्घमिव श्रियाम् ॥४५॥
 विजयसेनसूरीन्द्रं सुञ्च श्रीस्तम्भतीर्थके । स्वशिष्यमभिषेकारं विद्याविजयनामकम् ॥४६॥
 इत्युक्त्वा चालयत्सद्यः स स्वसेवकमाश्रयम् । सोऽप्यचालीतदोचालः शीघ्रकृद् यत्पतिमियः ॥
 सम्पापाहम्मदावादपुरं स त्वरितं चलन् । श्रीपूज्यराजपादाब्जमवन्दत च भक्तितः ॥४८॥
 ददौ पत्रं तदा हस्ते सशस्ते श्रीगुरोर्मुदा । स स्वयं वाचयामास सुप्रसन्नमना हि तत् ॥४९॥
 मददौ सहपत्रं च सहपाणी सदसिणः । सङ्केनापि तदाऽवाचि श्रीमता तत् शुभात्मना ॥५०॥
 संभूय श्रीगुरुः सह उभौ विमृशतुस्तदा । किं कर्तव्यमिति स्पष्टं ह्येति मिय ऊचतुः ॥५१॥
 पूज्यं ध्येयपयत् सहः स्तम्भतीर्थं यज ममो । वाञ्छितं कुरु तस्याशु यल्लोकः स्वेष्टसिद्धिदृद् ॥
 शुभं मुहूर्तमालोक्य श्रीसङ्घानुत्तया तदा । विजयसेनसूरीन्द्रः स्तम्भतीर्थमचीचलत् ॥५३॥
 स्तम्भतीर्थपुरं माप्नोत् क्रमेण विहरन् गुरुः । श्रीमल्लं सेवकोऽवादीदिति गत्वाऽग्रतस्ततः ॥५४॥

रक्षबाधिपाने अविरागो दर्शितः । मनोरथपूरेण च मयि सेवके परमं प्रेम विभर्तुं परतु ।

४१-सन्देशवाक् तु वाचिकं इति हेमः । सन्देशसो इति भाषा । इतीति किं तदाह-

४२-अत्र भूयाः देवा इति च क्रियापदद्वयं पूर्वार्धेऽपि वत्तरार्धेऽपि योज्यं । पृच्छेथ कुशलं तथा-इति पदं गुरोः सर्वसङ्घस्य इत्युभयत्रापि योज्यम् ।

४४-भो वदेः भो इति सम्बोधनपदं तेन भो सेवक वदेः कथयेः । किं वदे इत्याह ।

४५-श्रीमिर्मदो ह्यो मम न श्रीमदः । यथा श्रीणां मदो ह्यो अविनाशिरवात् यस्मिन् सः श्रीमदः । अहम्मदावादस्य सहः अहम्मदावादमङ्गः अथवा अहम्मदावादवासीः सहः अहम्मदावादसङ्घः मय्यपदलोपी समासः । श्रीमदग्रासावहम्मदावादसङ्घश्च इति द्वाभ्यां कर्मधारये श्रीमदहम्मदावादमङ्गस्य । कथं भूयं । तत्रैतद्वये भिदां सम्पर्दां सहस्येव समूह मिय ।

४७-सः श्रीमल्लः । पतिमियः स्वमियः ।

५२-तस्य श्रीमल्लस्य स्वेष्ट मित्रा स्ववाञ्छितमन्यस्या गुणवतीति न्येष्टसिद्धिदृद् । यदि पूज्यः स्तम्भतीर्थे न वासति तर्हि श्रीमल्लः आवक्तो रोषं करिष्यति । परमहोररक्षबाधिपानं विना च तद्वाञ्छितं न संत्स्यतीति अतोऽवश्यं श्रीपूजेन स्तम्भतीर्थे गन्तव्यं परमहोररक्षबाधिपान-हन्ना हन्यनोरपसिद्धिश्च कर्तव्येति अनुवर्षदाभिप्रायः ।

स्तम्भनीयपुराभ्यर्णं समायच्छ्रीगुरुर्गुरुः । भवदाहृत आहृतसम्पन्नित्वनिश्चयः ॥५५॥
 पश्यंस्तदागमाध्वानं मतिक्षणं क्षणान्वितः । ध्रुत्वा तदागमं चित्ते सोऽतुष्यन् सेवकोदितम् ॥
 भीमलः श्रावकोऽभ्यासान्महाजनसमन्वितः । स्तम्भनीयान्तरा नेतुं बन्धितुं चातिहर्षनः ॥५७॥
 सूर्यरेन्तिकमभ्येत्य माणमत्तत्पदाभ्युनय । सन्निप्रदिक्षिणीकृत्य रूपनीराजनां व्यवात् ॥
 बाधमानपनातोद्यैर्गीयमानमुगानकैः । नृत्यन्नर्नकसंघातैः पश्यच्छस्यजनव्रजैः ॥५९॥
 स्तम्भनीयपुरस्यान्तरुपाध्रपप्रवेशनम् । उत्सर्षः श्रीगुरुः प्राप ततः श्रीमल्लनिर्मितैः ॥६०॥
 इति पर्माक्षिपं पूजयः सहसन्नोपपोषिकाम् । सुधासदृशया बाष्पा सह्याय समुपादिशत् ॥
 धर्मो यो मद्गलं कुर्याद्दानजीलाधनेकपा । तनीं घने तनूनादिबुद्धये भविकाः सदा ॥६२॥
 पर्माक्षिपमिमां ध्रुत्वा श्रावकाः मीनवेतसः । रूपकैर्नालिकेरैश्च चक्रलैर्मन्त्रिकां मियः ॥६३॥
 अयं मण्डपमुत्कृष्टमिष्टं मण्डपति स्म सः । नेत्राणां मयमो नृणामुन्मयो दर्शनोचिनः ॥६४॥
 तत्र वस्त्रवृत्तिर्षिर्चिरंदाऽविज्ञातसन्निधः । विचित्रैश्चित्रिता चित्रैर्नटाह्वनपूर्विणी ॥६५॥
 कुञ्चित्तत्र चित्राणि द्वन्द्वानि विविधानि हि । नानुस्यानमवाप्स्यामः प्रागेदंति स्थितानि किम्वा ॥
 कुञ्चित्तत्र पद्मानि नराः क्रीडन्तिवतीच्छया । धमुर्वा क्वापि पुण्याणि देशानपन्विनीच्छया ॥

५५-आहृतः आकारितः । सम्पदां निषयः समूहः स एव यस्य वा निश्चयो येन सः ।
 आहृतसम्पन्निषयनिश्चयः । अथवा आहृतानां पातूनामनेकार्थत्वात् सम्पन्नानां सगरां निषयस्य
 समूहस्य निश्चय इव आहृतसम्पन्निषयनिश्चयः । गुरुविशेषणमेतत् ।

५८-रूपानां रूपकानां रूपद्वया इति लोकभाषाप्रसिद्धानां गीताजना आरतो निव-
 प्पणार्ण इति भाषाप्रसिद्धा रूपनीराजना नाम् ।

६०-उत्त श्रीगुरुः स्तम्भनीयपुरस्यान्तर्भ्यं वराभयप्रवेशनं प्रापदेहसर्षैः वि० क्षीय-
 ल्लनिर्मितः भीमलनाम्ना भावकेन कृतैः । शेषाणि चत्वारि विशेषणानि स्पष्टानि । गीतं
 गानं गेये गीतिरित्यभिधानविन्ताभाषिः ।

६५-तत्र मण्डपे पूर्वं कृत्वा केनेति कृतपूर्विणी । सुपुण्येति सामाये सपुण्येति निः
 कप्रेभ्यो जीप् इति जीप् ।

६६-द्वन्द्वं यी पुदयो । अनुपम्याम् ।

६७-तत्र मण्डपवृत्ती कुञ्चित् पद्यानि कसहानि वसुः सुसुभिरे । वरा मराः कीदृग्य इती-
 प्यया इति बाष्पाया वसुर्वा सुसुभिरे इव । बोधा अपि कस्मिन्निदुत्तरे श्रीतां कर्तुंवासाः परमवेदा-
 दिना भान्ति । अस्मात् क्वात्वा च अन्वेऽपि केचन श्रीदन्ति इति च बाष्पमि । तदा पदान्दवि
 अत्युत्तकारेणोभान्त । श्रीविद्याविजयं द्रष्टुं समागता नराः अस्मात् क्वात्वा कीदृग्य इति वराहपुत्रः ।
 च पुनः । तत्र मण्डपवृत्ती क्वापि पुण्याणि कुन्दादीनि वसुः । वरा ? वरा इति पुरोऽन्वयः

अशोभन्तरां तत्र कुत्रचिद्बहुनातयः । नभस्कारस्कराः साराः सहकारादयः किञ्च ॥६८॥
 तमेप्यन्ति नरा द्रष्टुं ये तेऽर्कावपदुःखिताः । मा भवन्तु निपीदन्तु च्छायास्त्रिणि म्यिना इव ।
 कुत्रचित्तत्र मातङ्गास्तुरङ्गाः करमा अपि । तिष्ठन्तु स्वामिनः श्रान्ता इति भक्त्या स्थिता इव ।
 तस्योपरि समाकृष्टमुत्कृष्टं व्यलसत् स्थुलम् । चतुर्दिग् शूलरीयुक्तं विद्युक्तं सर्वद्र्पणः ॥७१॥
 श्वेतमिव बहिः श्वेतं प्रत्यक्षमेतत्पर्वतम् । द्रुवन्ति पण्डिता यत्तद् व्यघोतननरा किञ्च ॥७२॥
 द्वावाभूम्योर्विचालस्थं विमानं कोऽपि कीर्तय । चित्रव्याजात्समायुक्तं सुपर्वत्वात् सुपर्वभिः
 तथान्तर्पथे चित्राणि पुरुषाणां योषितामपि । तन्मिपात्तानि तं द्रष्टुं छात्रा देवा इवावमुः ।
 सदृर्णा इव सदृर्णाः प्रस्तीर्णा लिखिता युधेः । तस्याऽशोभन्त भूपट्टे नानाकारा युधादराः ।

पदमिहाप्यनुकृष्य व्याख्येयं । ततो नरा देवान् अर्चन्तु इतीच्छया इति वाञ्छया अनुर्वा शुशुभिरे इव ।
 अत्र वार्तादेशः पुष्पाणि हि इत्यन्वितयन् यन्मराः श्रीविद्याविनयं द्रष्टुमायास्यन्ति तत्र च तन्मि-
 मारोपयिष्यन्ति तन्मो च देवप्रतिमा भविष्यन्ति सासां पूजार्थं तत्कालगृहीतपुष्पाणि विलोक्यन्तौ ।
 ततो वयं प्रागेव तत्र भवामश्चेत्तर्हि च अस्मान् छात्वा प्रतिमाः पूजयन्ति इति वाञ्छया पुष्पाणि
 नभुरिवेति कवेरुत्प्रेक्षा । वा इत्यव्ययमिवायें ।

६९-मनु मायमासे पदमहोत्सवोऽभूत् । मायस्य शिशिरर्वी संमवात्कथं अर्कावप-
 दुःखिता इति । मूः शिशिर्वी अतिशीतत्वात् अर्कावपस्य सुखकारित्वेऽपि प्रायोदुःखकारित्वात्
 प्रभूतकालमासेवनेन दुःसहत्वात् । अर्कावपदुःखिता मा भवन्तु, छायासु निपीदन्तु इति
 सहकारादीनां विचारो न दुष्ट इति ।

७२-तत्स्थुलं व्यघोततवरां अतिशयेन व्यराजत । तदिति किं यन् स्थुलं प्रति पण्डिता-
 प्रत्यक्षमेतत्पर्वतं कैलासपर्वतं द्रुवन्ति । कथंभूतं स्थुलं बहिः श्वेतं यवत् । किमिव ? श्वेतमिव
 रूपमिव । यथा रूपं श्वेतं भवेत्तथेदमपि बहिः श्वेतं । स्थुलस्य बहिः श्वेतत्वात् रूपोत्प्रेक्षा
 कैलासपर्वतोत्प्रेक्षा च युक्ता ।

७३-कोऽपि अर्थात् कविः । तं मण्डपं द्वावाभूम्योराकाशप्राथम्योर्विचालस्थं मध्यस्थितं
 विमानं कैवि कथयति नायं मण्डपः किन्तु विमानमिति । कथं ? चित्र व्याजात् । देवदेवीचित्र-
 मिपात् सुपर्वभिर्देवैस्समायुक्तं सहितं कस्मात्सुपर्वत्वात् प्रधानमहोत्सवात् ।

७५-तस्य मण्डपस्य भूपट्टे सदृर्णा इव प्रधानाक्षराणीव । सदृर्णाः प्रधानास्तरा दलीवा
 प्रमुखाच्छादनवस्त्रविशेषा अशोभन्त । कथं भूताः सदृर्णा युधैश्चतुरनरैः करास इत्यादि भाग
 प्रसिद्धैः प्रस्तीर्णा विद्याया इति भाषाप्रसिद्धाः । द्वितीयपक्षे-कथंभूताः सदृर्णाः प्रधानाक्षराणि
 युधेः पण्डितैः प्रस्तीर्णा विस्तारं प्राप्ताः । पुनः कथंभूताः ? लिखिता इव लिखिताः । द्वितीय-

अथ भोजनसामग्रीं कारयामास सोऽग्रिमास । सुषामिव सुरेन्द्राणां नराणामतिविल्लभाम ॥

तथादौ मोदकान् दिव्यान् खज्जकान् सज्जनोचितान् ।

कुण्डलीपूतपुरादीन् धीसंज्ञैलादिमिश्रितान् ॥ ७७ ॥

एतानेव च कर्पूरकाश्मीरद्रव्यसंयुतान् । अन्यानपि महावीर्यान् बहुजातौनकारयत् ॥ ७८ ॥

ततो नानाविधानेकदेशेभ्यो व्यवहारिणः । भावकानादयामास तेऽप्यागच्छन् समृद्धितः ॥

आनन्ददायिनं नन्दि न कैश्चिदपि निन्दितम् । अयारोपयदानन्दात्स तदा सतदाह्वयः ॥ ८० ॥

तस्योपरि चतुर्दिक्षु चतुरश्वतुरो जिनान् । स्थापयामास साक्षित्वे सर्वविघ्नोपशान्तये ॥ ८१ ॥

मण्डपेऽथ समागच्छदतुरच्छोत्सवपूर्वकम् । विजयसेनमूरीन्द्रो विद्याविजयसंयुतः ॥ ८२ ॥

संभूय भावका लोकास्तथान्ये नं दिदृशवः । आमनान्तर्वर्द्धिर्देव मण्डपस्य सहस्रतया ॥ ८३ ॥

पौदरास्य शतस्यास्मिन् समप्रभासशंसति । वैतास्तथुदि चतुर्ष्या मीतगानादिपूर्वकम् ॥ ८४ ॥

सूरिमन्त्रमयो सूरिः प्रादात् पाणी तद्वीथके । अथावयथ तत्करणं दक्षिणे पुष्ट्युणाचिन्ते ॥ ८५ ॥

सूरिमन्त्रं प्रदायाथ सूरिरित्यप्रवीणमुत्सात् । सूरिर्विजयदेवोऽयं सर्वसङ्गममत्सरम् ॥ ८६ ॥

अर्हस्तिद्धमदाचार्योपाध्यायाः साधुमाधवः । कुपुः सङ्गस्य कल्याणं पश्यन् परमेश्वरिनः ॥ ८७ ॥

इत्यादीर्बैष ऋक्षमादिश्रद्धार्थसाधकम् । विजयदेवमूरीन्द्रस्तनः सङ्गस्य गङ्गिनः ॥ ८८ ॥

धीमल्लः भावको हर्षात्ततो रुप्याणि मादरः । ददौ भावकमहेभ्यो याचकेभ्योऽपि भावनः ॥

भोजनानि पुरोक्तानि मोदकादीन्यभोजयत् । आहूतानप्यनाहूतान् भावकान् च जनानपि ॥

पक्षे विहितः । पुनः कथं० । नानाकारा विविधविजाः । द्वितीयपक्षे विविधाहवयः । पुनः

कथं भूतः० । पुषादराः पुषानां अर्थात् महद्विकोत्तमकोकानां आदरो वेपु ते । तथा वरद्वि-

कोत्तमकोकयोग्या इत्यर्थः । द्वितीयपक्षे । पुनं कथं० पुषैरादिदग्धे इति पुषादराः ।

८०-वरिमन् नन्दो अर्थात् नन्दिरचनायाः करणे आहूतः आहूतवन्तः नन्दिरचना

करणप्रवीणा मया इत्यर्थः । तदाहूतः सह तदाहूतैर्वर्तते यः यः सतदाहूतः । नन्दिरचनाकरणप्रवीण

वरसंयुक्त इत्यर्थः ।

८९-अथ रूपशरदो नागकपर्शवः । यन्महेश्वरः-रूपं व्यादाहूतसर्वरूपतेऽराकतेऽपि

चेति । यथा-मणिस्वभादिविज्ञानं तद् विदां नागुमनिकमितिः ।

९०-म धीमल्लः माधवः माधवान् जयीति रामुचये जनान् जयन् आहूतः सोऽप्याह

कोकाम पुरोक्तानि मोदकादीनि भोजनानि अभोजयत् । कथंभूतान् भावकान् आहूतान्

परदेशेभ्यः परनगरेभ्यो वा आकारितान् । पुनः कथं० अनाहूतान् अनाकारितान् वरद्विद्वद्विद्वद्वि-

वरनगरपेक्षया वा स्वनगरनिवासीन इत्यर्थः । आहूतानिति विशेषणमेव यत्तत्राहूतवन्ति-

निरवर्ततसत्कान्त एव सूरिपदोत्सवः । न्यवर्तत च सर्वपां सन्ततिर्दुरिताहसाम् ॥१२॥
 ततः सर्वत्र सर्वत्र भावर्तव जगारवः । श्रीसूरेः आवकेशस्य श्रीमल्लस्य च निर्मलः ॥१३॥
 श्रीमत्पत्तनसद्वृद्धे निरमाद् वन्दनोत्सवः । सहस्रवीर आनन्दायस्य द्रव्यव्ययाद् घनाद् ॥१४॥
 पौडशस्य शतस्यास्मिन् अष्टपञ्चाशत्सरे । पृथ्वां पौपस्य कृष्णायां गुरुवारे भुमावहे ॥१५॥
 ततः शंखेश्वरं पार्श्वजिनं नन्तुं च जग्मतुः । गुरुशिष्यावल्लभेनां सल्लार्कविनयात्तदा ॥१६॥
 मरुदेशनिवास्यत्र हेमराजश्च सङ्गः । शत्रुजये जिनान्नन्तुं गच्छंस्तावभ्यवन्दत ॥ १६ ॥
 समस्तमरुदेशादिदेशवासिजनान्वितः । स्वभुजोपार्जितद्रव्यव्ययं कुर्वन्ननेकपा ॥१७॥
 बह्वोऽज्राभवन् भव्याऽवदाताद्योत्सवा नवाः । निर्मिताः आवर्कैर्वक्तुं तानलं नाऽलसो यतः ॥

इत्थं वासकुमार एष चदयी प्राकृष्यपुण्यार्जनात्,
 श्रीमत्सूरिपदं क्रमादलमत मासैकसाम्राज्यकम् ।
 श्रीधीवल्लभपाठकेन पठितं लभ्यं न पुण्यं विना,
 धुत्वेति प्रवणा भवन्तु भविता धर्मे मनःशुद्धितः ॥१९॥

इति श्री श्रीवल्लभोपाध्याय विरचिते श्रीमद्विजयदेवमाहात्म्यनाम्नि महाकाव्ये
 श्रीविजयदेवसूरि सूरिपदप्रदानवर्णनो नाम सप्तमः सर्गः ॥७॥

शुपुरश्रीमद्दहम्मदावादादिनगरनिवासिनः आवकाः । अनाहूतानिति विशेषणेन च श्रीस्त्रंभनीयं
 निवासिनः आवका इत्यर्थोऽवसेयः ।

१२-सर्वान् प्रायते इति सर्वत्रः सर्वरक्षकः । सूरिपदोत्सवे बन्दिछोकाः कारातः छोडिताः ।
 चटकदयो जन्तवोऽपि पञ्चरादितः छोडिता इति सर्वत्र इतीदं विशेषणं पुष्टम् ।

१३-सहस्रवीरः पारिकुलगोत्रः ।

१५-पश्चिमार्धव्याख्या । तदा उत्पिन्काळे श्रीविजयसेनसूरि श्रीविजयदेवमूर्योः
 श्रीशङ्खेश्वरपार्श्वजिननमस्करणहेतुव श्रीशङ्खेश्वरनगरप्राप्तिसमये सल्लोकेः पण्डितलोकोर्वनयात्
 गुरुशिष्यौ श्रीविजयसेनसूरिगुरुः श्रीविजयदेवसूरिः शिष्यः

१८-अत्र श्रीशङ्खेश्वरनगरे मरुदेशनिवासी पिंपाटिमामवास्तव्यः साहश्रीताल्हामुतो
 हेमराजसंयपतिस्तौ श्रीविजयसेनसूरिमाविजयदेवसूरिकर्मतापणौ अभ्यवन्दत । शेषं सुगमम् ।

अष्टमः सर्गः

अथैवं वर्तमानोऽसौ वर्षमानं दिने दिने । जिनशासनसाम्राज्यं भुनक्ति पुतिमत्तरम् ॥१॥
 अदीप्तं घनान् शिष्यान् मतिद्वन्द्वमनेकषा । विजयदेवमूर्तिन्द्रो जिनधर्मोपदेशतः ॥२॥
 धर्मोपदेशतो यस्य मतिबुद्धा भवन्ति हि । भग्न्यास्तीयेद्वरस्येव श्राद्धाः सम्यक्त्वधारिणः ॥३॥
 सर्वदा सर्वदा यस्य सफला धर्मदेशना । लोकानां कल्पवल्लीव निष्फला स्यात्सदापि न ॥४॥
 अथ श्रीमेरुताद्रेः मण्डनो भूमिमण्डनम् । श्रीचोरवेदियागोत्रे समभूतं श्रावकोत्तमः ॥ ५ ॥
 सुरताणः सुतस्तस्य प्रथमः प्रथमः पुत्रे । द्वितीयो नाथ इत्यारण्यः समभूत्समभूत्तमः ॥ ६ ॥
 नाथस्यात्मरहोऽभूत्सप्तयो लोकत्रयोत्तमाः । केशवः श्रीकपूरश्च कमानामापि च क्रमात् ॥ ७ ॥
 यथाक्रममवर्धन्तं पात्यमाना अहर्निशम् । मात्रा पित्रा तथान्वेद्यं त इवात्ममनोरथाः ॥ ८ ॥
 समये पितरौ तौ च सर्वेविद्या अपाठयन् । शीघ्रमध्यापकाभ्यर्णद्विपठंस्ते च ताः समाः ॥ ९ ॥
 तनयानां विवाहाय सत्कन्या ध्वजहारिणाम् । अयाचेतांतरां प्रेम्णा पितरावादर्शेण हि ॥
 अस्मिन्नवसरं पुत्रौ द्वौ केशव-कपूरकौ । नोपपच्छावहे कन्ये अग्रूतामिति धर्मिणौ ॥ ११ ॥
 संसारिणां हि संसारं स्यात् मित्रं पाणिपीडनम् ।

तत्तौ न्यविष्पन्तां बालीं कस्माच्चिदपि कारणात् ॥ १२ ॥
 संभावयाम ईदृशं तत्र मिथ्या न सर्वथा । कारणं स्तोकसंसारं वपान्तमुक्तं पुनः ॥ १३ ॥
 बहुकावपि तौ पित्रा मात्रा बान्ध्वैर्निर्जैरपि । विवाहं नाभ्यमन्येतां स्तोकसंसारिणीं यतः ॥
 दीक्षामेवाभ्यमन्येतां तदा तौ सुकृते रतौ । रतौ यत्र भवेत् यो यत् तदेवाह्नीकरोति सः ॥ १५ ॥
 पितरौ च पितृष्यथ सर्व एते प्रपन्नतः । उद्दिष्टा भवतोऽभूवन् सम्यक् तत्पतिबोधिनाः ॥ १६ ॥
 ततस्त ऊचिरं सर्वे संभूयेति परस्परम् । वर्षं च प्रव्रजिष्यामो यद्येतौ प्रव्रजिष्यतः ॥ १७ ॥

१-समस्यां सर्वस्यां भुवि उत्तमः समभूत्तमः । सर्वार्थस्य समशब्दस्य सर्वोदितान्ते पाठान् श्रीछिन्ने सप्तम्येकवचने, सर्वनाम्नः स्याद् ऋक्षग्रेवि; स्वाद् इत्यागमे आपद्य ऋक्षे समस्यामिति रूपसिद्धिः ।

९-ताः सर्वविद्याः, कथंभूताः समा मनोरथाः । सर्वं साध्यसिद्धं सदृक् इत्यनेकार्थः ।

१६-पितरौ नायाभिपः पिता, नायकदेवी माता । पिता च माता च पितरौ ।
 पितामात्रेति विदुषोऽयः । पुनः विदुष्यः काकव इति लोकाचारमसिद्धः, सुरताण इति नामा एते त्रयः । कथंभूता एते त्रयः । ततो विवाहानह्नीकरणात् । ताभ्यां केशवकपूरकन्याभ्यां प्रतिबोधिनाः । अयं संसारो दुःखदायी, विषोषमा विषया इति ज्ञापिता ये ते तत्प्रतिबोधिनाः ।

अथास्मिन् समये शास्ति बलभद्रो महीपतिः । राज्यं श्रीमेदतादृहे भ्रातृगोपालसंयुतः ॥
सोऽशृणोत् लोकत्राचंति प्रव्रजन्ति हि पण्णराः ।

पिता माता त्रयः पुत्राः पितृभ्राता तथा महान् ॥ १९ ॥

गृहं गृहांश्च सत्यज्य प्रभूतानि धनानि च । स्वयंबुद्धा इव ज्ञानान् मियोबुद्धा विवादतः ॥
रूपस्वभावलावण्यरुत्तराः कुरवः किमु । नोचरे चापरे लोका यानाग्यानीनि पण्डिताः ॥
बलभद्रमहीपालस्तदेत्याकर्ण्य विस्मितः । तान् समाकारयामास प्रविमुच्य निर्जनस्य ॥
नृपमैष्यस्तस्तेषां गृहे गत्येत्युपादिशत् । हयने बलभद्रोऽसौ युष्मान् भौ पण्णनरा वृत्तम् ॥

२०—गृहं मन्दिरं गृहान् परिणीतस्त्रीः स्त्रियं वा । परिणीतस्त्रीवाचां गृहशब्दः पुंस्त्री-
लिङ्गः पुंस्ययं बहुवचनान्त एव । भियः परस्परं बुद्धाः ज्ञातधर्माधर्मकलाः । एतौ अट्टाऽमुक्तमौ
केशवकर्मचन्द्रनामानौ पुत्रौ बालकौ यदि प्रव्रजतस्तर्हि कथं मुक्तभोगाः संसारे कथं विष्टाम्, न
स्थास्याम इति कारणादेव मातृपितृपितृव्या यथाक्रमं मिथो बुद्धाः । कस्मान् ज्ञानान् । अत एव,
पुनः कस्मात् विवादतः । कथंभूता एते उत्प्रेक्ष्यंते स्वयंबुद्धा इव ।

२१—पण्डिता यान् मातृपितृपितृव्यपुत्रान् पद् नरान् इति आख्यान्ति कथयन्ति । इती-
किं, कथंभूताः पण्णनराः । किमु इत्यव्ययं विचारे । रूपस्वभावलावण्यैः करणभूतैः । उत्तराः कुरवः
उत्तरकुक्षेत्रोत्पन्ना युगलिन इति विचारयन्ति । न अपरे अन्ये लोका उत्तरे उत्तरदेशोद्भवाः ।
यादृशाः रूपस्वभावलावण्यैः उत्तरकुक्षेत्रोत्पन्ना युगलिनः सुन्दरास्तथा एते पण्णनराः अपि सुन्दर-
नान्ये उत्तरदेशोत्पन्ना लोका इत्यर्थः । उत्तराः कुरव इत्यत्र सत्यामपि न नाप्नोति निषेधक्यता
पूर्वापरेति सूत्रेण वैकल्पिको जसः शी न भवति । व्यवस्येति कोऽर्थः । स्वाभिधेयापेक्षोऽवधिनियमो
व्यवस्था । अस्मार्थः—स्वाभिधेयो दिग्देशकालस्वभावोऽर्थस्त्वमपेक्षते यः सः स्वाभिधेयापेक्षः ।
एवं विधौ योऽवधिनियमः स व्यवस्था । तत् उत्तरशब्दस्य दिग्देशकालस्वभावे अर्थे सत्यपि
उत्तरशब्दात्पूर्वापरेति वैकल्पिको जसः शीभावानिषेधो नामत्वात् । ननु उत्तरशब्दस्य दिग्देशकाल-
स्वभावानां नामत्वे सत्यपि न नाप्नोति कथं कथयतेति चेत् त्रुमः—कुरवो द्विपा—मेरुपूर्वगत
दक्षिणस्यां दिशि भवत्वात् देवकुरवः । देवशब्दपूर्वत्वेनैव प्रसिद्धत्वात् तेषां न दक्षिणशब्दपूर्वत्वे-
नेति उत्तरस्यां दिशि भवत्वात् । उत्तरशब्दपूर्वत्वेनैव प्रसिद्धत्वात् । उत्तराः कुरव इति कुरव
इत्युक्तेष्व सामान्येन उभयोः देवकुरव उत्तरकुरव इत्यनयोर्महणं स्यात् । तत् उत्तरशब्दस्य विशेष-
स्य शोतकत्वात् उत्तरा इत्युक्तेरुत्तराः कुरव इति लभ्यते । अत उत्तरशब्दस्य कुर्व इत्यस्य
नामान्तरघोतकत्वात् । नाप्नोति कथनं न दुष्टं । उत्तर इत्यत्र पूर्वापरेति वैकल्पिके जसः शीमा
प्रथमा बहुवचनं । नात्र प्रत्ययो न च यस्य लोपः । कुरव इत्यत्र जनपदे लुप् इति अण् प्रत्यय
लुपि सति लुपियुक्त वद् व्यक्तिवचने इति प्रकृतिवत् लिङ्गवचने ज्ञेये ।

नडांरलहृत्य परिभाषाम्बराणि च । प्रभूतं प्राभूतं स्यात्वा जग्मुस्ते तत्र पण् नराः ॥२४॥
 भूतं पुरतो भुवन्वा निपत्य च पदाम्बुजम् । श्रोत्रिणं स्थानमासाद्य तस्य ते तत्पुत्राह्वया ॥
 न निरीक्ष्य परीक्ष्याणा दर्शनादेव तत्सणात् ।

पान्थान्मान इमे सत्या आसूधमित्यवधीनृपः ॥ २६ ॥

नागरीनानयाऽपृच्छद् बलभद्रस्तदादरात् । कथं वृहन्ति भो दीप्तां भवन्तस्तद् भुवन्तु माय ॥
 किं दुर्यं कस्य कस्माद्वा पुण्याकं कथं दुःखम् । निवारयाणि तत्सर्वं यदाच्छन् ददानि तत् ॥
 दि स्यात् एते पार्थे धने तर्हि ददाम्यहम् । ग्रामं ग्रामोत्तमं चारीन् द्राण् निराकरवाणि च ॥
 पापारं पुलां नन्दात् सुरेन वसताम् च ।

दुःखम् पालनीया हि दीप्ता यत्कोमलाङ्गकाः ॥३०॥ चतुर्भिः कलापरम् ॥

नि धृत्वा नृपमोक्तं वचनं तेऽपि पण् नराः । तदोचरन्ति बाहूधरा इव भूमीशरोत्तमम् ॥
 तस्मात् कस्यापि वा दुर्यं नास्माकं सर्वदा पुरम् । भवत्यसादतः सर्वं धनं चास्ति महीपते ॥
 रं शीभिर्धनं पुर्बप्रार्थनान्यैर्गवादिभिः । नास्ति कार्यं सदास्माकं विना धर्मं हि सर्वदा ॥
 रं विदोष्य सद्गुदया धर्ममस्या च सद्गिरा । हर्षयन्ति स्म भूपालं पण् नरा धर्मतत्परा ॥
 नः प्राहेति भूपालस्तदा तान् विनयान् मुदा । दीप्तां वृहन्तु भो वृद्धा, न वृहन्तु च बालकाः ॥
 ताः धृत्येति भूपालं ते सर्वं सर्ववत्सभाः । अस्माकं बालका एव दीप्ताग्रहणकारणम् ॥३६॥
 र्भिर्विना न चास्मारुमेपां चास्मान् विना किल । सर्वथा नैव भूपाल दीप्ताग्रहणमर्थेति ॥
 तस्मादाव्यपनोऽस्माकमेपां साहाय्यनस्तु नः । दीप्ताग्रहणनिर्वाहो न संभवति सर्वथा ॥३८॥
 क्ति-मत्युक्ति-सद्गुपत्या विज्ञापेति महीपतिः । ममद्योभूय तानाख्यत् युयं धन्यतमा इति ॥
 र्धर्म-मिषधर्म-द्वन्द्वौ धन्द्वानुशासने ।

नकारान्तौ हि निष्पन्नावर्धयेतु पद् नृप ॥ ४० ॥ युग्मम् ।

दधर्मादयः धन्दा इव प्राप्ता विशेषतः । त्यन्ताऽकारान्ततां सूत्रात् पूर्वां यद्वृत्तिमात्मनः ॥

३५-ते पण् नराः तस्य बलभद्रमहीपालस्य आश्रया तस्युः-ऊर्ध्वो अभूवन् इत्यर्थः ।
 उल्लेखेति पदं अत्रापि योग्यं । किं कृत्वा, तस्य बलभद्रस्य पुरतोऽप्यतः प्राप्तुं ढोकनं मुक्त्वा । पुनः
 किं कृत्वा, तस्य बलभद्रस्य दासः पदाम्बुजं चरणकमलं निपत्य नत्वेत्यर्थः ।

४०-इति विज्ञाय । इतीति किं ! हि निधिवं ददधर्माभियधर्मज्ञस्यै नकारान्तौ
 धन्द्वानुशासने व्याकरणे निष्पन्नौ सिद्धौ; अर्थोऽप्येते पद्नृप निष्पन्नौ । एते पद्नराः दद-
 धर्माणः प्रियधर्माण इत्यर्थः ।

नाश्रयन्ति गृहस्थत्वं मनुक्तं बहुशोऽपि हि ।

शुद्धधर्मबलादेते जातसद्वचनाक्षराः ॥४२॥ युग्मम् ।

ज्ञातव्यं भूपतिर्धर्मं तान् विनिश्चिन्तयेत्तसः । मेपयामास सत्कृत्य गृहं सदस्तुभूपणैः ॥४३॥

अथायान्तिस्म ते तस्य हर्म्यादुत्सवतोऽद्भुतात् । बलभद्रमहीपालकृताद् हर्षप्रकर्षनः ॥४४॥

आगत्यावसये नाथः सुरताणश्च सोदरः । दीक्षोत्सवमुसामग्रीं व्यदधातामुभौ मुदा ॥४५॥

वसन्त्यवसरे चास्मिन् मेदिनीतटपत्तने । (पागान्तरेण-मेढतानाम्नि पत्तने)

तपागच्छे महीयांसः श्रावका व्यवहारिणः ॥४६॥

तद्यथा-कोठारीकुलविरूपाताः कल्ला टोलासुतान्वितः ।

अर्जनश्चासकर्णश्च रेखा अम्माभिघस्तया ॥४७॥

वीरदासो लसद्वीरदासश्चामरसिंहयुक् ।

अन्येऽपि स्वपरीवारयुता आसन्महत्तराः ॥४८॥ युग्मम् ।

श्रीसूजा-हरदासश्च तालहणः पुण्यकारणम् । सादा-माना-दयश्चान्ये मन्त्रिणोऽमी बह्वस्तारा

पदा-पत्ता-जिणामुख्या मुख्याः सर्वेषु कर्मसु । सोनीवंशे सदा रव्याता बह्वयुः श्रावकोत्तमाः

सहसा-सुरताणारव्यावास्तां कर्णाटवंशके । कुले भाण्डारिके भातां रत्ना-मोकाभिधानकौ ।

श्रीमान् ठाकुरो नाम शङ्करः शङ्करः सदा । मानो नरहरश्चेत् शङ्खलान्वय आचसुः ॥५२॥

४१-४२-टट इति व्याख्या-०-एते षण् नराः नाथा १. सुरताण २. नायकदेवी ३. केश

४. कर्मचंद्र ५. कपूरचन्दाः ६. गृहस्थत्वं नाश्रयन्ति न सेवन्ते । कथं० गृहस्थत्वं; हि. निश्चितं मनु

मनुक्तं बलभद्रेण राक्षा वर्तं । कस्मान्नाश्रयन्ति शुद्धधर्मबलात् । कथं० एते जातसद्वचनाक्षराः

सत्सत्याद् बचनान्न क्षरन्ति न पतन्तीति सद्वचनाक्षराः । जाताश्चेत् सद्वचनाक्षराश्च जातसद्वचना

क्षराः । के इय उल्लेख्ये-वृद्धधर्मादयः शब्दा इव । यथा वृद्धधर्मादयः शब्दाः जातसद्वचनाक्षराः

जातं सत्सु सत्येषु वचनेषु प्रयमादीनां सप्तविमर्शानां एकद्वित्यादिवचनेषु अक्षरं नकारादिवचने

वर्णो येषां ते जातसद्वचनाक्षराः । तथा एतेऽपि षड् नरा इत्यर्थः । कथंभूताः; वृद्धधर्मादयः

शब्दाः विशेषतां विशेषमार्गं प्राप्ताः । किं कृत्वा ? आत्मनः स्वस्य पूर्वा अकारन्ततां प्रक

सूत्रान् धर्मादयः केवलात् इति लक्षणात्प्रयत्ना । द्वितीयपक्षे कथं भूता एते विशेषतां प्राप्ता

सामान्यभावकलोकापेक्षया साधुधर्माद्भाकारात् विशेषतः प्राप्ताः । किं कृत्वा पूर्वा प्रयमां प्रक

भावधर्मलक्षणां पापभक्तिं वा त्यक्त्वा । अत्र एते इति उपमेयपदं, वृद्धधर्मादयः शब्दा

मानपदं; शुद्धधर्मबलादिति उपमेयपदं; सूत्रान् इति उपमानपदम् ।

४८-कोठारी । ४९-मुंदरा । ५०-सोनी । ५१-मण्डारी ।

५२-सांख्य । ५३-महकवीया ।

रत्नसिंहो नृपां रत्ने राजसिंहो नृराजितः । सीदमल्ल-रत्ना नाम प्रमुखा विदिता वधुः ॥५३॥
 सदारद्रः सदारद्रो धनो धन्यो धनीश्वरः । सुरताण इमेऽभूवन् श्रीभटकतियान्ये ॥५४॥
 सुरमाणः कृतमाणः दाहा हाहाविर्जितः । मिलोकभीरमीपालः सचिनीकुल आययुः ॥५५॥
 संपपः पेतसी रुपातो मन्वी नरपदस्तथा । रविदासो रविवासाः प्रतापादभवन्ममी ॥५६॥
 द्रव्यदापी सदा देदा वेंगाणी सद्व्युपाग्रणीः । अभाच्छीमत्तपानाम-सत्त्वगच्छोद्घोतकारकः ॥
 भारमल्लः सदारमल्ल-वृत्त्यो दानचलादिभिः । रविदासस्तथाऽभातामेतौ तातहृद्वान्वये ॥५८॥
 देवीदासा धनो नाम हूंमरो वत्सनामकः । अन्नोभन्त अयोऽप्येते सर्वदा सर्ववत्सलाः ॥५९॥
 सुरमाणः स्फुरत्माणः शार्दूलः स्थूलभूपनः । जीवाभिषस्तयेत्याद्या आसन् पीमसरान्वये ॥
 भैरवो वर्षनो वीर एते भाण्डारिके कुले । व्यराजन्त च देपालः परीक्षरकुलेऽभवत् ॥६१॥
 महिकापिध ऊदाहो मायीदासः सुमायिकः । इत्यादयो महीपांसो वभुर्गच्छदीपकाः ॥६२॥
 अभर्त्यरंभिरन्यैश्च परदेशागतैरपि । एतेषामचिकीर्ष्यन्त वरपाषाणरास्त्रिकैः ॥६३॥
 अमान्नं सृष्टान्नं पण् नरास्ते परस्परम् । श्रीमत्कपूरचन्द्रस्य दासा योग्या न बाह्यतः ॥६४॥
 भवेत् कपूरचन्द्रो हि यावत्साम्बिकः किल । तावत्पिष्टु मातास्य पालनाय तदादरा ॥६५॥
 मष्टकात् ततो दीप्तां माता पुत्रेण संयुता । पालनीयास्ति कष्टेन दीप्ता यन्महतामपि ॥६६॥
 विचार्यैवं तदा नाथो दीप्ताग्रहणतः सलु । निवार्यास्थापयत् पुत्रयुतां मानरमालये ॥६७॥
 साप्यस्यात्पुत्रसंयुक्ता पुत्रपालनहेतवे । पत्युः कथनकारित्वं पत्न्या धर्मैः सदोत्तमः ॥६८॥
 कुर्वाणा परमं धर्मं धावकं प्रतिनीय हि । पत्न्यतिष्ठत् सुतं तस्य पालयन्ती च सद्व्रतम् ॥
 केवलः कर्मचन्द्रश्च नायस्यात्मरुहाविर्मा । नाथः पिता तपोरेव पितृव्यः सुरताणकः ॥७०॥
 चत्वारधतुरा एते कर्मासीन् इन्दुमुद्यताः । द्वयं दारांश्च संत्यज्य दीप्तायामभवन् पराः ॥७१॥

(चत्वारधतुरा एते दीप्ताग्रहणतत्पराः ।

वभूवुरत्यकर्माणः संत्यज्य स्वसृष्टास्ततः ॥७१॥ इति पाठान्तरम्) -युग्मम् ।

ते यच्छन् मृत्युं मातर्द्रविणं स्वष्टरोचितम् । दीनेभ्यो याचकेभ्यश्च दिव्यपाण्याम्बराणि च ॥
 पूर्वोक्ता अपि ते धीमन्नेदिनीतटवासिनः । भावका भोजयन्ति स्म चतुरस्तान् पनादगन् ॥

५५-संचिन्ती मिलोकभीः मिलोकभी इति नामैतयोः । दाहा सुरस्वरः ।

६५-तस्य कपूरचन्द्रनामः पुत्रस्य पालने जाह्नवो वरवाः सा उदाहरा ।

६९-तस्य नाथस्य पत्नी नायकदेवीनामो । भावकस्यायं भावकः सं, सन्देशमित्यम्
 भावकसम्बन्धिनमित्यर्थः ।

७१-तदा नाकपदेभ्यः कपूरचन्द्रस्य च शुद्धे रक्षणानन्तरं च द्वयं दारांश्च दातर ।

नायः श्रीमुरताणश्च वरपात्रमिमावय । आत्मनोऽकारयेनां नो वैराग्याधिकता यतः ॥७॥
 अय नायोऽक्षिपत् पुत्रो वर्णके मुदिने दिने । विचक्षण इवानन्दात् सुरेश्वरनरेश्वरी ॥७॥
 आवृत्तो चारुकोमुभवसैस्तौ वमतुस्तराम् । प्रमानोदितवान्कार्ककिरणोपममद्भुती ॥७॥
 आनन्दात् गायनोल्लसन् स्त्रियो वर्धयतादृताः । मौक्तिकरूपयच्छेने दीप्ताकन्यामिमौ यतः ॥
 अनेके हर्षतो लोका इत्याचख्युर्विचक्षणाः । दक्षिणां ददतानन्दात् श्रुत्वा तत्कीर्तिमद्भुताम् ॥
 काथित्सखीः प्रति प्रेम्णा काथिदाचख्युरित्यहो ।

शुक्त्वा कार्याणि तौ द्रष्टुं त्वरध्वं चैन साम्प्रतम् ॥७॥
 चारुकूर्कस्तुरीकुङ्कुमादिभिरद्भुताम् । स्फुरत्परिमलोपेनां कुरुध्वं शिष्टपिष्टिकाम् ॥८॥
 दिव्यगन्धोदकैः पूर्वं स्नपयन्तु ततः पुनः । उद्वर्तयन्तु तत्कायं यतध्वं चासिदोषतः ॥ ८? ॥
 कर्पूरागरुक्तस्तुरीमिश्रकुङ्कुमचन्दनैः । अङ्गरागं तयोरङ्गं सरङ्गाः कुरुनादरात् ॥ ८२ ॥
 ललाटे चारुचर्चिकयं कुरुध्वं कुङ्कुमादिभिः । अङ्गेऽलङ्कारसद्धारान् परिधापयनोत्सवात् ॥८३॥
 मल्लध्वं मूर्ध्नि माल्यानि गले प्रालम्बिकाः शुभाः । बहुधा च वराकारमङ्गुलीष्वङ्गुलीयकम् ॥
 द्वयोर्मूर्ध्नि निवध्नीत कोटोरं च शिरोमणिम् ।

हस्तेषु हस्तसूत्राणि, बाहुभूषाश्च बाहुषु ॥८५॥ सप्तभिः कुलकर ।
 पुष्पितौ तावदीप्येतां तदानीं फलितौ शृणुम् । मनोरमयदानारी कल्पवृक्षाविवान्निनौ ॥८६॥
 अभाचद्वन्द्वमधस्यं वरपात्रासु राजवत् । भूषणैर्मुकुटोत्तैसैल्लवैश्च सह वामरैः ॥ ८७ ॥
 गायना अग्रतो गायन् केप्यातोद्यान्यवादयन् । ननर्तुनर्तका हर्षादिद्युवन् कयकाः कयाः ॥८८॥
 सृजन्नेजसमाजश्रीकरकाकाररूपताम् । विभ्राणाः किमु देवेन्द्रास्तौ निरीक्षितुमागताः ॥८९॥

७८-उल्लुर्मुङ्गलम्बितिरिति हैमशेषः । उपाद् यमः स्वीकरणे इति उपपूर्वान् यनौ
 विवाहेऽप्ये आत्मनेपदे वर्तमाने लटो द्विवचने उपयच्छेते इति रूपं । तयोः केनच-कर्मचन्द्रयोः
 कीर्तिस्तत्कीर्तिस्त्वाम् ।

८१-उद्वर्तयन्तु मलं निवर्तयन्तु उगटण्ड करड इति भाषा इत्यर्थः ।

८३-चर्चिकयं टीका आदिप्रमुखं । चर्चिकयं सगालमनं इति हैमः ।

८४-मल्लध्वं धरत । मल्लध्वमिति क्रियापदं सर्वत्र योज्यं । गले प्रालम्बिकाः काण्डला ।
 लहकड २ टंकावलि ३ चम्पकली ४ इत्यादि लोकाभाषाप्रसिद्धाः आमरणाविज्ञेयाः । प्रालम्बिका
 वृथा हेमेति । ऊर्मिका त्वङ्गुलीयकमित्युभयं हैमः ।

८८-केपीति भाषवादकाः । कया इति तयोरेव वात्येऽपि दोषामहणलभ्यणा वाचो
 इत्यर्थः ।

परयात्रा ययोरेवमासधवनचोत्तवाः । कथं व्याख्यान्ति तान् दत्ताः स्तोतुमिन्द्रो न यानलम् ॥
 भार्दन्निर्वाग्भमानानां विचित्राणां दिने दिने । तदीयरयात्राणां वारानन्ये न लेभिरे ॥९१॥
 भाद्धानामतिशान्दत्वात् रागस्याभिव्ययनस्तयोः ।

सामोप्यास्तन्मुहूर्तस्य दिनानां च तनुत्वतः ॥९२॥ युग्मम् ॥

धीमन्नेदतदद्राद् (पाठा०-धीमन्नेदताद्राद्) बहिराराम उच्यते ।

दीप्तायै मण्डपं दीर्घ्यं धीनाथः सममण्डयत् ॥९३॥

व्यराजचोरणस्तुर्द्वैर्मण्डपस्तत्र मण्डितः । तोरणीकृतसच्छुण्डैः सम्मुखीनैर्गजैरिव ॥९४॥

बालमेरितसच्छेद्यस्तरारिफाररकरच्छदैः । कर्णावलिभित्तभ्येतस्फुरद्यञ्चुरचामरैः ॥ ९५ ॥

वसस्तत्र सदुल्लोच आसील्लोचनहर्षदः । आकृष्टनैभसोदभ्रसन्ध्याभ्राणां दर्शरिव ॥९६॥

सर्वनस्तत्र सन्मुक्तास्रजो रंजुः प्रलम्बिताः । कर्त्तृकृपांशुसर्वस्वं चन्द्रो न्यास्पकरोत् किञ्च ॥

अस्मिन् समभवन् काले यावन्तोऽप्यमहाजनाः । निमग्न्य तावतः सर्वान् मञ्जुरादरपूर्वकम् ॥९८॥

न सदर्भोजनमीतं समोजनमभोजयत् । मुबन् यपोचितं भरत्या खादत् पिबतां क्रियाम् ॥

दीप्तायाः सुदिनस्यादौ दिनेऽदीनमना मुदा ।

नालिकेराण्यशात् पाणौ तेषां च चरणोत्सुकः ॥१०१॥ त्रिभिर्विधेषकम् ।

अथ प्रभाते धीनाथः १ सुरताण २ सहोदरः । केसवः ३ कर्मचन्द्रश्च नाथपुत्रौ चतुर्नराः ॥

कौमुभोष्णीपमुल्पाणि वासांसि विविधानि हि ।

हारमालम्बिकादीनि भूषणानि च पर्यधुः ॥१०२॥ युग्मम् ॥

अवनंसांस्तथा मौलीन् मौलीं नैऽतिमनोहरान् । न्यवभ्रन्त नितान्तधी शोभिता अच्युता इव ॥

निरक्रामंस्तनोऽगाराद् ग्रहीतुमनगरताम् । समाख्य विमानधीभासुराः निषिकाः शुभाः ॥

९९-सयोः केसव-कपूरचन्दयोः । इमाः तदीयाः, ताम् ता वरयात्रायां तदीयवरयात्रास्तासां
 तनुत्वतः भस्वत्वाद् । स्तोत्रं शुद्धं शुद्धमस्तं दधानुवर्त्तितानि च । तनु भुज कृतमिति ईमः ।

१०२-अभेत्यानन्तये प्रभाते । चत्वारो नराः चतुर्नराः कर्मचन्द्रः हि निधिते । विविधानि,
 कौमुभोष्णीपं कुमुभेन रत्नं उष्णीषं मुम्बेष्टनं पाण्डो इति भाषाप्रसिद्धं मुख्यं येषु तानि कौमु-
 भोष्णीपमुल्पाणि वासांसि वस्त्राणि पर्यधुः परिहितवन्तः । च पुनः हारमालम्बिकादीनि भूष-
 णानि-मङ्गहारान् पर्यधुः । तत्र हाराश्च शवलता अष्टाधिकसहस्रलतादयो अनेकप्रकाराः । मङ्ग-
 लिकाश्च काण्डला १ लहक २ टट्टावलि ३ माला ४ चम्पकली ५ अडकी ६ इत्यादि लोह-
 भाषाप्रसिद्धविधिषड्विधभरणविनोषा आदिर्येषां तानि हारमालम्बिकादीनि । चतुर्नराः के इत्याह-
 धीनाथः १ सुरताणः सहोदरो भावा, नाथस्य महोद्यान् भावा इत्यर्थः । केसवः कर्मचन्द्रश्च
 नाथपुत्रो नाथस्य सुतौ । एते चत्वारो नरा इत्यर्थः ।

नायः श्रीसुरताणश्च वरयात्रामिमात्रय । आत्मनोऽकारयेतां नो वैराग्याधिकता यतः ॥७३॥
 अथ नाथोऽस्मिन् पुत्री वर्णके सुदिने दिने । विचक्षण इवानन्दात् सुरेश्वरनरेश्वरी ॥७४॥
 आटवी वारुकोष्ठपर्वतैस्तौ वनतुस्तराम् । प्रभानोदितवालाकैकिरणोपमसद्गुनी ॥७५॥
 आनन्दात् गापतोद्भूतं स्त्रियो वर्षपताहताः । मौक्तिकरूपवच्छेने दीप्ताकन्यामिमौ यतः ॥
 अनेके हर्षतो लोका इत्याचख्युर्विचक्षणाः । दक्षिणां ददतानन्दात् श्रुत्वा तत्कीर्तिमद्भुताः ।
 काश्चिन्सखीः मनि प्रेम्णा काश्चिदाचख्युरित्यहो ।

सुक्ता कार्याणि तौ द्रष्टुं त्वरध्वं चैन साम्प्रतम् ॥७६॥
 चात्कुरुरकसूरीकुङ्कुमादिभिरद्भुताम् । स्फुरत्परिमलोपेतां कुरुध्वं मिष्टपिष्टिकाम् ॥७७॥
 दिव्यगन्धोदकैः पूर्वं क्लपयन्तु ततः पुनः । उद्गर्तयन्तु तन्कायं यन्ध्वं चाग्निदीपतः ॥ ८१ ॥
 कर्तारगुरुकसूरीमिश्रकुङ्कुमचन्दनैः । अङ्गरागं तयोरेकं सरङ्गाः कुरुतादरात् ॥ ८२ ॥
 मन्त्राष्टे चारुचर्चितं कुरुध्वं कुङ्कुमादिभिः । अङ्गेऽलङ्कारसद्वारान् परिषापयतोत्सवात् ॥८३॥
 मन्त्रध्वं मूर्ध्नि मान्यानि गन्धे मान्यिकाः श्रुमाः । बहुधा च वराकारमङ्गुलीष्वङ्गुलीपकर ॥
 ह्योर्मूर्ध्नि निवर्तित कोटीरं च निरोमणिम् ।

हन्तेषु हस्तमूत्राणि, बाहूभूषाश्च बाहुषु ॥८५॥ सप्तभिः कुलङ्कर ।
 पुनिनी तारदीपेतां तदानीं कलिनीं शृणुम् । मनोरमपदानारी कल्पवृक्षाविश्रान्तिनी ॥८६॥
 अमालान्ममभरणं वरपायामु रानरत् । भूषणमुद्गोसेमैश्चैव सह चामरैः ॥ ८७ ॥
 तापना भद्रां गापन् कंथानोघान्यसादयन् । ननर्तुर्नैका हर्षाद्भुवन कपकाः कपाटाः ॥८८॥
 स्तुतयेनैवगमानधीकृताकाररूपताम् । विभ्राणाः किमु देवेन्द्रास्ती निरीक्षितुमागता ॥८९॥

७८-उद्गुप्तमङ्गलानि रिति हेमसेवः । उपाद् यमः रसीकरणे इति उपरुक्तां वती
 विभ्राणैः आगमनेनैव वर्णमाने लटो द्विषन्ने कथयच्छेते इति रूपं । तयोः केशव-कर्मवन्दनैः
 ८०-मन्त्रध्वं विभ्राणां ।

८१-उद्गर्तयन्तु मन्त्रं निवर्तयन्तु उपाङ्गान् करण इति भाषा इत्यर्थः ।

८२-चर्चितं टीका आदिप्रभुम् । चर्चितं समालम्बनं इति हेमः ।

८४-मन्त्रध्वं करण । मन्त्रध्वनिविश्रियायं सर्वत्र योग्यं । गेटे प्राञ्जलिवदाः बाहुषु ।
 करण २ रजःपट ३ चम्पकटी ४ हस्तदि औजसायानजिह्वाः आभरणविशेषाः । बाहुषु
 हस्त हेतुः । उक्तिका स्वस्त्युक्तिकविश्रुत्यर्थं हेमः ।

८८-कर्मवि बाहुषु । कथा इति तयोरेव कथयन्ति दीप्तामरलक्षणां कथां
 इत्यर्थः ।

वरपात्रा ययोरैवमासधवनवोत्सवाः । कथं व्याख्यान्ति तान् दत्ताः स्तोतुमिन्द्रो न यानलम् ॥
 धार्द्धनिर्वास्यमानानां विचित्राणां दिने दिने । तदीयस्वरपात्राणां वारानन्ये न लेभिरे ॥९१॥
 आद्यानामतिशाल्प्यात् रागस्याधिक्यतस्तयोः ।

सामीप्यात्समुद्भूतस्य दिनानां च तनुत्वतः ॥९२॥ युगम् ॥
 श्रीमन्मेदतद्द्रष्टाद् (पाठा०-श्रीमन्मेदताद्द्रष्टाद्) बहिराराम उच्यते ।

दीप्तायै मण्डपं दीव्यं श्रीनाथः सममण्डपत् ॥९३॥
 प्यराजघोरैस्तुर्गैर्मण्डपस्तन मण्डितः । तोरणीकृतसत्पुण्ड्रैः सम्मुखीर्गजैरिव ॥९४॥
 वातमेरितसत्तोरयस्कारिकाररकरच्छदैः । कर्णविलम्बितन्येतस्फुरद्यञ्चुरचामरैः ॥ ९५ ॥
 वल्लस्तत्र मदुल्लोच आसीत्लोचनहर्षदः । आहूर्णमसोदभ्रसन्ध्याभ्राणां दर्लरिव ॥९६॥
 सर्वतस्तत्र सन्धुक्तास्त्रजो रज्जुः प्रलम्बिताः । कृत्वैकत्रांशुसर्वस्वं चन्द्रो न्यास्यकरोत् किञ्चु ॥
 अस्मिन् समभवन् फाले यावन्तोऽयमहाजनाः । निमग्न्य वातः सर्वान् मञ्जुरादरपूर्वकम् ॥९८॥
 न सदर्भोजनमीतं सभोजनमभोजयन् । ध्रुवन् यथोचितं भरत्या स्वादव पिवतां क्रियाम् ॥
 दीप्तायाः सुदिनस्यादौ दिनेऽदीनमना मुदा ।

नालिकेराण्यद्वाद् पाणो तेषां च चरणोत्सुकः ॥१०१॥ विभिर्विशेषकम् ।
 अथ प्रभाते श्रीनाथः १ सुरताण २ सहोदरः । केशवः ३ कर्मचन्द्रश्च नाथपुत्रौ चतुर्नराः ॥
 कौमुभोष्णीपमुख्यानि वासांसि विविधानि हि ।

हारमालम्बिकादीनि भूषणानि च पर्यधुः ॥१०२॥ युगम् ॥
 अवनसांस्तथा मौलीन् मौलीं तेऽतिमनोहरान् । न्यवधन्त नितान्तधी शोभिता अच्युता इव ॥
 निरप्रामेस्ततोऽगाराद् ग्रहीतुमनगारताम् । समारुह्य विमानभीभासुराः शिपिकाः शुभाः ॥

९२-तयोः केशव-कर्मचन्द्रयोः । इमाः तयोः, ताम्र वा वरपात्राश्च तदीयवरपात्रात्वासां
 तनुत्वतः अल्पत्वान् । स्तोत्रं ध्रुवस्तु सुच्छमत्पं दध्नाजुतलिनानि च । तनु ध्रुव इत्यमिति हेतुः ।

१०२-अधेत्यानन्तर्ये प्रभाते । चत्वारो नराः चतुर्नराः कर्णपदं । दि निश्चितं । विविधानि,
 कौमुभोष्णीपं ध्रुवमेव रक्तं लष्णीपं सुवर्णवेष्टनं पाण्डो इति भाषाप्रसिद्धं मुख्यं येषु तानि कौमु-
 भोष्णीपमुख्यानि वासांसि वस्त्राणि पर्यधुः परिहितवन्तः । च पुनः हारमालम्बिकादीनि भूष-
 णानि-अलङ्कारान् पर्यधुः । तत्र हाराश्च शवलता अष्टाधिकसहस्रलताद्यो अनेकप्रकाराः । माल-
 म्बिकाश्च काण्डला १ लक्ष्मण २ टङ्गावलि ३ माला ४ चम्पकली ५ चडकी ६ इत्यादि लोह-
 भाषाप्रसिद्धविधिषडण्ठाभरणविशेषा आदिष्वेषां तानि हारमालम्बिकादीनि । चतुर्नराः के इत्याह-
 श्रीनाथः १ सुरताणः सहोदरो भावा, नाथस्य सहोदरान् भावा इत्यर्थः । केशवः कर्मचन्द्रश्च
 नाथपुत्रो नाथस्य मुतो । एते चत्वारो नरा इत्यर्थः ।

लभ्यमानेकसंकुल्यपुण्यमानासमाकुलाः । किरिणीकारणस्तान्नुगमन्नुगः ॥११॥
अथ धन्या वयं लोका अप्येते किरिणीरवैः ।

आरोहोदाटनादेषां कथयन्त्य इति हि ॥१०६॥ विभिन्नोत्तन ।
अनेके निविका लोकाश्चतस्रोऽभ्यारहस्तदा । वृषस्कन्धैः स्वरुपैः गच्छन्त्या नोन्माश्रिताः ।
आरभ्य स्वगृहत्वेऽथ मध्ये मेदतस्य हि । रुप्याण्डान्यन्तोऽभी मार्गं निगमन्तः ॥
गच्छन्ति स्माश्रितेषां ध्रुवन् इति मानवाः । जयानन्दानाम् वीर्यं च लभन्ति ॥
सह्य अपरदेशानां स्वदेशानां च भूरयः । धनिनो वमुपाधीना मागवापाः परं वि च ॥
मातङ्गाः पर्वनोत्तुङ्गा ह्याः कल्लोलचञ्चलाः । स्यन्दनानि मनोमानि मोन्माहाः पतयोऽपि च ।
उपर्युपरिसदृशा वर्णामृषाभ्रका इव । स्फूर्जन्तेजाः पुरः पार्श्वान् चानिमोददाः ॥११॥
पताका नरहस्तस्या प्रापयन्त्य इयेति नृन् । कृत्वाग्राग्रन्यामैर्मियां वृद्धाश्चतुर्नराः ॥१२॥
सचक्षुभिर्गवाक्षस्थाः समोपर्युपरि स्त्रियः । पश्यन्ति स्म मिथयान्यान् लसयन्ति स्म पाणिभिः ॥
मेरीदुन्दुभिमुल्यानि वायानि विविचानि हि । वादकैर्वाद्यमानानि दिव्यानि स्वप्नजातिषु ।
अहङ्कारादिवानेके सङ्गता वर्योपिनाम् ।

कर्णप्रियाणि गीतानि गायन्तो मधुरस्वरेः ॥११॥ नवमिः कुट्टकम् ।
दीक्षामहोत्सवं दिव्यं जातं मार्गं न कदेदन्तम् । कृत्वा गच्छन् बहिर्द्वान् यन् ते मण्डपं शुभम् ।
विजयसेनसूरीन्द्रसहरोः मवरात्रया । पाठकोत्तमदिव्यश्रीमेयविजयमण्डितम् ॥१२॥
अथशान्यां विद्विष्येते गत्वा त्यक्त्वा स्वपाणिभिः । भूषाम्बराणि सर्वाणि कुयुर्लोचं स्वमूर्धम् ॥
साधुयोग्यानि दिव्यानि चीवराणि तदा मुदा । परिप्राय गुरोः पार्श्वे आयपुस्तं चतुर्नराः ॥
ततः प्रदक्षिणीकृत्य मणत्य च चतुर्नराः । तस्युत्तरे गुरोर्नन्दौ स्थापितान् चतुरोऽहंनः ॥१३॥
यथाविधिविधिमज्ञो गुरुः सरसया गिरा । व्रतानि व्रतिनां पञ्च तदात्तानुदचारयत् ॥१४॥
रसिका रसिकीभूय ते चाप्युदचरन्तराम् । मुखैः स्वस्वमुखैः सम्पक्व यतः मूत्रार्थवेदकाः ॥
पोढशस्य शतस्यास्मिन्नेकपञ्चाशत्सरे । माधवेवद्विनीयार्या दीक्षितेषां शुभाभवत् ॥१५॥
तुतुपुस्तं तदात्यन्तमुच्यते व्रतपञ्चकम् । मेनिरे मनसा चैवमथ धन्यतमा वयम् ॥१६॥
विजयसेनसूरीणां विनयत्वाशयात्मनः । प्रदीक्ष्य प्राचलञ्छिष्यान् मेघविजयवाचकः ॥१७॥
प्रतिग्रामं प्रतिव्रजं विहरन् सह तच्छिष्या । श्रीगृहाहम्मदावाद्ब्रह्मं स माप सोत्सवः ॥१८॥

१०९-उपःप्रिया, यशःप्रिया ।

१२४-एतेषां नाथ १ सुरताण २ केशव ३ कर्मचन्दानां ।

१२७-तेषां चतुर्णां नवीनाशिष्यानां नाथ १ सुरताण २ केशव ३ कर्मचन्द ४ नाम्नां

श्रीः शोभा तच्छ्रीः तथा सह सार्वभौम् ।

भविष्यन्मानवमात्मा सोऽदात् शिष्यचतुष्टयम् । विजयसेनमूरीणां सद्गुरुणां गुणात्मनाम् ॥
रीनेमिविजयो १ मुख्यः श्रीधरविजयो २ऽपरः । . . .

श्रीकीर्तिविजयो ३ जेयः कनकविजयो ४ जयी ॥१२९॥

वर्णानामिति चत्वारि नामान्येषां यथाक्रमम् ।

विजयसेनमूरीन्द्रस्तत्पार्यानि ध्ययात्तदा ॥१३०॥ शुभम् ॥

रीनेमिविजयो नाम कनकविजयः पुनः । शिष्यायेतावुभौ सोऽदात् विजयदेवमूरये ॥१३१॥

कपूरचन्दनामानं ध्यातुं लभुमात्मनः । गते नायकदेव्याख्यां भातुं च कियत्क्षणम् ॥१३२॥

योऽस्य शतस्यात्र पदपञ्चाशत्पत्रसरे । पूर्वसि महोयोभिदत्तसर्वैः धारकैः कृतैः ॥१३३॥

श्रीमन्मेदतद्रङ्गे प्रादीक्षत् श्रुते दिने । श्रीपूज्यस्याज्ञया श्रीमत्पद्मसागरपण्डितः ॥१३४॥

—मिभिविशेषकम् ॥

तः कपूरचन्दनाख्यं मात्रा संयुतमन्यदा । श्रीपूज्यायार्पयामास पद्मविजयपण्डितः ॥१३५॥

श्रीपूज्योऽप्यर्पयामास विजयदेवमूरये । कुंभरविजयेत्याख्यां कृत्वा शिष्यतया तदा ॥१३६॥

ह्रिम्यसि जिनागार-धर्मागाराय यः किल । कुंभरः श्रोच्यते सद्भिः सानुस्मरः स्वरे परे ॥

अनुस्वारो मकारस्य न कदापि स्वरे परे । अनुस्वारः कथं सूत्राभावाद् न स्वरे परे ॥१३८॥

उत्तरमाह-अनुस्वारो मकारस्याऽल्लुः समासविधानतः ।

पाहुलकाय नामत्वादापत्वाय स्वरे परे ॥१३९॥

यया वितत शब्दे हि ङङमत्ययशक्तिः ।

सन्धिर्नैद तथापिनेमैकाराकारयोरपि ॥१४०॥ शुभम् ॥

कपूरं विजयते सर्वान् सर्वत्रात्मीयनेजसा । विजयः श्रोच्यते मासैः सर्वलोकमुखमदः ॥१४१॥

कुंभरविजयेत्याख्यामन्वयार्थमकरोत्तनः । कपूरचन्दशिष्यस्य सद्गुरुर्गुरुवद्विधा ॥१४२॥

१३८-स श्रीमेयविजयनाथकः शिष्यचतुष्टयं नाथ १ मुरताण २ केशव ३ कर्मचन्दार ४
इत्यर्थः ।

१३२-किपांशायो क्षणत्र कियत्क्षणः । नाथ १ मुरताण २ केशव ३ कर्मचन्दानां ४
अनुर्णी संवत् १६५१ माघशुद्धि द्वितीयादिबसदीक्षाग्रहणात् कियत्काळस्थस्थिन् कियत्क्षणे गते
श्रीमत्पद्मविजयपण्डितः श्रीपूज्यस्य आज्ञया-श्रीविजयसेनमहाराकाज्ञया आत्मनः स्वीयस्य कीर्ति-
विजयकनकविजययोः कपूरचन्दनामानं लघुं भातुं च पुनः नायकदेव्याख्यां भातुं श्रुते दिने
प्रादीक्षत् । कियत्क्षणं द्रव्यसि कश्चिन् योऽस्य शतस्य पदपञ्चाशत्पत्रसरे सं० १६५६ वर्षे
इत्यर्थः । शेषे स्पष्टम् ।

एवं श्रीविजयादिसेनमुनिपो यस्मै सुशिष्यत्रयम्
 प्रादाद् भक्तिवशप्रसन्नहृदयो यत् किं न दत्ते प्रभुः ।
 सोऽव्याज् श्रीविजयादिदेवसुगुरुभवनानपायोचयाच्
 श्रीश्रीवल्लभपाठकेन कविना व्याख्यात दीप्तोत्सवम् ॥१४२॥

इति श्रीश्रीवल्लभोपाध्यायविरचिते श्रीमद्विजयदेवमहात्म्यनाम्नि महाकाव्ये श्रीविजयदे-
 सूरिवराणां श्रीविजयसेनसूरिप्रदत्तश्रीकनकविजयादिशिष्यप्रदानवर्णनो नाम अष्टमः सर्गः ॥ ८ ॥

नवमः सर्गः

अथ शम्भुरोः पार्श्वे सर्वा विद्याश्चतुर्दश । सोपाङ्गिकादद्याद्गीयुर्ह पूर्वाण्यपि चतुर्दश ॥१॥
अपीयानोऽभवत्तस्यायान्वर्धमानो गुणधिया ।

ओजसा तेजसा चाह्ने कनकविजयोऽन्विपत् ॥२॥ शुग्मम् ॥

मत्पत्ता हि धर्मौ तस्मिन् चित्तस्यैव सरस्वती । सूत्रार्थापन्नोपेन कालेऽप्यध्यापनादिषु ॥३॥
शिष्यैरनेकैर्विद्वद्भिर्युक्तो यद्यपि भूरिभिः । तथाऽप्यनन्यद्विष्योऽहमित्यमस्त सदा गुरुः ॥४॥
चक्षुषी तस्य कर्णान्तविधान्ते स्तो मनोहरे । चक्षुष्मत्ता ॥ शास्त्रार्थस्तथाऽप्यामीजगदिना ॥
विज्ञावदाऽह्यस्तोऽस्ति धीराजननगरे ह्यथ । विज्ञावदाना उद्यन्ते विज्ञदा यस्य पीमता ॥
शंसन्तीति विशो विशे विशे विश्वममूरदम् । अग्नूने मद्यज्ञो यस्य विश्वस्तेष्टे न ईश्वरता ॥५॥
वित्तवानिव तेजस्वी वपस्वीव मूरस्पतिः ।

यत्तस्वी चक्रनर्त्तकं जिनशासनशोभकः ॥६॥ शुग्मम् ॥

वशीति विवशो नेति शम्भवेति वशीरदः । यमुद्यन्ति विज्ञामीया भाग्ये ॥ विज्ञावदाः ॥७॥
उद्युनेर्जगतो मूलं मूलं स्वीयकुलस्य च । मूलो नाम तदीयोऽस्ति ध्याना प्राप्ता गदधिपः ॥
अयात्रायसरे भीमदिनपसेनसहस्रम् । विज्ञावदाऽभिषः भाद्रः समायान्दित्तुं मुदा ॥११॥
वन्दित्वा माग्निलभृत्वा विनयात् स उपविशत् । पुरस्ताद् भीमरोर्ध्वैर्कर्षा भोगुमनाम्नदा ॥
विजयतिनद्वीन्द्र इति तं समुपादिशत् । नवीनमणिमानां हि कारणे पुण्यकारणम् ॥१२॥
समाकर्ण्योभयाकर्णं च ईह्युरोर्म्यत्वात् । प्रतिमाकारणे भावमदधात् श्रीविज्ञावदाः ॥१४॥

८-य विज्ञाविदा ईश्वरो धनी भावकः विधायकः अगस्त इष्टं देवार्थं करोतीत्यर्थः । अजी-
गर्धदेष्टां कर्मणीति शेषादेन विवशिते कर्मणि विधायेति वशी । शेषादेनाऽविशतिदे कर्मणि
विशमष्टे इति कर्माणि इयान् । जगतामोष्टे जगतामोष्टे इत्यदिबन्ध । स च यत्र विज्ञाविदा इति
मात्रः भावकस्य अमूर्तस्य साधनः विधेः कोवमभूते इति । विशे सर्वविशो मगुषा विशे कोवे
शोनाति स्तुतिश्च कथयन्तीति यावत् । अमूर्तस्यमिति किं तदेवाह-विश्वकानिह तेजस्वी-कर्म-
धर्मे इष्टं । एतत्सर्वममस्तः एवद्विषयः ।

९-य विज्ञाविदायाम् भावको भावते दीप्यते । य वः तं विज्ञामीना अमूर्तस्य
व्यापिनो राजान इत्यर्थः । वशीति विवशो गच्छदुष्टधीनोति । य पुनः वपम् वशीरद इति
वशानि वाक्यानि कथयन्तीति यावत् । विज्ञोऽनिष्टदुष्टधीनोति हैमः ।

१०-मातुः साधकः भावकारणः, अभिजनः यावत् भावकारण इति भावकारण-
व्याप्येनत्वात् । य कोकाऽवशानिध्यात्मकर्मणामिति वशीतिवशे इति वीरः ।

उत्पाय तत्र आनन्दादागत्यास्यानमन्दिरम् । आकारयच्छुभेऽह्नि साक प्रतिमाकारिणो नराः ॥
 तेऽप्याजगमुस्तदाहूताः कृत्वा ज्योत्स्नाकारमादरात् । आसन्त पुरतस्तस्य तेनैवोक्तवराज्ञया ॥
 तदैवं कथयामास तानर्हद्विम्बकारिणः । द्वायमप्रतिजिनेन्द्राणां कुर्वन्तु प्रतिमा वराः ॥१७॥
 तदा तदाज्ञयैव ते प्रतिमाकारिणो नराः । चक्रप्रतिमा अर्हत्प्रतिमाः प्रतिमोत्तमाः ॥१८॥
 वर्तमानादित्कालत्रयसम्बन्धिनीरिमाः । द्वायमप्रति जिनेन्द्राणां प्रतिमा महिमासमाः ॥
 आदायानीय तस्याग्रे दौकयामासुराग्रे ते ।

हयमोदत ता दृष्ट्वा आवरुश्रीविद्यावदाः ॥२०॥ युग्मम् ।

अकारयज्जिनागारं शकुन्दरपुरं तदा । श्रीचिन्तामणिपार्श्वस्य चैत्यस्यानिकमुत्तमम् ॥२१॥
 प्रतिमानामय धेष्टां प्रतिष्ठां श्रीप्रतिष्ठाया । विजयसेनमूरीन्द्रकरात्कारयति स्म सः ॥२२॥
 तस्मिन्मन्त्रे मूर्तिं विष्णोर्हृदि प्रणम्य च । वदतांवर इत्याद्ययत्न आवरुः श्रीविद्यावदाः ॥२३॥
 श्रीकीर्तिविजयाख्योऽयं कनकविजयोऽप्ययम् । शिष्यमग्निप्याचनी ते भ्रातरी द्वविमौ मित्राः ॥
 राजमुन्दरनामाऽयं कुशलविजयः पुनः । कमलविजयश्चैव पञ्च पञ्चमपञ्चमाः ॥२४॥
 एतेषां विदुषां देहि पदे पण्डितनामकम् । श्रीसंयाग्रहः श्रीमद्विजयसेनसद्वरो ॥२५॥

—विमिर्निर्गन्तुः ।

विजयसेनमूरीन्द्रस्तस्मात्तस्याग्रहाद् यनात् । इदौ तेषां हृदानन्दि पदं पण्डितनामकम् ॥२७॥
 रुक्माणि मुदा मादात् तत्पण्डितपदोत्तमे । साधर्मिकादिलोकानां प्रतिदत्तं विद्यावदा ॥
 अन्येऽपि धारता इभ्याः सभ्याः समयरेदिनः । धर्माभिलाषिणो रूप्यधकुलम्भनिकां मित्राः ॥
 अहो पुन्यतां पुमां प्रभातः प्रमदत्यपि । मनोरथानां छायाय परेषां दुपकारकृत् ॥२८॥

१९—इयं मृताः प्रतिमाः । महिमासमाः—महिम्ना माहात्म्येन न समाः महता वाता
 महिमाऽममासाः ।

२०—यन्मेषु पतुरेषु पञ्चमा हया ये वे पञ्चमपञ्चमाः । पञ्चमयत्नरे इत्ये इति महेषा

२७—तेषां कीर्तिविजयः १ कनकविजयः २ राजमुन्दर ३ कुशलविजय ४ कमलविजय
 ५ पण्डितवदस्वोत्तमः तत्पण्डितपदोत्तमस्तं । प्रतिदत्तमिरवन्त 'छन्दे १ रथमृताह्वाने
 मय १ वीर्यासु ४ प्रतिनयेऽनर' इति छन्देऽयं प्रतियोगे इत्यमिति द्वितीया । प्रतिदत्तं हा
 कृत् इत्येयर्थः । रुक्माणि नागकानि । रुक्मं हरमात्रे खीन्द्ये नागदे पतुस्तद्वयोरिति महेषा
 सत्यं के कृतम् ।

२९—अयं दीनारव्यमृगनामकं । अयं एषादाश्चर्यरत्नरत्ने रत्नरेऽपि चेति महेषा
 दत्त—मन्त्रिकादिभिर्ज्ञानं मन्त्रिणो जानुमानिचमिति ।

३०—अमदत्यपि समर्थो मन्त्रेऽयं ययं । भरीति निमये । कथंभूतः प्रभावः विदुषा
 लयकृत् दत्तकृत् ।

रवं विद्यावदाः श्राद्धः श्रद्धया धर्मकर्मसु । चकार रूपमेतेषां श्रीपण्डितपदोत्सवम् ॥३१॥
 तनकविनयः प्राप्य श्रीपण्डितपदधियम् । विनयं लघुवृद्धेषु यथाहंयुः सदाऽकरोत् ॥३२॥
 त्वमुद्धूतसद्भूतश्रीपण्डितपददिमान् । कनकविनयोऽराजराजेन भविता ह्यसौ ॥ ३३ ॥

—श्रीकनकविनयस्य पण्डितपदम् ।

व्याप्ति पत्तनं नाम पत्तनं पत्तनोत्तमम् । रत्नयोनिं यतो लाक्षास्तत्रुद्भवन्ति च नापरम् ॥
 हेभ्या तत्र लालीनि नाग्नौ पसतिकामिनी । भाविका कामुका नैवं कामुक्यपि कदापि न ॥
 गिलवत्यो हि या आसन् भाविकाः सुलसादिकाः ।

तासामेपोऽवतारः किं जानैषा मन्त्रवारिणी ॥३६॥
 ज्योऽपि मुहूर्तात्कान्तान् भाग्यसम्पत्ति-सन्ततिः । कुनोऽपि दुष्कृतादुष्टात् सा निष्पत्ति-मुनाऽभवत् ॥
 कुनोऽपि दुरितात्मासीन्निष्पत्तिः सुपतिः धिया, धियां —इति वा पाठः ॥ ३८ ॥
 तलं लक्ष्म्यादिकं बल्यु कल्यु पत्त्यादिदुःखजम् । सद्दर्माऽधर्मयोर्मुद्रणा साहर्दमं ममापरम् ॥
 रईदुक्तमकारेण विधिना भुद्धधर्मधीः । मयानि द्वादशानसं भावकाणामपालयन् ॥४०॥
 ग्यानपदा कले भूरि सा गुरोरपूणोन्मुखात् । समुजपादितीर्थानां यात्राकरणार्गमवम् ॥४१॥
 त्वोत्थाय गुरोरग्रे सर्वसंपसमस्वरूप । आचार्यं सर्वदेवानां सहान् सर्वात्मनोत्तमान् ॥४२॥
 त्रुजपादितीर्थानां यात्रां कर्तास्मि भावकः ।

साधोचदिति मद्भवत्या मिदपत्तामिदमीप्सितम् ॥४३॥ शुभम् ।
 तिसहस्रसुत्तमं कृत्वा श्रीसद्देन जनोत्तमा । उत्तमादेऽकरोद्दुर्वासां समुजयमुत्तारणम् ॥४४॥

३४-पत्तनं नाम पत्तनं नगरं भारित । कीदृशं पत्तनं नाम पत्तनं पत्तनोत्तमं पत्तनेषु जग-
 त्पु पत्तमं भेदं पत्तनोत्तमं सर्वजनगरोत्तममित्यर्थः । तदेवाह-यतो वरमाराकारणाद्रेऽकाशमन्त्रपत्त-
 नां पत्तनं रत्नयोनि रत्नानामुत्पत्तिस्थानं रत्नस्थानं भवन्ति । च पुनः अपरं जगद् जगदं
 रत्नयोनि न भवन्ति ।

३५-कामुका मैथुनाभिजायतादित्येव । अत्र रिरंधाया अभावादेव जानरदुष्टहेति
 कीन् निषेधे, अजायतप्रादिति दाप् अवीति पुनरर्थे । कामुक्यपि मैथुनेष्टावत्यां कदापि कविनकृति
 काष्ठे न कामुकीत्यत्र जानवदुष्टहेति मैथुनेष्टायां कीन् ।

३६-एषा लाळी भाविका । याः सुलसादिकाः भाविकाः, हि निमित्तं रीःदृशव आद्य
 तासां । किमिति विवर्ते । एष अवतारो जाता । कर्मभूता एषा मन्त्रवारिणी ।

३७-उत्तमं च तद्वद्व्य कलमाहः शोभनं दिनमिर्यर्थः । पुष्टिस्तद्विधिं उत्तमारे । अह-
 ट्योरेवेति उत्तरयमे टिळोपे च कलमाहः । श्रीगद्देन लक्ष्मीसमूहेन जनोत्तमा, समुजयमुत्तारणं
 सुसत्तमस्याचरणम् । समुजयगिरिनारकदेवरापुंदायलादितीर्थंहराम्नाम् ।

मनुजगदीरियानां यावामके तथाऽभूताः । व्यययित्वाऽव्ययीभारो मेने द्रव्येन कुरे ॥१॥
 अत्रान्तरा मनुजगदीरियानां गुरी गुणैः । सगदा सगदायां सा चित् एव व्यययित्वा ॥२॥
 इति हि तदा—

मनुजगदीरियानां मगन्तु चरन्ताम्बुजम् । विनयदेवपूरीन्द्रं सर्वसहसमभरम् ॥ ४७ ॥
 इति तदा—

कनकविजयाख्यस्य मनुजीयेषु शक्तिः ॥ ५० ॥

कनके मगन्तु चरन्ताम्बुजम् । शक्तिं विनिजयादायां नलोत्पाद्यस्य मगन्तु
 इति हि तदा—

कनकविजयाख्यस्य मनुजीयेषु शक्तिः ॥ ५० ॥
 कनकविजयाख्यस्य मनुजीयेषु शक्तिः ॥ ५० ॥
 कनकविजयाख्यस्य मनुजीयेषु शक्तिः ॥ ५० ॥
 कनकविजयाख्यस्य मनुजीयेषु शक्तिः ॥ ५० ॥
 कनकविजयाख्यस्य मनुजीयेषु शक्तिः ॥ ५० ॥
 कनकविजयाख्यस्य मनुजीयेषु शक्तिः ॥ ५० ॥
 कनकविजयाख्यस्य मनुजीयेषु शक्तिः ॥ ५० ॥
 कनकविजयाख्यस्य मनुजीयेषु शक्तिः ॥ ५० ॥
 कनकविजयाख्यस्य मनुजीयेषु शक्तिः ॥ ५० ॥
 कनकविजयाख्यस्य मनुजीयेषु शक्तिः ॥ ५० ॥

॥ ५० ॥ कनकविजयाख्यस्य मनुजीयेषु शक्तिः ॥ ५० ॥
 ॥ ५० ॥ कनकविजयाख्यस्य मनुजीयेषु शक्तिः ॥ ५० ॥
 ॥ ५० ॥ कनकविजयाख्यस्य मनुजीयेषु शक्तिः ॥ ५० ॥
 ॥ ५० ॥ कनकविजयाख्यस्य मनुजीयेषु शक्तिः ॥ ५० ॥

॥ ५० ॥ कनकविजयाख्यस्य मनुजीयेषु शक्तिः ॥ ५० ॥
 ॥ ५० ॥ कनकविजयाख्यस्य मनुजीयेषु शक्तिः ॥ ५० ॥
 ॥ ५० ॥ कनकविजयाख्यस्य मनुजीयेषु शक्तिः ॥ ५० ॥
 ॥ ५० ॥ कनकविजयाख्यस्य मनुजीयेषु शक्तिः ॥ ५० ॥
 ॥ ५० ॥ कनकविजयाख्यस्य मनुजीयेषु शक्तिः ॥ ५० ॥

॥ ५० ॥ कनकविजयाख्यस्य मनुजीयेषु शक्तिः ॥ ५० ॥
 ॥ ५० ॥ कनकविजयाख्यस्य मनुजीयेषु शक्तिः ॥ ५० ॥

॥ ५० ॥ कनकविजयाख्यस्य मनुजीयेषु शक्तिः ॥ ५० ॥

विजयदेवसूरिन्द्रः कनकविजयाह्वयम् । उपाध्यायपदं दत्त्वा तदिदमवदन्मुखात् ॥ ५८ ॥

इदमिति किं तदाह—

[त्रिभिर्विदोपक्रमः ।

कनकविजयाख्योऽयमुपाध्यायशिरोमणिः । समस्तं सर्वसंघस्य नानाद्वन्द्वागतस्य हि ॥ ५९ ॥

निशम्येति ततः संपाः सर्वदेवनिवासिनः । वन्दिर उपाध्यायकनकविजयाह्वयम् ॥ ६० ॥

प्रमोदितं तदानन्दात् श्रीसहस्रस्य मुखावहाय । उपादिमुपाध्यायः कनकविजयाह्वयः ॥ ६१ ॥

तयया—अहंस्तिद्धवराचार्योपाध्यायः साधुसंयुताः । श्वश्रेयसं सदा कुरुं पञ्चैने परमेष्ठिनः ॥

भुक्तोपदेशे ते सहा उदतिष्ठन्तदग्रतः । तेषां पाणौ च रूप्याणि ददौ लालीः स्वलीलया ॥

सर्वान्सहोत्तमो लालीः प्रभोज्याद्भुतभोजनम् । विससर्गाविसत्कारपरिष्कारादिदानतः ॥

लाली भाद्री चकारैवमुपाध्यायपदोत्सवम् । कनकविजयो जीप्यात् स चिराय यदीयकम् ॥

—इति श्रीकनकविजयस्य उपाध्यायपदम् ॥

अपास्ति भरतक्षेत्रे सर्वस्वर्गमुखादिकम् । निर्विपत्तिकसम्पत्तिपुरमीदरगन्धुरम् ॥ ६६ ॥

कल्याणमल्लभूपालः सर्वकल्याणकारणम् । निरुपद्रवसाम्राज्यं मुनक्ति प्यक्तनक्तिनः ॥ ६७ ॥

प्यवहारी सदाहारीश्वरेश्वरपुरस्कृतः । तत्र भाविप्रभृद्वात्रः भेष्टी वसति नाकरः ॥ ६८ ॥

(नाकरः भावकोऽवसन्—इति वा पाठः)

सदानादिगुणान् यस्य प्रिददीः सहनुरधि । वक्तिरन्यो न किं वक्तिः सहनुरस्ति तन्मुनः ॥

(वक्तिरन्यस्य का वार्ता सहनुरस्तिमुनोऽभवात्—इति वा पाठः)

विगतान् कदाप्याज् कारायां नुनं कस्यचित् । यस्य प्रभावो लोके सहजः स विगतो ॥

६४—अविसत्कारेण परिष्कारादीनामलङ्कारादीनां दानं अविसत्कारपरिष्कारदानं तस्मात्-
विस्तरपरिष्कारादिदानतः । अलङ्कारस्तु भूषणं परिष्काराभरणे चेति हेम । परिष्कार इत्यर्थं
मूर्धन्यकवर्गायमध्यः ।

६८—तत्र भीमवि ईदरपुरे भेष्टी नाकरो वसति । कथंभूतः । प्यवहारी । पुनः कथं ।
यदा निरन्तरं हारीश्वरेश्वरपुरस्कृतः—हारीश्वरो मनाहरा ये ईदरा अनिनश्वरार्वाधराः । अविमन्ये
पुरस्कृतो यस्य । तथा आकहारिकापिर् मनोहरमिति हेमः । पुनः कथंभूतः । भाविप्रभृद्वात्रः
कल्याणमुच्छेद इत्यर्थः ।

६९—सहजः नाकरभूतः । ज्ञाकाज्ञासहस्रयोः पिशाचयोः अवनेऽदिचेति यदेतः ।

७०—यस्य प्रभावो लोके वहापि कदापि नूनंरस्य कारायां वन्तो न जायुः न हन्त्येव ।
कथंभूतः सहजः । विगतान्—विगत आञ्जु—इत्यादिषो यस्मात्तु विगतान् । अनेन श्रेष्ठ-
वर्तिनम् । सहजार्हं श्रेष्ठयैव स्वस्याश्वेषां च कल्याणानादिगुणानां कारेण प्रवर्तते ।

दानैर्यस्य पराभूताः प्रसन्नचित्तः करात्सदा । अमूयया हि मातङ्गाः स्वन्त्ययापि सप्तधा ॥७१॥
 क्षिपन्ति मस्तके रेणून् सहन्ते चावपादिकम् । लभन्ते नैव दातृत्वं सोऽभूद्दामुत्तमो भुवि ॥७२॥
 अपायाद्विहरंस्तत्र विजयदेवसद्गुरुः । सहजमुमुक्षाः श्रद्धा अपि तं बन्दिहं गताः ॥ ७३ ॥
 अभिवन्द्योत्सवं कृत्वाऽन्तरा नगरमानयन् । विजयदेवमूरीन्द्रं श्रावकास्त उपाश्रये ॥ ७४ ॥
 (अभिवन्द्योत्सवं कृत्वाऽन्तरा नगरमानयन् । विजयदेवमूरीन्द्रं सहजः स उपाश्रये-पात्रान्तरम्)
 धर्मोपदेशमाकर्ष्य मत्वा चोत्पाय सोऽकरोत् । पुष्पाणीव मुरुष्पाणि महाजनकरास्पदे ॥७५॥
 अपान्यदा समुत्पन्नविरेकापिकुतेरितः । इति व्यज्ञपयन्नत्या सहजः श्रावको गुरुम् ॥७६॥
 इतीति किं तदाह—

मानासि यं स्वं क्षिप्यं सर्वाङ्गीणगुणाश्रयम् । श्रीगुरो प्रापयद्राक्तं वर्षाचार्यपदश्रियम् ॥
 विजयदेवमूरीन्द्रस्तनः प्राहेति तं मति । अस्मिन् कार्ये करिष्यामि ध्यानमभ्युदयायहम् ॥७८॥
 तत्सं सहजः प्राह प्रयत्नस्य गुरो दुतम् । ध्यानार्हं वीक्ष्यते वस्तु यत्तद् दृष्टि नयामि नत् ॥७९॥
 अस्मिन्ननमरे भीमत्मावलीग्राम उच्यते । वर्तते सायली तस्य प्रबलीष्टे महीपतिः ॥८०॥
 परीक्षतु यन्मयोमररत्नसमयुतिः । पुंरत्नं रत्नसिंहाख्यः भेष्ठी वसति विधुतः ॥८१॥
 अनेकतीरहिताया निशरणछनीयमः । रत्नसिंहोऽलितपत्रं सूर्यास्तानाय हर्षितः ॥८२॥
 मत्स्या—रत्नसिंहोऽलितं सायनत्वा भीपरमेष्ठिनम् ।

ईदृशे पण्डिता यस्तस्मिन्नुमाजीदरसत्पुरम् (—पञ्चनमिति या पाठः) ॥८३॥
 विजयदेवमूरीन्द्रं वन्दन् तत्र साम्प्रतम् । मणत्य रत्नसिंहोऽयं श्रद्धो विज्ञपयत्यथ ॥८४॥
 भीमदत्ताय सायनभीमात्मजविराजितः । सायलीग्राममायच्छ सर्वनीयहिताय हि ॥८५॥

सं इदम् देव प्रविशन्तीति भावः । शिष्टिशृङ्गित्यारम्भः । यद्यप्याजूनरके इदम् क्षेत्रस्य नाम,
 तथाप्यत्र सामान्यविशेषाभेदेन विवक्ष्यमानं अन्यत्रापि इदमक्षेत्रं नाम न दुष्टम् ।

७१—अथवा सप्तभिः प्रक्षरैः ।

८०—या मयाज्ञरायकदमीत्यया वक्ष्यते प्राणिनीयेर्दे शीलः सायली । सामाज्य-
 स्वरूपेणैव इत्यर्थः । वक्ष्यते प्राणिनीयेर्दे शीलः सायली । अत एव प्रबली प्रकृष्टं पशुविधाराय
 वक्ष्यते देवं प्रबलं सत्प्रबलीति प्रबली । अत इति ठनी इति । इति पशुविधारायपुत्र इत्यर्थः ।
 महीपतिः राजा इत्य सायलीग्रामाय इदं देवं करोतीत्यर्थः । तस्येत्यत्र अविगर्भदेवता
 वन्देति देवदेव विवक्षिते कर्मणि वक्ष्यते । अत्र सेना नाम कर्मण अविगर्भायकम् इत्यर्थः ।
 वक्ष्यते देवस्य सम्बन्धक भावः सेनायै सम्बन्धकमित्यर्थः । तेन विवक्षिते कर्मणि वक्ष्यते ।

८३—अथवाऽऽ सायली भीः शोभा मत्स्याः सामाज्येन मत्स्यानेन विराजितः सायन-
 म् इत्यर्थः ।

जीवहिंसा प्रभूतात्र जायते पापभूषतः । त्वदागमनतस्तस्या निवृत्तिर्भविता चिरम् ॥८६॥
अस्मिन् कार्ये आलस्यमपास्यागच्छ सद्गुरोः । भवन्ति साधवः सर्वं धर्मलाभार्थिनो यतः ॥
त्वस्मिन् श्रीजिनमानस्य श्रीमदीदरसत्पुत्रे । सहजममुखान् आद्यान् रत्नसिंह इति स्तुते ॥
इतीति किं तदाह—

धन्या यूयं यतो नित्यं विजयदेवसद्गुरोः । बन्धये चरणाम्भोजं समध्ये च फलं धियः ।
वारंवारमिति स्तुत्वा तांश्च विज्ञपयत्यथ । अथ सद्यः प्रसयात्र मुञ्चेयुः श्रीगुरुं गुरुम् ॥९०॥
अत्रापि भविता लाभो नव्यो नव्यो दिने दिने । प्रसादाद् भवतामेव विचारो नात्र कथन ॥
विलिख्य पद्मपद्मेन्द्रमद्भूतेन स्वचेतसा (—मद्भूतेन स्वपाणिनेति वा पाठः) ।

रत्नसिंहस्तदा प्रादात् प्रेम्पहस्ते प्रज्ञास्त्रापीः ॥ ९२ ॥

तदानीं मोचलत्रैप्यः प्रचलंध्यापदीदरम् । गुरोरन्तिकमागच्छत्प्रादात्पत्रे च सद्गुरोः ॥९३॥
मापयच्छ्रीगुरुः पत्रं द्वितीयं सहजकरे । उभाववाचयेतां तौ ते पत्रे प्रीतचेतसौ ॥९४॥
सहजः ममुत्ताः सर्वे प्राद्धा ईदरवासिनः । विजयदेवमूरीन्द्रमिति व्यग्रपर्यस्तदा ॥९५॥
इतः प्रचल मूरीन्द्र गत्वा तं तत्र तोषय । धर्मनीविद्यादानप्रसन्नचर्यादि सम्भवैः ॥९६॥
आवर्कं पोषयित्वा तं कृत्वा ध्यानं हिताय च । अत्रास्मांस्तोषयागत्य वर्षाचार्यपदोत्सवाद् ॥
इत्युक्तः सहजमूल्यैः आवर्कैरादराचतः । विजयदेवमूरीन्द्रः प्राचालीत्यरिवारयुग्म् ॥९८॥
विहरन्तः क्रमात्प्राप सावलीग्राममुत्सवम् । कृत्वा श्रीरत्नसिंहोऽपि तन्मुपाधयमानयत् ॥९९॥
पर्मोपदेशमाकर्ण्य दृष्ट्वा चोन्नक्रियापरम् । श्रीगुरुं स्वगरीरे स प्रापानन्दमपापपीः ॥१००॥
प्रापच्छ्रीमद्गुरोरत्र स्थितिः प्रीतिविधायिनी । तावदप्रापदिवा नो भविषी मारिरीनिहृत् ॥
विनया वितयाने मा शचो शचैयमाधिपे । निवसत्यवनीनाथ रत्नसिंहोऽभ्यपादिनि ॥१०२॥
सर्वथा निर्घृषा लोका अभया अभया इव । भवितारोऽस्य माहात्म्यानिर्भेनाः मरणा अपि ॥

८८—इति स्तुत इति स्तौति ।

८९—पञ्चेति मुगमम् ।

१०२—युगम् । दे अवनोनाथ । भूषणः । वाचंयमाधिने श्रीविजयदेवमूरी निवसति छति
स्थितिर्बुद्धि छति इमाः पूर्वोक्ताः—मात्तिनो भविषीत्यादि कल्पनानि, वेदयानाथ सर्वथा निर्घृषा
कोटः इत्यादिकल्पना वाचो । वाण्यः विनया असत्वाः मा विनयाः मा कार्याः इति रत्नसिंहोऽ
भ्यपात् अकथयत् । विनया इति अनुविस्तारे इत्यत्र विपूर्वेकत्वं करणार्थेय माहिष्ठु इति
लुकि स्थितलुकि इति स्थितप्रवचनं, क्लेशः सिध् इति सिध् प्रवचने तनादिप्रवचनं क्षोरिति वेदतिरु-
षिषो छोवे अनुपातोपदेशेति अनुनासिककोषे न माह् कोषे इत्यनेन अहागमस्य कोषे च प्रवच्य-
युगपर्यवदधनम् ।

१०३—भविष्यतो भविष्यन्तीत्यर्थः ।

प्रबोध्यं स्वसद्बुद्ध्या सावलीग्रामनायकम् । मारिर्न्यवारि सर्वारिहरा तेन चिरात्तदा ॥
 पौडनस्य शतस्याऽस्मिन् सुभिज्ञे सुखदायिनि । अधिके सप्तभिः शस्तश्रीसप्ततिभेऽन्द्रे ॥
 माचमासस्य शुरुस्य पत्नस्य सुदिने दिने । पट्टीनाम्नि विधातेव भाग्यं लिखितुमादरात् ॥
 शासनाधीश्वरीं ध्यातुमथातिष्ठदधीश्वरः ।

गच्छभारघरः को मे भावी ज्ञातुमिति स्फुटम् ॥१०७॥ त्रिभिर्विज्ञेभ्यः ।
 कृत्वा पट्टाश्टमाऽचाम्भ्रप्रभृत्यत्युत्कृष्टं तपः । ध्यायति स्म शुभं ध्यानं ध्यानकाग्रमना शुभं ॥
 विधिना ध्यायतो ध्यानं मासोद्गच्छामनेश्वरी । समागत्य गुरोरग्रे न्यपीदबोज्ज्वलपुनिः ॥
 अथ शासनदेवतावर्णनम्—

प्रत्यक्षा सुमसभाज्ञा देवी विष्णुदिवाऽभवत् । सुवर्णात्मा सुवर्णात्मा श्रीगुरोः सम्पदे ॥१०८॥
 शोभयन्ती चैतांसि योगिनां भोगिनामपि ।

अनादयानां सदादयानां त्वक्तात्पक्ताऽस्तिरत्नः ॥१०९॥

१०४—येन रत्नसिंहेन तदा श्रीविजयदेवपुरेः सावलीग्रामे निवसतकाले विराज-
 मन्तुं काळं यावत् मारिर्न्यवारि व्यवधायकः । शेषं स्पष्टम् ।

१०५—प्रत्यक्षा कर्हि दृष्टामेति वा पाठः । देवी शासनदेवता सूरिमन्त्रापिज्ञात्री श्रीगुरोः
 श्रीविजयपुरेः गन्धर्वे सङ्गमे मुरे हर्षाय प्रत्यक्षा अभवत् । कथं भूता देवी ? सुममाऽक्षा सुवर्ण-
 कान्ति विहारविगन्धेन प्रगाढवन्ति अभ्यासि इन्द्रियाणि यस्याः सा तथा । प्रत्यक्षा कर्हि दृष्टामेति
 रत्नसिंहेन तदावर्णनम्—कथं भूता देवी कर्हि कस्मिन् अधोरमयने दृष्टारत्ना दृष्ट भारमा देहो यावत्
 का रत्नः । शासनदेवताः कस्मिन्नेव काळे दृष्टानां न सर्वदा दृष्टानां । का इव ? विष्णुदिवा ।
 कथं भूता विष्णु ? कर्हि दृष्टारत्ना प्राभवत् । विष्णुवि कदेव दृश्यते न सर्वदेति । कथं भूता देवी
 विष्णु, दृष्टारत्ना सुवर्णः पीनदभयवर्णयुक्त भारमा देहो यस्याः सा सुवर्णात्मा पीनवर्णा इत्यर्थः ।
 कथं इव पुनः कथं भूता, सुवर्णात्मा सुवर्णमयदेहा इत्यर्थः । पीना हि विष्णुलोकानां तन्मा
 कर्हि । यस्याः—यस्याय कस्मिन् विष्णु, भागवताऽनिरुद्धिनी । पीना यथा विष्णु,
 सुवर्णव रत्ना नरेण इति । एवं शासनदेवतवि पीनवर्णं गच्छाम्युदयाव ध्रुवे च
 कर्हि कथं भूता विष्णु आत्मं इति । एवं विशेषणद्वयमपि देवीविष्णुतोः सामान्येव ।

१०६—विष्णुर्देवः कस्मिन्नेव—योगिनां योगिनामपि योगिनां योगमयी च शोभं यावत्
 रत्नं । कथं भूता देवी ? कथं इव नां जनविद्वानां पूर्वं गुरुभारे जनयोगगङ्गादेवि धर्मा
 रत्नसिंहेन तदावर्णनम् । कथं भूता योगिनां ? यदादृष्टानां सर्वदा जनयोगगङ्गादेवि
 रत्नसिंहेन । तस्य इव स्वयं देवयोग्या योगिनां विषयः शासनविजययोगिनां योगिनां न

कर्णयोः कुण्डलप्यानाम्पुर्वाचन्द्रमयी विधिः । मनीष्याविशाम्पुञ्चयस्या अङ्गस्य रसने ॥
 कर्णयोः कुण्डलप्यानाम्पुर्वा चन्द्रमयी विष्णु । मनापकीमुदीरुदये सेने इव पन्पदी ॥१११॥
 तदास्यदर्शनं क्षण्ये गच्छेत् स्यादरनिष्ठम् । संसारविधायिनां पुङ्गां ममोहितविशायकम् ॥११४॥
 कर्णयोः कुण्डलप्यानाम्पुर्वाचन्द्रमयाविमी । स्वाभिनी मनसः प्रीत्या इत्यस्यानांनरामिव ॥
 कर्णयोः कुण्डलप्यानाम्पुर्वाचन्द्रमयाविमी । हृदि दृश्यितुं मार्थं नपामात्रागताविर ॥
 कर्णयोः कुण्डलप्यानाम्पुर्वाचन्द्रमयी तव । आरपोरिव तेजः स्यादिति वस्तुमिरागती ॥
 कुण्डलान्तरं मिमहमुदामन्ददायकम् (—मुमुदोदोषकारकमिति वा पाठः) ।

मिध्यान्वाऽहानमस्यस्त्वज्ञानवस्तुमयाप्रकम् ॥११८॥ युग्मम् ।

कर्णयोः कुण्डलप्यानाम्पुर्वाचन्द्रमयी गदा । मरामात्राविशाम्पुञ्चयस्या स्वेष्टाऽप्राऽकृतयेदकी॥
 दपानामाति सा कण्ठे दारमालाम्बिकादिकाः । भूषा भूषा इवापेयराधारपुलावहाः ॥

क्षोभ इति शब्दा निराशुर्वेसाह—स्वप्नाऽरवणाऽरिहरस्ववः स्वप्नानां स्वप्नधनभोगानां योगिनां अरव-
 पानां अत्यल्पधनभोगानां भोगिनां अरिहरस्ववः मनसः अरयेर्षात् । संसारसहजत्वावपुते-
 म्नेत्यर्थः । देव्या अत्यल्पसंस्पर्शमेव तेषां मनसः स्वयेऽपि मनाशोभो अत्यधिकदुष्टवस्तुत्वात् ।
 एवं विष्णुसि व्याकथेया इति युगमार्थः ।

११२—रीक्षणीतवनीकरथ इत्यमरः ।

११५—युग्मम् । अरपोकिञ्चेशः—यौ सूर्याचन्द्रमसौ कर्णयोः कुण्डलप्यानाम्पुर्वाचन्द्रमयी
 मनसः प्रीत्ये सूरिमन्त्राभिज्ञायाः शासनदेवतावाभेवतः प्रत्यक्षवाये इति अस्यावान्तरामिव प्रक-
 र्णेन आतिष्ठगामिव । अर्चयेत् अस्यात् अस्यावान्तरं द्विषन्निमित्तयोपपदेवर्षीयमुनौ इति तत्रापि ।
 किमेतिवच्ययथादाऽस्वप्नप्रकये इति आम्नागमे कृतम् । इतीति किं तदाह—सेवाविधायिनां
 पुंसां अदार्मिकं क्षण्ये तदास्वदर्शनं शासनदेवीमुत्सावलोचनं सद्यं समानं स्यात् । कोऽर्थः ?
 दिवारात्रावपि बहुघोटे ध्यान्ते य गृहस्य गम्ये बहिर्वा समानं शासनदेवीमुत्सावलोचनं भवताम् ।
 एवं चेत् सदि द्योर्मान्ये एकस्याभावे समानं दर्शनं न स्यादिति तद्वस्तु इति अस्यावाम् ।

१२०—अरपोकिञ्चेशः—सा शासनदेवता कण्ठे दारमालाम्बिकादिकाः भूषा आभरणानि
 दधानामाति । हाराश्च वरःसुत्रिका देवचन्द्र—इन्द्रचन्द्र—विजयचन्द्र—अष्टाधिकशतलघाहारा-
 र्हेरादाद्योऽनेकप्रकाराः, मालाम्बिकाश्च—काण्डलज लङ्कज टङ्कारति माला र्थप-
 कटी चक्री इत्यादि भिन्नभिन्नाकारानेकप्रकारलोकभाषाप्रसिद्धपलम्बमानचण्डभूषाश्च
 आदिषोसां ताः दारमालाम्बिकादिकाः । कथंभवाः भूषाः ? आधेयराधारमुत्सावहाः—आधेयाः
 दारमालाम्बिकादिकानां भूषाणां स्वस्वमुन्दराकारउपोगमोनीकृतशोभनशोभाञ्जनाः, पराधाराश्च

तस्याः शरीरमेवैव हारमौक्तिकदम्भतः । सुराः स्तनसुरदूणां क्रीडन्तीवोपरिस्थिताः ॥१२१॥
 तस्याः शरीरमेवैव हारमौक्तिकदम्भतः । सुराः स्तनासनासीनाः सेवन्ते सेवका इव ॥१२२॥
 सिद्धिर्भनोरपानां सागस्याकं भविता शुभा । अस्याः प्रभावतो दिव्यादिति निश्चित्य चेति ॥
 तस्याः शरीरमेवैव हारमौक्तिकदम्भतः । सुराः सूरि नमामेत्यनया सह स्थिता इव ॥१२३॥
 यत्सीवर्णाद्भस्मेन मेरुः सेवत एव ताम् । भवान्यदाना दाताहमिति चेतस इच्छया ॥१२४॥
 त्वत्स्वेकेंद्रियतां पञ्चेन्द्रियतां चेष्टुमेयहि । तदा दानं प्रदायाहं प्रभवाणि बहुपदः ॥१२५॥
 त्रिचिन्त्येति यदीयाद्भीभूयमेरुगिरीश्वरः । निषेवत इवानसं सा देवी दीव्यते न कैः ॥ पुनः
 कल्याणं नाम मे लोकाः आहुः सप्तसु धातुषु । शकुनादिषु कार्येषु मामकल्याणकं पुनः ॥
 अतः सार्धं हि कल्याणं दर्शय नामेति वाञ्छया । तत्सुवर्णागदंभातां सुवर्णं श्रयणीव क्रिय ॥
 यन्तोतां सर्वदा पूर्वं सुवर्णं सर्वदा व्यधात् । सुवर्णमिति नामातो हंसस्तां स्तुत पण्डिताः ॥
 पम्पाः स्तनद्वयं वीक्ष्य कविः काममदं सदा । कामकुम्भमिहापुञ्जदिव प्रप्रेति शङ्कते ॥
 विरगे न कथं मा हि पश्यतामीदृशं नृणां । कामदं हृदि या घते कामकुम्भे स्तनद्वय ॥

हारादीनामेव प्रवरपारकप्रशङ्गाः, तेषां सुलावहाः सुरकारिणश्च इत्यर्थः । पुनः कथं भूताः । अ
 एव एवेत्यने भूताः भूता इव । सुवर्णं भूमयः, यथाश्च रात्रय इति द्वन्द्वे भूताः भूमिरात्रयश्च ॥
 यथा भूतयो रात्रयश्च आपेयानां मनुष्यादीनां वरापाराणां च गृहादीनां हृमे सुलावहा मरु
 यथा भूता अति शरत्पुङ्गवराकारसोमाप्रशङ्गानां आपेयानां वरापाराणां हारादिषु भूतापारका
 च हृष्यन्त्या मरुति-इति भावः ।

॥१२६॥-यथापश्यमिवाये । मेकदेशीयर्त्ताङ्गदम्भेन वरदाः शासनदेवताः सौवर्णदेव
 हृष्यन्त्येव हृष्यन्त्येव इत्यर्थः । कर्तृ तेन वरमौवर्त्ताङ्गदेवेन करणमूनेन तां शासनदेवतां शेरते इति
 भावः इत्येवम् । यथा अहं भद्राणां दाता भवामि इति चेतस इच्छया ।

॥१२७॥-पुनः । अति-हेतु-सुवर्णं तां शासनदेवतां, तत्सुवर्णाङ्गदम्भेन वरदाः शासन
 देवताः सुवर्णं दृष्ट्वा देववर्त्तनप्रतीतिमाप्नुयन्त्येव । यथा अतः कारणात् । नि
 श्चिन्त्यं कर्तुं कल्याणं नाम वी विमलाग्नि इति वाञ्छया, अतः कारणादिनि । किं वा
 यथा मरुत्पुङ्गवसु मे मम कल्याणं नाम आहुः कथयन्ति । पुनः शकुनादिषु कार्येषु भवत्यर्थ
 कामदं-यथावत् भावः । अतः कारणादित्युक्तिर्यथा ।

॥१२८॥-यथापश्यमिवाये-यथा पश्यन्त्येव शासनदेवतां मनुष्य । तामिति यथा । यामेतां मनुष्य
 देव कर्तुं इति भावः । अतो देवः सुवर्णं देवि नाम अमरदिति ज्ञेयः । वरदाः शासनदेवताः
 देवता इत्येवम्, इति भावः । यथापश्यमिवाये-यथा पश्यन्त्येव शासनदेवतां मनुष्य ।

भावितात्माप देवीति मूरीन्द्रं मत्परोपयन् । कनकविजयः शिष्यो भविता ते गच्छनायकः ॥
अमृतोऽपरो दत्तो न विपत्तापनायकः ।

रघूलक्ष्मो ससत्पत्तो गुणलक्षोऽक्षदक्षकः ॥१४८॥ युग्मम् ।

विजयदेवमूरीन्द्रमित्यापेक्ष न्यस्तन । आह्वया मूरिराजस्य ततः प्राप्तनदेवता ॥१४९॥
ज्ज्वलान्मायमामस्य दिनान्पष्टादधाज्ज्वात् । दिने वैशाखमासस्य तृतीये मञ्जुलोज्ज्वले ॥१५०॥
क्षस्ते मभाने संज्ञाने परदेशमहाजनाः । आगता वन्दितुं तत्र ज्योतीरूपं जगद्गुरुम् ॥१५१॥
रत्नसिंहादयोऽप्यन्ये मापन्मीग्रामवासिनः । विषायानेकधानेकान् वन्दुस्तं महोत्सवात् ॥
रत्नसिंहास्तयान्येऽपि परदेशमहाजनाः । इदं रूप्याण्यनेकानि जातस्पर्धां युथा इव ॥१५२॥
सहजः समयेऽप्यास्मिन् कृतपूर्वैरुत्सवैः । सुधीदरपुराद्दातुमशुभच्छ्रीगुरुं नरम् ॥१५४॥
ततः भीमहरजम्प्यः सायलीग्राममापयो । ददौ च क्षिरसा नत्वा भीमूरैः करपङ्कजे ॥१५५॥
पङ्के मवाच मूरीन्द्रः स्वकाकारणपेदकम् । रत्नसिंहाभिर्धुं धादौ तदा प्राज्ञापयन्मुदा ॥१५६॥
सोऽप्यवादीक्षदा मूरिं तोषाय सहजद्वन्द्वः । गच्छ स्वच्छमते गच्छनाय स्वहितमाचर ॥
मावालीत्परमपीरया महनाहम्वरेण च । भीमूरिर्भूरिभिः धादैः साधुभिश्च सह धिया ॥
भुत्ताथ सहजः मूरिं सामायातं पुरान्तिके । भीमहयुतोऽगच्छत् सम्मुखीनो नृणामिनः ॥
अभिनम्य निशम्योपदेशं च भीमूरिदत्तम् । सहजूरैर्पितः मूरिं समानयदुपाभये ॥१५०॥
ददौ पर्माशिर्षं पूज्यः भीमसंघाय विशेषतः । अभ्युत्तस्यो ततः सहजः तस्मै रूप्याण्यदाय सा ॥
तर्पणं कृत्वा सहजुर्विनयादुगुरुम् । भावकास्तव भूयोऽसः सन्त्यन्येऽपि महर्दिकाः ॥१५२॥

१४७-भाविनी वासिनी मिमिक्षोऽर्थात् शानेनारमा शिष्ये यस्याः सा भावितात्मा ।

ज्ञातगच्छभारसारसूरिमन्त्राधारभीकनकविजयोपाध्यायेत्यर्थः।अथेति शताऽनन्तरम्।'भारमा शिष्ये
पृथो यत्ने' इत्यनेकार्थः। रघूलक्ष्मो बहुप्रदः। यद्द्वैमा- 'रघूलक्ष्मदानशोण्डो बहुप्रदः' इति। 'अक्षद-
क्षकः न्यायानां द्रष्टा, द्रष्टा तु व्यवहारानां प्राङ्निवाकोऽक्षदक्षकः' इति द्वैमाः । 'विवादानुगतं
दृष्ट्वा स सम्भवत्यप्रयत्नतः । विचारयति येनासौ प्राह विचारकतवः स्मृतः'-इति कात्यायना ।
कसन्तः पक्षाः सत्यायः सहाया वा यस्य स कसत्पक्षः । कसन् पक्षो वक्ष्यते वा कसत्पक्षः ।
यद्वा कसत्पक्षः सार्धं यस्य स तथा । अथवा अकारप्रत्यये वा कसत्पक्षः-न विद्यते कसन् पक्षो
विरोधो यस्य सः अकसत्पक्षः । 'पक्षस्तु मासार्धे गृहसाम्ययोः । पुत्नी रम्भे वक्षे पार्धे सप्तवी-
देमात्परमये । विच्छेदे विरोधे देहाङ्गे सहाये राजकुलरे' इति सर्वत्र द्वैमाः ।

१५४-कथंभूतः सहजः कृतं विहितं पूर्वं प्रथमं कसटिकसद्वचः श्रीकनकविजयोपा-

ध्यायस्य आचार्येण दत्तापनमहोरसवाविधानलक्षणं वचनं येन स कृतपूर्वैरुत्सवैः ।

१५१-स सहजः आवक इति शेषः ।

तेषामग्रेऽस्म्यहं मूरं सर्वदा किमहर्दिकः । त्वदाज्ञाकारकः शश्वत्सेवकस्ते तथापि यत् ॥१९१॥
 इति मे वाञ्छितं कर्तुं भव योग्यो मद्राग्रहात् । कनकविजयायाऽत्र देव्याचार्यपदं मुदा ॥१९२॥
 करवाणि यथालक्ष्मि वर्याचार्यपदोत्सवम् । फलं लक्ष्म्या लभे चाग्न्यमुत्पन्नायाः सुपुत्रम् ॥
 —चतुर्भिः कलापस्तु ॥

श्रीधर्मविजयो नाम महोपाध्याय उद्गतः । तपागच्छेऽर्कवद् व्याप्ति प्रामाणिकमिरोर्माकः ।
 मुहुरानां श्रुभोपायः सद्गुणश्रीलयालयः । निर्व्यपाय उपाध्यायधारित्रविजयाह्वयः ॥१९३॥
 तपःश्रीचारुलावण्यं लावण्यविजयोऽपि च । वृद्धोपाध्यायकृद्वायः शास्त्राध्यायपरायणः ॥
 पण्डिताः पण्डितोत्कृष्टाः श्रीधनविजयादयः । रजितास्त्वद्गुणस्तेऽपि मूरिं विज्ञपयन्ति ॥
 इतीति किं तदाह—

कनकविजयात्येऽस्मिन् श्रीमूरिपदयोग्यता । अतः कुरु गुरुश्रेयः सहजुभावकोदितम् ॥१९४॥
 गतः मूरिः प्रमत्तोऽभूत्तदयोऽग्न्यकरोच सन् । चारुमिश्रादुभिः फल्गुः सुमसन्नो भवेन्नरि ॥
 महानस्य मन्त्रप्रमनाः स्वयहभागमत् । तदेवाचालयन्नेप्प्यानाह्लातुं श्रावकान् घनान् ॥१९५॥
 धीमदहम्मदावादे स्तम्भनीये च पत्तने । एवमादिषु सर्वेषु नगरेष्वपरेष्वपि ॥१९६॥ पुन्य
 गमानन्तुगदाहनास्तत्रत्यासे महाजनाः । उत्सुका वन्दितुं तं च द्रष्टुं मूरिपदोत्सवम् ॥
 भगवत्पदमे स्थाने मण्डपं कार्यपण्डितः । विचित्रचित्रसंयुक्तवस्त्रैर्नम्रोत्सवमदम् ॥१९७॥
 वस्त्राणां गन्धो मेघ इवामानि स मण्डपः । विचित्रैः मयुरासारैः मयर्पन् हर्षयन् जनान् ॥
 दुष्काकान् दुःसम्पन्तोऽहान् निरस्पन् दुस्साहान् भुजम् ।

शोभयन् दिपतां हृदि दारिद्र्याणि गृणां सणान् ॥१९८॥ पुन्य
 वस्त्राणां विद्यानि सुगमप्रादिकानि हि । भिन्नसन्ध्येरुसन्धीनि यथाध्यानि विरेजि ॥
 कुर्वन् यत्र भानि स्म पीनकौशेयमेषयाः । विपुताम्बरसात्कारा मध्यस्या निर्गता वरिः ॥
 नन्दनान्दिनं नन्दि मण्डपे सोऽभ्यमण्डयत् । शोभमानं चतुर्दिशु मयुरादिजिनादिभिः ॥

१९१-मूरिपदो महापदः किमहर्दिक अत्र किमिदमवयवं निगमयम् ।

१९२-मूरिः कनकविजयगुणैः ।

१९३-मूरिः श्रीधर्मविजयमूरिम् ।

१९४-मूरिः मयुरासारैः वरिणः कार्यपण्डितः सहजुभावक इत्यर्थः ।

१९५-मयुरासारैः मयुरासारैः मयुरासारैः । 'मयुरासारैः मयुरासारैः' इत्यमरः । 'मयुरासारैः' इति इति ।

१९६-मयुरासारैः मयुरासारैः ।

१९७-मयुरासारैः मयुरासारैः ।

१९८-मयुरासारैः मयुरासारैः ।

कस्मादिदं भुलेनि समवसरणं भुवि । साक्षात्सुचतुरं सारं रचितं चतुरैर्नरैः ॥१८१॥
 विनोदितुमिवासानं नन्तु पंच तज्जिनान् । विमानोऽयमिति प्रादुर्ध्वं पुषाः सुरभासुरः ॥
 सनात्तद्वद्वाराः शिष्योऽयं गह्वरगृहे । अजेयीयन्नेषानि सर्वदोषाभयेऽपि च ॥१८२॥
 धादिमाणि पवित्राणि बहुजालीन्यहर्दिपम् । सुस्वरसर्गभेत्तुणि पादका अभ्यवाद्यन् ॥१८३॥
 अरदनं पन्दिनो म्योका यदांसि वदनाभुजात् । गुरुणां भावकाणां च द्वारं द्वारं गृहे गृहे ॥
 पुण्याशानि फिलादानि पुण्यरात्रीषु राजयः । अधस्तात् सर्वत्र नागरा अमुवसिति ॥१८४॥
 परमाविरभूदने मणिमन्दिरमुत्तरवः । उत्तरवः पुण्यभूणां भवेत्लोकोत्सवाय यत् ॥१८५॥
 श्रीदधमीतिने पयं पोटस्य दास्य हि । वैनायथ्यवलयपट्टेऽङ्कि प्रातर्भास्यति भास्यति ॥
 विनयेनेत्रगूरौ मण्डपं मे समामदत् । सौम्यः साधुभिर्भुक्तः कनकविजयादिभिः ॥१८६॥
 भावनेः आविकाभिध नागरं ध जनैर्भुतः । वीर्यमाणां गुणैर्गीर्तयमानः पदे पदे ॥१८७॥
 विभिविशेषकम् ।

उपोक्तामर्शनां नन्दौ कारयित्वा यथाविधि । कनकविजयालयस्य गूरिमन्त्रं भूतौ ददौ ॥
 दत्त्वा गूरिपदं दत्तानन्दगुन्दो जगद्गुरुः । विजयसिंह आचार्य इति नामाभ्यधान्मुखात् ॥
 (—इत्याख्यं स्वमुखात् सुखात्—इति वा पाठः)

श्रीकीर्तिविजयाख्याय लावण्यविजयाय च । उपाध्यायपदं दत्त्वा गूरिरपमभाषत ॥१८८॥
 श्रीकीर्तिविजयाख्याय लावण्यविजयो लघुः (—लावण्यविजयः पुनः—इति वा पाठः)
 उपाध्यायाविमौ गच्छन्भावकतमौ समौ ॥१८९॥ युग्मम् ।

ततः श्रीसहजनामा भावकः श्रद्धयाऽनूणोत् । विजयसिंहगूरौन्द्रमोक्तं धर्माशिषं सुखात् ॥
 सुखस्य मास्यै भूयात् सम्पदेऽभ्युदयाय च । जयाय च सदासीनां पञ्चते परमेष्ठिनः ॥१९०॥
 भुत्तेत्युत्पाय चोत्साहात् तामत्वा सहजस्तनः । श्रीसहजानां समस्तानां करे रूप्याण्यदान्मुदा ॥

१८१-विनोदयितुं समिति नन्दि । विनोदयितुं पुनमपश्य क्यारुषा-पुषाः पण्डितः पं
 मण्डपं इति प्राहुः । इतीति किं ? च. पुनरर्थः । तज्जिनान् पण्डितसन्दो जिना अर्थाजितप्रविमा-
 र्वाजिनारुणात् गन्तुं वन्दिषु आवाप्त इव अर्थं विगतो द्योगयानं न तु मण्डप इत्यर्थः । 'दयो-
 मयानं विमानोऽयं' इत्यमरकथनात् । विमानसदृशं गुणगुणकृतिहरशायं पुष्टिनिर्देशः ।
 कथंभूतो विमानः ? सुरभासुरः सुरैर्देवैर्भासुरः सुरभासुरः । मण्डपे दि देवानां पित्राणि स्वरूपो
 विमानस्यापि सुरसदित्वं दर्शयत् । किं पृश्ना विमान आवाप्त इत्याह-चतुरैर्नरैर्भुवि साध्यात्
 सारं समवसरणं रचितं इति कस्मादिदं भुत्वा । समवसरणं दि सुरा एव रचयन्ति न सदा इति
 सुराणामाभ्यर्चनतः सुरसदित्वविमानागतमनं समुचितं । कथंभूतं समवसरणं सुचतुरं सौम्यनामरसा-
 रोऽर्पान् जिना पण्डितवत् सुचतुरं । अचतुरविचतुरमुचतुरं इति अप्रु प्रत्ययनिराशात् सिद्धिः ।

आहूय सर्वदेशानां श्रीसंपान् सोऽभ्यभोजयन् । मत्कारं चोत्तरं कृत्वा यथास्थानमभ्यजन् ॥
 कनकविजयाख्यस्य जातः मूरिपदोत्सवः । जाने तस्मिन्नेकेषां पुंगवामपीन्महोत्सवः ॥१०॥
 विजयदेवमूरीन्द्रः कुर्वन्नं महोत्सवान् । विजयसिंहमूरीन्द्रयुगो जयतु भूतले ॥२०॥
 गुरुशिष्यायुभौ मूरी समासीनौ विराजताम् । श्रीतपागच्छपुंरूपनेत्रे इव विकसरे ।

(-नेत्रे इव मनोहरे -इति वा पाठः) ॥१॥

गुरुशिष्यायुभौ मूरी समासीनौ विराजताम् । श्रीतपागच्छपुंरूप कर्णाविव विभूषणौ ॥२०॥
 गुरुशिष्यायुभौ मूरी समासीनौ विराजताम् । श्रीतपागच्छपुंरूपहस्ताविव तरस्तिनौ ॥२०॥
 वाञ्छितानां मुक्तार्थाणां कारकी स्येच्छयाद्भुतम् ।

दानानां दायकी वैरिवाराणां च निवारकी ॥२०॥ मुक्त

एकस्तीर्थफरो यत्र द्वितीयस्तत्र नो भवेत् । एतौ प्रीतौ मिथःमूरी भात इत्यद्भुतं जने ॥
 एकस्मिन्नेव साम्राज्ये सम्राट्प्येक एव हि । पुण्याधिकमिदं यत्तु सम्राजौ राजनौ वृष ॥
 आसीनौ सम्मुखौ तौ सूर्याचन्द्रमसाविव । भातः प्राच्यां प्रतीच्यां च प्रानर्नेत्रसुताविव ॥

(-प्रभाते पूर्णिमास्थिनौ -इति वा पाठः)

एवं तौ विहरन्तौ द्वौ गुरुशिष्यौ गणाधिपौ । पुष्पदन्ताविवोधातौ दीप्येते इव भूतले ॥
 —इति श्रीविजयदेवमूरिशिष्यश्रीविजयसिंहमूरिवर्षेण

अथास्मिन् समये क्षेत्रे भारते मरुमण्डले । श्रीमद् योयपुरं नाम पुरं पुरपुरोत्तमम् ॥२०॥
 यत्र बाघ्यो घनाः कृपाः सरसानि सरांस्यपि । मनोऽभिरामा आरामाः सौवर्गेभ्योऽग्निमाकुलम् ॥
 महौजास्तत्र राजास्ति गजसिंहाभिधः सुधीः । पराक्रमपराभूतपरचक्रपराक्रमः ॥२१॥
 सिलेमसाहिरानन्दात् पातिसाहिः प्रसन्नहृत् । महाराजा अयं हीति यं प्राहोत्तमराजम् ॥२१॥
 श्रीमानमरसिंहाख्यस्तस्य पुत्रो महर्षिकः । जयन्त इव शक्रस्य पुत्रराजो विराजति ॥२२॥
 तत्र जेसाभिधः श्रेष्ठौ श्रेष्ठोऽन्यव्यवहारिणाम् । राजमान्यो जगन्मान्यो न्यवसत्परमर्षिकः ॥
 तस्य पुत्रास्त्रयोऽभूवन्स्यो वेदा इवोचमाः । सूरसिंहमहोपालमहामात्रा महौजसः ॥२३॥
 तेष्वायो जसवन्तारूपो जपराजो द्वितीयकः । तृतीयो जयमल्लारूपो नामनोऽभी यथाक्रमम् ॥
 आदिमौ त्रिषु नाऽभूतां पुरुषायुपजीविनौ । आयुषः सप्तयोऽभूतां स्वर्गिणौ स्वर्गविदौ ॥

२०१-समं सट्ठं 'धराधर' इति भाषा । आसीनौ उपविष्टौ समासीनौ ।

२१०-मुखानां आचरन्ति मुखंति । सर्वप्रातिपादिकेभ्यः क्विप् बाधारे-इति भाषा ।
 २११-क्विविप्रत्यये सर्वस्य क्विपो छोपे पचाद्यचि मुखन्तीति मुखाः मुखानां आचरन्ति ।

२१७-पुरुषस्यायुः पुरुषायुषं अचतुरेति अजंतो निपातः । पुरुषायुषं जीवन्तं
 छीछौ पुरुषायुपजीविनौ ।

अद्वय सर्वदानां धीमन्तः सोऽभ्यभोजयत् । सत्कारं सोऽयं कृत्वा यथास्थानमनालयत् ॥
 कनकविष्णुमन्त्रं ततः स्मृत्यदोन्मसः । जले तस्मिन्नेकेषां पुंगवामागीन्द्रोत्तरः ॥१९९॥
 विजयेन्दुर्गन्धः कूर्चं च यदोन्मसत् । विजयसिंहमूरीन्द्रयुतो जयतु भूषते ॥२००॥
 दुर्गादेव्युक्तो दुर्गा मन्त्रादीनां विगततापः । भीमशामरपुंस्त्वनेत्रे इव विहरते ।

(-नेत्रे इव मनोदरे -इति वा पाठः) ॥२०१॥

मूर्ध्नि चतुर्ध्वं मूर्ध्नि चतुर्ध्वं विगतत्वात् । भीषागच्छात् कर्णादि भिषात् ॥२०३॥

सर्वज्ञानं सदा सदासीनं विद्यमानम् । श्रीपादपङ्कजप्रसादात् तद्विद्यमानम् ॥२०॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

दानानां दानकृत् वैशिशाराणां न निशारकृत् ॥२०४॥ यमप ।

६८८-६९० वा प्रिन्सिपल को भोउ। एही भोती मिय गरी भाष इत्यस्त गने ॥

८४-सिद्धोः सत्त्वतो मन्त्रादौक एव हि । पुर्याधिकर्मणि यत्न मन्त्रान्तां रामान् वयम् ॥

मन्त्रः-३१ मन्त्रः-३१ ॥ सुविचित्रमणिः । भागः साध्यां प्रीत्या न साध्यां नमस्तथा ॥

(-कभाते पूर्णिमादिशरी -इति वा पाठः)

૪૬ નં. ૧૯૦૦-૦૧ નું દરજ્જાનું નિર્ધારણી । જમાનાનાિગોચારી લીધેલો ૩૪ ખાતે ॥

—इति श्रीमत्तन्महादेवगिरिशिखरश्रीरामचन्द्रगिरिशिखरगणेश ।

[illegible]

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ गतोऽभिप्राया भागवता ॥ गोपयोगोऽभिप्रायाः सुखाः ॥

[illegible]

॥१॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ महाभारतम् ॥ महाभारतम् ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॥२॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । नमः ॥ १ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । नान्ध्यायो नान्धाः स्यात्तन्नामनिष्ठम् ॥

॥२॥ ॥३॥ ॥४॥ ॥५॥ ॥६॥ ॥७॥ ॥८॥ ॥९॥ ॥१०॥ ॥११॥ ॥१२॥ ॥१३॥ ॥१४॥ ॥१५॥ ॥१६॥ ॥१७॥ ॥१८॥ ॥१९॥ ॥२०॥ ॥२१॥ ॥२२॥ ॥२३॥ ॥२४॥ ॥२५॥ ॥२६॥ ॥२७॥ ॥२८॥ ॥२९॥ ॥३०॥ ॥३१॥ ॥३२॥ ॥३३॥ ॥३४॥ ॥३५॥ ॥३६॥ ॥३७॥ ॥३८॥ ॥३९॥ ॥४०॥ ॥४१॥ ॥४२॥ ॥४३॥ ॥४४॥ ॥४५॥ ॥४६॥ ॥४७॥ ॥४८॥ ॥४९॥ ॥५०॥ ॥५१॥ ॥५२॥ ॥५३॥ ॥५४॥ ॥५५॥ ॥५६॥ ॥५७॥ ॥५८॥ ॥५९॥ ॥६०॥ ॥६१॥ ॥६२॥ ॥६३॥ ॥६४॥ ॥६५॥ ॥६६॥ ॥६७॥ ॥६८॥ ॥६९॥ ॥७०॥ ॥७१॥ ॥७२॥ ॥७३॥ ॥७४॥ ॥७५॥ ॥७६॥ ॥७७॥ ॥७८॥ ॥७९॥ ॥८०॥ ॥८१॥ ॥८२॥ ॥८३॥ ॥८४॥ ॥८५॥ ॥८६॥ ॥८७॥ ॥८८॥ ॥८९॥ ॥९०॥ ॥९१॥ ॥९२॥ ॥९३॥ ॥९४॥ ॥९५॥ ॥९६॥ ॥९७॥ ॥९८॥ ॥९९॥ ॥१००॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १ ॥

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

၁ - ၃ - ၄ - ၅ - ၆ - ၇ - ၈ - ၉ - ၁၀ - ၁၁ - ၁၂ - ၁၃ - ၁၄ - ၁၅ - ၁၆ - ၁၇ - ၁၈ - ၁၉ - ၂၀ - ၂၁ - ၂၂ - ၂၃ - ၂၄ - ၂၅ - ၂၆ - ၂၇ - ၂၈ - ၂၉ - ၃၀ - ၃၁ - ၃၂ - ၃၃ - ၃၄ - ၃၅ - ၃၆ - ၃၇ - ၃၈ - ၃၉ - ၄၀ - ၄၁ - ၄၂ - ၄၃ - ၄၄ - ၄၅ - ၄၆ - ၄၇ - ၄၈ - ၄၉ - ၅၀ - ၅၁ - ၅၂ - ၅၃ - ၅၄ - ၅၅ - ၅၆ - ၅၇ - ၅၈ - ၅၉ - ၆၀ - ၆၁ - ၆၂ - ၆၃ - ၆၄ - ၆၅ - ၆၆ - ၆၇ - ၆၈ - ၆၉ - ၇၀ - ၇၁ - ၇၂ - ၇၃ - ၇၄ - ၇၅ - ၇၆ - ၇၇ - ၇၈ - ၇၉ - ၈၀ - ၈၁ - ၈၂ - ၈၃ - ၈၄ - ၈၅ - ၈၆ - ၈၇ - ၈၈ - ၈၉ - ၉၀ - ၉၁ - ၉၂ - ၉၃ - ၉၄ - ၉၅ - ၉၆ - ၉၇ - ၉၈ - ၉၉ - ၁၀၀

३० अक्टूबर १९६१ ई. में ४००० रु. की राशि का बिल जारी किया गया - १००० रु. का बिल

ॐ, नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १ ॥

[illegible]

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

अभूवन् जसवन्तस्य पुत्रा एते षडुत्तमाः । पञ्चुत्तमुत्तारा विसाजन्ते जयोदयाः ॥२१८॥
सामलः १ मुरताणश्च २, श्रीसहस्रमल्लो ३ ऽपि च ।

यथै ४ पाचा ५ तथा पचा ६ नामतश्च यथाक्रमम् ॥२१९॥ सुम्भम् ।
अविषादः सदा सादाः शोभाः शोभाधनाश्रयः । जगस्तृतीय आभानि जयराममुता अमी ॥
श्रीमज्जेसाभिपस्याय वृतीयस्तनयोऽवति । मर्त्येषु जयमल्लोऽयं जयमल्लमतल्लिका ॥२२१॥
श्रीमन्नयनसिंहालयः सुन्दरः सुन्दरो नृणाम् ।

आसा नरहरः सन्ति जयमल्लमुता इमे ॥२२२॥
एभिः पुत्रैः भुभैर्दीप्तो भ्रातृव्यंश्च पुरोदितैः । युनोऽन्यपरिवारेण जयमल्लोऽत्र शोभते ॥२२३॥
राजसिंहमहाराजः मसस्तदुदयोऽन्यदा । श्रीमुवर्णगिरि राज्येऽन्यपिश्चजयमल्लकम् ॥२२४॥
तन्नाम्नत्र तनो धात्र्यां सर्वत्र मरुमण्डले । एवं क्रमेण साम्राज्यधियमीष्टे स भाग्यवान् ॥
कुमारपालभूपाल इव स व्यलसद् धियः । दानेन जिनपर्वण दययाऽद्भुतया भृशम् ॥२२६॥
श्रीमत्सुवर्णगिर्यादिद्रव्यसञ्चयप्रादिषु ।

चैत्योद्धारविधानेन यात्रया च प्रतिष्ठया ॥२२७॥ सुम्भम् ।
एवमेतानि वाक्यानि कुर्वन् षडपि सम्पति । योभुज्यते स साम्राज्यं जयमल्लश्च वर्तते ॥२२८॥
आह्वयजयमल्लोऽयं विवेदिपुरयाऽन्यदा । विजयदेवमूरीन् श्रीमदीदरपत्तनात् ॥२२९॥
विजयदेवमूरीन्द्रस्तदाहृतस्तनोऽचलत् । विजयसिंहमूरीनसंपुतः समहोत्सवः ॥२३०॥
विहरन्तो क्रमात्पूरी गुरुनिष्पन्नस्तमदी । श्रीमच्छिवपुरीपार्श्वे समाजग्मतुरत्सवात् ॥२३१॥
आसीदवसरेऽथास्मिन् पुंजा पुंजातिपुत्रवः । प्राग्वाटान्वयसत्पद्मकासनदिवाकरः ॥२३२॥
तेजपालः सुतस्तस्य सत्पुत्रैश्चिभिरन्विनः । वस्तुपाल-वर्धमान-वर्मदासैर्विनामिभिः ॥२३३॥
वसतिमिय ऋद्धीनां जनानां स्वामिनामपि । श्रीमच्छिवपुरीनाम्नि नगरे नगरोच्चरे ॥२३४॥
—विभिर्विनेषकम् ।

अर्जुदाचलसचीयेऽभवत्प्रासादकारकः । भावको विमलो नाम विमलो विमलेर्गुणः ॥२३५॥
चतुर्द्वारनिनागरकारको मारिबारकः । अभूद् राजपुरे ख्यातो धरणो धरणो नृणाम् ॥
इत्यादीनां प्रसिद्धानां आदानामतुलां तुलाम् । तेजपालो दयानोऽयं विपत्ते मुहूर्तं मदात् ॥
—विभिर्विनेषकम् ।

यस्य दानपराभूता जम्बुः कल्पद्रवो दिवि । तेजपालस्तु कल्पद्रुर्भाति वाञ्छितनदो ह्रवि ॥२३८॥

२३५-एतत् सुवर्णगिरौ अन्यत्र विवराद्-सरवपुरादिषु । तत्तत्तद्वनन्दं पाश्यां भूमौ

सर्वत्र मरुमण्डले साम्राज्यधिय इत्यत्र अर्थागर्भेदयेनामिति केवलं सम्बन्धवरेण विरहिते कर्मणि
पठौ, सम्बन्धस्य अविषयत्वां, विरहिते च कर्मणि द्वितीयाद्बहुवचने च ।

अथवा-जगुः कल्पद्रवः स्वर्गलोकेः सन्तापिता भूयम् । तेजपालस्तु कल्पद्रुंकोऽस्मीदृहादायम् ।
 अथवा-सर्वे कल्पद्रवो नेशुः भिन्नभिन्नेष्वित्यमदाः । तेजपालोऽस्ति कल्पद्रुंकोऽनेकेष्वित्यमदाः ॥
 अथवा-तेजपालस्य दानानि साधुयोग्यानि नो नहि । एकोऽनेकेष्वित्यमदा तेजपालो वयं नहि ॥
 इति कल्पद्रुमाः सर्वे विमृश्य स्वहृदि स्वयम् । लज्जयेव गताः स्वर्गे लज्जिता याति यत्र क्रिय ॥
 एकेशवंशविरुद्धातो दौसिकान्वयदीपकः (अथवा-उपदेशाभिधे वंशे दौसीयंनमदीपकः) ।

योधो भोजस्तथेत्याद्या वमन्तीभ्याः परंऽपि च ॥२४३॥

विजयदेवसूरीन्द्रस्तपागच्छाधिनायकः । श्रीमद्विजयसिंहस्यसुरिसंविनपत्कनः ॥२४४॥
 आगतः स्वागतं कुर्वन् जन्तुजातस्य सम्प्रति । रम्योपशिवपुर्यत्र तेजपालोऽनृणोदिति ॥२४५॥
 तेजपालस्ततस्तुष्टा भूत्वा पुलकिताङ्गकः । कूर्वकत्रोत्सवात्सङ्गं मास्यान्मुरि विन्दिषुः ॥२४६॥
 यत्र स्तस्तत्र तौ सूरी गत्वा नत्वा च भक्तितः । अग्रतो विनयादस्याद्धर्मं श्रोतुमना हि सः ॥२४७॥
 शङ्खजयार्जुदाद्रथादितीर्थयात्रां हि ये नराः । कुर्वन्ति कारयन्त्यन्यान् लभन्ते ते नराः शिवम् ॥
 भूत्वोपवेशमीहसं भट्टारकरूपितम् । तीर्थयात्राफलं ज्ञात्वा तेजपालोऽभ्यधादिति ॥२४८॥
 अर्जुदाचलतीर्थस्थान् विधिनाचिचिषाम्यहम् । विविन्दिषामि च श्रीमदादिदेवादिकाईतः ॥२४९॥
 भवता दीव्यताचार्यवर्योपाध्यायसाधुभिः । महता च श्रोसङ्केन तथान्यैश्च समन्वितः ॥२५०॥ पुग्मम्
 ओमाहेति ततः सूरिस्तोजपालाभिधास्तिकम् । इच्छाहो स्याद्यतो हर्षः सोऽतोऽतोऽतुष्ट्यतोऽतमः ॥

(-सोऽतोऽतोऽतुष्ट्यत मेयान् इच्छासिद्धिर्न किं सुदा-इति वा पाठः)

प्रत्यर्जुदाचलं तीर्थं तेजपालस्ततोऽचलत् । मत्पहं वन्दमानोऽस्मा समापान्तं गणाधिपम् ॥२५१॥

(-समापान्तं तपापतिम्-इति वा पाठः)

सुदिनाहे समारोहत् श्रीसूरिः श्रावकश्च सः । अर्जुदाचलसत्तीर्थमनर्त्तस्मिन्तीर्थपान् ॥२५२॥
 द्रव्यतस्तेजपालोऽयं श्रीजिनेन्द्रानपूजयत् । कश्मीरजन्म-कर्पूर-कस्तूरी-चन्दनादिभिः ॥
 अभ्यष्टीव भावतः सूरिः श्लोकैः काव्यैश्च भावदैः । यथामति यथापीतमन्येऽपि व्यदधन् स्तुतिम् ॥
 द्रव्याप्यव्यययेच्छ्रेयोषुदद्या तत्र स आस्तिकः । एकेन्द्रियादिजीवानां दयां सूरिरंपालयत् ॥
 अदाद्रूप्याणि च श्राद्धः श्राद्धानां पाणिपङ्कजे । सूरिर्मूर्द्धसु साधूनां वासे श्रीपदद्वये ॥२५८॥
 अर्जुदाचलसत्तीर्थयात्रायाः परमोत्सवः । भावर्ततोभयोरेवं सूरिश्रावकयोर्महान् ॥ २५९ ॥
 तत उत्तीर्य संतीर्य दुरितान्धि च दुस्तरम् । अर्जुदाचलसत्तीर्थात् मुक्तात्सुकृतोडुपात् ॥२६०॥
 विजयदेवसूरीन्द्रो विजयसिंहसूरियुक् । अस्यादुपत्यकाग्रामे तेजपालोऽपि संवयुक् ॥२६१॥ पुग्मम्

२४५-शिवपुर्याः समीपं उपशिवपुरि । निभक्तिवर्मीपेऽयंऽव्ययीभावः । रम्यं च तत्
 उपशिवपुरि च रम्योपशिवपुरि वसिमन् रम्योपशिवपुरि ।

२५३-तपापतिं तपागच्छनायकं श्रीविजयदेवसूरिम् ।

आदरं परमं कृत्वा सह लात्वा च सद्गुरुम् । सम्पद्द्वन्द्वमिवानन्दं धृत्वा चित्ते च सोऽचलत् ॥
 अथ प्रभाते संजाते दिवा रत्ने मभाति । तेजपालो नृणां रत्नं सूरिरत्नं न्यस्ययत् ॥ २६३ ॥
 श्रीमच्छिवपुरीमध्ये सुखाश्रय उपाश्रये । दत्त्वा रूप्याणि लोकेभ्यः कृत्वा च प्रवरोत्तरम् ॥
 जायमानः सदा धर्मः क्रियमाणैः स्वतः शुभैः । कार्यमाणैश्च लोकेभ्यो नर्वर्णनैर्वैदिने दिने ॥ २६५ ॥
 श्रीमूर्तिन्द्रधर्मासौ समाप्नोत्सुकृतोत्सवाय । न च श्रीतेजपालस्य जिनधर्ममनोरथान् ॥ २६६ ॥
 चतुर्मासीं समाप्येवं प्राचलत्प्राचलद्वलः । विजयदेवचरिन्द्रः प्रमत्तो न यतो यतिः ॥ २६७ ॥
 धीसुवर्णगिरिद्रवात् प्रप्यं प्रेप्य समाह्वयत् । जयमल्लस्तरामल्लः श्रीसुवर्णगिरिमधुः ॥ २६८ ॥
 उपस्यर्णगिरिप्रान्ते धीसूरिः समवासत् । लोकतार्तामिति श्रुत्वा जयमल्लोऽभ्यसंययत् ॥ २६९ ॥
 अरसद् रसिकाः सूरिपदाब्जस्पर्शसदम् । सुरोनाऽलीव सन्मूर्ध्ना जयमल्लोऽग्रयंययुः ॥ २७० ॥
 हृद्यानन्यानवयेन विधिर्नवाभिवन्द्य च । व्यययित्वा च मल्लोके सह लात्वा च सद्गुरुम् ॥ २७१ ॥
 धीसुवर्णगिरिद्रवे सरद्वे सदुपाश्रये । समानीयाऽसयत् सिंहासने भूपमिवोत्तमम् ॥ २७२ ॥
 ततः श्रुत्वोपदेशं च जयमल्लो जगज्जयी । महाननकरं प्रादात् रूपकाणि महामनाः ॥ २७३ ॥

—त्रिभिर्विशेषकम् ।

अथान्यदा च मूर्तिन्द्रं जयमल्लो न्यवेदयत् । मत्तस्यदियसं पश्य प्रतिष्ठायोग्यमर्तः ॥ २७४ ॥
 ततः सूरिभरोऽप्यप्यज्येष्ठमासे शुभे दिनम् । प्रतिष्ठायोग्यमारोग्यकरं सौभाग्यकारकम् ॥ २७५ ॥
 आशक्तं जयमल्लाख्यं सुवर्णगिरिनायकम् । सुवर्णगिरिमन्तंयत्तमर्तं च न्यवेदयत् ॥ २७६ ॥
 ततः श्रीजयमल्लोऽपि देशदेशमहानजान् । उपरिष्ठात्मनिष्ठायाः प्रप्यान् प्रेप्य समाह्वयत् ॥ २७७ ॥
 आजगमुस्तत्तनात्तेऽपि प्रतिष्ठां द्रष्टुमुद्यताः । वन्दितुं च तदा सूरिद्वयं पुण्याभिर्यापिनः ॥ २७८ ॥

(-द्वयं लाभद्वयगृहा -इति वा पाठः)

२६७-प्रकरणेन भवतु भविष्यत् एवं मनोवृत्तिरिति वक्ष्य भाष्यद्वारा ।

२६९-जयमल्लयत्-मद्वेन साधुसाध्वीभावप्रतिष्ठापनेन अभिप्रायमगच्छति ।
 संपन्नं अभिप्रायं अभिर्भावयति । आदिष्टव्यप्रतिपदिष्टयेति औत्सर्ग्यं । ततोऽनन्तरं तद् इति
 छद्मि लुब्धं लब्धं लब्धवद्दुःखात् इति अद्यागमे प्रथमपुरुषवैयर्थ्येन भाष्यसङ्गच्छते ।

२७३-सत्त्वोके भव्यलोके व्यवसित्वा विस्तारमगच्छत्वा इत्येवं परिशीलायकं भाष्यं
 इत्येतत्पर्यः । इत्ययं विस्तारमुरत्यो पुगादिरदभ्यः परधीवरी ।

२७८-लाभद्वयगृहा-एव । प्रतिष्ठादर्शनलक्षणो लाभः, द्वितीयं धीविजयदेवचरि-
 धीविजयमहामूर्तिद्वयवन्दनलक्षणो लाभ इत्यर्थः । लाभयोर्द्वयं लाभद्वयं तस्मिन् गृहा वाच्यं
 येषां ते लाभद्वयगृहाः । अतः यत्र अत्योऽपि लाभः स्यात्तत्रात्रि लाभोऽपि विनाशेन नश्यति

श्रेष्ठेन विधिना मूरिः प्रत्यष्टादुन्सवादयः । महावीरजिनेन्द्रस्य प्रतिमामपरा अपि ॥ २७२ ॥
प्रतिष्ठाप्य जिनेन्द्राणां पैत्यानि परमोत्सवः । साधूनां विदुषां मूरिः प्रादान् पण्डितमण्डपम् ॥
प्रतरत्नानि पञ्चैव साधूनां भाविनामपि । तानि द्वादश दिव्यानि श्रावकाणां विज्ञेयतः ।

(—साधुभ्यो ज्ञायमानेभ्यो प्रतरत्नानि पञ्च हि—इति वा पाठः) ॥ २८१ ॥ युग्मम् ॥

श्रावको जयमल्लोऽपि सत्यतिष्ठाविधावरुः । श्रीसाधर्मिक लोकेभ्यः प्रादाद्रूप्याणि मद्विधा ॥
साधुभ्यो दर्शनेभ्यश्च महात्मभ्योऽप्यनेकधा । अद्भ्रान्त्यतिगृभ्राणि यस्याणि प्रवराणि च ॥
एवं प्रावर्तत श्रेयान् प्रतिष्ठापरमोत्सवः । वर्णनीयः कवीन्द्राणां मूरिश्रावकयोस्तदा ॥ २८४ ॥
अयान्यदा च मूरीन्द्रस्ततश्चिचलिपोत्सुकः । इत्यारूपजयमल्लारूप्यं मन्त्रिणं संघर्मयुतम् ॥ २८५ ॥
इतीति किं तदाह—

श्रीनागपुरवास्तव्यः सङ्ग आह्वयति स्फुटम् । मेदिनीनट्वास्तव्यस्तथान्योऽन्यत्र चान्वहम् ॥ २८६ ॥
यदि हूयाः मसद्य त्वं तदाहं विहराण्यतः । वन्दनापुद्गमं पुण्यं प्रापयाणि तथा च तम् ॥ २८७ ॥ युग्मम्
तदानीं जयमल्लोऽयमुत्थाप्य विनयान्वितः । प्राप्रलिर्नम्रसन्मीलिः सर्वश्राद्धशिरोमणिः ॥ २८८ ॥
श्रीसुवर्णगिरिद्विवासी श्रीसङ्ग एव च । श्रेष्ठी लाया महामन्त्री वर्धमानो महामतिः ॥ २८९ ॥
साहः श्रीठाकुरारूपश्च साहुला श्रीकलाभिधः । वया भ्रातृयुतोऽयान्यः साहः श्रीधर्मदासकः ॥
सङ्गुपो दुर्जरः श्रीमान् साहः श्रीढामराभिधः । वर्धमानादिको वर्धमानोऽमानश्रिया सदा ॥
विजयदेवमूरीन्द्रमित्यं व्यङ्गपयचराम् । साम्प्रतीनां चतुर्मासीं निवस श्रेयसे गुरो ! ॥ २९२ ॥
—पञ्चभिः कुलकम् ।

मन्त्रिणो जयमल्लस्य सङ्गस्यापि च भूयसे । श्रेयसे हृदयानन्दहृदयं चोमकरोद् गुरुः ॥ २९३ ॥
सामायिकोपवासाधान् प्रतोचारादिकांश्च सः । अर्हन्निव महापमर्नि कारयन्वारयन्नयम् ॥ २९४ ॥
धारयन् सर्वसंसारिजन्तुजातदयालुताम् । अपारयच्चतुर्मासीं न भावं भविनां गुरुः ॥ २९४ ॥
चतुर्मासीं समाप्याथ पुनश्चिचलिपुर्गुरुः । श्रीमन्तं जयमल्लारूपमपृच्छच्छ्रावकोत्तमम् ॥ २९५ ॥

गन्तव्यम् । यत्र तु भूयांसो लाभो भवेयुस्तत्र कथं न गन्तव्यं, अवश्यं तत्र गन्तव्यमित्याशयेन
आगता इत्यर्थः ।

२८४—श्रीश्रावकयोः श्रीविजयदेवमूरिश्रीजयमल्लश्रावकयोः ।

२९३—ओमकरोत् चतुर्मासीं करिष्यामीति अङ्गीकृतवान् । स्यादोम् परमं मते—
इति हैमः ।

२९४—अपारयत् समापयत् । पारवीण् कर्मसमानो चुरादिरदन्तः परमैपरी ।

अवस्थानं न साधुनामेकत्र किल युज्यते । अतोऽनोऽय प्रतिष्ठेय भवदाज्ञा भवेद्यदि ॥२९६॥
 धृत्येति वचनं मूर्तिरूपितमनिन्दितम् । संस्पृश चरणौ मूर्ध्ना संस्पृशेति च सोऽवदत् ॥२९७॥
 विजयसिंहमूरीन्द्रवन्दनकमहोत्सवम् । स्वयं कुरु गुरुश्रेयः श्रेयांसं करवे च तम् ॥२९८॥
 इत्युक्तो जपमष्टेन स्वमनोरथसिद्धये । भवत्वेवं महाभाग सूरिराह मसन्नहद् ॥ २९९ ॥
 ततः श्रीजयमल्लोऽय आचकान् देशदेशतः । श्रीमच्छिवपुरीवासितेनपालादिकान् धनान् ॥३००॥
 विजयसिंहमूर्ध्निवन्दनोत्सव उत्तमः । भवितात्रास्तः समायान्तु मयि भूत्वा कृपापराः ॥३०१॥
 ततो द्रव्यार्थिनः केऽपि केऽपि धर्मध्ययार्थिनः । केऽपि कौतुकिनो दत्ताः केऽपि तद्बन्दनोत्सुकाः ॥
 अभ्यारोहा रथारोहा ओष्ठारोहाश्च केचन । पदानिका अनेके च रामान इव राजिनाः ॥३०३॥
 सासिक्रीकाः सपत्नीका वरसीकाः समातरः । महाजनाः समानमुर्वहिरन्तश्च पारिणः ॥३०४॥

—त्रिभिर्विज्ञेयकम् ।

सौवर्णानि सुवर्णानि काय आपरणानि च । देवानामिव देवीनामिव पुंसां च योपिनाम् ॥३०५॥
 सुवर्णमिव सत्पातं स्तंभं चात्यन्तमोहकम् । तदेत्याहुर्जेना वीक्ष्य सुवर्णैगिरिरूपकाः ॥३०६॥ पुष्पम्
 यत्रानेकगवादीनां भूरिर्मरिरभूत्पुरा । अपूर्वा न कदा पूर्वं साऽभूच्छ्रीगुह्येनसा ॥३०७॥
 सुवर्णैगिरिस्तिष्ठास्त्वा यथार्थाद्याभवच्छुभा । इति श्रुवन्ति सल्लोका यथयादृष्टमूचकाः ॥३०८॥
 अथ श्रीजयमल्लाख्यः सन्मण्डपमण्डयत् । पारदेक्षिस्वस्त्राणां बन्दनोत्सवहेतरे ॥ ३०९ ॥
 अथ बन्दनोत्सवमण्डपवर्णेनम्—

श्रीकैलासशिलातुल्यामञ्जुराः श्रुचयः मिचः । द्युमुज्ज्वलिद्वतो यत्र मध्याह्नार्कमभा इव ॥३१०॥

२९६—अतः अस्माकं कारणात् । अतः श्रीगुवर्णगिरिगणरात् ।

३०४—धर्माय धर्मनिमित्तं व्यवसर्गवर्तीत्येवं शीलाः धर्मव्यवसायिनः । धर्मनिमित्तं व्यव-
 कर्ता इत्यर्थः । तयोः श्रीविजयदेवमूर्ति-श्रीविजयसिंहमूर्तौ बन्दना तस्यां उत्तुकात्तद्बन्दनोत्सुकाः ।
 सह असितानीभिः अस्तः पुरवारिणीभिर्ये ते साक्षिणीकाः । ‘असितो ह्यादृष्टा वा श्रेयसावः-
 पुरवारिणीत्यमराः । सह परानीभिः परिणीतयामिषैकेनते सपत्नीकाः ।

३०६—पुंसां समूहः पौंसं । स्त्रीणां समूहं स्त्रीणं । स्त्रीपुंसाभ्यां जम्बूजौ भवनादिति
 समूहेऽयं नञ्प्रत्ययप्रत्यययोः साधूः । यत्र एव यत्रः । सर्वशब्देभ्यः शब्दार्थे कलिते कम् । गुह-
 र्भेतिर्भेदस्त इव । गुवर्णगिरिर्भेदवर्त्तोपम इत्यर्थः ।

३०८—पत्रेति व्याख्याः—सल्लोका इति श्रुवन्ति । इतीति किम् । सुवर्णैगिरिस्ता-
 द्वाऽय यथायोऽमकम् । इतीति किम् । यत्र सुवर्णैगिरी अनेकगवादीनां भूरिर्मरिः पुराऽभूत् ।
 सा न कदा पूर्वं श्रीगुह्येनसा अपूर्वा पारिरभूत् ।

यत्र कापि च सौवर्णपत्राकारहराणि हि । पीतवामांस्यमामन्न चन्द्रमाम इरोदनाः ॥३११॥
अथवा-पीतवासः प्रशस्यश्रीभिषमासाद्यपित्ररः । मेरुः सूर्यी मणन्तु किं यमायात द्वावर्मा ॥
श्वेतपीताम्बरज्योतिः सूर्यचन्द्रोदितोदयम् । (-प्रोदितादित्यचन्द्रमः -इति वा पाठः) ।

अवामान्नम एवेदं यत्र क्वाप्यमिताम्बरम् ॥३१३॥

कुत्रचिद्यत्र वस्त्राणि पवित्राण्यरूणानि च । लक्ष्मीपुष्पकुलानीव लक्ष्मीं दातुं गृणां वसुः ॥३१४॥
अथवा-कुत्रचिद्यत्र वस्त्राणि रक्तानि नृमनांसि हि । कर्तुं हीङ्गुलट्टनानि रक्तानीव वसुर्गुरौ ॥
यत्रान्यत्र च कुत्रापि नीलवस्त्राणि रंजिरे । हरिन्मणिकुलानीव निगकर्तुं द्विपट्टिपम् ॥३१६॥
उन्नालपुण्डरीकालिरिव यत्र व्यराजत । स्तम्भश्रेणिः सुखश्रेणिकारणं सरसि स्फुटम् ॥३१७॥
अथवा-साक्षान्निशामणिश्रेणिः समकालमिवोदिता । द्रष्टुं तद्वन्दनां यत्र स्तम्भश्रेणिस्तदा वयौ ॥
यत्र चन्द्रोदयः साक्षाच्चन्द्रोदय इव व्यभात् । अभिनो मोक्तिकस्रग्मिस्तारकाभिर्विराजितः ॥३१९॥
आस्थानपेदिकास्तम्भपुत्रिका देवता इव । यत्र बीजयितुं मूर्तिं स्थिता इव सुचामरैः ॥३२०॥

३१२-यत्र मन्दनोत्सवमण्डपे मेरुः सूर्यी श्रीविजयदेवमूर्ति-आंविजयसिंहमूर्ती कर्म-
तापजौ प्रणन्तु किमायात इव आ वमौ शुशुभे । किं कृत्वा ? क्वापि कस्मिन्नपि स्थले पीतवासः
प्रशस्यश्रीभिषमासाद्य ।

३१३-यत्र मण्डपे कापि कुत्रचित्स्थले अक्षिताम्बरं कालं वस्त्रं इदं नम एव आकाश-
मिव अवाभान् अविशयेन अदीप्यत । अत्र एवेत्यवययामिवायं । कथं भूतं कालं वस्त्रं श्वेतपीता-
म्बरज्योतिः सूर्यचन्द्रोदितोदयं श्वेतपीताम्बरयोर्ध्वलपिङ्गलचेलयोर्योतिः कान्तिस्तदेव सूर्यचन्द्र-
योरुदित उदयो यस्मिस्तत्तथा । कथं भूतं नमः ? श्वेतपीताम्बरयोर्ध्वलपिङ्गलचेलयोर्योतिः
कान्तिर्ययोस्त्वौ श्वेतपीताम्बरज्योतिषौ । एवं विवौ यौ सूर्यचन्द्रौ तयोः उदित उदयो यस्मिस्तत्तथा ।
श्वेतपीताम्बरज्योतिः प्रोदितादित्यचन्द्रमः इति पाठान्तरम् । तत्रायमर्थः-किं भूतं ? अक्षिताम्बरं
श्वेतपीताम्बरज्योतिरेव । प्रोदिता आदित्यचन्द्रमसौ यस्मिस्तत्तथा । यस्मिन् इयामवस्त्रे पूर्वापर-
निबद्धश्वेतपीताम्बरज्योतिरेव प्रोदितादित्यचन्द्रमसौ इव शोभते । द्वितीयपक्षे नमो विशेषणौ
श्वेतपीताम्बरज्योतिषौ प्रोदिता आदित्यचन्द्रमसौ यस्मिस्तत्तथा । कवयो हि सूर्यं श्वेतवर्णं वर्ण-
यन्ति, चन्द्रं च पीतवर्णमिति ।

३१४-लक्ष्मीपुष्पं पदारामागणिः ।

३१५-कथंभूतानि रक्तानि वस्त्राणि उत्प्रेक्ष्यन्ते-दि निश्चितं गुरौ श्रीविजयसिंहमूर्तौ
नृमनांसि रक्तानि कर्तुं हीङ्गुलट्टनानीव । इवोऽत्र मित्रक्रमे ।

३१६-अप्रेतनेनावयः । यत्र मण्डपे स्तम्भश्रेणिव्यराजत । कस्मिन् क्षेत्र-सरसि तत्राण्ड-
पुण्डरीकालिरिव । कथंभूता स्तम्भश्रेणिः पन्नालपुण्डरीकालिश्च-स्फुटं सुखश्रेणिकारणम् ।

अथवा-चित्रवृष्टिभिः। स्वम्भुविका यत्र रेजिरे। नृत्पन्त्य इव नर्तनयः करैः शितैः च चामरैः॥
 मालम्बानि मलम्बानि यत्र लम्बिनी चोर्ध्वकैः। मुक्तासज्जोऽपि सर्वत्र व्यराजन्त च सर्वतः॥
 तानि ताव विन्धोर्ध्वमशङ्कन् तदा जनाः। मङ्गल्या हस्तजातीनां शुच्यतामग्रयथ किम् ॥३२३॥
 व्यराजयन्त सद्द्वारे रत्नादर्शविनिर्मितम्। प्रचण्डानेकपार्श्वेद्वारपालिवाधितम् ॥३२४॥
 पार्श्वपद्मदीपोदण्डमोघशुण्डाभनोरणम्। पश्यतां सर्वलोकानां परमानन्दकारणम् ॥३२५॥
 अथवा-इन्द्रमञ्जीकृतोदण्डकोदण्डोपमनोरणम्। पश्यतां सर्वलोकानां सर्वकल्याणमूलकम्॥
 मङ्गलैरष्टभिः श्रेष्ठैस्तान्मर्षैः शुभैः। शोभमानं मनुष्याणां मनोनेत्रोत्सवप्रदम् ॥३२७॥
 -चतुर्भिः कलापकम्।

न्यपेक्षयद्वात्यन्तमुधनं तत्र मण्डपे। सिंहासनप्रतिभेयो जयमल्लः शुभाश्रयः ॥३२७॥
 शोभमानवशास्थानप्रयितानेकरत्नकम्। सुरेन्द्रासनशोभायाः सर्वथा व्यपहारकम् ॥३२८॥
 एतत्संपदमीदृशं योग्यं नान्यस्य कश्चित्। विषात्रेति धिया स्वीयकराभ्यामिव किं कृतम्॥
 साधसाधूचितानेकविस्तीर्णेनवताज्जितम्। स्पृहणीयं सुरेन्द्राणां नराणामुत का कथा ॥३३०॥
 -चतुर्भिः कलापकम्।

३२१-विशेषः, अस्यान्वयः-यत्र मण्डपे स्वम्भुविका रेजिरे। कथंभूताः? उभे-
 द्यन्ते-क्षितैः मुचामरैः करैर्नृत्यन्त्यो गर्वक्य इय। यथा नर्तक्यः क्षितैः करैर्नृत्यन्त्यो राजग्वे तदा
 स्वम्भुविकाः क्षितैः करैः मुचामरैर्नृत्यन्त्यो व्यराजन्त इत्यर्थः।

३२२-मालम्बानि मलम्बका इति भाषाप्रसिद्धानि यत्र मण्डपे।

३२३-तानि मालम्बानि ताम् मुक्ता सज्जः।

३२५-३०, कथंभूतं सिंहासनं विषात्रा स्वीयकराभ्यां इति धिया किं कृतमिव। इतीति किं
 ईदृशमिदं सिंहासनं, एतदेव जीविजयसिंहमुरैव योग्यं। अन्यस्य न कश्चित्। पुनः कथंभूतं
 सिंहासनं? साधु साधूचितानेकविस्तीर्णेनवताज्जितम्। साधवो रमणीया व्रमक्रियाकर्तृत्वात्।
 ये साधवोऽनगाराख्येपामुचितानि योग्यानि अनेकानि प्रचुराणि विस्तीर्णानि यानि नवतानी-
 ष नवतानि तैः-दलीधाममुखविद्यावलासदशवक्त्रैरुत्तुवं यत्तथा। 'कुम्भे वर्णपरिस्तोमप्रवेणी नवता-
 ऽस्ति दाः' इति हेमवचनामवतारस्य दलीधाममुखस्य पर्यायवत्तम्। नवतानीष नवतानि
 वत्तमाच्छादनवत्तानीति व्याख्या। प्रवेण्याऽऽस्तरणं वर्णः परिस्तोमः कुशः कुयः नवतं चेति
 मुख्यार्थाः। 'प्रच्छदमोसरच्छद' इति हलायुधः। 'नववर्णकंचले आच्छादनपात्रे वा' इति ण्टीका-
 वचनात्। नववत्तवोऽत्र आच्छादनवत्तवोऽपि ज्ञेयः। तेन साधुसाधूचितानि अनेकानि विस्ती-
 र्णानि यानि नवतानि विच्छादना इति भाषाप्रसिद्धानि तैरुत्तुवं यत्तत्साधुसाधूचितानेकविस्तीर्णे-

श्रेष्ठकाष्ठमयं मध्ये नानारत्नमयं वहिः । प्रत्यष्टापयदुच्छृष्टं पट्टं मयच्छदान्वितम् ॥३३१॥
सुरेश्वरणयोर्बाधा माभूनुच्छापि कर्हिचित् । इति निश्चित्य मञ्जुक्तिधिनेन्द्रादधिको यतः ॥३३२॥
आधिक्यमाह—अर्हतोऽध्वनि पन्न्यासे पन्नानीन्द्रो नव्वं हि । मुञ्जेद्विरतो मध्ये समचवरणस्य न ॥
उपाश्रयस्य मध्येऽयं वहिस्तादपि चान्वहम् । पन्नाधिकानि वासांसि प्रस्तृणानि पटोरयः ॥३३४॥
—चतुर्भिः कलापरम् ।

उत्तिष्ठतात्कदाचिच्च कदाचित्तिष्ठतादयम् । यथोचितमुपर्यस्य द्वाभ्यामः पटवन्दनाम् ॥३३५॥

इति कारणतः पट्टमतिष्ठापनयोग्यता । मण्डपे प्रोभमानाऽभूद्यद्विवेकः प्रमोदकृत् ॥३३६॥

—इति पट्टवर्णनम् ।

लोकचक्षुर्विनोदाय प्रारब्धं प्रेक्षणीयकम् । विजयदेवमूरीन्द्रोऽविजयतमय मण्डपम् ॥३३७॥

विजयसिंहमूरीन्द्रस्तं प्रविश्य यथोचितम् । श्रीमूरिवचसा श्रीमत्सिंहासन उपाविशत् ॥३३८॥

पश्यतां सर्वलोकानामफरोत्पादवन्दनाम् । विजयसिंहमूरीणां विजयदेवमूरिराद् ॥३३९॥

यथाविधि तदानीं स द्वादशावर्तवन्दनाम् । व्यदयाच्छ्रीमतस्तस्य यदाचारः परः सनाम् ॥३४०॥

वन्दनां ददतस्तस्य पट्टाः स्तम्भासनस्थिताः । यमुः पुंपुत्रिका इन्द्रास्तिरोजाता इवेक्षितुम् ॥

(—व साक्षिणः—इति वा पाठः) ॥३४१॥

सूरिमन्त्रं जगच्छत्रमिव सन्तापवारकम् । भाददाद्वदनाम्भोजात् प्रसादमुभगादहः ॥३४२॥

श्रीजयसागरारूपस्य श्रीकीर्तिविजयस्य च । श्रीवाचकपट्टं भादात् सूरियैत्सर्वतोपकः ॥३४३॥

अन्येषां साधुलोकानां विदुषां सजुषां नृणाम् । श्रीपण्डितपदं भादात् मूरीन्द्रो यद्विवेकवान् ॥

गीयमानशुभैर्गीतैः स्फूर्जज्जयजयारवैः । स्तूयमानो गुणैः पुण्यैर्मार्गैर्विपुधैरपि ॥३४५॥

गतव्याधिः समाधिशीलव्यसिद्धिः समृद्धिमान् । विजयसिंहमूरीन्द्रः माभवत् प्रभुताधिया ॥३४६॥

श्रीपुरीं सुप्रसन्ने हि किं न सिद्ध्यति वाञ्छितम् । अनीश्वरोऽपीश्वरः किं न नरः को भवेद्भुवि ॥

सुस्वरा युवतीलोकास्तदा गेयान्यगाययन् । वाद्यान्यवादयन् वाद्यवाद्का अपि चोत्तमाः ॥३४८॥

नववाहुतम् । पुनः कथंभूतं ? अत एव सुरेन्द्राणां स्तूहणीयं । क्वेति वितर्के तराणां का कथा—

किं कथनीयमित्यर्थः । इति सिंहासनवर्णनम् ।

३३४—स जयमल्ल वरकृष्टं पट्टं पाटि इति लोकमापाप्रसिद्धं प्रत्यष्टापयत् । कथंभूतं

पट्टं मध्ये श्रेष्ठकाष्ठमयं वहिर्नानारत्नमयं । पुनः कथंभूतं ? प्रच्छादान्वितं प्रच्छदैः विद्यावणा

इति मापाप्रसिद्धेऽन्वितं युक्तं । कथा प्रत्यष्टापयत् । सुरैः श्रीविजयदेवसुरेश्वरणयोः

कर्हिचित्तुच्छापि बाधा माभूदिति धिया । कथंभूतः स जयमल्लः—यतः इन्द्रादधिकः ।

तदेवाह—अर्हतोऽध्वनीत्यादि द्वाभ्यां अर्थः प्रसिद्ध एव ।

३३५—अस्य पट्टस्य वरि । इति पट्टवर्णनम् ।

पदपादपदादृश्यं मन्त्री धीजयमदकः । श्यामदेवममाहृतपराजनकगाम्भूते ॥३४७॥
 पदपदमन्त्रेकानि मन्त्राणि मन्त्रानि च । पापकादिकलोकानां जयमद्भुतदादृशान् ॥३४८॥
 शिष्यान्मन्त्रीधन्यान्मन्त्रीः मन्त्राः । कल्पवृक्षमन्त्रीः । अत्तादरात् न आहूय महाननमभोजयत् ॥
 एवं मावर्तय मेवान गता मन्दनकोन्मवः । सर्वेषां हृदि पानन्दः मामान्नेरितममदाय ॥३४९॥
 धीमन्मन्त्रेभ्योदरे पदगुणविमलवि । विजयमिहमूरीन्द्रो जयगात्रगीतने ॥३५०॥
 दर्भ धीगुणा धर्मराज्यं दत्त्वा मन्त्रोभाय । मन्त्रा निरितं तेजो दिनान्नेऽमिरित्वाधिकम् ॥
 दत्तामिरित् पदं मूरि मन्त्रे भूभूषां पश्य । निःसन्धे हृदि दृष्ट्वा मोऽतिनन्दनमिराभात् ॥३५१॥
 मन्त्रिणि मन्त्राकल्पं मन्त्रराज्येऽधिनेजयि । द्विषां मोक्षयिते पूर्वं हृदि मोऽमिरित्तिथिः ॥
 तस्य मूर्धोदयमेव मातन्त्रोपनायकः । भानन्दन् भारता लोका नराभ्युत्थानदर्शकाः ॥३५२॥
 आक्रामाहारीर्यं राज्यमिरित्त्वं च दुर्दमम् । सममेव न मूरीन्द्रः मन्त्रापनपनोपमः ॥३५३॥
 दायुः मिहाम् दुर्जेषां तेजसा चोजसा रणान् । यो जयति विजेषात् न विजयतिह उच्यते ॥
 इति मामाऽभ्यस्य गतः प्रहृष्टि कार्यकम् । विजयमिहमूरीन्द्रो जयगात्रा चिरं भुवि ॥३५४॥
 भूतारक्षपदप्याज्ञान् तमस्या रव्यं किल । भनरादुपनेजाः श्री राजन्ताम्राज्यदीक्षितम् ॥३५५॥
 मूरिः सर्वस्य लोकस्य तेन आधारोऽद्भुतान् । आदृषां नानिचोतोष्णः समीर इव दक्षिणः ॥
 पदुभिरधिकैर्बर्षैर्वर्षेऽतीतिने भुम्भे । चोदस्य दानस्यादि पठे पीपसितस्य हि ॥३५६॥
 एवं मन्त्रमममन्त्रस्मीकः कान्तकीतुकः । चिरंजीव्यान्त मूरीन्द्रो पर्यामीद्वन्द्वोत्सवः ॥३५७॥
 तर्दयमस्तुयन् लोका र्थं नरं गच्छनायकम् । आनिषं नेहर्त्री यम्भं ददुर्नन्दत् स मन्त्रः ॥३५८॥

इत्थं धीविजयादिदेवगुणैः स्वीयेन सरपाणिना,
 माकार्पादिनपादिमिहमूरीन्द्रोः पदाभिषेकोत्सवम् ।

३४९-प्रहारी अदृशान् प्रहारी दत्तवानिरयर्थः । विजयगुणैरित्त्वादि प्रहारायां
 रूपं इति रूपम् ।

३५४-अग्नि आदित्यः प्रविशतीति भुविः । यथागिरिनिनान्ते सूर्येण निरितं तेजः
 प्राच्यादिर्दक्षिणायते तथा धीविजयमिहमूरिरपि धीगुणा धीविजयदेवमूरिगुणा दत्तं धर्मराज्यं
 दत्त्वा दक्षिणायतिवासीः ।

३५५-दत्तेति अस्यान्वयः-न धीविजयमिहमूरिः दायुः परमवप्रतिवादिनैवाधिकवादि-
 दर्शनेना हृदि अनिरुद्धमिव अधिकदास्योपमोऽभवत् । कथंभूते हृदि ? निःसन्धे दत्तव्यरहिते
 इत्यर्थः । कथंभूतानां दायुः मूरि धीविजयदेवभूतारक्षं दत्तमूरिपदं धीविजयमिहमूरिणां मूरिपदं
 येन च तथा र्थं च पुनः र्थं धीविजयमिहमूरिं प्रभुं स्वाभिर्न गच्छनायकं सुभूषणम् ।

श्रीश्रीवत्सीनाथनगरिनिरुद्ध विद्वत्पुत्राणां मया,

श्रीवत्सीनाथनगरिनिरुद्ध विद्वत्पुत्राणां मया ॥ १६६ ॥

इति श्रीवत्सीनाथनगरिनिरुद्ध श्रीवत्सीनाथनगरिनिरुद्ध विद्वत्पुत्राणां मया

जगद्गुरुविरचयितम् ॥ श्रीश्रीवत्सीनाथनगरिनिरुद्ध विद्वत्पुत्राणां मया

श्रीवत्सीनाथनगरिनिरुद्ध विद्वत्पुत्राणां मया ॥ श्रीश्रीवत्सीनाथनगरिनिरुद्ध

श्रीवत्सीनाथनगरिनिरुद्ध विद्वत्पुत्राणां मया ॥ श्रीश्रीवत्सीनाथनगरिनिरुद्ध

दशमः सर्गः

अथ भीमेदत्ताद्रज्ञे, हर्षो हर्षकरोऽभवत् । सदा तत्रत्य लोकानामन्येषां च विशेषतः ॥१॥
निबिरीसा इवोर्षाशा धनीशाश्वपरे जनाः । यस्यासन् पुर आसीना नाहर्षस्तेन केऽप्यमा ॥२॥
अवष्टभ्य सदा तिष्ठन् यदंही जीविकार्थिनः । कलौ लोका अनेकेऽस्मिन् नाहर्षस्तेन केऽप्यमा ॥
सदादाने सदा नृभ्यो ददत्यन्नादिदायकाः । न पशुभ्यो विशिष्येति पशुभ्योऽपि ददान्यहम् ॥४॥
विचार्येत्यद्दधानं नरतिर्यग्भ्य ईप्सितम् । कर्णादिदानशौण्डेभ्यो हर्षोऽयमधिको यतः ॥५॥
तद्यथा-सदादाने ददौ सोऽक्षं नराणां जीविकाकृते ।

पशूनां च खट्वान् दिव्यान् तेन स्पर्धेत कोऽप्यमा ॥ ६ ॥
यस्याश्वापि मुताः क्षुब्धदत्त्यक्षं खट्वानपि । मनुष्येभ्यः पशुभ्यश्च तेन स्पर्धेत कोऽप्यमा ॥७॥
श्रीशङ्खप्रसर्पीर्धरवत्कार्युदादिषु । नेमुस्तीर्यकृतः सङ्गं कृत्वा प्राग् भरतादयः ॥८॥
कृत्वा तैः सह संहर्षं श्रीहर्षो हर्षवद्गम् । करवाणि महासङ्गमिति चेतस्यचिन्तयत् ॥९॥
पूजयानि च तत्रत्याः प्रतिमा अर्हतां समाः । निर्माणि च महापुण्यं फलं लक्ष्म्या लभे पुनः॥
-त्रिभिर्विशेषकम् ।

तदानौ स विचिन्त्येति महासङ्गं विधाय च । स्वगुरुनन्यसार्धुश्च स्नात्वाऽमा तीर्थमाग्रजम् ॥११॥

२-तेन श्रीहर्षण नाम्ना भावकेणाऽमा सह केवि नाऽहर्षेन् न हर्षा चक्रुरित्यर्थः ।
तेन केन ? यस्य पुर आसीना उर्षाशा धनीशाः, चः पुनः अपरे जनाः निबिरीसा इव नवनासिका
इव कृवनासिका नमना इव भासन् । मेर्षिणश्च विरीसचौ । इति नासिकायाः सम्प्रतिविति नमने
वाच्ये निशब्दान् विरीसचू प्रत्यये निबिरीसं, तद्योगान् पुरुषा अपि निबिरीसाः । निबिरीसा इव
नवनासिकपुरुषा इव येतेऽपि । इव शब्दस्य लोपे निबिरीसाः कृवनासिका नमनारते इव इत्युपमा ।

३-तेन हर्षनाम्ना भावकेन अमा सह केवि नाऽहर्षेन् न अस्पर्धेन् । तेन केन ? यदंही
अवष्टभ्य आलम्ब्य अस्मिन् कलौ जीविकार्थिनो अनेके लोकाः सदा अतिष्ठन् । अवष्टभ्येत्यत्र
अवावाहलम्बनादिव्यवहारेति आलम्बनेऽर्थे स्वम्भेः सकारस्य भूषणवादेशः ।

४-सदादाने सङ्गकार इति भाषाप्रसिद्धे ।

१०-आशीः प्रेरणयोः करवाणि पूजयानि निर्माणि यवानि त्रीणि मेर्निरिति छोटो मेर्नि
इत्यादेशे आहुत्तमय पिषेति आह्वानमे छोट उत्तमपुढपैकवचनानि । लभे इति च एनपेरिति
एत दे आदेशे छोट आत्मनेपदे उत्तमपुढपैकवचनम् ।

११-तीर्थ आरेवताचलं आग्रजम् प्राप्तवान् ।

श्रीनेम्यादिजिनाधीशान् पूजयित्वाऽभिवन्द्य च । कृत्वा लम्भनिकां सङ्घं प्रभोज्य च ततोऽचलन् ॥
मचलन् सह संघेन तीर्थं शत्रुत्रयाभिषम् । प्राप्यारुह्य च सोऽभ्यर्च्यदादिदेवादितीर्थपान् ॥१३॥
सो वारुह्य ततः संघं प्रभोज्यामृतभोजनम् । पाणौ प्रदाय रूप्याणि पुण्यमादाय चानलन् ॥१४॥
श्रीमदहम्मदावादं तत आगत्य समभुः । अपृषुज्जिनाधीशान्त्रैत्येषु विविधेष्वपि ॥१५॥
विजयसेनसूरीन्द्रं विजयदेवसङ्घरुम् । अभिवन्द्य च सहस्रस्य मध्य आकार्य सोऽर्चयन् ॥१६॥
लम्भनिकां विधायथ तत्रस्य श्रीमहाजने । प्रतस्ये प्रततस्येमा तनो देशं स्वर्कं प्रति ॥१७॥
आयन् शंखेश्वरादीनि तीर्थान्यन्यानि चाध्वनि । पूजयन् लंभनीं कुर्वन् मापार्श्वदुर्गिरिं च सः ॥
पूजयित्वा जिनांस्तत्र कृत्वा लम्भनिकां च सः । श्रीमच्छिवपुरीस्वर्णगिरिदेवानपृषुजन् ॥१८॥
एवं धर्मानेनेकान् यो व्यदधाद् विधिपूर्वकम् । श्रीहर्षः कस्य हर्षाय नाभूद्धर्मपरायणः ॥२०॥
तस्य पुत्रा अमी सन्ति पञ्च पञ्चेन्द्रिया इव । विराजन्ते जगज्जोतीरूपा रूपभ्रियाद्भुताः ॥२१॥
तद्यथा-प्रथमो जसवन्तारूपो, द्वितीयो जयराजकः । तृतीयो नेमिदासश्च सामीदासश्चतुर्थकः ॥
श्रीमद्विमलदासश्च, पञ्चमः पञ्चमो गुणैः । पञ्चाप्येते मियः प्रीताः सर्वप्रीतिविधायकाः ॥२३॥
-त्रिभिर्विशेषकम् ।
पञ्चानामादिमस्तस्य जीवराजः सुतोऽभवत् । पितुः सेवापरत्वेन पितुः स्वर्गमनुव्रजन् ॥२४॥
(-पितृस्नेहाधिकत्वेन-इति वा पाठः)
पञ्चापि चैकदेत्येते संभूयाचिन्तयन्मियः । आत्मभिः कारितं श्रीमत्सुवर्णगिरिपत्तने ॥२५॥
श्रीमत्समवसरणप्रासादः सर्वतोऽद्भुतः । प्रतिमाः श्रीपार्श्वनायादिजिनानां कारिता इमाः ॥२६॥
ताः प्रतिष्ठापयामाऽऽशु यदि स्यात्सर्वसम्मतम् । श्रीविजयदेवसूरीन्द्रमिहाह्वय महादरात् ॥२७॥
-त्रिभिर्विशेषकम् ।

१८-आयन् आगच्छन्-इ गतो अदादिः परस्मैपदि आङ्पूर्वस्य अस्य धातोः शतृ-

प्रत्यये आयन् इति रूपम् ।

२३-'पञ्चमो कश्चिरे दक्षे' इति

-इति कश्चिरपर्यायः ।

२६-श्रीमत्समवसरण इत्यत्र पदे

पि

न दोषाय । यत्

श्रीहेमचन्द्राचार्याः श्रीनिमिषरित्रे-"शुभेऽहि

यः

कलाचार्य-

भूपतिः ॥१॥" । यथा

;

पञ्चदशाक्षरं

न दुष्टं तथा

न

निवृत्तौ

इत्युमत्र चै विधि वि

वचनपुरुषवचनम् ।

मियोऽङ्गीकृत्य पश्चाऽपि श्रीमनिष्ठाविधापनम् (—मियोऽङ्गीकृत्य पश्चात्पुनर्मितिष्ठाविधापनम्—

इति वा पाठः) भ्रातृपुत्रं जिनदासालयमपृच्छन् यज्ज्येष्ठनन्दनः ॥२८॥

आलोच्यते पश्यते मिथोऽतिमीतनेतसः । अपृच्छन् मेढताद्रङ्गवासिसहं विभेकिनः ॥२९॥

तद्यथा—कोठारीवंशविख्यातटीलाख्यः श्रावकोत्तमः ।

सोनीचंदो जिनो नाम, सिंहः श्रीमालगोचकः ॥३०॥

श्रीमालगोमसंज्ञातः पेतमिहाभिधोऽभवत् । पुत्रत्वेन धृतस्तेन भाति इद्वरसिंहकः ॥३१॥

राजसिंहाभिधो मन्त्री, चल्हू नामा च मन्त्रिराद् । श्रीनाथो नाथनामा च, मन्त्री नरयदाङ्गनः ॥

नगरज्यवहारीन्द्रमित्यादिसमुदायरुम् । समाहूय च संभूय प्राणयमिति ते मिथः ॥३३॥

—चतुर्भिः कलापकम् ।

प्रतिष्ठां पार्थनायादिविम्बानां फारयाम हि । विजयदेवगुरीन्द्रमिहाहूय महोत्सवात् ॥३४॥

तैः धृष्ट इति ते मातुर्वरं कुरु भो वरम् । अमालस्यमपास्यं यत् धर्मस्य त्वरिता गतिः ॥३५॥

तानिदं ते पुनः प्राहुः सहास्माभिः समायत् । मसीदतात्र सद्धर्मकार्यं भूयं महाननाः ॥३६॥

तेषुपुरिति तान् सर्वान् प्रतिपन्नमिदं वचः । सुखं विप्रपयिष्यामः सहैष्यामथ निश्चितम् ॥३७॥

ततः श्रीमेढताद्रङ्गवासिसंघममन्त्रिताः । प्रातिष्ठन्त शुभे तेऽहं श्रीमुखैर्गिरिं प्रति ॥३८॥

प्रचलन्तः समाजगमस्ते जापालपुरं ततः । वरन्दिरे च सोत्साहाः श्रीमूरिचरणाम्बुजम् ॥३९॥

अभिवन्द्य तदानीं ते मूरिं व्यप्ययमिति । गच्छनाथ समागच्छ श्रीमत्सन्नेदिनीतटे ॥४०॥

पार्थनायादिवेदानां प्रतिमाः प्रतिष्ठ च । ततः समवसारणपासादे स्थापयामहि ॥४१॥ युगम् ।

मन्त्रिणं जयमल्लं ते मिलित्वा पावदमिदम् । गुरीन्द्रं शुभं धर्मात्मनैति यत् त्वद्बोधिना ॥

ततः श्रीजयमल्लोऽपि मेदिनीतटसङ्गमुक् । उपमूरिं समागत्य नत्वा चैवं न्यवेदयत् ॥४३॥

जसवन्ताया इमे पञ्च धीर्ह्यननयाः शुभाः । टीलादि—मेढताद्रङ्गवासिसह समन्विताः ॥४४॥

मूरं विप्रपयन्तीति प्रतिमाः प्रतितिष्ठ हि । श्रीमन्मेढताद्रङ्गमेहि नः कुरु चेस्तिताम् ॥४५॥ युगम् ।

२८—ज्येष्ठस्य पुत्रं भ्रातृजीवराजाख्यस्य नन्दनः पुत्रः ज्येष्ठनन्दनः । 'ज्येष्ठः स्यादमजे'

इति हेमानेकार्थः ।

३३—ते हर्षपुत्राः संभूय मिटिका इत्यादिसमुदायरं कोठारी टीलाग्रमुखं श्रीमेढतासहं समाहूय मिथः इति प्राणयन् इत्युच्यते । इतीति किं वदाह ।

३४—दीत्यव्ययं निश्चये ।

३५—तैः हर्षपुत्रैः । ते टीलाग्रमुखाः ।

३६—समावतेति—अथ गवौ इति पाठोऽसमाहपूर्वस्य आगमनार्थस्य छोटो मध्यमपुरुष-
बहुवचनम् ।

श्रीनेम्यादिजितनाशीमान पूजयित्वाऽभिवन्द्य च । कृत्वा लम्पनिकां सहं प्रभोऽप्य च ततोऽप्यम् ।
मन्त्रन् मरु संवेन तीर्थं जवुन्नवाभिषय । प्राप्याख्य च सोऽम्पनेदादिदेवादितीर्थेभान् ॥११॥

सो वाग्द नतः सर्वं प्रभोऽप्यामृतमोजनम् । पाशो मदाय रूप्याणि पुण्यमादाय वाचमन् ॥१२॥

श्रीमद्विष्णुदावादं नव आगत्य सनमुः । अपूपुनञ्जिनाशीनांश्चैत्येषु विविधेष्वपि ॥१३॥

विजयनेनमृगीन्द्रं विजयदेवमदुरुष । अभिवन्द्य च सहस्रस्य मध्य आकार्यं सोऽप्यम् ॥१४॥

लम्पनिकां विवापय नवन्य श्रीमहाजने । मन्त्रस्य मानस्येमा ततो देवं स्वर्कं प्रति ॥१५॥

जान् प्रवेष्टव्यदीनि तीर्थान्त्वानि चाध्वनि । पूजयन् संभनीं कुर्वन् प्रावारुदगिरिं च मः ॥१६॥

दुर्जित्वा जिनान्मरु कृत्वा लम्पनिकां च सः । श्रीमच्छिवापुरीस्वर्गगिरिदेवान्पुत्रान् ॥१७॥

एवं कर्मान्नेकान् सो वरदाय विधिपूर्वकम् । श्रीरूपैः कस्य इति वाभूदमरायण ॥१८॥

एवं दुरा धर्मी मनि वज्र पयोन्द्रिया इव । विराजन्ते जगज्जोतीरूपा रूपधियाऽष्टा ॥१९॥

एवं एवमो जमानाऽगो, द्वितीयो जगज्जगत् । कृषीपो नेमिदामय सामीदायधनुर्धरः ॥२०॥

एवं एवमो जमानाऽगो, द्वितीयो जगज्जगत् । कृषीपो नेमिदामय सामीदायधनुर्धरः ॥२१॥

-विमिश्रितेनकम् ।

एवं एवमो जमानाऽगो, द्वितीयो जगज्जगत् । कृषीपो नेमिदामय सामीदायधनुर्धरः ॥२२॥

(-विमिश्रितेनकम्-इति वा पाठः)

एवं एवमो जमानाऽगो, द्वितीयो जगज्जगत् । कृषीपो नेमिदामय सामीदायधनुर्धरः ॥२३॥

एवं एवमो जमानाऽगो, द्वितीयो जगज्जगत् । कृषीपो नेमिदामय सामीदायधनुर्धरः ॥२४॥

एवं एवमो जमानाऽगो, द्वितीयो जगज्जगत् । कृषीपो नेमिदामय सामीदायधनुर्धरः ॥२५॥

-विमिश्रितेनकम् ।

११-१२-१३-१४-१५-१६-१७-१८-१९-२०-२१-२२-२३-२४-२५-२६-२७-२८-२९-३०-३१-३२-३३-३४-३५-३६-३७-३८-३९-४०-४१-४२-४३-४४-४५-४६-४७-४८-४९-५०-५१-५२-५३-५४-५५-५६-५७-५८-५९-६०-६१-६२-६३-६४-६५-६६-६७-६८-६९-७०-७१-७२-७३-७४-७५-७६-७७-७८-७९-८०-८१-८२-८३-८४-८५-८६-८७-८८-८९-९०-९१-९२-९३-९४-९५-९६-९७-९८-९९-१००

मियोऽङ्गीकृत्य पञ्चाऽपि श्रीमतिष्ठाविधापनम् (-मियोऽङ्गीकृत्य पञ्चाप्यर्हत्प्रतिष्ठाविधापनम्-

इति वा पाठः) भ्रातृव्यं जिनदासाख्यमपृच्छन् यज्ज्येष्ठनन्दनः ॥२८॥

आलोच्यैवं पदप्येते मियोऽतिभीतनेतसः । अपृच्छन् मेढताद्रङ्गासिसहृः विरेकिनः ॥२९॥

तद्यथा-कोटारीवंसविरूपात्तलीलाख्यः आवकोत्तमः ।

सोनीवंशे जिनो नाम, सिंहः श्रीमालगोत्रकः ॥३०॥

श्रीमालगोमसंजातः येतमिहाभिधोऽभवत् । पुत्रत्वेन पृवस्तेन भाति इन्द्रसिंहकः ॥३१॥

राजसिंहाभिधो मन्त्री, यन्त्रू नामा च मन्त्रिराट् । श्रीनाथो नायनामा च, मन्त्री नरघदाङ्गनः ॥

नगरव्यवहारीन्द्रमित्यादिसमुदायरूपः । समाहूय च संभूय प्राणयमिति ते मिथः ॥३३॥

-चतुर्भिः कलापकम् ।

प्रतिष्ठां पार्श्वनाथादिचिन्धानां कारयाम हि । विजयदेवदुरीन्द्रमिहाहूय महोत्सवात् ॥३४॥

तैः पृष्ट इति ते माहूर्वरं कुरुत भो परम् । अञ्जालस्यमपास्यं यत् धर्मस्य त्वरिता गतिः ॥३५॥

तानिदं ते पुनः माहुः सहास्माभिः समावत । मसीदतात्र मदमंकार्यै यूयं महाजनाः ॥३६॥

तेष्वुत्तरिति तान् सर्वान् प्रतिपन्नमिदं वचः । गुरुं विश्वपयिष्यामः संहृष्यामश्च निश्चितम् ॥३७॥

ततः श्रीमेढताद्रङ्गासिसंघममन्विताः । भातिष्ठन्त शुभे तेऽहि श्रीसुवर्णगिरिं प्रति ॥३८॥

मचलन्तः समाजगुप्ते जामालपुरं ततः । वगन्दिरे च सोत्साहाः श्रीसूरिचरणाम्बुजम् ॥३९॥

अभिवन्द्य तदानीं ते सूरिं व्यश्रपयमिति । गच्छनाथ समागच्छ श्रीमत्सन्नेदिनीतटे ॥४०॥

पार्श्वनाथादिदेवानां प्रतिमाः प्रतिष्ठ च । ततः समवतरणमासादे स्थापयामहि ॥४१॥ युग्मम् ।

मन्त्रिणं जयमल्लं ते मिलित्वा चावर्दमिदम् । सूरिन्द्रं मुञ्च धर्मात्मकैति यत् त्वद्वचोविना ॥

ततः श्रीजयमल्लोऽपि मेदिनीतटराहुयुक्तः । उपसूरिं समागत्य नत्वा चैवं न्यवेदयत् ॥४३॥

जसवन्ताद्या इमे पञ्च श्रीहर्षननयाः शुभाः । टीलादि-मेढताद्रङ्गासिसहस्रमन्विताः ॥४४॥

सूरं विश्वपयन्तीति प्रतिमाः प्रतिष्ठिष्ठ हि । श्रीमन्मेढतटद्रङ्गेहि नः कुरु चेप्सितम् ॥४५॥ युग्मम् ।

२८-ज्येष्ठस्य पृष्टद्वापुर्ग्रीवराजारूपस्य नन्दनः पुत्रः ज्येष्ठनन्दनः । 'ज्येष्ठः श्यादमजे'

इति हेमनिकार्थः ।

३३-ये हर्षपुत्राः संभूय मिटित्वा इत्यादिसमुदायकं कोटारी टीलाग्रमुत्तं श्रीमेढतासहं समाहूय मिथः इति प्राणयम् इत्यकथयन् । हवीति किं वदाह ।

३४-दीत्यव्ययं निश्चये ।

३५-यैः हर्षपुत्रैः । ये टीलाग्रमुत्ताः ।

३६-समावतेति-अथ गतौ इति धातोस्समाहूर्णस्य आगमनार्थस्य लोटो मध्यमपुरुष-

बहुवचनम् ।

एवं विव्रापितस्तेन ततः प्रास्थान् शुभेऽहनि । विजयदेवमूरीन्द्रो विजयसिंहमूरियुक् ॥४६॥
 आचक्रा अपि ते प्रास्थान् जसवन्तादयस्ततः । श्रीमन्मेदतट्टङ्गं प्राप्नुवंस्तेऽग्रतो द्रुतम् ॥४७॥
 श्रीमूरिर्जन्तुजातानि मापयन् धर्ममार्हतम् । श्रीमन्मेदतट्टङ्गसमीपं समुपागमत् ॥४८॥
 श्रीहर्षाङ्गः सर्वे जसवन्तादयस्ततः । श्रुत्वा मूर्तिं समायागं वन्दितुं चाभ्यसंययत् ॥४९॥
 अभिवन्द्यानयन् मूर्तिं मेढतानगरान्तरं । विमान इव यत्रास्ति जनराजिन्युपाश्रये ॥५०॥

(-जनाश्रय उपाश्रये -इति वा पाठ)

श्रीगुरीन्द्रः समस्तस्य भद्रं भद्रासने तदा । निदानं वाञ्छितद्विनां निनयर्मनुपादिनम् ॥२१॥
 उदतिष्ठतः महुः धुन्वा धर्मं गुरुदितम् । मादात्संवाय रूप्याणि जसवन्तो महाशयः ॥२२॥
 एवं मेदवद्वद्रे विनयदेवमदूरोः । विनयसिंहैरथ जान आगमनोत्सवः ॥२३॥
 मय धीमवन्नायाः धीर्वाद्गुरुहाः समे । गुरिं व्यपपयमेवं मणम्य चरणाभ्युजम् ॥२४॥
 प्रतिमानां प्रतिष्ठां भेष्टमीक्षस्व वामरम् । विनयदेवगुरीन्द्र ! गुरीन्द्रमणताभ्युजम् ! ॥२५॥
 पुन्यार्ं गृदिनार्ं च ततः गुरिर्निर्गतम् । मायमासे मिने पक्षे पक्ष्यं पक्ष्यं सुपु ॥२६॥
 गुरिस्तान् ज्ञातयामास वामरं मागुरं धर्मः । मायमासस्य पक्षस्य गृहस्य खन्तु पक्षमम् ॥२७॥
 अष्टपुष्पाय ततः गुरिं नन्वा गत्स च मन्दिरे । प्रतिष्ठायोग्यतामग्रीमग्रिमां ते वकारयन् ॥२८॥
 शीतस्योन्मत्तादृशं विमानद्वयमुन्नतम् । मण्डपद्वयमानन्दविधायकमकारयन् ॥२९॥
 गौडानां भोतनायोर्धं मन्दिरस्याग्रतः स्थितम् । प्रतिमानां प्रतिष्ठाये योग्यस्थाने द्वितीयकम् ॥
 पञ्चोत्तराङ्गस्यैव तद्वत्तद्वत्तद्वत्तमिं किम् । यस्तुतद्वत्तद्वत्तद्वत्तद्वत्तं वेति रिदुर्जनाः ॥३०॥

४९-अथमस्यदन-महेन अभिमुद्यमगच्छन् । महेन अभियानि अभिमहयति । नाशित्
 ५०-इतिहास इति श्री कृष्णः । नतः अतस्तस्मै यद्विनि लब्धि प्रथमपुत्रवत्प्रत्यक्षनाशकत्वमिति ।

५०-मैत्रानामगम्य जन्मरं मध्यं मैत्रानामगम्यरं तस्मिन् । अथ अगम्यराजो मध्य-
 पदोऽपि मरिचिकार्यमाह । कथंभूते वयाभये जनराजिनि-जनै राजन इत्येवं शीघ्रो जनराजो
 तस्मिन् जयराजिनि । अथवा जनाभय वयाभये इति वाद्याम्यं तत्रायमर्थः-कथंभूते वयाभये
 जनराजो अगम्य इह जनाभयमस्मिन् । कथंभूते वयाभये ? रिमाने इह विमानोपगति इत्यर्थः ।
 कथंभूते जयराजिनि मुक्तेऽप्यजातिनि । जनाभय इति वाटे मुक्तेऽप्यजाय इत्यर्थः । मूर्ति-प्रथमपदं
 धर्मिणोऽस्मिन्, द्वितीयपदं मूर्ति मयं इत्यस्मिन् ।

५४-उदे हरे वृषाभिःवरः । समग्रद्वन्द्व सर्वतपोवः सर्वोद्विहारीभाह् ।

५६-एतत्तिष्ठेत् । एतत्तु यत्तु ।

६१-६२ अथवापुनः अना इति विदुः-दम्भमानः । इति हि किं विदुः इति विमर्शः । यथा
 कुतश्चिन्मूर्तिरुत्पद्यते । वा इति अन्वयः । अथवापुनः इत्युक्तं ननु ।

प्राज्यानि प्राज्ययोज्यानि कुण्डलीप्रमुखानि ते । शालिद्रालिपृतालीनि भोजनानि अपाचयन् ॥
 केसराणां सुतारीणि पूर्णानि मुरभीणि च । अकारयन् छत्रयै ते पटत्रासाय च स्फुटम् ॥६३॥
 कर्पूरागल्फसूरीचन्दनादीनि घानयन् । वस्तूनि ते मत्तस्थानि प्रतिमार्चनहेतवे ॥६४॥
 यथायोग्यं यथाशायं यथाविधि यथादितम् । प्रतिष्ठायोग्यसामर्थ्यं व्यधुरैवं घुषा हि ते ॥६५॥
 मण्डपे मण्डयन् विम्बैः श्रीसहस्रफणादिभिः । अनेकैः शोभितं श्रीमत्पार्श्वविम्बं ततस्तके ॥६६॥
 विनयदेवसूरीन्द्रो विनयसिंहसूरिपुङ्गव । प्रतिष्ठासमये ज्ञात्वा मण्डपेऽथ समागमत् ॥६७॥
 विम्बं श्रीपार्श्वनाथस्य श्रीसहस्रफणस्य च । विम्बैरन्वैर्घुनं सूरिः प्रत्यतिष्ठयथाविधि ॥६८॥
 ततः श्रीजसवन्ताद्या भ्रातरः पञ्च भक्तिनः । विनयदेवसूरीन्द्रनवाद्वादन्यभ्यपूजयन् ॥६९॥
 कारयित्वा प्रतिष्ठां ते रूपकाणि तदा ददुः । महाजनेभ्य इभ्योद्धृताः परमानन्दमेदुराः ॥७०॥
 सूरिन्द्रोऽनेकसाधूनां श्रीपण्डितपदं ददौ । साधवः आयकाधान्ये तदा सन्तुष्टपुस्तराम् ॥७१॥
 ततः पञ्चजनीनास्ते निमग्न्य श्रीमहाजगन् । प्रभोज्यं केसराभ्यूनां छत्राचूर्णैरपूजयन् ॥७२॥
 एवं श्रीमेढताद्वेऽईत्यतिष्ठामहोत्सवः । विनयदेवसूरीन्द्रकृतः शार्वनताडुतः ॥७३॥
 मतिष्ठासुरयापृच्छत् सूरिः सङ्घं जगद्गुरुः । अत आकारयन्त्यन्ये प्रतिष्ठं भवदाहया ॥७४॥
 ततः श्रीमेढताद्वद्वासी सङ्घोऽग्रवीदिति । मतिष्ठसे यदा सुरे त्वां निषेधनि को जनः ॥७५॥
 परमप्रत्य सङ्घोऽयं भोज्यप्राज्यं निषेधति । भोजने भोजनेष्टं च भो जनेश्वर सद्गुरो ! ॥७६॥
 स्मित्वा सूरिरपि प्राह श्रीसङ्घं विस्मयान्वितः । किं हूये सङ्घ सोऽप्याह चतुर्मासीं कुत्स्य भोः ॥
 तत एवमभाषिष्ठ सूरिः सङ्घं विचारयित् । चतुर्मासीं विधातास्मि युष्माकं च समीहितम् ॥७८॥

अभिवन्दं जिनापीप्ताः सन्ति ये तान् मरौ किल ।

अथवा-अभिवन्दं जिनापीक्षमनिमा या मरौ हि ताः ।

तीर्थानि यानि विचिन्ते तानि पश्यानि चात्मनाऽधुना ॥७९॥

मत्येऽस्मिन् गृहाणेदं मम स्वाध्यायपुस्तकम् । सत्यंकारमिषेदं चेत्संय नो मनुषे वयः ॥८०॥
 अस्मिन्नवसरे श्रीमत्पुंरं योषपुंरं वरम् । वरीवर्ति मुखस्फूर्तिं सङ्ग्रीमूर्तिमयं सदा ॥८१॥
 गजनिहो महाराजस्तत्र सशक्तिराजने । पराजितपरानेकगजसिंहपराक्रमः ॥८२॥

६२-ये जसवन्तादयः पञ्च भ्रातरः भोजनानि अपाचयन् । कथंभूतानि प्राज्यानि प्रचुराणि प्राज्ययोज्यानि प्रवरहृदियोजनीयानि भोजनानि । अपाचयन् इत्यत्र इकोऽसवर्णे साकल्यस्य ऽद्वैतधेयि प्रकृतिभावः, त इकोयणवर्गानि यन् ।

६३-पूर्णानि अवीरगुलाप्रमुखरभाषाप्रमिद्धानि ।

८०-हे सङ्घ ! चेदिदं वयः चतुर्मासीं स्थापयामि इत्येवदृश्यं नो मनुषे यदि अस्मिन् प्रत्यये प्रतीतो इदं मम स्वाध्यायपुस्तकं सत्यंकारमिव गृह्णाम् ।

पद्मा पद्माक्षयं ज्ञात्वा पद्माख्यामिपतो श्रसत् । स श्रीपद्माभिधस्तत्र वसति व्यवहारिकः ॥८३॥
कदापि यहूचो न्याये भूषा नैवोदलङ्घयन् । वार्ता का चान्यलोकानां भाद्विवाकमतल्लिका ॥८४॥
धर्मात्मा न च दुष्टात्मा द्वेषचेताः कदापि न । भक्तः समस्तसाधूनामासक्तः मुकुतेऽर्हतः ॥८५॥

-त्रिभिर्विशेषकम् ।

तस्य पुत्रावुभावास्तां भैरवाख्य-शुभाख्यकौ । राज्ञः श्रीमूरसिंहस्य मन्त्रिणौ परममियो ॥८६॥
आयुषः क्षयतस्तौ हि प्रागेवागच्छतां दिवम् । वर्तन्ते च तयोः पुत्राः पौत्राः पद्माभिधस्य च ॥
तद्यथा-श्रीभैरवसुतः श्रीमान् सिंहमल्लबलो नृपु । श्रीसिंहमल्लनामास्ति मन्त्रिराजो महीपतेः ॥
शुभाः शोभुशुभाः पुत्राः शुभाख्यस्य शुभा इव । चत्वारः प्रियचत्वारः एते सन्तीह सम्मति ॥
तानाह-प्रथमः सुखमल्लारख्यो द्वितीयो रायमल्लकः । तृतीयो रणमल्लारख्यस्तुर्यः प्रतापमल्लकः ।
श्रीपद्माख्यस्य नक्षारत्नातारोऽमी नरान् भुवि । जिनधर्मं विधातारो वर्तन्ते गुरुसेवकाः ॥९१॥
सीहमल्लोऽभवत्पुण्यात् श्रीमद्योषपुराधिपः । मेदिनीतटसदृद्रङ्गनाथः श्रीसुखमल्लकः ॥९२॥
गजसिंहमहाराजराज्यभारधुरन्धरौ । गजसिंहमहाराजस्यापितौ तौ व्यराजताम् ॥९३॥
तयोः पितामहः श्रीमत्सूरीश्वरं विवन्दिषुः । श्रीपद्माभिध आगच्छत् तदानीं मेदिनीतटे ॥
तदा पद्माभिधो मन्त्री पद्मापन्नमदात्तराम् । महाजनाय सूरीन्द्रद्वयं नत्वातिभक्तितः ॥९५॥

(-महाजनाय सूरीन्द्रं मणिपत्याति भक्तितः-इति वा पाठान्तरम्)

ततः श्रीमेढताद्रात् मास्यात् सूरीश्वरो द्रुतम् । घंघाणीति प्रसिद्धाख्ये द्रुके नन्तुं जिनेश्वरान् ॥
मार्गं ग्रामीणसल्लोकान् शीलधर्मं प्रपालयन् । घंघाणीनगरं प्राप श्रीमूरिः सहस्रसंयुतः ॥९७॥
समाजगाम तत्रापि श्रीपन्नः संघनायकः । नष्टा श्रीसीहमल्लेन देशाधीशेन संयुतः ॥९८॥

८८-महरवमुतः सीदमलः ।

८९-शुभाख्यस्य एते चत्वारः पुत्राः ३५ योषपुरे सन्ति । किं गूताः ? शुभाः
शौर्षोदायादिगुणैर्भेनोदराः । अग एव पुनः ५० शोभुशुभाः शुभि दीप्तौ, शोभणे पुनः
पुनरिति शोभुशुभाः शोभनशोभा इत्यर्थः । बहुलं गुणवृद्धिं चादेरिति विदितप्रत्यये मत्प्रवृत्तिरे
पूर्वस्य दृष्टारे च साधुः । पुनः ५० ? उद्देक्ष्यन्ते-शुभा इव शुभयोगा इव । पुनः ५० !
प्रियचत्वारः प्रियाः चत्वारो येषां ते प्रियचत्वारः । चतुर्दशस्य उपलक्षणात् प्रियमर्था इत्यर्थः ।

९१-त्रातारः विधातारः इत्युभयत्र न लोकाध्ययनिष्ठासम्बन्धनामिति नृन् प्रयथा-
न्तत्वात् वहीनिषेयान् । नरान् जिनधर्ममश्रोमयथ द्वितीया ।

९५-पद्माक्षयं लक्ष्मीनिधानम् ।

९७-सहस्रसंयुतः श्रीमेढताद्रङ्गसहस्रसंयुक्त इत्यर्थः ।

अभ्यवन्दनं गुरीन्द्रस्तोत्रार्थं कृतमिति सा स्माः । श्रीपद्मस्तां गुरुं चैव जनेभ्योऽद्याय रूपकं (लंघनीम्)
 मादान् श्रीमीरमन्तोऽपि रूपरूपाणि दययोजितम् । प्रभोज्य मन्त्रुर्न भोज्यं मृष्टं सर्वमहाजनम् ॥
 ताः श्रीतिमिरोद्ग्रे पार्श्वनाथं जिनोत्तमम् । उपकेन्द्रपुरे सूरिवीरं च माणमचाराय ॥१०१॥
 लोका अनेके रूपाणामकृतेन लंघनीर्धनाः । उत्तमानप्यनेकांश्च तत्संख्यां नामचं खलु ॥
 न्यतनं ततः गुरिः अति श्रीमेदिनीतटम् । संदिधानुं चतुर्मासीं सद्गुण्याये प्रतिधुताम् ॥१०३॥
 विहरन् प्रगतोऽर्धं मामोच्छ्रीमेदिनीतटम् । उत्सर्वं दुर्भिक्षिर्दिव्यैः भाविशतदुपाधयम् ॥१०४॥
 परिपूर्णां चतुर्मासीं श्रीगुरिरकरोत्मुखात् । तन्मुखालोक्तुप्त्या तु श्रीसद्गुणे नासिसन्ततिम् ॥

एवं श्रीविजयादिदेवगुरुः सम्पत्त्यतिष्ठचाराय,
 श्रीमन्मेदने स्फुटे गुत्वचयैश्च चतुर्मासकम् ।
 अर्हद्विचरसमुच्चयं च रुचिरभोः सत्यतिष्ठचाराय,
 श्रीश्रीवल्लभपात्रकोदितयज्ञाः सर्वं जाग्रदज्ञाः ॥१०६॥

इति श्री श्रीवल्लभपात्रादाविराजिते श्रीमत्पद्मपात्रादाविराजिते साहिबभक्त्यरप्रदत्त-
 जगद्गुरुविरुद्धारकभक्त्यर श्रीहरविजयसूरीश्वरपद्मपात्रादाविराजिते साहिबभक्त्यरसभासंलक्ष्यदुर्वादि
 जयवाद्भक्त्यर श्रीविजयसेनसूरीश्वरपद्मपात्रादाविराजिते साहिबभक्त्यरसभासंलक्ष्यदुर्वादि
 जयवाद्भक्त्यर श्रीविजयदेवसूरीश्वरगुणवर्णनप्रसङ्गे श्रीमद्विजयदेवसूरीणां प्रथमागमन-प्रति-
 स्ठापिधान-श्रीसंपादपद्मपात्रादाविराजिते साहिबभक्त्यरसभासंलक्ष्यदुर्वादि १० सर्गः ॥

१०१-रूपकमित्यत्र जातवैकल्यत्वं तेन रूपकाणांति व्याख्येयम् ।

१०३-कथंभूतो चतुर्मासीं सद्गुण्याये प्रतिधुतो अद्भुतानां । प्रतिज्ञातमूरीकचोरीरुते
 मंभुतमभ्युपगतमुरीकचमाभुतं संगीर्णं प्रतिधुतं येति द्वैतकोषः ।

१०४-परिमन् मेदिनीतटे उपाधयस्तदुपाधयस्तं वदुगमदम् ।

एकादशः सर्गः

अथ सागरपक्षीयः सान्तीदामो महर्द्धिकः । श्रावकः श्रावकाधीनो नरेश इव शोभते ॥१॥
श्रीमत्पद्मदावादे वदावदवशंवदः । श्रीमत्सागरपक्षीयमूर्खिधर्मपरायणः ॥ २ ॥ युग्मम् ।
एकदा व्यमृशच्चित्ते स्वीयगुर्वोः परस्परम् । कथं विवाद एकत्वे द्वित्वं चापि कथं पृथक् ॥३॥
प्रभाते गुरुमापृच्छथ परस्परमरूपणाम् (-धर्मं द्वयमरूपणाम् -इति वा पाठः)

निर्णयानि हि साक्षित्वमद्वीकृत्य तदा वरम् ॥४॥ युग्मम् ।
गुरोः पार्श्वे समागत्य श्रीगुरुं स न्यवेदयत् । महुक्तं वचनं सत्यं कुरु चेद्वरमिच्छसि ॥५॥
विजयदेवसूरीन्द्रं श्रीमन्मेदतयात् पुरात् । आह्वयाऽन्याऽद्वरं कृत्वा भुक्त्वात्मीयजनानपि ॥६॥
यदि त्वं पूर्वशास्त्राणामनुसारनिरूपिताम् । कुर्याः मरूपणां सारां नान्यथा द्वेषोपिकाप ॥७॥
मूर्धे सर्वजनीना यज्जिनधर्ममरूपणा । क्वापि पारंपरीणा च भवेत्सर्वपथीनिकां ॥८॥
तनस्तस्य गुरुः प्राह-भूपे श्रावक मुन्दरम् । तमाह्वय, स आयातादापान्यहमिनो ध्रुवम् ॥९॥
सान्तीदासस्तदोत्थाप साधर्मिकानकारयत् । तानापृच्छथ च तानेव तमाह्वातुमचालयत् ॥१०॥
विजयदेवसूरीन्द्रश्रावकैरपि संयुतान् । परस्परमुभौ ते हि यद्विरोधनिषेधकाः ॥११॥ युग्मम् ।
मचलन्तस्त आगच्छन् पुरं श्रीमेदिनीतटे । विजयदेवसूरींश्च प्राणमन् प्रेमपूरिताः ॥१२॥
ताभ्यामुक्तामवीचं च वार्चं वार्चयमेक्षितुः । पुरतः प्रीतिकर्त्री ते पत्राणि च ददुः करैः ॥१३॥
श्रुत्वा सूरीश्वरो वार्तां तत्पत्राणि मवाच्य च । हृद्यमोदत निर्द्वन्द्वो जयो द्वन्द्वस्यस्मनाम् ॥१४॥
(अथवा-हृद्यमोदत निर्द्वन्द्वो जयो द्वेषस्यः सनाम् -इति पाठः)

८-सर्वजनीना सर्वजनेषु प्रसिद्धा । पारम्पररीणा परम्परया प्राप्ता । सर्वपथीनिका सर्व-
पथीना एव सर्वपथीनिका सर्वपथिषु अट्याहता सर्वजिनधर्ममार्गेषु अट्याहता इत्यर्थः । सर्वजनीना
सर्वपथीना-इत्युभयत्र प्रसिद्धाट्याहतायोजनपथोर्ध्वित्वं वा वक्तव्यं इति वार्तिकान् स्पष्टयामः ।
पारम्पररीणा इत्यत्र सुगपरम्पराज्ञां भवनं प्राप्नोमहेत्येव इति श्वः ।

९-आयाताम् इति या प्रापणे छोटः तात्प्रादेवे ऋरं । आयातीति इण् गतौ प्राप्पूर्वः
इत्यत्र छोटः उत्तमपुरुषस्य योर्निरिति योर्नि इत्यादेवे आनुत्तमस्य पिबेति आटागमे ऋवम् ।

११-उभौ इत्यत्र श्रीविजयदेवमूर्खिधायकसमुदायापेक्षया सागरपक्षीयश्रावकसमुदाया-
पेक्षया च द्विवचनम् ।

१३-उभ्यां सागरपक्षीयमूर्खिधायकानां सान्तीदासछविनां च वार्चं वचनं । वार्चयमेक्षितुः
श्रीविजयदेवमूर्खिगुणैः पुरतोऽग्रे ।

मेदिनीतटसङ्गोऽपि श्रुत्वा घातागमोदत । तैरुक्तां श्रीसूरुक्तां च वियुक्तां द्वेषभाषया ॥१५॥
 परोपकारपरमीतिरतिनिधिननेतसा । प्रतिष्ठे नाथ विष्टानि सङ्गोऽभाणीति सूरिणा ॥१६॥
 सुगृह्यै समालोचय पुरान्मेदतटाभिधात् । मातिष्ठत च सूरिन्द्रः सहस्रनरसंयुतः ॥१७॥
 किष्किन्धारुपुरे पूर्वा, ग्रामे च श्रीबलुन्दके । पुर्या भीजपनारिण्यां, ग्रामे चाहे पुकाभिषे ॥
 ग्रामे रायपुरे, ग्रामे मुरदावासनामके । तथा च वगदीग्रामे, श्रीसोजितपुरे वरे ॥१८॥
 ततः श्रीआउषाग्रामे, ग्रामे श्रीपयस्याभिषे । मञ्जुने घामलीग्रामे, पल्लिकापत्तने ततः ॥२०॥
 श्रीमद् गुंदवचग्रामे, श्रीवीमेवाभिषे तथा । नाहलनाभि च द्रहे, नडुलाई पुरे पुनः ॥२१॥
 श्रीपाणेराभिषे ग्रामे, वरे श्रीसाददीपुरे । श्रीसूरिन्द्रः समागच्छद् विहरन्नुत्सवैः क्रमात् ॥२२॥
 -पञ्चभिः कुलकम् ।

अस्मिन्नवसरंऽद्याऽत्रोदयपुरमहाजनः । पुनर्नागपुरादायात्रमस्कर्तुं महाजनः ॥२३॥
 उभावात्पुनः सूरिं विशर्प्य च कृपां कुरु । पर्युषितं चतुर्मासीं सर्वथादृष्टपूर्विकी ॥२४॥
 सूरिः प्राहेति तौ घादं भेषतुभाकारयन्त्यमी । मामतो नागविमोर्हा सन्तीदासस्य सागराः ॥२५॥
 ततो राणपुरे देवांस्तान्मामन्यथ संयुतः । अभिवन्द्य कृतास्तोकव्ययीं तौ स व्यसर्जयत् ॥२६॥
 ततः प्रस्थित आनन्दसाधुवृन्दविराजितः । मुदाटामिध सवृग्रामे याहलीग्रामके तथा ॥
 ततः पावामिधे ग्रामे, ग्रामे च कमलाभिषे । ततश्च थामलाग्रामे, ग्रामे आहुरिनामके ॥२८॥
 एतेषु च विचालेषु ग्रामेष्वन्येषु भूरिषु । विचरन् क्रमतः शश्वत् क्रियमाणमहोत्सवः ॥२९॥
 चेन उत्पन्नसद्भावेः प्रतिग्रामं बहुध्वजैः । श्रीसूरिं प्राप्यत आदौः श्रीजाबालपुरं प्रति ॥३०॥
 -अष्टभिः कुलकम् ।

आह्वानाय समागच्छन् आदौः स्वस्य च तस्य ये । श्रीमदहम्मदावादं मृत्युञ्जयतः स तान् ॥

२४- उभौ उदयपुर-नागपुर-महाजनौ सूरिं आह्वयतौ । किं कृता ? एवं विज्ञाप्य
 एवमिति किं-कृपां कुरु । कथंभूतौ उभौ सर्वथा अदृष्टपूर्विकौ ।

२५-सूरिः, तौ उदयपुर-नागपुर-महाजनौ प्रति इति श्राव ।

२६-सः श्रीविजयदेवसूरिः । तौ उदयपुरनागपुरमहाजनौ व्यसर्जयन् । कथंभूतौ तौ
 कृताऽस्तोकव्ययी ।

३१-सः श्रीविजयदेवसूरिः । ततः श्रीजाबालपुरं आगमनानन्तरं स्वस्य आत्मनः, चः
 पुनस्तस्य सागरपक्षीयस्य ये आह्वाः आह्वानाय समागच्छन् तान् श्रीमदहम्मदावादं प्रति
 अनुप्यन् पश्चात्पश्यन् इत्यर्थः ।

गत्वा तेऽपि तत्पत्रं सन्तीदामं न्योदयन् । विजयदेवसूरीन्द्रो ज्ञासाञ्जुमागमन् ॥३२॥
 मुक्तिमागर आदाय भयन्नमभिगच्छताम् । भयसा-गुरुमन्दीय भाराय भयन्नममगच्छताम् ।
 पौष्टकृमिनि मनी प्रक्तिर्दानं प्रतिगतो यदि ॥३३॥
 सन्तीदासो वचः श्रुत्वा तेषामिनि मनोहरम् । अतोन्नव गुरुं स्वीयं मुक्तिमागरनामकम् ॥३४॥
 उत्सूत्रभाषकत्वाद्य श्रीसूर्युदितलोपनात् । तद्वचः कर्मणोः श्रुत्वा तद्वचःप्रदोऽभवत् ॥३५॥
 मुक्तिसागरनामा हो मुक्तिसागरनाममाह । मुक्तिमागरनामोऽर्थजातरसनादयत् ॥३६॥
 विजयदेवसूरीन्द्रनाममाहास्यनिरितिः । निरुत्तरस्यःशक्तिर्नामगच्छन्मुक्तिमागरः ॥३७॥
 द्वी भेदी सागरो पक्षे विप-रत्नसमुद्भवात् । कल्किनामस्य माहात्म्यात् सोऽप्युनाऽप्यायमेवमाह ॥

३२-तेऽपीति श्रीविजयदेवसूरिभाषकाः मागरपत्नीयसायकाऽत्र ततः श्रीज्ञाञ्जुपुरात्
 तत्र श्रीभट्टमहावादे ।

३५-३६-युगम्, कथाकथा-अर्थं मुक्तिमागरनाममाह ज्ञः पण्डितः प्रतिवादी तद्वचः-
 प्रहृतः अभवत् । तस्य सान्तीदासस्य वचो वचनं श्रीविजयदेवसूरिवादी मदाहूतः त्वया सह वार्दं
 कर्तुं श्रीजायालपुरे आयातः अथ त्वमपि तेन सह वार्दं कर्तुं मया सह चन्द्र इत्येतद्वचनं, तेन प्रहृतो
 निराकृत इव । तद्वचःप्रहृतः संजात इत्यर्थः । किं कृत्वा ? तद्वचः कर्मणोः श्रुत्वा तस्य सन्तीदास-
 स्य वचः श्रीविजयदेवसूरिवादी त्वया सह वार्दं कर्तुं श्रीमायालपुरे आयात इति कर्मविषये
 श्रुत्वा । कथंभूतो मुक्तिसागरनामा ज्ञः ? मुक्तिमागरनाममाह । मुक्तिरेव सा लक्ष्मीस्तस्या गरनाम
 विपनाम भजतीति मुक्तिसागरनाममाह । मुक्तिलक्ष्म्याः विपनाम समान इत्यर्थः । यथा अन्य-
 स्यापि सज्जनस्य दुराज्ञयः प्रतिशूलभाषा पुरुषो विषोषमो भवेत्तथा मुक्तिपागरोऽपि प्रतिशूल-
 वादी प्रतिवादी मुक्तिलक्ष्म्या विषोषमानो जात इति भावः । पुनः कथंभूतो मुक्तिमागर-
 नामा ज्ञः ? मुक्तिसागरनामोजःसञ्जातरसनादृषद्-मुक्तिरेव सा मुक्तिसा मुक्तिलक्ष्मीः तामस्पति
 क्षिपति नाशयति यत्तत् मुक्तिसाः-मुक्तिप्राप्तिनिषेधकमित्यर्थः । ईदृशं यद्गरमिव विपमिव
 यत् नाम स मुक्तिसागरनामा; अथवा अग इव पर्वत इव राजते यत्तन् अगर्ं पापाणसदृशं
 मुक्तिसाश्च तत् अगर्ं च मुक्तिसागरं । एवंविधं यन्नाम तस्य यन् ओजस्तेजस्तेन संजाता रसना
 दृषद् यस्य सः, मुक्तिसागरनामोजःसंजातरसनादृषद्-मुक्तिलक्ष्मीविनाशकविषयपापाणमाय
 नामप्रभावसंजातविज्ञापापाण इत्यर्थः । असु क्षेपणे दिवादिः परस्मैपदी, किञ्चपि मुक्तिसाः ।
 ओजो दीप्तिप्रकाशयोः अवष्टम्भे बले धातौ तेजसीति हेमानेकार्थः । कस्मात् ईदृशो जातः इत्याह-
 उत्सूत्रभाषकत्वात् । नः पुनः श्रीसूर्युदितलोपनात् । श्रीसूरिणा श्रीविजयदेवसूरिणा उदितं उक्तं
 श्रीसूर्युदितं तस्य लोपनं पल्लवनं वस्मात् ।

आद्यं भेदं समासाद्य वर्ज्यो सागराः कलौ । सागरा इति नामानः प्रोच्यन्ते साधवोऽप्यमी ॥
 विजयदेवसूरीन्द्रसत्यवादिपराजिताः । सागरा इत्यकथ्यन्त तत्तमीषा हि साधवः ॥४१॥
 अन्त्यं भेदं समासाद्य विज्यन्ते सागरा हि ये । सागरा इति नामानः प्रोच्यन्ते तेऽपि साधवः ॥
 विजयदेवसूरीन्द्रकथिताशाविषयकाः । ते सर्वेषामुपादेया इव रत्नसमुच्चयाः ॥४२॥
 अथवा सागराः प्रोक्ता द्विविधाः पूर्वसूरिभिः । केचित् मृष्टास्तथा क्षाराः केचिदिति जगत्स्थितिः ॥
 आहताः सूरिणा ये ते मृष्टा-अन्येऽन्यथाविधाः । मृष्टाः क्षारा अगस्त्येन पीतास्त्यक्ता इवाऽभ्यन् ॥
 सूरिप्रतापसन्तप्तो निःशक्तिर्भुक्तिसागरः । काकनाशं ननाद्येव तस्यो तत्रैव निष्पन्नः ॥४३॥
 अथ श्रीभिन्दिमालादिद्रव्यासिमहाजनः । संरक्षितुं चतुर्मासीं श्रीगूरिं समाह्वयन् ॥४४॥
 इयता च समागच्छन् शौक्षेवाद्रव्यामिनः । संभूय आवकाः सर्वे निधित्याग्रीकृतं ददः ॥४५॥
 अन्ये सम्पा यदीभ्याथ आवका द्रव्यासिनः । रक्षित्वायचतुर्मासीं तथाप्यत्र वयं गुरुम् ॥४६॥
 प्राहुः गूरिं प्रणम्यैवं चतुर्मासीं गुरो कुरु । वयं प्राप्स्याः क्व चास्माकं स्वल्पदाग्जरजोऽन्यतः ॥४७॥
 तीर्थं श्रीवरकाणारुणं वन्दस्व धिरमिन्द्र च । त्वदीयाः सेवकाः स्मो नः कृतार्थान् कुरु च ध्रुवम् ॥
 भिन्दिमालादिद्रव्यासिनः आवकास्तदा । तूष्णींशीला विलक्षाथ ग्यराजं धिप्रिता इव ॥४८॥
 विज्ञाय निधयं तेषां चातुर्मासकरत्ने । तूष्णीकः सूरिरप्यास्यादग्रीकृत्य च सद्गुरुः ॥४९॥
 न विधास्ये चतुर्मासी कथयिष्यामि वेदिति । एते दुःखे करिष्यन्ति यद्ग्राभ्या नेति तिष्ठति
 (यद्ग्राभ्या न वसत्यनः-पा०) ॥५०॥ शुभम् ।
 आवकान् कांक्षिदापृच्छथ प्रमोच्यैव च कांश्चन । मामोत् मस्याय र्शित्वानगरं सह तीर्थैः ॥
 गूरिः पर्यवसत्तत्र चतुर्मासीं महोत्सवैः । प्रीणयन् आवकान् धर्मान् प्रणयन् प्रणयाभयान् ॥५१॥
 इत्थं श्रीविजयादिदेवगुरुणा सन्दग्धमुत्साहता,
 चिद्वैपिप्रतिवादिनां परिभवं दीर्घत्यविध्वंसकम् ।

४८-अद् इति किं इत्याह-अगो अनु अस्मान् पद्मान् स्वल्पदाग्जरजः स्ववरणकम-

छरेणुः अस्माकं क्व न कदापीति भावः ।

५१-इति परमेश्वर्ये भ्यादिः परमेश्वरी, सात्वाशिवि जिह् छोटो इति छोटो मध्यमगुरु-
 पैकवचने, सेक्षापिबेति सेहो, अगोदेरिति हेतुकि इन्देति सिद्धिः ।

५५-कांक्षित् आवकान् मन्त्रिजयमल्लादि-जावालपुरवासिनः, कांश्चन आवकान् धि-
 न्दिमालादिद्रव्यासिनः । तेः सह शौक्षेवाभावकैः सह ।

५६-उत्र शौक्षेवानगरे प्रणयाभयान् प्रेममन्दिरान् प्रणयः प्रेमयाभयोरिति हेतुनेष्टायः ।

यं श्रीवल्लभपाठकः समदृग् भूमण्डले विद्युतं,
ध्रुत्वा तं सुकृते भवन्तु भविताः सान्द्रप्रतिज्ञाः सदा ॥५७॥

इति श्रीवृहत्सखरतरगच्छीय . श्रीजिनराजसूरिसन्तानीय पाठकश्रीहानविमलशिष्य
श्रीवल्लभोपाध्यायविरचिते श्रीमत्तपागच्छाधिराज पातशाह श्रीअकब्बरप्रदत्तजगद्गुरुविठ्ठलधारक
श्रीहंशविजयसूरीश्वरपट्टालङ्कार पातिशाहिश्रीअकब्बरसमासंलब्धदुर्वादिजयवाद् मट्टारक श्रीविज-
सेनसूरीश्वरपट्टपूर्वाचलसदस्यकरानुकारि पातिशाहि श्रीजिहंगीरप्रदत्त महातपाविठ्ठलधारि श्रीविज-
देवसूरीश्वरगुणवर्णनप्रबन्धे श्रीमद्विजयदेवमाहात्म्यनाम्नि महाकाव्ये श्रीविजयदेवसूरिविरचित-
प्रतिवाद्पराभववर्णनो नाम एकादशः सर्गः ॥११॥

द्वादशः सर्गः

अथ श्रीकालसदस्ती मन्त्रीवास्ति विद्यामिनाम् । धीपन्थीमुपुरी पन्थीपुरी मन्थीर पृथिव्याम् ।
 नायने तु जगन्नाथो जगन्नाथ इवाभ्यस्यः । महीनाथोऽमहीनार्थोऽपि चतुर्थेऽर्थः पथः ॥२॥
 वसन्तस्तत्र भास्वन्तो धीमद्भुङ्क्ष्वगन्तरी । आनरी मानरीदार्थात् मान ईदितमयिनाम् ॥३॥
 संस्वाल्कुलोद्गासिकमलाकमन्त्रापनी । अनो विस्मयतो न्यस्या द्विर्नरी मी कन्यानिषी ॥४॥
 तौ धीमोदित्यगन्तुषो जगन्मान्यो विरानतः । जगन्नाथ-महीनाथमन्त्रिणौ राज्यगारिणौ ॥५॥
 भूजानी तौ च सुमानो भोग्यान् भोगाननेकषा ।

कुर्वाणौ च मदा पमान आम्नां लोकदृणीषमां ॥६॥
 एकदाऽनेकदागारी मदादानान्यनेकतः । ददन्तौ ददन्तौ लोभानन्यान् शीघ्रैर्नन्दमिन्दनाम् ॥७॥
 इतीति किं तदाह-मदादानं जना अन्ये ददन्त्यधिकमाहूते ।

आवाभ्यामावयोः कजपि कदाप्यधिकतान न ॥८॥
 विचिन्तये च निदिन्य चैत्यद्भुजस्य पोषरि । कामदुग्धमिव स्वर्णदुग्धं स्वारयतः स्म तौ ॥
 श्रीकन्याणमयं कुंभं श्रीकन्याणमयं मरुत् । [अथ चः पाद पूर्यते ।
 मर्याप्य पार्श्वतापस्य श्रीचैत्यमिवरोषरि ॥९॥

पुण्डलीमण्डलीराज्यमपुधून्यामिर्गमिताः । महाननान यथोऽर्थं मदानां अपवर्जिता ॥१०॥

१-सदस्ती कामकृता महीनेति चेतकीति आवाभ्येति च । धीपन्थी मुपुरी धीपन्थी च धीपन्थी
 सदस्तीमामपुन्या इत्यर्थः । सा जातो मुपुरी चेति धीपन्थीमुपुरी । पन्थीपु मन्थीपु पुन्या इति
 ईमानेकार्थः ।

२-नायने चैवर्ध भुनक्ति-माभूत् चयनाचैवर्धार्थो पु चेति ईदितमयिनाम् । आनरी मन्थी ।
 अत्र धीपन्थीपुर्या इत्यर्थः । अमहीनार्थोऽपि चतुर्थेऽर्थः पथः । महीनाथः स इव जगत् । जगन्नाथ
 म हीनाः अमहीन अक्षय इत्यर्थः । ॥ जातो अर्थश्च इत्यर्थे तेन चचित्तानि पुनर्नि दानि चेष्टानि
 अमहीनार्थोऽपि चतुर्थेऽर्थे मेषां पथो मार्गः । यदा अचाराभ्योऽपि मार्गपथोऽव ।

३-नत्र पन्थीपुर्या आरवन्तौ रक्षितमन्त्री अक्षय आरवन्तौ इव । अक्षयन्तौ इति पन्थी
 इत्यर्थः । अत्र अचाराभ्योऽपि मार्गः । अ पुनः प्रातः प्रयागे औदात्तान् अक्षय इति पन्थी-पन्थी
 पृथगतः सुवर्धयितुं शब्दोऽपि प्रातः औदात्तान् अक्षयान् अक्षयान् अक्षयान् अक्षयान्
 ईदितं प्रातः ।

४-मर्याप्य पार्श्वतापस्य आवाभ्येति च । आवाभ्येति च । आवाभ्येति च । आवाभ्येति च ।

विचिन्त्यैवमुभावेतौ श्रीमद्भुङ्गरमापरी । भ्रातरौ संघसंयुक्तावाहानु तमगच्छताम् ॥२८॥
 मणम्य चरणौ सुरैः पुरस्तादुपविश्य च । अवक्तां व्यक्तवद् व्यक्तावाचया तौ गुरुतमम् ॥२९॥
 नवपद्मवपार्षाईत्यनिमां प्रतितिष्ठतात् । स्वच्छेन विधिनातुच्छगच्छेनामच्छ सत्वरम् ॥३०॥
 श्रीसंघं सुरिरभासीत् बीक्ष्णवापुरवासिनम् । तनो विगतसन्तापः सन्तार्पं चेतमो हरन् ॥३१॥
 भवन्मनोरमः पूर्णधनुर्मासीविधानतः । अथ स्याद्भवदाज्ञा चेत् प्रतिष्ठं पश्चिक्तं मति ॥३२॥
 मामाहूयत एतौ यत् श्रीमद्भुङ्गरमापरी । भ्रातरौ श्रीमनिष्ठाय श्रीपद्मीसंघसंपुनौ ॥३३॥
 अबोचथ ततः श्रीमद्भुवीक्ष्णवासंघ आहूतः । आह्वास्पनां न यथेती नाऽचान्मयिष्यमन्यया ॥३४॥
 मतिष्ठायामा महान् लाभः मतिपेषानि तं कथम् । अतः सुरैः मतिष्ठम् प्रतिमां प्रतिनिष्ठ च ॥३५॥
 अचलत्स चलत्कल्पवृक्षकल्पो युक्तलपथीः । संकल्पपूरणार्थं तपोनान्याथ कल्पना ॥३६॥
 सुरिः प्रामोत् पुरौ पद्मीं सदानोरध्वनिर्दिश्य । यत्तस्तस्य च सज्ज्योतिरिव विश्वं तिवस्वनः ॥
 अयाकारयतामन्याधाराभ्रगरादितः । तौ मन्त्री च मनः थादान् ग्रामीणानपि वादरान् ॥
 चतुर्दिग्भ्यः समाजग्मुः आवका जलदा इव । दानुं ज्ञानुं च साराणि मीराणि गुपतांसि च ॥
 पौदस्य शनस्याय पदसीतिकोऽङ्कः । वैद्याल्यगृहस्य सुमुहूर्ते दिनेऽष्टमे ॥३७॥
 मत्पतिष्पद्मिष्ठात्मा श्रेष्ठेन विधिना शुभः । नवपद्मवपार्षाईत्यनिमां प्रतिमाप्रिमाम् ॥३८॥
 अस्मिन्नवतरे मन्त्री जयमल्लः समागमन् । गोधर्मेन्द्र इव द्रष्टुं मतिष्ठां तौ च बन्दिदुः ॥३९॥
 मतिष्ठा-प्रतिमा-चैत्यं निरीक्ष्येति च सोऽवदत् । अपिकाधिकमाशङ्क्य समकार्यशामिनी ॥

३९-मवक्तां-वच् परिभाषणे इत्यस्य अनवतरे अहोति कति, प्रथमपुरुषाद्विरचनं । व्यक्तवत् पण्डितवत्, व्यक्तावाचया स्पष्टभाषया । अत्र वाचाशक्तः इत्यन्तादिति वैदम्बिके टाडि टाडन् । 'बद्धिमागुरिरलोपमभाष्योपसर्गभयोः । अत्र चम्बेह इत्यान्तात्तां दद्या वाच्यं निष्ठा दिता' इति बच्चवात् ।

३०-प्रतितिष्ठतात् आतिथि कोटो मध्यमपुरुषस्य सुखोत्पन्नकृतिर्यऽदवतारवादेति हि श्याते वैकटिके वाठङ्. इत्यादेशे रूपम् ।

३६-मः श्रीविजयदेवसुरिः अवलम् । किं निदिष्टः ? तयोः भुङ्गरभावरयोर्धोऽधोः भवत्त-
 पूरणार्थं मनोरमादिभ्यः एव चत्वरस्वरवृक्षस्वरः जगन्मस्वरूपश्रवणः । धर्ममूवः सुवन्द्यः
 दिवससमानपुष्टिः ।

३९-भाषकाः आजग्मुः । किं कर्तुं ? माराणि दृढदाणि दानुं, कोवेऽथ इति सम्पत्ते ।
 पुनः किं कर्तुं ? गुपतांसि ज्ञानुं । के इव ? जलदा इव । किं कर्तुं ? मीराणि दानुं । चः पुनः
 गुपतांसि ज्ञानुं । मेघाः गर्भतो दिताः सम्बन्धं बर्धुर्दिति गुपतांसि कानुदिति वरं दुप्यम् ।

४१-प्रदिष्टाप्रतिमाचैत्यमित्यत्र समाहारद्वन्द्ववादेव बच्चम् ।

अस्मिन्नवसरे लोकाः प्राक् प्रयागेदृशाः किल । प्रभावात् श्रीगुरोः श्रीमत् पार्श्वनाथस्य चाभस्तः ।
 पीवरोरव इच्छन्ति वामोरव उपासने । लक्ष्मणोरव एषन्ते करभोरव ईशने ॥४५॥
 ययोः मेवां ममीपं च सद्गुणस्त्वनात् श्रिया । प्रसादाद् राज्यमद्वन्द्वं निर्लोभकरभोपमम् ॥
 पीवरोरव वामोर्वः करभोरव काथनम् । लक्ष्मणोर्वः कलादृशाः रंजिताः प्रीतनेतसः ॥४६॥
 लक्ष्मीनाम्न्यः मुनामानो रंमानामाश्च सर्वदा । आस्तिरयमनयोऽईन्मास्तिरयः स्तुवो य त्वम् ॥
 द्रष्टोर्वेत्मानं जायन्ते मेदिनोर्वश्च कर्हिचिन् । यद् गुणान् याः प्रगापन्ति सिय इत्यष्टुर्वेत्तरा ॥
 एवं सिद्धे प्रतिप्रायाः कापै नो भ्रानतस्य । कामर्तुपाविताभीर्ष्णं समभोजयतां जनान् ॥४७॥
 उचिदानीं ममूयानि भोग्यानि नवनवानि हि । कुण्डलीमधुनीनीष्टमृष्टानि स्वदूनान्यथो ॥
 कान्तिविमानमेवातदुक्तं श्रीजयमन्त्ररूपम् । अथवा-सहस्रनवनयुक्तं मन्त्रिभोजयमन्त्ररूपम् ।
 निमन्त्रयान्तामरे कृता पादनाहं मणत्स च ॥४८॥ शिभिर्विरोपकम् ।

४५-अस्मिन्नवसरे लोकाः प्राक् प्रयागेदृशाः इदृशाः । पीवरा इत्यादि-

४५-पिबो वर मन्त्रिणी मेवां ते पीवरोरवः । वामो मनोहो वर येवां ते वामोरवः ।
 वामोरवः वामोरवः । वर मेवां ते वरमणोरवः । लक्ष्मीराज लक्ष्मणः वरीष्ठ इति द्वैतश्रीपः ।
 वामोरवः वर मेवां ते वरमणोरवः । अर्धभोग्यानामेवम् । पीवरोरवः ययोः श्रीजयमन्त्ररूपेणाव
 श्रीवरोरवयोः । मेवां इच्छन्ति ययोः इति वरस्य सर्वत्र संबन्धात् । वामोरवो ययोः समीपे
 वरस्ये । वामोरवः ययोः सद्गुणस्त्वनात्, श्रिया लक्ष्मणा एषन्ते । करभोरवः ययोः प्रसादाद्
 राज्यमद्वन्द्वं निर्लोभकरभोपमम् । ययोः मेवां ममीपं च । ययोः मेवां ममीपं च । ययोः मेवां ममीपं च ।
 ययोः मेवां ममीपं च । ययोः मेवां ममीपं च । ययोः मेवां ममीपं च । ययोः मेवां ममीपं च ।

४६-लक्ष्मीनाम्न्यः मुनामानो रंमानामाश्च सर्वदा । आस्तिरयमनयोऽईन्मास्तिरयः स्तुवो य त्वम् ।
 लक्ष्मीनाम्न्यः मुनामानो रंमानामाश्च सर्वदा । आस्तिरयमनयोऽईन्मास्तिरयः स्तुवो य त्वम् ।
 लक्ष्मीनाम्न्यः मुनामानो रंमानामाश्च सर्वदा । आस्तिरयमनयोऽईन्मास्तिरयः स्तुवो य त्वम् ।
 लक्ष्मीनाम्न्यः मुनामानो रंमानामाश्च सर्वदा । आस्तिरयमनयोऽईन्मास्तिरयः स्तुवो य त्वम् ।
 लक्ष्मीनाम्न्यः मुनामानो रंमानामाश्च सर्वदा । आस्तिरयमनयोऽईन्मास्तिरयः स्तुवो य त्वम् ।

४७-उचिदानीं ममूयानि भोग्यानि नवनवानि हि । कुण्डलीमधुनीनीष्टमृष्टानि स्वदूनान्यथो ॥
 उचिदानीं ममूयानि भोग्यानि नवनवानि हि । कुण्डलीमधुनीनीष्टमृष्टानि स्वदूनान्यथो ॥
 उचिदानीं ममूयानि भोग्यानि नवनवानि हि । कुण्डलीमधुनीनीष्टमृष्टानि स्वदूनान्यथो ॥
 उचिदानीं ममूयानि भोग्यानि नवनवानि हि । कुण्डलीमधुनीनीष्टमृष्टानि स्वदूनान्यथो ॥
 उचिदानीं ममूयानि भोग्यानि नवनवानि हि । कुण्डलीमधुनीनीष्टमृष्टानि स्वदूनान्यथो ॥

त्रयोदशः सर्गः

॥ १ ॥ ॥ २ ॥ ॥ ३ ॥ ॥ ४ ॥ ॥ ५ ॥ ॥ ६ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ८ ॥ ॥ ९ ॥ ॥ १० ॥ ॥ ११ ॥ ॥ १२ ॥ ॥ १३ ॥ ॥ १४ ॥ ॥ १५ ॥ ॥ १६ ॥ ॥ १७ ॥ ॥ १८ ॥ ॥ १९ ॥ ॥ २० ॥ ॥ २१ ॥ ॥ २२ ॥ ॥ २३ ॥ ॥ २४ ॥ ॥ २५ ॥ ॥ २६ ॥ ॥ २७ ॥ ॥ २८ ॥ ॥ २९ ॥ ॥ ३० ॥ ॥ ३१ ॥ ॥ ३२ ॥ ॥ ३३ ॥ ॥ ३४ ॥ ॥ ३५ ॥ ॥ ३६ ॥ ॥ ३७ ॥ ॥ ३८ ॥ ॥ ३९ ॥ ॥ ४० ॥ ॥ ४१ ॥ ॥ ४२ ॥ ॥ ४३ ॥ ॥ ४४ ॥ ॥ ४५ ॥ ॥ ४६ ॥ ॥ ४७ ॥ ॥ ४८ ॥ ॥ ४९ ॥ ॥ ५० ॥ ॥ ५१ ॥ ॥ ५२ ॥ ॥ ५३ ॥ ॥ ५४ ॥ ॥ ५५ ॥ ॥ ५६ ॥ ॥ ५७ ॥ ॥ ५८ ॥ ॥ ५९ ॥ ॥ ६० ॥ ॥ ६१ ॥ ॥ ६२ ॥ ॥ ६३ ॥ ॥ ६४ ॥ ॥ ६५ ॥ ॥ ६६ ॥ ॥ ६७ ॥ ॥ ६८ ॥ ॥ ६९ ॥ ॥ ७० ॥ ॥ ७१ ॥ ॥ ७२ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७४ ॥ ॥ ७५ ॥ ॥ ७६ ॥ ॥ ७७ ॥ ॥ ७८ ॥ ॥ ७९ ॥ ॥ ८० ॥ ॥ ८१ ॥ ॥ ८२ ॥ ॥ ८३ ॥ ॥ ८४ ॥ ॥ ८५ ॥ ॥ ८६ ॥ ॥ ८७ ॥ ॥ ८८ ॥ ॥ ८९ ॥ ॥ ९० ॥ ॥ ९१ ॥ ॥ ९२ ॥ ॥ ९३ ॥ ॥ ९४ ॥ ॥ ९५ ॥ ॥ ९६ ॥ ॥ ९७ ॥ ॥ ९८ ॥ ॥ ९९ ॥ ॥ १०० ॥

[illegible]

उत्पन्नं च कुलं १२ भेदः भेदोन्माद्यैरुत्पन्नः ।

मन्दो १३ विद्वद्भिनाः परोक्षकृतिसाधनाः ॥१२॥

त्रयोऽपि मन्त्राणां हेतुऽस्मी मनीषिभिः ।

दुःखानामर्त्तने दुर्गां मन्त्रोक्ते मुखदशः ॥१३॥ चतुर्भिः कलाकरम् ।

मुक्त मोक्षोद्देशिभिः श्रीगुरोर्देवनाम्बुजात् । मन्त्रोक्तेषु सङ्ग्रह्ये वापि स्म पयारी ॥१४॥

मन्त्रोक्ते मदा दाने धनदान्याम्बरादिकम् । अर्थिभ्यः सा ददारीष्टं भेदो भेदोद्देशः ॥१५॥

दत्तानां मन्त्रोक्तेषु धनदान्याम्बरादिकम् । अदत्तान्याम्बरादिकम् कामोद्देशिभिः किम् ॥१६॥

मन्त्रोद्देशः कदा कदा मन्त्रिणां हृदि । पयारीष्ट ददातारो मन्त्रोक्ताः कापोऽपि च ॥१७॥

मन्त्रोद्देशिभिः श्रीगुरोर्देवनाम्बुजात् । श्रीगुरोर्देवनाम्बुजात् पयारीष्टाः कदा ॥१८॥

कदा कदा कदा कदा मन्त्रिणां हृदि । पयारीष्ट ददातारो मन्त्रोक्ताः कापोऽपि च ॥१९॥

मन्त्रोद्देशः कदा कदा मन्त्रिणां हृदि । पयारीष्ट ददातारो मन्त्रोक्ताः कापोऽपि च ॥२०॥

मन्त्रोद्देशः कदा कदा मन्त्रिणां हृदि । पयारीष्ट ददातारो मन्त्रोक्ताः कापोऽपि च ॥२१॥

मन्त्रोद्देशः कदा कदा मन्त्रिणां हृदि । पयारीष्ट ददातारो मन्त्रोक्ताः कापोऽपि च ॥२२॥

—विभिन्नोद्देशः—

मन्त्रोद्देशः कदा कदा मन्त्रिणां हृदि । पयारीष्ट ददातारो मन्त्रोक्ताः कापोऽपि च ॥२३॥

मन्त्रोद्देशः कदा कदा मन्त्रिणां हृदि । पयारीष्ट ददातारो मन्त्रोक्ताः कापोऽपि च ॥२४॥

मन्त्रोद्देशः कदा कदा मन्त्रिणां हृदि । पयारीष्ट ददातारो मन्त्रोक्ताः कापोऽपि च ॥२५॥

मन्त्रोद्देशः कदा कदा मन्त्रिणां हृदि । पयारीष्ट ददातारो मन्त्रोक्ताः कापोऽपि च ॥२६॥

मन्त्रोद्देशः कदा कदा मन्त्रिणां हृदि । पयारीष्ट ददातारो मन्त्रोक्ताः कापोऽपि च ॥२७॥

मन्त्रोद्देशः कदा कदा मन्त्रिणां हृदि । पयारीष्ट ददातारो मन्त्रोक्ताः कापोऽपि च ॥२८॥

मन्त्रोद्देशः कदा कदा मन्त्रिणां हृदि । पयारीष्ट ददातारो मन्त्रोक्ताः कापोऽपि च ॥२९॥

मन्त्रोद्देशः कदा कदा मन्त्रिणां हृदि । पयारीष्ट ददातारो मन्त्रोक्ताः कापोऽपि च ॥३०॥

मन्त्रोद्देशः कदा कदा मन्त्रिणां हृदि । पयारीष्ट ददातारो मन्त्रोक्ताः कापोऽपि च ॥३१॥

मन्त्रोद्देशः कदा कदा मन्त्रिणां हृदि । पयारीष्ट ददातारो मन्त्रोक्ताः कापोऽपि च ॥३२॥

मन्त्रोद्देशः कदा कदा मन्त्रिणां हृदि । पयारीष्ट ददातारो मन्त्रोक्ताः कापोऽपि च ॥३३॥

मन्त्रोद्देशः कदा कदा मन्त्रिणां हृदि । पयारीष्ट ददातारो मन्त्रोक्ताः कापोऽपि च ॥३४॥

मन्त्रोद्देशः कदा कदा मन्त्रिणां हृदि । पयारीष्ट ददातारो मन्त्रोक्ताः कापोऽपि च ॥३५॥

मन्त्रोद्देशः कदा कदा मन्त्रिणां हृदि । पयारीष्ट ददातारो मन्त्रोक्ताः कापोऽपि च ॥३६॥

श्रीसूरीन्द्रस्तदा माह सोनाख्ये आविकेऽस्ति हि । प्रतिष्ठाहं दिनं ज्येष्ठशुक्लपक्षत्रयोदशम् ॥१९॥
 सुसामग्रीं प्रतिष्ठाया विधाय विधिवत्तदा । प्रतिमाः सूरिहस्तेन प्रतिष्ठापयति स्म सा ॥२०॥
 प्रतिमाः प्रत्यतिष्ठताः मृरिजितमहोत्सवम् । रूपकाण्यद्दाद्वर्षाद्भक्त्या संघान् प्रभोज्य सा ॥
 पोटशस्य शतस्यास्मिन् सप्ताशीतितमेऽब्दके । प्रतिमानां प्रतिष्ठाऽभूदेवं श्रीमेदिनीतटे ॥२१॥

एवं श्रीविजयादिदेवसुगुरुः स्वर्णाचलाख्ये पुरे,
 श्रीमन्नेदतटे पुरे च स लसद्विम्बप्रतिष्ठे व्यधात् ।
 श्रीश्रीवल्लभपाठकः समपठत् यस्य प्रशस्यानिमान्,
 सत्कर्तव्यचयान् विचक्षणगणैः संवर्णनीयान् सदा ॥२३॥

इति श्री श्रीबृहत्सरस्वरगच्छीय श्रीजिनराजसूरिसन्तानां पाठकश्रीज्ञानविमलशिष्य
 श्रीवल्लभोपाध्यायविरचिते श्रीमत्तपागच्छाधिराज पाठशाह श्रीअकबरप्रदत्तजगद्गुरुशिरुद्धारक
 श्रीहीरविजयसूरीश्वरपट्टालद्वार पातिशाहि श्रीअकबरसमासंलब्धदुर्वादिजयबाद् महारक श्रीविज-
 येनसूरीश्वरपट्टपूर्वाचलसहस्रकरानुकारि पातिशाहि श्रीजिहांगीरप्रदत्त महातपाविठद्वयारि श्रीविज-
 यदेवसूरीश्वरगुणवर्जनप्रबन्धे श्रीमद्विजयदेवमाहात्म्यनाम्नि महाकाठये श्रीविजयदेवसूरिनिर्मित-
 श्रीजाबालपुर-श्रीमेदिनीवटपुरप्रतिमाप्रतिष्ठाप्रतिपादको नाम त्रयोदशमः सर्गः ॥१३॥

चतुर्दशः सर्गः

अथ नागपुराणाहः समाह्वानं समागमन् । रौरसिर्तुं चतुर्मासं गृहीन्द् मेदतापुरं ॥१॥
 प्रणम्य बहुधाः शोक्तस्तेन गुरिः स्वभक्तिनः । अपृच्छन्मेदनासङ्गं संघो मामाहवत्ययम् ॥२॥
 मेदिनीतटमंपोऽत्र संघे नागपुरीयकम् । प्राहेति साम्प्रतीनेऽप्ये चतुर्मासं वसिष्यति ॥३॥
 महन्वमिदमानन्ध प्रणम्य च मदेहि मे । संघो नागपुरस्येति धत्ता तूर्णो व्यधात्तदा ॥४॥
 मेदिनीतटतद्दृष्टं चतुर्मासमुपावमन् । गुरिर्नागपुरीयोऽपि ॥ हः प्रास्थान् तदाहया ॥५॥
 अघातुनपुरीनाम पुरामीस्तोयमी पुरी । पेशणीत्यधुना नाम्ना प्रसिद्धास्ति पुरी वरा ॥६॥
 तत्र सम्प्रतिराजा माक् जिनागारमकारयत् । पद्मभञ्जिनं तत्र स्थामित्वेन न्यवेशयत् ॥७॥
 अनेकाः प्रतिमा रीरीमयः सर्वा मनोरमाः । न्येतस्वर्णमयी पार्श्वप्रतिमैका प्रभावभाः ॥८॥
 पद्मभञ्जिनाधीनपार्श्वसीना इमा व्यक्षः । प्रभावोऽपि महानासीत्तस्य तासां च सर्वदा ॥९॥
 कुतोऽपि कारणाद् द्रष्टृभङ्गात्तद्भागिनो जनाः । ताः सर्वाः प्रतिमा भूमौ न्यस्पन्नुपसरः पुराः ॥
 अगच्छत्यनुरोऽनेहा अभ्रियन् जनो अपि । तासां नितोपकाः सर्वे द्रष्टुं प्राप्नोऽपि चाभवत् ॥
 अत्यन्तान्यदा लोकाः समीपे सरसो भुवम् । प्रतिमैका तदा खण्डा मादुरासीत्स्वभावतः ॥
 अन्या अपि ततः सर्वाः मादुरासन् यथापूतम् । अभवत् तदा तामां सत्पूजा महिमापि च ॥
 अहो अभीववस्तूनां रागद्वेषाद्यभावतः । कदा नार्चा कदाप्यर्चा पुनरर्चा कदापि यत् ॥१४॥
 विप्रस्तत्कर्म नो किंचिद्भवत् नो शत्रुमोऽपि च । संभावयामः कर्मैव किंचित्प्रापि निश्चितम् ॥
 अयामीत्यवधो धर्मं विदुषः साहुलाकुले । तस्य पुत्रा अमी पञ्च जनीनाः पञ्च सज्जनाः ॥१६॥
 तपया-हंसस्तेनस्तया राजा महः श्रीमहिरानकः । तेषु भ्रातृद्वयं स्वर्गमापुषः क्षयतोऽग्रजत् ॥

१-मेदतापुरं इति-मेदिनीतटे पाठान्तरम् ।

२-तेनेति नागपुरं छन्देन । अथमिति नागपुरसङ्गः ।

३-वसिष्यतीति-विधास्यति पाठान्तरम् ।

५-मेदिनीतटसद्द्रष्टृमित्यत्र मयाऽवध्याऽहंसः इति उपपूर्वस्य वसतेरापारत्वात्
 द्वितीयैकवचनं । चतुर्मासमित्यत्र काळाध्यनोरत्यन्तसंगमोमे इति द्वितीया । तदाशयेति श्रीविजय-
 देवसुरेराज्ञया ।

६-वरेति अने पाठान्तरम् ।

८-प्रभावेण मासते दीप्यते इति विवर्षि प्रभावभाः ।

१०-न्यस्पन् निधिक्षिपुः । उपसरः तटाकसमीपे ।

१७-हंसमहिरानभ्रातृद्वयम् ।

पञ्चदशः सर्गः

पूर्वमेव तपोऽकुर्वन्तः सन्तोऽहं च सिद्धये । तपस्यत्यधुनाहं च मासाद्यायं नवो जिनः ॥१॥
 सूरयः साम्प्रतीना हि वर्तमाना जिना अपि । वर्षेमाने विहायान्ये कर्तारो नेदृशं तपः ॥२॥
 तपः स्तुमोऽत एवास्य कृतं कर्ता करोति च । दीपन्तेऽन्ये च कुर्वन्तो दीप्यन्तेऽसौ दिने दिने ॥
 पौडशस्य शतस्यास्मादेकपष्टितमाब्दकात् । मयमं यत्तपः सूरिर्व्यपात्तु स्त्रीभि सम्प्रति ॥
 एकवर्षं पुराचाम्लपट्टाष्टमतपो गुरुः । पारणाविकृतितयामं निर्विकृतिक्रमात्तनोत् ॥५॥
 आचाम्लानि चतुर्मासं द्रव्यप्रयुतानि च । स्थानस्थभक्तपानानि व्यदधात्स तपोनिधिः ॥६॥
 पट्टाष्टमोपवासानां पारणायां तपोभिदि । वृद्धन द्रव्याणि चत्वारि द्वितीयाब्द इदं तपः ॥ युग्मम् ।
 द्रव्याणि त्रीणि चत्वारि वृद्धनेकाशने तपः । आवर्षयुगलं सूरिरकरोष निरन्तरम् ॥८॥
 बन्धनाभिग्रहे भीमद्विजपसेनसद्गुरोः । ज्ञात्वेति विरहे सूरैर्भक्तिर्युक्तं न मे सदा ॥९॥
 एकान्तरोपवासान् स व्यधत्तमासमसकम् । निर्विकृतिक्रमात्तन्यन् पारणादिवसे सदा ॥ युग्मम् ।
 पट्टमाचाम्लमेकांशं निर्विकृतिकं तथा । पद्द्रव्यसहितं स्थानभक्तपानसमन्वितम् ॥११॥
 यावद्वर्षमयं सूरिरकरोष ईदृशम् । यावत्महरमेकं च कायोत्सर्गं सदा निशि ॥१२॥ युग्मम् ।
 अभिग्रहे च यात्राया आ मासमवकं किल । पद् विहृतीनिषिध्यंश्च कुर्वन् पट्टाष्टमादिकम् ॥१३॥
 निर्विकृतिक्रमाचाम्लमेकासनमनिन्दितम् । यावन्मासत्रयं सूरिः पारणावासरेऽकरोत् ॥१४॥
 पञ्च द्रव्याणि संवृद्धन एकां च विहृतिं ध्रुवम् । स्थानस्थभक्तपानं च तप एतादृगन्यदा ॥१५॥

—त्रिभिर्विंशैः पक्षम् ।

कस्मिंश्चिद्वत्सरे सूरिर्व्यपात्तुं भक्तिभिर्युक्तः तपः । उपवासैस्तथाचाम्लनिर्विकृतिकैः [च] पुनः ॥१६॥
 एकान्तनेत्रं कृत्वा च द्रव्याणां परिमाणकम् । परित्यज्य रसान् पद् च रसनामुखकारिणः ॥ युग्मम् ।
 कर्मक्षयविधानार्थमुपवासादिकं तपः । अस्तोकमकरोत्स्तोका भुञ्जानो विहृतीर्गुरुः ॥१८॥
 कस्मिन्नब्दे गुरोस्तथा मासमध्ये तु कल्पते । एका विहृतिरन्या मे न कल्पन्ते कदापि च ॥१९॥
 यथेच्छमुपवासादिकं करणीयं मया तपः । व्यपोहाय च पापानां सोऽभ्यष्टहादिति हृदि ॥ युग्मम् ।
 कस्मिंश्चिद्वत्सरे संप्राप्तहान्मासद्वयं ध्रुवम् । सधिविकृतिकं सूरिरष्टहाभाधिकं तपः ॥२१॥
 आचाम्लान्युपवासांश्च निर्विकृतिका अपि । अकरोच्छेषमासेषु दशसु भेष्यते गुरुः ॥२२॥
 अष्टकर्मक्षयं कर्तुमुपवासादिकं तपः । कस्मिंश्चिद्वत्सरे सूरिरकरोदुधरं चिरम् ॥२३॥

२-कर्तारो नेदृशं तप इति—नाकुर्वन्तीदृशं तपः ।

३-दीक्ष्य क्षये दिवादिरात्मनेपदी ।

२०-स श्रीविजयदेवसूरिः इति हृदि अष्टयष्टहान् अभिमहमकरोत् ।

पञ्चदशः सर्गः

पूर्वमेव तपोऽकुर्वन्मर्हन्तोऽहंश्चसिद्धये । तपस्यत्यधुनाहंश्चमासायायं नवो जिनः ॥१॥
 सूरयः साम्मतीना हि वर्तमाना जिना अपि । वर्षमाने विहायान्ये कर्तारो नेदृशं तपः ॥२॥
 तपः स्तुमोऽत एवास्य कृतं कर्ता करोति च । दीयन्तेऽन्ये च कुर्वन्तो दीप्यतेऽसौ दिने दिने ॥
 षोडशस्य शतस्यास्मादेकपट्टिमाम्बुकात् । प्रथमं यत्तपः सूरिर्व्यपाचत् स्तौमि सम्पति ॥
 एकवर्षं पुराचाम्लपट्टाष्टमतपो गुरुः । पारणाविहृतित्यागं निर्विकृतिक्रमात्तनोत् ॥५॥
 आचाम्लानि चतुर्मासे द्रव्यत्रयपुतानि च । स्थानस्थभक्तपानानि व्यदधान्त तपोनिधिः ॥६॥
 पट्टाष्टमोपवासानां पारणायां तपोभिदि । दृष्ट्वन्द्रव्याणि चत्वारि द्वितीयाब्द इदं तपः ॥ युग्मम् ।
 द्रव्याणि त्रीणि चत्वारि दृष्ट्वन्नेकाशनं तपः । आचर्यैषुगलं सूरिरकरोष निरन्तरम् ॥८॥
 बन्दनाभिग्रहे श्रीमद्विजयसेनसद्गुरोः । ज्ञात्वेति विरहे गुरुरेक्तिपुंका न मे सदा ॥९॥
 एकान्तरोपवासान् स व्यधादमासमसकम् । निर्विकृतिक्रमात्तन्वन् पारणादिवसे सदा ॥ युग्मम् ।
 पट्टमाचाम्लमेकाशं निर्विकृतिकं तथा । पद् द्रव्यसहितं स्थानभक्तपानसमन्वितम् ॥११॥
 यावद्वर्षत्रयं सूरिरकरोष ईदृशम् । यावत्पहरमेकं च कायोत्सर्गं सदा निशि ॥१२॥ युग्मम् ।
 अभिग्रहे च यात्राया आ मासनवकं किल । पद् विहृतीर्निषिध्यैष कुर्वन् पट्टाष्टमादिकम् ॥१३॥
 निर्विकृतिक्रमाचाम्लमेकासनमनिन्दितम् । यावन्मासत्रयं सूरिः पारणावास्तरेऽकरोत् ॥१४॥
 पञ्च द्रव्याणि संष्ट्वन् एकां च विहृतिं ध्रुवम् । स्थानस्थभक्तपानं च तप एतादृगन्यदा ॥१५॥
 —त्रिभिर्विसेपकम् ।
 कस्मिंश्चिद्वत्सरे सूरिव्येपात्पंक्तित्रिकं तपः । उपवासेस्तथाचाम्लेर्निर्विकृतिकैः [च] पुनः ॥१६॥
 एकाशनैश्च कृत्वा द्रव्याणां परिमाणकम् । परित्यज्य रसान् पद् च रसनामुखकारिणः ॥ युग्मम् ।
 कर्मस्यविधानार्थमुपवासादिकं तपः । असौक्यमकरोत्स्तोका भ्रमणो विहृतीर्गुरुः ॥१८॥
 कस्मिन्नन्ये गुरोरुत्तया मासमध्ये तु कल्पते । एका विहृतिरन्या मे न कल्पन्ते कदापि च ॥१९॥
 यथेच्छमुपवासादि करणीयं मया तपः । व्यपोहाय च पापानां सोऽभ्यष्टद्वादिति द्विकं ॥ युग्मम् ।
 कस्मिंश्चिद्वत्सरे संपाद्यहन्मासद्वयं ध्रुवम् । सप्तविहृतिकं सूरिरष्टद्वाभाधिकं तपः ॥२१॥
 आचाम्लान्युपवासार्थं निर्विकृतिका अपि । अकरोच्छेषमासेषु दमस्तु धेयसे गुरुः ॥२२॥
 अष्टकर्मस्य कर्तुमुपवासादिकं तपः । कस्मिंश्चिद्वत्सरे सूरिरकरोद्गुधरं चिरम् ॥२३॥

२-कर्तारो नेदृशं तप इति-नाकुर्वन्नीदृशं तपः ।

३-दीक्ष्य श्रये दिवाहिरामनेपथी ।

२०-स श्रीविजयदेवसूरिः इति द्वके अभ्यष्टद्वाभ्यभिष्टमकरोत् ।

तथांस्तैनाहसान्येवमनेकान्यकरोद्भूतः । तद्विधौ पुनरद्यापि तस्याद्यो दिवसोऽसति ॥२४॥
 अथ यावद्गणाधीशोऽभ्युत्पद्युस्त्वं तपः । एतादृशोऽस्त्यभिप्रायधिरायास्य च तत्कृतौ ॥२५॥
 जीर्णोद्धारानरत्नीयोऽनुरघैत्यादिकं भवेत् । तपो लामोपमं तर्हि तदप्येष्ट्यं तरोऽस्तु चेत् ॥२६॥
 कस्यचिन्महतो मन्त्रिजयमल्लादिकस्य हि । विशिष्टिकरणादेव नान्यथा तत्तपोऽल्पता ॥ पुनर ॥
 क्रियात्युन्नता साक्षाद्वनीर्णो धनो धुनिः । सन्दिहन्तीति यं वीक्ष्य कवयो यं कलौ स्मि ॥
 आनन्दविमलमूरिर्द्विनीयोऽयमभूद्वणे । नैवमेपोऽधिकस्तस्मादित्यन्ये द्रुवते युवाः ॥२९॥
 तदाह-क्रियोद्धारः कृतस्तेन नैतादृशं कृतं तपः । महानपा इति रुयानं नातं च विलं धुनि ॥
 इति हेतुत्रयाचिर्यं शोभनेऽस्मिन्नहर्निशम् । यदत्रान्यगुणाधिक्यमस्ति वरतुं न तत्तमः ॥३१॥
 —विभक्तिरूपम् ।

क्रियायास्तपसास्य पारं वक्तुं कदापि हि । शरनुवन्ति कवीन्द्रा नो घृष्टस्पर्तसमा अपि ॥३२॥
 ह्युत्तमं श्रीविजयादिदेवमूरिस्तपो दुस्तपमाननोत्तत् ।
 श्रीवज्रमः पाठक एवमास्त्यन् कर्तुं न शक्तोऽप्यजनो पदीहृत् ॥३३॥

इति श्री श्रीवृष्णारण्यगणपतीय श्रीजिनरागमूरिमन्तानीयपाठक भोक्तानदिमज्जिप श्रीर-
 वंशराधिराजिने श्रीमत्तारागणपतिराग पातशाह श्रीभक्तवत्सलमहात्म्यगद्गुक्तविक्रमवारक श्रीरी-
 विजयगुणीपराशरकण्ठार पातिसाहि श्रीभक्तवत्सलभावंलक्ष्यगुणीरिगववाद् महाारक श्रीविजयभेन
 श्रीभक्तवत्सलमहात्म्यगद्गुक्तविक्रमवारक श्रीभक्तवत्सलभावंलक्ष्यगुणीरिगववाद् महाारक श्रीविजयभेन
 श्रीभक्तवत्सलमहात्म्यगद्गुक्तविक्रमवारक श्रीभक्तवत्सलभावंलक्ष्यगुणीरिगववाद् महाारक श्रीविजयभेन
 श्रीभक्तवत्सलमहात्म्यगद्गुक्तविक्रमवारक श्रीभक्तवत्सलभावंलक्ष्यगुणीरिगववाद् महाारक श्रीविजयभेन
 श्रीभक्तवत्सलमहात्म्यगद्गुक्तविक्रमवारक श्रीभक्तवत्सलभावंलक्ष्यगुणीरिगववाद् महाारक श्रीविजयभेन

— ३३ —

३४-अनन्तरं श्रीवृष्णारण्यगणपतीय श्रीजिनरागमूरिमन्तानीयपाठक भोक्तानदिमज्जिप श्रीर-

वन्शराधिराजिने श्रीमत्तारागणपतिराग पातशाह श्रीभक्तवत्सलमहात्म्यगद्गुक्तविक्रमवारक श्रीरी-

विजयगुणीपराशरकण्ठार पातिसाहि श्रीभक्तवत्सलभावंलक्ष्यगुणीरिगववाद् महाारक श्रीविजयभेन

इति श्रीवृष्णारण्यगणपतीय श्रीजिनरागमूरिमन्तानीयपाठक भोक्तानदिमज्जिप श्रीर-
 वन्शराधिराजिने श्रीमत्तारागणपतिराग पातशाह श्रीभक्तवत्सलमहात्म्यगद्गुक्तविक्रमवारक श्रीरी-
 विजयगुणीपराशरकण्ठार पातिसाहि श्रीभक्तवत्सलभावंलक्ष्यगुणीरिगववाद् महाारक श्रीविजयभेन

पोडशः सर्गः

अथास्ति पत्तनं नाम पत्तनं यत्र चाभवत् । विजयसिंहमूरीणामुपाध्यायपदं पुरा ॥१॥
 विजयदेवमूरीन्द्रमावसन्तं मुत्सेन तत् । श्रीमदहम्मदावादसंघ आह्वातुमागतम् ॥२॥
 आपृच्छ च पात्तनं संयमाष्टयाह्वय चादरात् । श्रीमदहम्मदावादसंघः मूरियुतोऽचलत् ॥३॥
 संघः मूरिं विषापातिमहाद्भुतमहोत्सवम् । श्रीमदहम्मदावादसदुपाध्यायमानयत् ॥४॥
 श्रीमदहम्मदावादद्रङ्गं मूरिस्थावसत् । साधूचितदितानिधैर्वैरीयान् वर इवोत्सर्वः ॥५॥
 स्वम्भनीयादिधागच्छदतुच्छश्रीसमुच्छ्रितः । संभूय संघ आह्वातुं प्रणतुं च गणेश्वरम् ॥६॥
 मूर्तिर्देवः स्वर्णपुष्पैश्च संवर्ष्पाञ्जलिभिः शुभैः । श्रीस्थंभतीर्थसहस्रमभ्यवन्दत भक्तितः ॥७॥
 श्रीमदहम्मदावादद्रङ्गश्रीस्थंभतीर्थयोः । सहस्रं घृत इति स्पष्टं मियो न विनयं बचः ॥८॥
 तद्यथा-भायः सहः इति घृते द्वितीयं सहस्रमागतम् । महारको नवीनोऽयं चतुर्मासे निवन्त्यनि ॥
 अवश्यं स्थापयिष्यामि न च स्थास्यति चेत्स्वयम् । चतुर्मासमसौ मूरिः पत्तनापत्तुराह्वयं नयम् ॥
 द्वितीयः स्वम्भनीयेस्य संघो वक्तीति तं प्रति । भवान्मोक्षयति सन्तुष्य मयेष्यति तदा गुरुः ॥
 अत्र त्वमानयः मूरिं श्रीसंघं किल पत्तनान् । दृष्टानि मार्यंसदस्तु सहस्रं माघूर्णको हि ते ॥१२॥
 क्षुत्येति मयमः सहः कृत्वा तूर्णीं स्थितस्तदा । शोकं द्वितीयसंघेन विनयेनोचिनं बचः ॥१३॥
 उभौ संघौ समागत्य प्रणत्य च तदेति तत्र । अमत्रां स्वस्वविश्विं स्वस्ववेनोदितारहाय ॥
 आपुनिरं चतुर्मासमिहैव स्ववशा वस । विजयदेवमूरीन्द्र विजयदेवमूर्तिप्यमाह ॥१५॥
 इति सासीव मूरीन्द्रः संघो मति तदावदत् । आसीनो पुरतो भक्त्या मुरादिमतिशदिबन् ॥
 इतीति किं तदाह-विजयसेनमूरीन्द्रपादुकावन्दनां विना ।

विहृतीर्नाहरामीति पुरा दृष्टामभिग्रह ॥१७॥

इत्युक्ते मूरिराजेन पुरस्तान्तंघणोर्द्वयोः । पूर्वपत्तनिषेधोऽभूत् द्वितीयाङ्गीकृतिः स्वः ॥१८॥
 श्रीसंघोऽहम्मदावादद्रङ्गवामी महाज्ञयः । मसद्य स्वम्भनीयेस्य संघं मन्व्यवशीदिति ॥१९॥
 अभिग्रहमिमं मूरिर्नापरिप्ययदा पुरा । नामोत्थं च तदा मूरिं श्रीसंघसंभतीर्थे ॥२०॥
 स्वन् एव हि मूरीन्द्रो विना विश्वसिमारयोः । स्थंभतीर्थं चतुर्मासे पुण्याक्षिरणपत्तराम् ॥२१॥
 अवलपलनो मुखन् कौसेयादिसिगम्बुजे । मुदिने जिनवन्मुरिः संययुह् स्थंभनीयेषु ॥२२॥

२-उपाध्यायपदस्य इति आपृच्छस्य वसवेराधारस्य । तत्रेदस्य स्थाने तदिति वचः ।

१८-पूर्वपत्तनिषेधः श्रीमदहम्मदावादनगरचतुर्मासावस्थानकक्षयपक्षाङ्गीकारः । द्विती-

याङ्गीकृतिरिति श्रीमत्स्थंभतीर्थचतुर्मासावस्थानकक्षयपक्षाङ्गीकारः । स्वतः आस्यः ।

२२-कौसेयादिसिगम्बुजे कौसेयादिषष्ठकमठेषु । कौसेयादिसिगम्बुज इत्यत्र आप्या-

तपांस्येतादृशान्येवमनेकान्यकरोद्भूतः । तद्विधौ पुनरद्यापि तस्याद्यो द्विवसोऽस्मि ॥२४॥
 अद्य यावद्गणाधीशोऽभ्यतपद्दुस्तपः । एतादृशोऽस्त्यभिप्रायधिरायास्य च तन्कृत् ॥२५॥
 जीर्णोद्गाराजरत्नीयाऽजरत्नैत्यादिकं भवेत् । तपो लाभोपमं तर्हि तद्वर्षेऽर्प्यं वरोऽस्तु चेत् ॥२६॥
 कस्यचिन्महतो मन्त्रिजयमल्लादिकस्य हि । विज्ञप्तिकरणादेव नान्यथा तत्तपोऽप्यना ॥ पुनर् ॥
 क्रियात्युग्रतया साक्षादवतीर्णो धनो मृनिः । सन्दिहन्तीति यं वीक्ष्य कवयो यं कन्यो क्लि ॥
 आनन्दविमलमूरिर्द्वितीयोऽयमभूद्गणे । नैवमेषोऽधिकस्तस्मादित्यन्ये ब्रुवन्ते ब्रुवाः ॥२९॥
 तदाह-क्रियोद्गारः कृतस्तेन नैतादृशं कृतं तपः । महानपा इति ख्यानं नामं च विरुद्धं ब्रुवि ॥
 इति हेतुत्रयाधिक्यं शोभतेऽस्मिन्नहर्निशम् । यदत्रान्यगुणाधिक्यमस्ति वक्तुं न तत्तमः ॥३१॥
 —त्रिमिविधोपक्रमः ।

क्रियायास्तपसश्चास्य पारं वक्तुं कदापि हि । वक्तुं न क्वीन्द्रा नो बृहस्पतिस्तमा अपि ॥३२॥

इत्युत्तमं श्रीविजयादिदेवमूरिस्तपो दुस्तपमाननोत्तम् ।

श्रीवल्लभः पाठक एवमाख्यन् कर्तुं न शक्तोऽन्यजनो यदीदम् ॥३३॥

इति श्री श्रीबृहत्स्वरत्नरगच्छीय श्रीजिनराजसूरिसन्तानाचार्यपाठक श्रीज्ञानविमलशिष्य श्रीवल्लभोपाध्यायविरचिते श्रीमत्तपागच्छाधिराज पाठशाह श्रीमत्कव्यप्रदत्तजगद्गुरुविरुद्धपाठक श्रीरीर-
 विजयसूरीश्वरपट्टाब्जकार पाठिशाहि श्रीमत्कव्यरसमासंलब्धदुर्बोदिजपवाद् भट्टारक श्रीविजयदेव-
 सूरेश्वरपट्टपूर्वापलसहस्रकरालुकारि पाठिशाहि श्रीजिहंगीरप्रदत्तमहातपाविरुद्धपाठि श्रीविजयदेव-
 सूरेश्वरगुणवर्णनप्रपञ्चे श्रीमद्विजयदेवमाहात्म्यनाम्नि महाकाव्ये श्रीविजयदेवमूरिकृतउपशोभन-
 नाम पञ्चदशः सर्गः ॥३५॥

२४-अमगतिर्दात्यादानेषु भवादिकमयपदी ।

२५-अन्य श्रीविजयदेवसूरेः । तत्कृतौ तपोविधाने । एतादृशोऽभिप्रायोऽस्ति ।

२६-चेत्तपोलाभोपमं जीर्णोद्गाराऽजरत्नीयाऽजरत्नैत्यादिकं भवमेति तद्वर्षे कस्यचिन्म-
 हतो मन्त्रिजयमल्लादिकस्य विज्ञप्तिकरणादेव अस्य तपोऽस्तु । अन्यथा तत्तपोऽप्यना तस्य श्री-
 विजयदेवमूरस्तपोऽप्यना तपोऽप्यन्यं नान्यथा तन्मतेन प्रकारेणेत्यर्थः ।

विचित्रैश्चित्रिताधिर्त्रैर्जनेष्वकृतोत्सवाः । आनायपत्स संघेशः शिविकाः शिवकारिकाः ॥४१॥
--त्रिभिर्विदोपरुम् ।

एवं विधाय सामग्रीं पूःमपेशोत्सवोचिताम् । जिनदासो धृतोद्भासो महाजनान् समाह्वयत् ॥
याजिनो हस्तिनोऽनेकान् अलङ्कारैरलङ्कितान् । समास्तीर्णपरिस्नोमान् श्रीमानानायपत्तनः ॥४३॥
बाधान्यनेकजातीनि समानाय्य विशेषतः । छटाः सत्केसराम्बूनामकरोत्स महाजने ॥४४॥
मत्सेपं पटवासानां महाजनपटेऽपि । अतिभक्तिमनाः स्वीयहस्ताभ्यां स व्यधात्तदा ॥४५॥
पूःमपेशोत्सवस्यैवं सामग्रीमग्रतोऽग्रिमाय । कृत्वाभिमुखमानन्दानेहं सोऽग्रजद् गुरुम् ॥
गत्वा महाजनोपेतो जिनदासो हस्तिगुरुम् । अभिवन्द्य हृदानन्द्य स्वर्णपुष्पैरवर्षयत् ॥४७॥
इन्द्राण्योऽपि हृदा मीताः पूर्णकुम्भान्विताः स्त्रियः । अभ्यवन्द्यैस्तन्मुक्ता पङ्क्त्या तं चाभ्यवर्षयन् ॥
सह लात्वाग्रतः कृत्वा स गुरिं परमन्तरा । भाषेद्यथा धर्मीको यशो देशान्तरं स्वकम् ॥४९॥

(--'कीर्तिं देशान्तरं स्वकाम्'-इति वा पाठः)

साध्याचाराद् मतिक्रम्य स ईर्यापथिकीं तदा । जिनेन्द्र इव मद्भद्रासनमध्यास तत्क्षणम् ॥५०॥
जिनदासः धुराधीश इवासत च तत्पुरः । श्रीसङ्घसहितो भक्त्या मुरमकरराजितः ॥५१॥
आसन्ताग्रत इन्द्राण्य इव देवीसमन्विताः । योषितो योषितां तस्या श्रियां तस्या च चञ्चुरा ॥
धर्मोपदेशं श्रीमूरिः शृभाशिपमिवेदत्तम् । उपादिशत्पसन्नात्मा ततः संपसमस्तम् ॥५३॥
ईदृशं इति कीदृशं तदाह-जिनाः सिद्धास्तथाचार्या उपाध्यायाश्च साधवः ।

धियं च मङ्गलं कुर्युः पश्चैते परमेष्ठिनः ॥५४॥

श्रुत्येति जिनदासोऽथ समुत्थाय स्वपाणिना । श्रीमहाजनहस्तेषु न्यस्तवान् रूपकोत्करम् ॥५५॥
पूःमपेशोत्सवे धूरैरेवं श्रीजिनदासकः । त्रयोदशशतान्यत्र रूप्याण्यव्ययचराम् ॥५६॥
ततः संयेन संयुक्तः समहोत्सवपूर्वकम् । विजयसेनगुरीन्द्रपादकाञ्चनमवन्दत् ॥५७॥
उपाध्यायपदं श्रीमद्रत्नचन्द्राय सोऽद्भुतात् । पण्डितपदमन्येभ्यः साधुभ्यश्च तदोत्सवान् ॥५८॥
विकृत्यभिग्रहं पूर्णमपूर्णमिव सोऽकरोत् । विकृतीनां समस्तानां न सदा भोजनाद् भृशम् ॥५९॥
जिनदासादिक-स्थम्भनीर्यसंघाग्रहाद्गुरुः । अध्यवसत्तुर्मसं स्तम्भनीर्येषुं गृत्वा ॥६०॥
भग्यान् भावर्तयद् धर्मं सिद्धान्तोक्तचतुर्विधं । चतुर्दशानवयाथ विद्या अध्यापयन् मुनीन् ॥६१॥

४३-श्रीमान् जिनदासः ।

५६-अथ विश्वसुसर्गो पुरादिः परस्मैपदी । यद्यपि अध्यवसत्तमिस्थनेन विश्वसुसर्गे
इत्यर्थो छद्मस्तन् कथं पुनरुत्पाणीति । सत्यं, कीरकछम्बदुक्तिदोषाज्ज्ञेयः । अथवा विश्व इत्यस्य
सामान्यधनवर्णयित्वान् रूप्याणीति रूप्यशब्दसामान्येन सर्वानाणकपदार्थं ब्रुवन्नपि अत्र रूपइया
इति भाषापदार्थं ब्रवीति, इत्यस्य न पुनरुक्तिदोषः ।

सप्तदशः सर्गः

अथात्रावरते धीमन्मण्डपं सर्वसम्पदाम् । पतनं मण्डपं नाम बाधात्युत्तवमण्डपम् ॥१॥
 पातिसाहि-जहांगीर-मिलेमगाहिरुपमः । हिन्दु-तुरुष्कभूपालनायकस्तत्र क्षीयते ॥२॥
 पातिसाहिमभागीना विद्वांसोऽन्ये जना अपि । दर्शनानां शुभां पण्णां धर्मवार्तां जगुर्मियः ॥३॥
 तद्यथा-दर्शनेष्वेषु सर्वेषु जने दर्शनमुत्तमम् । दानं तपः क्रियाभूरा क्षीलं श्रेयश्च यत्र यत् ॥४॥
 तत्रापि साम्पनं भानि विजयदेवसद्विरुः । कुर्वन्नुग्रं तपधोत्रां क्रियावत्पुङ्गवः क्रियाम् ॥५॥
 उग्रन्वं तपसः धृत्या क्रियायाश्च यतिप्रजे । पातिसाहिजहांगीरोऽन्यदेति मत्पपादयत् ॥६॥
 इतीति किं तदाह-भो चन्द्रः श्रेयस ! कासि धर्माचार्यस्तवाधुना ।

विजयदेवगुरीन्द्रो नाऽमिलत्तम कथं च नः ॥७॥

तदा चन्द्रिरिति माह पातिसाहिं कृताञ्जलिः । अस्ति सम्पति गुरीन्द्रः स्थम्भतीर्थे गुरुर्मम ॥८॥
 पातिसाहिरिति ध्रुत्वा माह चन्द्रं मनीनि च । विजयदेवगुरीन्द्रं समाह्वय ममाह्वया ॥९॥
 पुरमारणं तदाह्वयेय गुरोराह्वानयूचकम् । चन्द्रसंपत्तेर्हस्ते पातिसाहिरिदानमुदा ॥१०॥
 अवदद्दनायेत्यर्थं मदीयमहर्दी परम् । मुख गुरीश्वराह्वानहेतवे मुखहेतवे ॥११॥ पुनरुम् ॥
 तत्रचन्द्रः समाहूय तदा सदहर्दी हुनम् । स्फुरन्मानं स्वहस्तेन तदहस्ते च समार्पयत् ॥१२॥
 अचालीदहर्दीः क्षीग्रं ततः सन्तुष्टमानसः । स्थम्भतीर्थपुरं मामोत् समामोत् स्पेहितानि च ॥
 मणम्य क्षिरमा क्षूरिं स्फुरन्मानं समार्पयत् । वाचं वाचं गुरुः सङ्घः भावं भावं स्वमोदत ॥१४॥
 मीविदानं तदा मादाम्नीविनाईमनेकथा । संपः श्रीस्थम्भतीर्थस्य तुष्टः किं किं ददाति न ॥१५॥
 विहारो नोचितः साधोमनुमतिं कदापि हि । तथापि कारणे कार्ये उत्तरस्तथाईतीति च ॥

(-जैनीत्युक्तिश्च वर्तते-इति वा पाठः) ॥१६॥

साह्वार्यमवधार्येति निवेद्य च महाजनान् । महालार्भं च विज्ञाय धीगुरिरचलत्ततः ॥१७॥
 अर्जयन्मन्थनि श्रेयः प्रापयथापराज् जनान् । व्यापारीव सुवस्त्वोपलार्भं ग्रामादिकं मति ॥१८॥
 मण्डपं नगरं सुरिः माम्रोहिष्यमहोत्सवः । आश्विनस्यावदानस्य दिवसे हि त्रयोदशे ॥१९॥
 तत्रचन्द्रः मसन्मात्मा पातिसाहिं न्यपेदयत् । आगतो भवदाहृतो विजयदेवगुरिराह ॥२०॥

१४-पुरत्र पुनरर्थः । तेन गुरुः श्रीविजयदेवगुरिः वाचं वाचममोदत । तु पुनः सङ्घः
 श्रीरत्नमतीर्थभाषकगणः वाचं भावं मुत्वा मुत्वा अमोदत । वाचं वाचं भावं भावमित्युभयत्र
 आभीक्ष्णे जमुष् केति जमुष्, नित्यवीप्सायां द्विरुक्तिश्च ।

१७-ततः श्रीस्थम्भतीर्थात् ।

इत्थं श्रीविजयादिदेवमुगुरुः श्रीस्थम्भतीर्थं पुरे
 चातुर्मासकमद्भुतं समकरोत् सङ्गाग्रहादुत्सवैः ।
 साम्राज्यं प्रतिपद्य सूरिपदजं जाग्रत्प्रतापोज्ज्वलम्
 श्रीश्रीवल्लभपाठकप्रपठितं हर्षं प्रकर्षप्रदम् ॥६२॥

इति श्री श्रीधृष्टस्वरत्नरगच्छीय श्रीजिनराजसूरिसन्तानीय पाठकश्रीज्ञानविमलशिष्य
 श्रीवल्लभोपाध्यायविरचिते श्रीमत्तपागच्छाधिराजपाठशाह श्रीअकबरप्रदत्तजगद्गुरुविठ्ठलपार
 श्रीहरीविजयसूरीश्वर पट्टालद्वारपातिशाहि श्रीअकबरसभासंलब्धदुर्वादिजयवाद् भट्टारक श्री
 विजयसेनसूरीश्वरपट्टपूर्वाचलसहस्रकरानुकारि पातिशाहि श्रीजिहंगीरप्रदत्त महातपाविठ्ठलपारि
 श्रीविजयदेवसूरीश्वरगुणवर्णनप्रबन्धे श्रीमद्विजयदेवमाहात्म्यनाम्नि महाकाव्ये श्रीविजयदेवसूरी-
 श्रीस्थम्भतीर्थ-प्रथमचतुर्मासककरणवर्णनो नाम षोडशः सर्गः॥

पातिसाहि-जहांगीर-महानपा अयं गुरुः । विजयदेवगूरीन्द्र इति ख्यातोऽभवद्भुवि ॥४२॥
 श्रीजिनशासनस्यास्य तपागच्छस्य चान्नृतः । अभवन् महिमा ज्ञाप्यान् श्रीपूज्यस्यापि च प्रयः॥
 पातिसाहिरयापृच्छत् श्रीचन्द्रं संपनायकम् । तस्मिन् रात्रिदिवे चैवं गोसलखानसंस्थितः ॥
 एवमिति किं तदाह-भो घन्दस्त्वमथातुष्य उत नो वेति मां यद् ।

अतुष्यमिति सोऽयादीत् पातिसाहिं प्रति स्फुटम् ॥४५॥

पातिसाहे चिरं जीव धुर्यं न्यायवतां सदा । रामराज इव न्यायं त्वं व्यधा विपुधाप्रणीः ॥४६॥
 अहं कथमतुष्यं नो समतुष्यं विरोपतः । धर्मन्यायविधानाद्यत् सर्वस्तुष्यति सज्जनः॥४७॥ पुग्मप्रा
 पातिसाहिरिति ग्राह लोकभूषसमक्षकम् । सर्वेषां गुरुरेपोऽस्तु सर्वस्वामी य सर्वदा ॥४८॥
 समस्तपूर्वगूरीन्द्रपरम्पराक्रमाभितः । यथाह पातिसाहीनां क्रमायातस्या गतां ॥४९॥
 वर्तेते दीप्यते चोर्ष्या सर्वगूरिशिरोमणिः । हिन्दू-तुरुष्कभूपालमौलिचूडामणिः सदा ॥५०॥
 अतः समस्ता भो लोका मन्यन्तामिममुत्तमम् । समस्तानां मामिव प्रभुतोत्तमम् ॥
 पातिसाहिरमापिष्ट वारं वारमिति स्फुटम् । मघोऽप्यधिकजेजसी यद्वर्त्ते वशवर्षहम् ॥५२॥
 कुपितः कोऽपि पापीयान् कोपनः कोपपूरितः । भविष्यति सदा दुःखी य एतस्मात्पराद्गुरुतः ॥
 घन्योऽयं कृतपुण्योऽयं तपस्तेजःसमुषयः । दर्शनेषूत्तमं चास्य दर्शनं शुभकारि यत् ॥५४॥
 एवं मार्गसप्तानेकभूपलोकनभास्थितः । पातिसाहि-जहांगीर-शिलेमसाहिरदो गुरुम् ॥

इत्थं माप महानपाविरुद्धां श्रीपानिमाहेमुंत्वाद्
 यः श्रीमद्विजयपादिदेवगुरुः सोऽयं सदा दीप्यताम् ।
 श्रीभीमद्वभपाठेन कविना व्यावर्णितं सर्वतः
 थोदुभोमगुणमदं सुविज्ञं नस्योक्तिनः सर्वदा ॥५६॥

इति श्री भीमहस्तचरितगण्ठीय श्रीजिनराजगूरिगन्तानां य पाठकभीक्ष्णविमलसिन्ध
 श्रीवक्त्रमोपाध्यायविराधिते श्रीमत्तपागण्डाधिराज पातिसाहि श्रीमद्वरप्रदसजगद्गुरुविरुद्धाचारक
 श्रीहीरविजयगूरीधरपट्टाक्षहृद पातिसाहि श्रीमद्वरप्रदसमांलक्ष्यदुर्गादिजयवाह भट्टारक श्रीविज-
 येगगूरीधरपट्टाक्षसहस्रकरागुकारि पातिसाहि श्रीजिहांगीरप्रदस महातपाविरुद्धाचारि श्रीविज-
 यदेवगूरीधरगुणवर्जनप्रबन्धे श्रीमद्विजयदेवमाहात्म्यनामि महाकाव्ये श्रीविजयदेवगूरिचरित-
 जहांगीरमहातपाविरुद्धवर्जनो नाम शतप्रश्नः सर्गः ॥१७॥

४८-सर्वेषां यत्कृष्णदीयसाधुभावबलोकानां सर्वस्वामी साधुसाहीभावकभाविताजिब-
 प्रासादोपायसादिरागामी सर्वदा एव विजयदेवगूरिरस्तु ।

पाणिगाहि-महागीर-महातया भयं भूतः । विजयदेवसूरिन्द्र इति स्थानोऽभिरुचि ॥४२॥
 धीमिन्नसागनस्यास्य तपागन्तस्य पाञ्चनः । भवन् महिमा श्यायान् श्रीपूज्यस्यापि च ॥४३॥
 पाणिगाहिरपाहृषान् धीपन्तु गेयनायकम् । तस्मिन् रात्रिदिपे धैर्यं गोमलस्यानमेस्थितः ॥
 स्वर्गमिति किं नदाह-भो चन्द्रस्वयमातुष उत नो येति मां वद ।

अतुष्यमिति गोऽवादीन् पाणिगाहिं मनि स्फुटम् ॥४४॥

पाणिगाहे पिरं जीव पृथं न्यायवर्ता मदा । रामराज इव न्यायं स्वं प्यथा विदुषाग्रणीः ॥४५॥
 अहं वापसतुष्यं नो सप्ततुष्यं विनेपनः । धर्मन्यायविधानाचन् सर्वस्तुष्यमि सज्जनः ॥४६॥ पुष्पम् ।
 पाणिगाहिरिति मार लोचभूपममस्तकम् । सर्वेषां सुखेपोऽस्तु सर्वस्वामी च सर्वदा ॥४७॥
 समस्तपुर्वसूरिन्द्रपम्परारक्तमार्धिनः । दयाहे पाणिगादीनां क्रमापानस्तथा दत्ता ॥४८॥
 वनेने दीप्यो शोच्यो सर्वसूरिदितोमणिः । हिन्दु-मुकुण्ठभूपालमौलिगूढामणिः सदा ॥४९॥
 अतः समस्ता भो लोका मन्यन्तामिममुचमव । समस्तारिं समस्तानां मामिव प्रभुतोन्नतम् ॥
 पाणिगाहिरमापिष्ट भारं शारमिति स्फुटम् । मणोऽप्यधिकनेमसी यदर्थं वक्ष्यत्यहम् ॥५०॥
 कुपितः कोऽपि पापीयान् कोपनः कोपपुरितः । भरिष्यति सदा दुःखी ॥ एतस्मात्पराह्मुत्तः ॥
 चन्दोऽयं हृत्पुण्योऽयं नयनेजःसमुद्ययः । दर्शनेष्वनमं चास्य दर्शने सुखकारि यत् ॥५१॥
 एवं मातृमनानेकभूपलोकमशमिधनः । पाणिगाहि-महागीर-चित्तमसाहिरहो गुरुम् ॥

इत्थं माय महातयाविरुद्धं धीपाणिगाहेर्मुखाद्
 यः श्रीमद्विजयपादिदेवगुरुः सोऽयं सदा दीप्यताम् ।
 धीधीवद्भयभाउत्वेन कविना व्यावर्णिनं सर्वतः
 धोदुभोमगुणमदं सुविज्ञं मत्प्रोक्तिनः सर्वदा ॥५२॥

इति श्री श्रीवदस्वरत्नरत्नगण्डीय श्रीजिनराजसूरिसन्तानोप पाठकश्रीज्ञानविमलशिष्य
 श्रीब्रह्मभोपाध्यायविरचिते श्रीमत्तपागच्छाधिराज पाणिशाहि श्रीभक्तस्वरप्रदत्तजगद्गुरुविरुद्धभारक
 श्रीहीरविजयसूरीश्वरचन्द्राङ्कुर पाणिशाहि श्रीभक्तस्वरसमागच्छपुष्पादिजयवाक् भट्टारक श्रीविज-
 ज्ञेयसूरीश्वरचन्द्रपुष्पाङ्कुरसदृशकरानुकारि पाणिशाहि श्रीजिह्वागीरप्रदत्त महातयाविरुद्धभारि श्रीविज-
 यदेवसूरीश्वरगुणवर्णनप्रबन्धे श्रीमद्विजयदेवमाहात्म्यनामि महाकाव्ये श्रीविजयदेवसूरिखण्ड-
 जहागीरमहातयाविरुद्धवर्णनो नाम सप्तमः सर्गः ॥१७॥

४८-सर्वेषां एतद्गण्डीयसाधुभाषकलोकानां सर्वस्वामी साधुसाध्वीभावकभाविजाजिन-
 प्रासादोपाभयादिभ्यामी सर्वदा एव विजयदेवसूरिरस्तु ।

अष्टादशः सर्गः

अथ यस्य सदानन्दात् कुर्वन्त्यादरतः सदा । स्वर्णरूप्यादिभिः पूजां नवाङ्गानां वराङ्गिनः ॥१॥
 प्रतिग्रामं प्रतिद्रङ्गं धर्मरङ्गेण धर्मिणः । नीलीरागा गुणग्रामान् गायन्तो गुणरञ्जिताः ॥२॥ युष्मत् ।
 यदीयवचसा भव्याः कारयन्ति दिने दिने । विम्बानि विविधान्यत्र स्वर्णरूप्यमयानि च ॥३॥
 मासादान् विविधान् नव्यान् जीर्णोद्धारान् च सुन्दरान् । यदीयवचसा थाढाः कारयन्ति दिने दिने
 तदर्थं नास्ति यस्मिन् प्रतिष्ठा स्यात्कदाचन । करोति चाकरोत्कर्ता प्रतिष्ठां च स सद्गुरुः ॥४॥
 याः प्रतिष्ठाः कृताः पूर्वं द्रक्ष्यन्नुज्रयादिषु । नालभ्य सर्वथा तासां संख्यां यावदियन् क्षणम् ॥५॥
 शत्रुज्रयादितीर्थानां यात्रां कर्तुं यदुक्तितः । सङ्गान् कुर्वन्त्यकुर्वन् कर्तारश्चोत्सवाज्जनाः ॥६॥
 साधवः श्रावकाश्चान्ये सद्धर्मं साध्नुयुः सदा । उपाश्रयानिति श्रेयोबुद्ध्या थाढाश्च कुर्वन् ॥७॥
 अकुर्वन्श्च करिष्यन्ति यद्वचः मेरिता भृक्षम् । व्ययित्वा प्रचुरं द्रव्यं सत्सुधर्मसभा इव ॥९॥
 सत्साधर्मिकवात्सल्यं श्रावका भावभासुराः । सर्वे कुर्वन्ति सर्वत्र यत्प्रविश्ववोधुताः ॥१०॥
 व्याख्यानागमनाद्री च यस्यानेहस्यहर्निक्षम् । प्रभावनां प्रकुर्वन्ति रूप्याद्यैः श्रावका मुदा ॥११॥
 प्रक्षिप्य मोदकाद्येषु छन्नं रूप्यादिकं धनम् । ददति श्रावकादिभ्यः श्रावका यद्वृषभुनेः ॥१२॥
 श्रीमत्पर्युषणापर्वदिवसेषु नवस्वपि । व्याख्यानेषु च कुर्वन्ति यन्महाह्वयेन जनाः ॥१३॥
 पौरादिष्वन्दिलोकानां छोटनं कुर्वन्ते नृपाः । विना स्वं वचसा यस्य श्रावकान्यजनस्य च ॥१४॥
 अन्यद्रव्यमुवस्त्रादिगुप्तदानं सदा जनाः । ददति श्रावकादिभ्यो यस्य नृस्योपदेशतः ॥१५॥
 जन्तुमात्रदयां लोकास्तुरुष्का दुष्टचेतसः । पालयन्ति यदीयेन वचसा शुद्धचेतसा ॥१६॥
 कपनीयं किमन्येषां हिन्दूभूमिभुजां त्वत् । सदा धरित्र्यां सर्वत्र जन्तुमाप्रमुखप्रदाम् ॥१७॥

१-चकारान् पित्तलस्कटिकवापाणादिमयानि ।

६-क्षणशब्दः कालविशेषस्य पर्यायोऽपि सामान्याविशेषयोरभेदोपचाराद् अत्र काङ्-
 पर्यायो व्याख्येयः । अथवा क्षणः अवसरः । यदनेकार्थः-क्षणः कालविशेषे स्यात्, पर्यवसरे भवे
 इति । इत्याद्यासौ क्षणश्च इत्यत्राक्षरं इत्यत्रानं यावत् षोडशशतैकोनवनवतिमवर्षं यावत् इत्यर्थः ।

७-जनाः भावकलोका इत्यर्थः ।

९-अर्थभूतान् उपाश्रयान् । सत्सुधर्मसभा इव सत्सुधर्मशाला इव इत्यर्थः । अशाळा वेति
 उपाश्रयस्य अत्र शाळार्थत्वात्तत्पुरुषेन स्त्रीषडङ्गना । डिङ्गमेदं तु मेनिरे इति वचनात् भिन्न-
 डिङ्गोपमापि न दोषाय ।

१४-भावकाश्च अन्यजनाश्च भावकान्यजनमिति समाहारो द्वन्द्वमस्य ।

तपः सूरिर्जगत्पन्थो वर्षाणि द्वादशाकरोत् । तत्तपोऽधि वर्षाणि लुप्त्वा यस्तमुतोऽजयत् ॥१८॥
 तपसां संविधानेन मर्यादावर्जितेन हि । न कृतेन पुरा कैधिन्महद्भिः पूर्वसूरिभिः ॥१९॥
 तपसा क्रियया चोग्रं मत्स्यस्य बीक्ष्य सद्गुरुम् । विस्मरन्ति घनामार्गं श्रुतं दृष्टं न कर्हिचित् ॥
 करोत्याशातनामस्य यः पुमान् कोऽपि पापधीः । लभते सकलायैव सकलाङ्गेषु वेदनाम् ॥२१॥
 सेवन्ते ये नरा नित्यं सत्येनैव च चेतसा । साम्राज्यादि लभन्ते ते यं गुरुं सुरसन्निभम् ॥२२॥
 यादृशोऽतिशयोऽस्यास्ति नान्येषां तादृशः कलौ । सेवाविधायिनां पुंसां सौख्यदो दुःखनाशकः ॥
 पराद्मुखानां लोकानां पराद्मुखमुखमदः । दुर्मुखानां सदा मातृमुखानामिव दुःखदः ॥२४॥
 यस्य प्रभावतो बद्धमुखा बावपतयोऽद्भुताः । ये च मातृमुखास्ते च समुखाः स्युः सुसेवकाः ॥२५॥
 दूरिद्रा अदूरिद्रेन्द्रा रोगिणोऽरोगिणोऽपि च । धनिनो धनिनामीशा मीरोगा भोगभोजिनः ॥
 यस्यास्यैकावतारित्वं लघुकर्मस्वतः किल । सम्भावयन्ति सर्वेऽपि कवयो भविषा अपि ॥२७॥
 एष देवप्रवादेषावनीर्ण इति निर्णयात् । ददसेहननाद्गत्वात्तप ईदृग् करोति यत् ॥२८॥
 नित्यं पद्मासनादीनि यः करोत्यासनानि च । चतुरः महारान् यावद् ध्यानं ध्यायति च ध्रुवम् ॥

इत्थं लसच्छ्रीविजयादिदेवमूरीश्वरश्रीगुरुगोपदेशान् ।

गुणन्ति कुर्वन्ति च भज्यलोकाः श्रीवल्लभः पाठक इत्यपासीत् ॥१०॥

इति श्री श्रीपृथ्वरतरगच्छीय श्रीमिनराजसूरिसन्धानीयपाठक श्रीशानविमलशिष्य श्रीवल्लभो-
 पाध्यायविरचिते श्रीमत्पागच्छाधिराज पाविशाहि श्रीमकम्बरप्रदत्तजगद्गुरोर्विद्वत्पाठक श्रीहीर-
 बिजयमूरीश्वरपट्टाङ्कार पाविशाहि श्रीमकम्बरसभासंलब्धदुर्वादिजयवाद् भट्टारक श्रीविजयसेन
 सूरेश्वरपट्टभूषाचलसहस्रकरानुकार पाविशाहि श्रीमिहोगीरप्रदत्तमहातपाविरुद्वारि श्रीविजयदेव-
 सूरेश्वरगुणवर्णनप्रसङ्गे श्रीमद्विजयदेवमाहात्म्यनाम्नि महाकाव्ये श्रीविजयदेवसूरिधर्मोपदेश-
 भवणाङ्गीकरणवर्णनो नाम अष्टादशः सर्गः ॥१८॥

२५-२६-ये सुसेवका अवदन्मुखाः दुर्मुखाः लबाह इति भाषामसिद्धास्ते यस्य श्रीदिनप-
 देवमूरेः प्रभावतो अल्लुवाः बावपतयः प्रधानवक्तारः स्युः । दुर्मुखे मुखरावद्वपुतो इति । बागीशो
 बावपतौ इत्युभयं देवकोपः । यः पुनः । ये सुसेवकाः मातृमुखा मुखोः ये च समुखाः बावोमुष्टिपटवः
 स्युः । अय बाळिशः मूढो मन्दो यथागतो बाळो मातृमुखो जहः इति । बागमी बावो मुष्टिपटुः प्रवाक्
 धंमुखो बावदूकः-इत्युभयं देवकोपः । समुग्रदन्तपावस्वरादिरेव । ये इति परं, ये इति परं, सुसेवका
 इति च परं जमिनेऽपि श्लोके योजयम् । यथा ये सुसेवकाः इतिहाः ये यस्य प्रभावत अदूरि-
 द्रेन्द्राः धनिनः स्युः । ये सुसेवकाः रोगिणस्ते यस्य प्रभावतो अरोगिणो मीरोगाः स्युः । ये सुसेवकाः
 धनिनस्ते यस्य प्रभावतो धनिनामीशाः धनीश्वराः स्युः । ये सुसेवका मीरोगास्ते च यस्य प्रभावतः
 भोगभोजिनः स्युः । भोगात् शुश्रूण्यार्येवं शोकाः भोगभोजिनः । मुग्ध-श्रवणाजम् ।

एकोनविंशः सर्गः

अथ श्रीकल्पशास्त्रीव शास्त्राभिरभिधासिकाः । मंत्रप्रोथं मन्त्रोऽनु विप्रमानाभिरनन्तर ॥

(-शास्त्रनात्तगतीं जाग्रजगजगदीभरः-इति वा पाठः)

सर्वान् विजयते शत्रून् अस्त्यस्याविजयोऽयसः । विजया प्रथमा शास्त्रा व्याप्यां विजयते मदा ॥
सुन्दरा सद्गुणैः सर्वस्तपःमभूनिभिर्भूतम् । शोणादिगणपाठान् स्यान् सुन्दरीत्यपि कीपि च ॥
निरतीचारचारित्रतपोविद्यादिभिर्गुणैः । वज्रभा निर्मला येन हंसा ईम इतोदिता ॥१॥
मलते सर्वशास्त्राणां परमार्थे विशेषतः । जगत्यां च यतः अस्यभिन्मुक्ता विमला बुधैः ॥२॥
चन्द्रवत्सर्वलोकानां चन्द्रोक्ताहादनात्वनः । सदा कुशलसंयोगान् कुमला कुमलमदा ॥
यस्यामृतपत्रसायुभ्योऽहंमो रोचते सदा । सच्छास्त्राध्ययने चार्द्रं रुचिस्तेनोच्यते बुधैः ॥३॥

सद्गुणविद्यालक्षणां लक्ष्मीं शृणानीत्यपि मागरा ।

सौभाग्यं सर्वदास्त्यस्यां सौभाग्येति बुधैः स्मृता ॥ ८ ॥

सर्वेषां हर्षहेतुत्वात् हर्षोऽस्त्यस्यां च शास्त्रतपः । अस्त्यर्थप्रत्ययाकारयोगाद् हर्षो निगद्यते ॥
कलाभिः सहिता नित्यं सकलेत्युच्यते बुधैः । सर्वदोदयसम्बन्धादुदयैत्युच्यते जनैः ॥१०॥
आनन्दति सदानन्दः सर्वविद्याविनोदतः । आनन्देति समाख्याता सारामारमभावतः ॥११॥

१-अथ श्रीविजयदेवमूरिः श्रीकल्पशास्त्री शास्त्राभिरन्वहं मन्त्रप्रोथं वर्णयामित्यादीर्वाः ।
कथंभूतः अर्थः । शास्त्रिकाः अभिशास्त्राः, अभिलक्षीकृत्य संतुष्टः, आभिरभागे इति लक्षणेऽर्थे अर्थ-
त्यव्ययस्य योगे शास्त्रिका इत्यत्र द्विवीयावद्बुधचनम्, अव्ययीभावसमासाभावान् । अव्ययीभाव-
समासे तु लक्षणेनाभि प्रती आभिमुख्ये इति अव्ययीभावे, अव्ययीभावश्चेति अव्ययीभावस्य
नपुंसकत्वे, नपुंसकत्वाद् ह्रस्वत्वे अभिशास्त्रिकमिति स्यात् । शास्त्राः अभि लक्षीकृत्येत्यर्थः । शास्त्रा
एव शास्त्रिकाः । सर्वशब्देभ्यः स्वार्थे कश्चित् कनि, केण इति ह्रस्वे, प्रत्ययस्यात्कात्पूर्वस्थातः इत्यापस्तु
इति अकारस्य इकारः । एवं कल्पशास्त्रि विशेषणमपि व्याख्येयम् । शास्त्राजगतीं जाग्रजगज-
गदीभरः-इति पाठे जगदधीश्वरः श्रीविजयदेवमूरिः शास्त्राभिः जगल्लोकं शास्त्रवान् व्याप्रेतु । कः
कां इव श्रीकल्पशास्त्रीव, कां जगतीं, यथा कल्पशास्त्री जगतीं व्याप्रेति तथा श्रीविजयदेवमूरिरपि ।

२-सर्वान् शत्रून् अन्तरस्थान् कामक्रोधलोभमोहमदहर्षान् । अथवा अस्याः शास्त्रायाः
व्याप्यां प्रविष्ट्यां विजयोऽस्तीति प्रथमा विजया शारदा ।

३-सुन्दरा सुन्दरीति अस्त्यर्थप्रत्ययाऽकारयोगात् सुन्दरा, शोणादिगणपाठान् कीपि सुन्दरी ।

४-अस्त्यर्थे प्रत्ययः अस्त्यर्थप्रत्ययः स चासौ अकारश्चेति अस्त्यर्थप्रत्ययाकारस्य योगः
सम्बन्धस्तस्मान् ।

१०-कलाश्रातुर्यादयस्याभिः ।

इत्यादिका महीयस्यः शाखाः शाखन्ति सर्वदा । यत्तपागच्छगच्छस्य विख्याता जगतीतले ॥१२॥
 धीपण्डितपदायम्बुधाराद्वन्दैरिमा गुरो । श्रीतपाकल्पसद्गुप्तमूलं सिञ्चंस्त्वमेधय ॥१३॥
 मालाकारानिव धाद्वान्स्तत्पालनतत्परान् । सूरिमन्त्रप्रभावाशोर्वाद्दर्बय सद्गुरो ॥१४॥
 एषतां श्रीतपागच्छो दीप्यतां सविनेव च । तेजसा सूरिमन्त्रस्य त्वदीयस्य च सर्वदा ॥१५॥
 महीयान् श्रीतपागच्छः सर्वगच्छेषु सर्वदा । सर्वदा सर्वदाता च पर्यात्सर्ववाञ्छितम् ॥१६॥
 राजान इव विद्यन्ते भावका यत्र सर्वदा । नन्दताच्छ्रीतपागच्छः सनतं सनतक्षणः ॥१७॥
 यत्र त्वमीदृशः सूरिर्वर्तते गच्छनायकः । स्युसते चेति विद्वद्भिः पातिसामादिभिर्नृपैः ॥१८॥
 इतीति किं तदाह-

उद्भसन्ति भुवि ज्योतिः सूरयस्तारका इव । एरुक्तो महीपांसो जाग्रज्ज्योतिष उद्भूताः ॥१९॥
 विच्छापीकृत्य तान् सर्वान् राजते सविनेव यः । विजयदेवसूरिन्द्रस्तपागच्छे स वर्तते ॥२०॥
 भूरयः सूरयः सन्तो भूतलेऽभ्युदिता दिवि । यत्प्रतापरविध्वस्ता न मेक्ष्यन्ते प्रहा इव ॥२१॥
 यत्रायं दीप्यते सूरिः सूरयस्तत्र नापरे । यत्र सूर्यस्सदोदेति तत्र स्युस्तारकाः कथम् ॥२२॥

(‘तत्र किं चन्द्रतारकाः’ इति वा पाठः ।)

त्वं सूरिर्वासरो यत्र न निदृशान्यसूरयः । सदोद्योतः सदोद्बोधः पदार्थानां नवो नवः ॥२३॥
 मातः सूरिर्यदा यत्र प्ररूपयति सद्गुप्तम् । मत्प्रसोऽयं महादेव इति प्राहुस्तदा जनाः ॥२४॥
 व्याख्यातिरूपमृत्कर्पात् शास्त्रार्थान् सूरिशेखरः ।

व्याख्यान्तकिं वरव्याख्यां व्याख्यातारोऽन्यसूरयः ॥२५॥

शास्त्रार्थोऽन्यस्यप्रोक्तान् ये शृण्वन्ति नराः । श्रुवन्निरूपयेवं ते श्रुवन्तकिं परे पुषाः ॥२६॥

१६-यवं पूजे भ्वादिः परस्मैपदौ ।

२४-सूरिर्वदा यत्र मातः सद्गुप्तं प्रधानं गुप्तं दानादिबहुविधं प्ररूपयति कथयति
 वदा जनाः अयं प्रत्यक्षो महादेव इति प्राहुः कथयन्ति । महादेवो हि सद्गुप्तं प्रधानवृषभं प्रकृष्ट-
 रूपं करोतीत्यर्थः । तरकरोणि वदावष्टे इति पुरादिशान् सुवंताणिगम् ; अथवा सद्गुप्तं विप्रमान-
 वृषभं प्ररूपयति प्रकृष्टरूपं पश्यति । अत्र दर्शनार्थं विष् ।

२५-सूरिशेखरः श्रीविजयदेवसूरिः सूरिशिरोवर्तमः शास्त्रार्थान् पशकरत्नमा-
 दिस्थाङ्गहारचन्द्रवत्सर्वप्रमुखानेकशास्त्रार्थान् तरक्यान् व्याख्यातिरूपं प्रत्यक्षं व्याकरोतीत्यर्थः ।
 व्याख्यातारोऽन्यसूरयः वरव्याख्यां शास्त्रार्थानां प्रधानव्याख्यानं व्याख्यान्तकिं कुतिसर्वं
 व्याकुर्वन्तीत्यर्थः ।

२६-ये नरास्तन्मुखप्रोक्तान् श्रीविजयदेवसूरिमुखप्ररूपितान् शास्त्रार्थान् शृण्वन्ति तत्रां
 भनितयेन शृण्वन्ति, ते नरा एवं श्रुताभिरूपं प्रसारं कथयन्ति । एवमिति हि वदाह-ररेऽन्ये पुषाः
 शास्त्रार्थान् श्रुवन्तकिं कुतिसर्वं कथयन्तीत्यर्थः ।

इत्यादिका मरीचस्यः धाम्नाः धाम्बन्नि सर्वदा । यत्तथागच्छन्मन्त्रस्य विज्याना जगतीन्ते ॥१२॥
भीषणितपदाद्यम्पुपाराहृन्निमा गुरो । धीनपाकल्पमद्भुतमूर्ते मिश्रंस्त्वमेध ॥१३॥
मानाकारानिव धाद्वीन्यन्यपालनान्वरान । सूरिमन्त्रप्रभाशामोर्वर्द्धय मद्भुगुरो ॥१४॥
एषतां धीनपागन्तो दीप्यतां मन्त्रितेव च । नेजगा सूरिमन्त्रस्य त्वदीयाय च सर्वदा ॥१५॥
मरीचान् धीनपागन्तः सर्वगन्तेषु सर्वदा । सर्वदा सर्वदाता च पर्यान्तर्वचाञ्छितम् ॥१६॥
राजान इव विप्लवे भारका यम सर्वदा । नन्दनान्ग्रीनपागन्तः सन्तं सन्तः ॥१७॥
यम स्वमीहः सूरिर्बन्तं गन्तनायकः । स्तूपते वेति विद्वद्भिः पानिस्तापादिभिर्गुणैः ॥१८॥
इतीति किं तदाह—

उद्धमन्नि ह्रुवि व्योसि सूरयस्तारका इव । एककनो महोपांसो जाम्रज्योतिष उद्धताः ॥१९॥
विज्यापीड्यन् तान् मरन्तं राजने सन्निव यः । विजयदेवसूरिन्द्रस्तथागच्छे स यन्ते ॥२०॥
भूरयः सूरयः सन्तो भूतनेऽभ्युदिता दिवि । यत्तथापरविभ्वता न मेक्ष्यन्ते ग्रहा इव ॥२१॥
यथाप्यं दीप्यते सूरिः सूरयस्तम जापरं । यम सूर्यस्तददेति तम स्तुस्तारकाः कथम् ॥२२॥

(‘तम किं चन्द्रतारकाः’ इति वा पाठः ।)

त्वं सूरिर्वागरो यम न निदृत्तमान्यसूरयः । सदोघोनः सदोक्षोभः पदार्थानां नवो नवः ॥२३॥
मानः सूरिर्यदा यम मरूपयति मद्भुतपम् । मत्पसोऽयं महादेव इति माहुस्तदा जनाः ॥२४॥
व्याख्यातिरूपमुत्कर्षान् शास्त्रार्थान् सूरिशेखरः ।

व्याख्यानकिं वरव्याख्या व्याख्यानारोऽन्यसूरयः ॥२५॥

शास्त्रार्थान्मन्त्रलभोक्तान् वे नृणान्तिनरां नराः । ध्रुवन्निरूपमेवं ते ध्रुवन्नकिं परं युषाः ॥२६॥

१६—वर्च पूरणे आदिः परमैपदी ।

२४—सूरिर्ब्रह्मा यत्र प्रायः सद्भूषं प्रधानं पुण्यं दानादिचतुर्विधं मरूपयति कथयति
तदा जनाः भवं प्रत्यक्षो महादेव इति प्राहुः कथयन्ति । महादेवो हि सद्भूषं प्रधानवृषं मद्भु-
त्तं करोतीत्यर्थः । तत्करोति तदाचष्टे इति पुण्यदित्यान् सुबंताणिष्णुः अथवा सद्भूषं विद्यमान-
वृषं मरूपयति मद्भुत्तं वदयति । अत्र दर्शनार्थं विद् ।

२५—सूरिशेखरः श्रीविजयदेवसूरिः सूरिशिरोवन्तः शास्त्रार्थान् वशाकरतसा-
दित्याहृष्टारहृष्टन्दस्त्वंप्रमुखायनकशास्त्रार्थान् वरव्याख्या व्याख्यातिरूपं प्रशस्त्यं व्याकरोतीत्यर्थः ।
व्याख्याकारोऽन्यसूरयः वरव्याख्यां शास्त्रार्थान् प्रधानव्याख्यानं व्याख्यानकिं कृतिसर्वं
व्याकुर्वन्तीत्यर्थः ।

२६—ये नरास्तन्मुखमोक्तान् श्रीविजयदेवसूरिमुख्यरूपितान् शास्त्रार्थान् नृपयन्ति
अविशयेन नृपयन्ति, ये नरा एवं मुखान्तरूपं प्रशस्तं कथयन्ति । एवमिति किं वदाह—परेऽन्ये युषाः
शास्त्रार्थान् ध्रुवन्नकिं कृतिसर्वं कथयन्तीत्यर्थः ।

अतिशयेतरां गुरीन् विद्यानेत्रांगुणादिभिः । शतन्त्राणि महान्त्राणि शम्भोऽन्ते महान्त्राणि ॥२॥
 शुभेतिष्यादिभी रस्यगुरुन्नेत्राण्येव । विजयदेवगुणेन्द्रः माताहर्षिप्रकाराणि ॥२॥
 सत्यवादी सदावादी नान्मादी न च दुर्मादी । न प्रमादी मयावादी न वादेववितादिभिः ॥२॥
 प्रतिवादी अनोऽवादीद् यज्ञोवादीनि ययजः । स्याद्वादादमानन्दी वादीनि न महामुनिः ॥३॥
 यज्ञोभयोऽनिमीमाग्याज्जगज्जनयप्रभित् । येनोभयोऽमि गुं न निमित्तेषु सज्जनि ॥३॥
 अयं सुरिजगन्नाता पाता दुर्गतिपातनः । प्रमाता मन्त्राणां दाता चार्थान् प्रनीतिमान् ॥३॥
 सुरिः सुरिरयं यत्र तत्र न पदु पदुदेवकम् । यत्र तिष्ठेद् हरिम्नत्र स्यान्किं करदिदेवकम् ॥३॥
 विरटित्यारटत्येव पदुहृष्टं कट्टकटम् । इष्टाहं मङ्गुर्न मिहं हृष्टं करटिनामिह ॥३॥
 निराचकार निस्साराननगरांशिराय यः । उपानारक्रियाकारः सोऽभूदाचारतन्त्रः ॥३॥
 मामुयात् कः स्वगोऽनन्तं मेरुमुपात्येष कः । कम्पनारकः मिन्तुं मरु कः स्त्रीनि नै गुनान् ॥
 सहस्रद्विषयेनापि जिहानां नागनापकः । स्फुटान् स्फुटान् सहस्रं च धरन् गिरिमि मन्त्रवत् ॥
 यदीयानि प्रशस्यानि विशदानि यज्ञांसि हि । शेषां वरुं न शरानां को वगकोऽनुमुक्तः ॥

३७-मो श्रीविजयदेवमूरे । एवं विद्यानेत्रांगुणादिभिः सूत्रिन् अर्थान् पूर्वमहाराजन्
 अतिशयेतरां अतिशयेन अतिशयं प्रापयामि । अत एव स्वदम्भो महान्त्रोऽनन्तं मूरयो राजन्-
 किं कुत्सितं शोभन्त इत्यर्थः । व्याख्याविरूपं प्रुवान्तिरूपमित्युमवत्र प्रज्ञासायां रूपं इति विज्ञो-
 नुष्टुष्टोस्तिर्हतादपि रूपप्रत्ययः । नृपन्वितरां अतिशयेतरांमिस्तुधयत्र किमेतिक्त्यवेऽतिशयप्रत्य-
 यो य इति सूत्रेण पञ्चकस्य तस्य प्रत्ययस्य आमुः । व्याख्यान्यकिं प्रुवान्तिकि राजन्त्याकि इति
 त्रिषु सुबन्तस्य विकोऽनुष्टुतः कुत्सित्वेऽर्थेऽकच् प्रत्ययः ।

३०-स सद्गुरुः श्रीविजयदेवसूरिः स्याद्वाद्वाद् वावशीति अतिशयेन वदति ।
 स कः ? यद्यथा प्रतिवादी जन इति जवादीन् अकथयन् । कथं० प्रतिवादीजनः यज्ञोवादी ।
 इतीति किं ? किं भूतः सद्गुरुः सत्यवादी । पुनः कथं० सदावादी पद् दर्शनानां मन्त्रेमुख्यवादि-
 त्वात् । शेषं स्पष्टं । पुनः कथं ? प्रतिवादिभिरिह सहयोगं विनापि कृताया, वृद्धो पूतेति
 निर्देशात् । ततोऽयमर्थः-प्रतिवादिभिः सह नैयायिकादिपञ्चदर्शनसम्बन्धिभिः सार्व वादे न
 प्रमादी न प्रमादवान् न मृषावादी न कूटभाषकः ।

३१-यशः माहात्म्यं सत्त्वं श्रीः ज्ञानं प्रतापः कीर्तिश्चेति हैमोणादिः, श्रीकामप्रपत्नमा-
 हात्म्यवीर्ययशसां भगवद्भ्यः । यशोभगोऽस्य विद्यते यशोभग्यः, वेश इति बलमुच्यते वेशो बलं भगो
 विद्यतेऽस्य वेशोभग्यः । अत्र उभयत्र वेशो यश आदेर्भाषाच्छ्रु इति मत्वर्थे यत् प्रत्ययः
 लकारः स्वरार्थः ।

ईसमाणः सहस्राक्षः सहस्राक्षिभिरन्वहम् । येन तृप्यति यद्वचं कथं तर्हि जगज्जनः ॥१९॥
 अवतारस्तदीयोऽप्ये संमारापारपारदः । अवतार इव श्रेयान् श्रेयस्कारी च सद्गुरो ॥४०॥
 अन्येषां सद्गुणान् सम्यक् पश्यतां त्वद्गुणाननु । विभ्रामस्थानकं सरे कवीनां पचसामसि ॥
 ईश्वरीकरणं सत्यं द्योतते त्वयि सम्पति । सर्वोय इव सर्वोयसर्वसर्वगुणाम्रणोः ॥४२॥
 चित्तीर्षसि रणे घरे पयसा प्रतिवादिभिः । यजन्ते विहृतं तर्हि तप्रहो प्रतिवादिनः ॥४३॥
 चपूर्वं प्रतिपुद्गद्य द्वाक् तपूर्वं भवचारिणः । अपूर्वं तपसा सिद्धये शपूर्वं ते सुखाप्तये ॥४४॥
 त्वं रणं कुर्ये सरे यदा सणमयः सणे । युक्ता तं च तदा तं च दधते विविधं पुषाः ॥४५॥
 कपूर्वं सर्वेदापत्तं यपूर्वं संयमभियः । अपूर्वं तपसा जयत् बपूर्वं शिवयोपितः ॥४६॥ युगपत्

४१-किं कुर्वतां कवीनां अन्येषां भट्टारकादीनां सद्गुणान् अनु त्वद्गुणान् अनु त्वद्गुणेभ्यो
 हीनाम् पश्यतां, अभ्यसुरीणां समीचीनान् चर्च्यशौचार्थगाम्भीर्यशीलं गुणान् त्वद्गुणेभ्यो हीनाम्
 पश्यन्तः कवयो न स्तुषन्तीति कविबचनानां एवं विभ्रामस्थानकं वर्तते इत्यर्थः । त्वद्गुणान् अनु
 इत्यत्र हीने इति सूत्रेण हीनेऽर्थे अनुः कर्मप्रपञ्चनीयः । कर्मप्रपञ्चनीयत्वात् हीनार्थस्य अनोरक्ष-
 यस्य योगे त्वद्गुणान् इति द्वितीया, अनुना सह समासाभावात् प्रथमं पदं च ।

४२-ईश्वरीकरणं अनौघरस्य पुरुषस्य ईश्वरस्य करणं सत्यं त्वयि संप्रति द्योतते ।
 कस्मिन्निव सर्वोय इव तीर्थेष्टुर इव इत्यर्थः । सर्वोय इत्यपि जिने इत्यभिधानकोपान् । सर्वोय इव
 सर्वेषु सर्वैर्गुणैरमणोर्मुह्यत्सत्सम्बोधनं सर्वोयसर्वसर्वगुणाम्रणोः ।

४४-हे सरे यदि प्रतिवादिभिरमा सह विहृतं विकारापत्तं प्रतिवादिप्रतिपादितप्रतीवो-
 त्तदानात् रणं संग्रामं बाह्यलक्षणं चित्तीर्षसि कर्तुमिच्छसि । तर्हि अहो इति आश्चर्यं प्रतिवादिनः
 तं रणं अधिकृतं विकाररहितं यजन्ते मेहन्ते । यथंभूतं रणं चपूर्वं वरणं चारिषं । किं कुर्यात् ?
 प्राक् प्रतिपुद्गद्य । पुनः कथंभूतं रणं तपूर्वं तरणमित्यर्थः । केन ? तपसा । किमर्थं ? सिद्धये ।
 पुनः कथंभूतं ? शपूर्वं शरणमित्यर्थः । कस्य ? ते तव । किमर्थं ? सुखाप्तये सुखलक्षणे ।

४६-क्याक्याः-हे सरे एवं यदा क्षणे व्याक्यानादि सम्बन्धिनि काटादिशेषे रणं साधुं
 कुर्ये यदा पुषाः पण्डिताः प्रतिवादिनः तं रणं मुक्ता, यः पुनः, तं रणं विविधं बहुप्रकारं दधते
 धरन्ति । कथंभूतः एवं क्षणमयः उत्सवप्रधानः प्रचुरोत्सवो वा । कथंभूतं रणं ? कपूर्वं करणमि-
 त्प्रपत्त्यर्थः । जातार्थकवचनं, पञ्चेन्द्रियाणि भवता एकं त्रिहोन्द्रियमित्यर्थः । पुनः कथं ?
 करणं सर्वेदा सर्वेदाहं भाषयत् यत् न निहत्तरीकरणान् मौनं कुर्वन्तीत्यर्थः । पुनः कथं ? रणं ?
 यपूर्वं धरणं संघर्षं । कस्याः संघर्षाभियः । पुनः कथं ? रणं ? अर्द्धं मरणे पोषणं । कस्य ?
 तपसः । साधतसदा । पुनः कथं ? रणं ? बपूर्वं वरणं । कस्याः ? शिवयोपितः ।

मुषाम्यन्तो विषाम्यन्त इव प्रपञ्चमहाजनाः । पीयन्ते गोपयःश्रेयःप्रदया गहनःसुखान् ॥
 पयसस्यन्ति यस्मिन्ते जना दृष्टिनवजिताः । वचः शृति श्रुतिश्रेयोमयं ज्ञानमयं त्रिपद ॥१८॥
 सर्वदा ये मुषस्यन्ति दुःखस्यन्ति कदापि न । क्रद्विष्यन्ति बुधा ये न साम्राज्यस्यन्ति चातनो ॥
 स्तुवन्ति त्वां न एवैव श्रयन्ते च शुभाश्रयम् । नदीर्षं चरणाभ्यर्च्यते मद्भक्तशिरोमणे ॥१९॥ दुःखं
 दूरयोऽन्ये महीयांमो गरीयांमो यशस्विनः । स्वप्यन्तं स्वप्यगच्छेत् यथा पुनर्न नृ विप्रति ॥
 विभक्तिं चक्रितित्त्वं तेषु यो जिनश्रमणे । दिव्यं च दानशील्यन्वमिति न ध्याति को न विदुः ॥
 वर्यं चर्यमुत्तमोदीर्ष्योर्षदायोर्दिमिर्गुणैः । सर्वेभ्योऽप्यधिकैः किन्तु धार्तरुजं धृत्स्मयि ॥२०॥
 -त्रिभिर्विज्ञेयम् ॥

४७-व्याख्या.-महाजनाः जन्तु यद्वचःसुधां श्रीविजयदेवसूरिचक्रनामृतं पीयन्ते विप्र-
 न्ति । पीड् च पाने चतुर्थस्वरान्तो दिवादिस्वरान्तोऽदी । कथा गोपयःश्रेयःप्रदया-नील-
 निर्मलसर्वदोषापहारीश्रेयस्कारिगज्यदुग्धममानघर्मप्रदया । किं कुर्वन्तः ? मुषाम्यन्तः
 आत्मनोऽमृतं वाञ्छन्तः । कर्ममृता वत्सेक्ष्यन्ते-विषाम्यन्त इव आत्मनः क्रद्वि वाञ्छन्त इव ।
 यथा क्रद्विलासमाः आत्मनः क्रद्विमिच्छन्ति तथा महाजनाः आत्मनः मुषामिच्छन्तीत्यर्थः ।
 विप्रद्विभूत्ययोरिति हेमानेकार्थः । मुषाम्यन्तः विषाम्यन्त इत्युभयत्र सर्वप्रातिपदिकानां क्वाचि ।
 लालसायां मुक् अमुक् बागम इत्यपरे-इत्युक्तत्वालालसायां क्वाचि मुगागमे च शत्रुप्रत्ययः ।

४८-एते जना यस्य श्रीविजयदेवसूरैः शुचि पवित्रं वचः कर्मतापघ्नं पयसस्यन्ति
 आत्मदुग्धमिच्छन्ति । अस्माकं श्रीविजयदेवसूरिप्ररूपितं वचनं दुग्धमिदर्थः । शेषं स्पष्टं । पयस-
 स्यन्त्यत्र सर्वप्रातिपदिकानां क्वाचि, लालसायां अमुगागमः ।

४९-हे महारक्षसिरोमणे हे श्रीविजयदेवसूरैः त्वां व एव एवं पूर्वोक्तप्रकारेण स्तुवन्ति ।
 चः पुनः व एव त्वदीयं चरणाभ्यर्च्य श्रयन्ते मेवन्ते, ये सर्वदा मुषस्यन्ति आत्मनः सुखमि-
 च्छन्ति । कदापि न दुःखस्यन्ति आत्मनो दुःखं न वाञ्छन्ति । चः पुनः ये बुधाः क्रद्विष्यन्ति
 आत्मनः क्रद्वि वाञ्छन्ति । चः पुनः येऽवनौ पृथिव्यां साम्राज्यस्यन्ति आत्मनः साम्राज्यं
 वाञ्छन्ति । सुखस्यन्ति दुःखस्यन्ति क्रद्विष्यन्ति साम्राज्यस्यन्ति इत्येतेषु चतुर्ष्वपि सर्वप्राति-
 पदिकानां क्वाचि, लालसायां मुगागमः ।

५३-विट् पुरुषः अथवा विट्, विट् ज्ञाने वेत्तीति विट् पण्डित इत्यर्थः । सुगौदीर्ष्य-
 मिति बहुवचसादौषित्वं । अत्र शाण्डेदीर्घश्चन्द्रः टालव्यचतुर्दशस्वरदिः । एङ्ग्रेयेकस्मिन् स्थायि
 भात्रा वेपसा धृतेरिति ।

अथ श्रीविजयदेवो देशहरिरिति श्रिया । सोमरनेकैरानन्दात् स्तूपमान इति स्मृतम् ॥२४॥
 विनहार सहन देशान् प्राप्यमानः पदे पदे । वसुदेव इवाभङ्गसौभाग्यान्वृतोऽभ्यगात् ॥२५॥
 मयमे सर्वदेगभीमघटनेऽवनिमघटने । तत्र मण्डपदुर्गादिदुर्गे दुर्गेऽपराधमः ॥२६॥
 सौराष्ट्राष्ट्रमन्विषीमत्मेयाग्रद्वरात् । श्रीदीपवन्दिरादौ च श्रीनानगरांऽपि च ॥२७॥
 विचित्रगुर्जरभागु श्रीपञ्चपुरादिषु । कुर्वधार्वाक्षतुर्मागीरमीममहिमामयीः ॥२८॥
 इत्यादुर्गे जन्मभूमौ साधन्यां धानराऽन्नरा । सजन्माहात्म्यतः श्रेष्ठां जेष्ठम्यनिबन्धयाम् ॥२९॥

५४-अथेति अधिकारान्तरे । भिषोपकाशितो विजयाद्विजयराजराज्यं पुनः देवराजो
 योग्यदे तेन श्रीविजयदेवमूर्तिरित्यर्थः । किं भिषा मत्या गिरा वागुवापुदयां वा देवमूर्तिमंष्टयति च
 राजमान इति अध्याहार्यं । अग्नयेनेः शेषः स्तूपमानः । वयमिष्टुपकारांतेति ।

५५-एवंविधः सन् किं कृतवानित्याह-सहृन् पनात् देशान् गुणविजहार पद्विजयम् ।
 किं क्रियमाणः । पदे पदे प्राप्यमान इति बह्वाक्षरमुपवर्णितेन तु शब्देनैव । अथ देशान्
 सौभाग्यतः किं गूणनोऽपरां वसुदेवोऽयं अभ्यागात् प्रापवान् । यतोऽयं नारायो नारीणो च वज्र
 इत्यमङ्गसौभाग्यात् गूणनस्त्वमसूचि । यतो वसुदेवस्य तु देवस्य श्रीवत्पदादिनि । पुनस्तदाह ।

५६-अथ यान् देशान् विजहार ललासाभ्याह-दुर्गेऽपरो महारजस्यदुपयमस्तुष्टो
 शुद्धगणैः प्रयेनेति तत्पदंम् । तथा अवनिमघटने माणवदेगे । शाकटा वसुदेवस्य इति
 देवनामकोशा । शेषं गुणमम् ।

५७-सौराष्ट्राष्ट्रमन्विषीमत्मेयाग्रद्वरात् इत्यादिभ्यो वा श्रीमान् साहाय्यादस्य हरश्च ज्ञान
 महान् श्रीदीपवन्दिरादौ, आदिराजराज्यं ललासुर्मा-श्रीगिरिमारयाजरादिगुणवत्पदं पुरंम् । श्री
 पद्विजये वसुदेवस्य प्रयमस्तदाभ्याह-तत्र तदाहात्म्यापयमस्तदाभ्याह-तत्र तदाहात्म्यापयमस्तदाभ्याह-
 मापि कदाप्यभूतपूर्वा कदाप्यभूतपूर्वा इत्यादिभ्योऽपरां वसुदेवोऽयं नारायो नारीणो च वज्र
 इत्यमङ्गसौभाग्यात् गूणनस्त्वमसूचि । यतो वसुदेवस्य तु देवस्य श्रीवत्पदादिनि । पुनस्तदाह ।

५८-विधित्वा विविधमाजमग्नपुरादिगोत्रीया गृहप्रमाणं, गृहप्रमाणं इति ॥ ५८ ॥
 श्रीपलाशदिनगरेषु । अत्र प्रथमं वज्रमग्नं पदमग्नपुरादिगोत्रीया गृहप्रमाणं । अत्र ॥ ५८ ॥
 श्रीपलाशदिनगरेषु । अत्र प्रथमं वज्रमग्नं पदमग्नपुरादिगोत्रीया गृहप्रमाणं । अत्र ॥ ५८ ॥
 श्रीपलाशदिनगरेषु । अत्र प्रथमं वज्रमग्नं पदमग्नपुरादिगोत्रीया गृहप्रमाणं । अत्र ॥ ५८ ॥
 श्रीपलाशदिनगरेषु । अत्र प्रथमं वज्रमग्नं पदमग्नपुरादिगोत्रीया गृहप्रमाणं । अत्र ॥ ५८ ॥

५९-उद्विष्टमग्नपुरादिगोत्रीया गृहप्रमाणं । अत्र ॥ ५९ ॥
 श्रीपलाशदिनगरेषु । अत्र प्रथमं वज्रमग्नं पदमग्नपुरादिगोत्रीया गृहप्रमाणं । अत्र ॥ ५९ ॥

सुरिः सपरिवारोऽपि हृष्टस्त्रैस्त्रिवाचनात् । कस्य न स्यान्मदोऽमन्दो हीन्दुच्छत्रपतेर्हवे ॥६९॥
 श्रीराणाकारणं तस्य गुरोः श्रुत्वा तदा मुदा । सर्वैस्संप्रथमशक्ते वक्तेतरतराशयः ॥७०॥
 तदान्नो मेदिनीद्रव्यामी सहोऽनयो धनः । श्रीमन्नागोरनगरे गुरुं नन्तुमुपागमत् ॥७१॥
 सौवर्णे रौप्यैः पुष्पैः दक्षिभक्त्यनुसारतः । पूज्यः पट्टधरेणामा आवर्कैः पूजितस्ततः ॥७२॥
 मेदनीयस्य संवत्साग्रहत्थलिनस्ततः । श्रीनागोरीयसंघेन संयुतः संपत्ताधिपः ॥७३॥
 सपादलसदेसीयमन्तुजाते प्रचोदयन् । क्रमेण फलवर्दीशं श्रीपार्श्वेश्वरमानमत् ॥७४॥
 गुरुः श्रीपार्श्वेश्वरसमेकमेव तदाऽनमत् । जज्ञमं तीर्थमाप्तं तं जना बहुवोऽनमन् ॥७५॥
 कुसलात्सागरा विज्ञा गुरुभिर्वाचकाः कृताः । यतो महीपति पदे ते महाफलदाः खलुः ॥७६॥
 अमान्तरं गूर्जरप्रासक्तः संपो महर्दिकः । समागच्छकैरापात इवाभूदुग्रमध्यगः ॥७७॥
 तेन संपेन सर्वेण शर्वेणैवोरभूतिना । पूजितास्तत्र तीर्थेणाः श्रीपूज्याचार्यसंयुताः ॥७८॥
 अथ नागपुरीसंघे गुरुं नत्वा गृहं गते । गुरवो गुरुसंपादयाः प्रापुः श्रीमेदतापुरीम् ॥७९॥
 जयमल्लाख्यमन्त्रीशस्तप्रागाद् गुरुसंमुखः । कुर्वन्महोत्सवाद्देतमौसत्पाक्षितचित्तयोः ॥८०॥

६९-पूर्वार्धे मुषोर्ध्वं हीन्दुच्छत्रपतेः श्रीराणाकारणं कस्य हवे आकारणे सति कस्यान्मस्य
 लोकरय महोऽहङ्कारः, गुरोस्तु म सर्वथा नास्तीति गुरुपक्षे महो हर्षः । यदनेकार्थः-मदोऽहङ्कारो
 हवे चेति । द्वयोऽपि गुरोर्जिनशासनोपविर्भावो विनीति हेतोः ।

७०-वक्रात् इत्यो वक्तेतरः सरल इति यावत् । अतिशयेन वक्तेरतो वक्तेतरतरः आशयो-
 ऽभिप्रायो यस्य सोऽविसरलमना इति । अत्र प्रकृष्टेऽर्थे तरतमाविति तरत्रययोऽतिशयार्थवाचक इति ।

७१-पूज्यः श्रीमद्गुरुः । पट्टधरेण श्रीविजयसिंहसूरिणा भंमेति सार्धं । सार्धं सप्राप्तं
 साधेयमा सदे ति श्रीदेवनागकोदे । तेनाप्राप्तयोगे एतौवाऽवस्थपदम् ।

७२-संपत्तानां साधूनामधिपे गुरुस्त्वर्थः ।

७५-द्वितीयपदे-जम् प्रह्लाभावे इत्यस्य धातोः अनद्यतन्या विभक्तौ परस्मैपदकत्वम् चतुर्थ-
 पदे तस्यैव धातो बहुल्वं । जनानां बहुल्वं तु नागोरमेदतापनेकस्थानीयमहाजनसमागमारिति ।

७६-पश्चिमार्धे-यद्वेत्तोस्ते गुरुवः सूरयः बृहस्पतयश्च महीपति पदे स्थाने फलवर्दीश्वरा-
 दीधेकलक्षणे, पक्षे महीपति पक्षस्थाने समागच्छास्तन्वो महाफलदा मन्त्रयेवेति उच्यतेतिर्दिशं मतम् ।

७८-अत्र द्वितीयपदे-शर्वेण ईश्वरेणैव । ६० वर्षा भूतिः सम्पद् यस्येति तेन; पक्षे
 भूतिर्भूय यस्य तेनेति । शर्वं मुषोर्ध्वं ।

७९-मुगर्धं । परं गुरुवः सूरयः । ६० गुरुणा महता सङ्गेन गूर्जरप्रासक्तेन मेदतासङ्गेन
 च आप्त्वास्तस्य इति ।

आरामनेऽर्जुनादौ च सीरोहीनगरादिषु । स्वर्णनैलीयदेने च श्रीजावान्पुरादिषु ॥६०॥
मस्त्यल्यां मेढनादौ कोट्टे घंषाणिकापुरे । ओसवालोत्पत्तिभूमाचोकेननगरादिके ॥६१॥
मनादलसदेने च श्रीमन्नागपुरादिने । इत्यादिद्रहद्वेषेषु व्यहर्षोद्दृष्टवद्गुरुः ॥६२॥

—गतभिः कुरुष्व ।

इतो मस्त्यर्जुनामधे सदा स्वास्थ्यनिबन्धनम् । श्रीमत्सुरेरवस्थानमेवाकर्ण्य स्वर्णनेपो ॥६३॥
श्रीमेढनाददेनेमश्रीकणैरुपश्रुता । श्रीमगत्सिहसंज्ञेन श्रीराणाकेन चिन्तितम् ॥६४॥ सुम्भ
मरो मस्त्यने देने चन्दहिस्ता महीयमा । अष्टान्दावधि यद्यष्टा दीपा दुर्मिसकार्यः ॥६५॥
पद्मानि यदि तस्यास्यं सूरः मुकुन्दोचये । मरौ दुष्कामवन्देपाटे पार्पं प्रयाति नः ।
स्वर्णोति तेन चावीनां पत्त्याश्रयनादराद् द्रुतम् । मेपिता बहवो सेराः सुरैराकारणा
मया पुं मालपुरे भीमुरविहरमभूत् । सेराहारकहलेन सेरास्तगमना द्रुतम् ॥६६॥

६०-आरामने अर्जुनादिमूचनायकार्द्विषयानां, अकारणं अर्जुनादौ
नर वारं कुरुष्व । सीरोहीनगरादिषु अपि आदिशब्दाद् वस्त्रभयशब्द-वस्तुपुराणयो
च पुनः स्वर्णोदीयः स्वर्णगिरिमात्रमपी यो देशस्तत्र रामयैव-भिन्नमात्रा
यः अत्रावपुरे चतुर्मासी कुरुष्व ।

६१-मस्त्यदेने मेढनाकोट्टे चतुर्मासीकुरुष्व तदेने च घंषाणिकापुरे ।
हस्त्यर्जुनादौ, ओसवाः आनां वस्त्रभयाने उक्तेननगरे आदिशब्दाद् ।
मना कुरुष्व ।

६२-मस्त्यनमधे देने श्रीमन्नागरनगरे चतुर्मासी कुरुष्व ।
इतो मस्त्यने देने चन्दहिस्ता महीयमा । अष्टान्दावधि यद्यष्टा दीपा दुर्मिसकार्यः ॥६५॥
पद्मानि यदि तस्यास्यं सूरः मुकुन्दोचये । मरौ दुष्कामवन्देपाटे पार्पं प्रयाति नः ।
स्वर्णोति तेन चावीनां पत्त्याश्रयनादराद् द्रुतम् । मेपिता बहवो सेराः सुरैराकारणा
मया पुं मालपुरे भीमुरविहरमभूत् । सेराहारकहलेन सेरास्तगमना द्रुतम् ॥६६॥

६३-मस्त्यने देने चन्दहिस्ता महीयमा । अष्टान्दावधि यद्यष्टा दीपा दुर्मिसकार्यः ॥६५॥
पद्मानि यदि तस्यास्यं सूरः मुकुन्दोचये । मरौ दुष्कामवन्देपाटे पार्पं प्रयाति नः ।
स्वर्णोति तेन चावीनां पत्त्याश्रयनादराद् द्रुतम् । मेपिता बहवो सेराः सुरैराकारणा
मया पुं मालपुरे भीमुरविहरमभूत् । सेराहारकहलेन सेरास्तगमना द्रुतम् ॥६६॥

६४-मस्त्यने देने चन्दहिस्ता महीयमा । अष्टान्दावधि यद्यष्टा दीपा दुर्मिसकार्यः ॥६५॥
पद्मानि यदि तस्यास्यं सूरः मुकुन्दोचये । मरौ दुष्कामवन्देपाटे पार्पं प्रयाति नः ।
स्वर्णोति तेन चावीनां पत्त्याश्रयनादराद् द्रुतम् । मेपिता बहवो सेराः सुरैराकारणा
मया पुं मालपुरे भीमुरविहरमभूत् । सेराहारकहलेन सेरास्तगमना द्रुतम् ॥६६॥

६५-मस्त्यने देने चन्दहिस्ता महीयमा । अष्टान्दावधि यद्यष्टा दीपा दुर्मिसकार्यः ॥६५॥
पद्मानि यदि तस्यास्यं सूरः मुकुन्दोचये । मरौ दुष्कामवन्देपाटे पार्पं प्रयाति नः ।
स्वर्णोति तेन चावीनां पत्त्याश्रयनादराद् द्रुतम् । मेपिता बहवो सेराः सुरैराकारणा
मया पुं मालपुरे भीमुरविहरमभूत् । सेराहारकहलेन सेरास्तगमना द्रुतम् ॥६६॥

स्वच्छस्फटिकरत्नादिमतिमानां श्रुये दिने । कृत्वा प्रतिष्ठासुत्कृष्टां ततस्मुरिवरोज्ज्वलत् ॥९९॥
 गत्वा कल्याणनीराज्यास्पदे द्वाग् देलवाढके । मन्त्रिमुख्येन मांडाख्यधादेन विहितोत्सवम् ॥
 श्रीशालिशैलविम्बानां प्रतिष्ठां श्रुरिराह व्यधात् । तस्मिन्महोत्सवे मेघो वर्षे स्पर्धयेव किम् ॥
 तत्र गत्वानेकचैत्यानां बन्दनं च बिलोकनम् । उपदेशप्रदानेन जीर्णोद्धारार्थं निर्ममे ॥१०२॥
 अयोदयपुरीयोऽपि संप्रस्तत्रैत्युत्सवम् । विधाय विविधां भक्तिं विज्ञप्तिं च पुरो गुरोः ॥१०३॥
 विशिष्टशकुनान्वीक्ष्य श्रीपूज्याचार्यवर्ययोः । चतुर्मासकसम्बन्धि वचः प्राप्य पुरं ययौ ॥१०४॥
 गुरुर्नो गच्छेत् नत्वा धीपार्थं नवतण्डकम् । अद्भुतं शान्तिनार्थं च श्रीआघाटमुपागमत् ॥१०५॥
 तपेति विरुदमाप्तिस्थानेऽप्रापाटपत्तने । सर्वोदयपुरीयोऽपि सहोऽगाद्विदितं गुरुम् ॥१०६॥
 अयापादादिमेपस्ते सुराचार्यस्य वारके । पवित्रे पुण्यक्षेत्रे च श्रुमेपु शकुनादिषु ॥१०७॥
 आगच्छतो गुरुन् ज्ञात्वा धीजगत्सिहराणकः । संघायादात् सम्पदं स्वां समग्रां सिन्धुरादिकाम् ॥
 अयं सज्जीकृतोऽंगतोरणश्रेणिचन्द्रपुरम् । राजाजीदत्तपूर्वोक्तसामग्रीमीणितमनम् ॥१०९॥
 भूधारिताशेषजनस्त्रीगीतोद्दाममङ्गलम् । पुरं प्रविश्य गुरुगुरुः प्रतिश्रपमुपाश्रयत् ॥११०॥
 अयं तत्रोत्सवाद्गते चतुर्मासं गुरुर्व्यधात् । श्रीमदाचार्यपुर्यस्तु श्रीआहदपुरे पुनः ॥१११॥
 आघाटे वीरचैत्यस्य जीर्णोद्धारो व्यधायि च । संवेन श्रीमदाचार्यवाक्यलाभीतवेत्ता ॥११२॥

१०१-शोकसप्तकं कण्ठ्यं । परं सप्तमस्तोकाद्धे-हरिमन्महोरमवे यथा सर्वोऽपि संप-
 लोको गुरुरागमात् प्रोक्तस्सन् विज्ञेयवर्षे । तथैव तत्संप्रदाया मेघोऽपि मुसलधाराभिरुधया वर्ष-
 यमा सर्वाणि पृथ्वी जलमयी जातेति । अनेन तदानीं गुरुमाहात्म्यादेव लोके हर्षरानाधिकर-
 मभागमनं चासूचिः ।

१०२-तत्र हरिमन् देवकुलपाढके अनेकचैत्यानां शत्रुघ्नजयगिरिनारायणारणां बहूनां तु
 तपागच्छेन्द्रभीमोममुन्दरसुरिवारके आगतानां केषांश्चिन्मन्त्रिमुख्यवर्यसुरिवारके तदुपदेशादेव तद्-
 गच्छीयैः पण्डितवर्तिविजयैः श्रीराजाजी श्रीकल्याणजी प्रविशोपन तत्सहाकारात्मना-
 सादृषावननिवारण-वाक्यकारितानेकनागर-व्यवहारि-चारण-व्यामेषर-उक्तोपदेशप्रदान-बहुगुणा-
 नयनामुपसेन जीर्णोद्धारविषयीकारितानां पुनः सज्जीकृतपण्डितमतिमानां चैत्यमर्दनं निर्ममे ।
 पतिवर्तानां चैत्यानां च बिलोचनं पुनरुपदेशद्वारेण जीर्णोद्धारश्च कारितस्तत्र चैत्यस्य कल्याणवशादि-
 नामकप्रासादस्य श्रीकल्याणश्रीकनोद्धारकरणं मानिबर्षगष्टाधिकतत्पञ्चागवषनिवारणं च
 प्रतिपन्नमिति ।

१०८-अत्र सिन्धुरादिकां गजरादिकां आदिशब्दाद्गनेकगुरुराज्याधीनमहावाप्यप्रबन्धन-
 नगरद्वारणाशादिमहः । जेवमन्मन्त्रादिकं स्पष्टम् ।

शूरपि किं कृतवानित्याह-

मेभीरध्वनिना तस्मै धर्मनाथं गुरुर्ददौ । नम्राय मेदपाटानामधीनाय हसन्मुखः ॥१२८॥
 ततो गुरोरेव गुरो न्यस्तनेभ्यो नरेश्वरः । अय मे सफलं जन्म जातमित्युचिवांमुदा ॥१२९॥
 गुरुणा दीयमानायां देवनायामयान्तरं । माने पृथ्वीपतिः स्वामिन् विवर्षि मेऽवधारय ॥१३०॥
 आपुर्यन्तवर्षेण कर्पणा माप्यने मयो । सम्पत् विज्ञाय दास्तेभ्यस्तस्योपायं समादिश ॥१३१॥
 अयोराच गुरु राजन् मावधानमनाः क्षुण् । पूर्वं भीभीमभूपालो जातोऽणहिलपत्तने ॥१३२॥
 दीर्घायुषोऽप्यदा भुत्वा सोऽथ मालवभूपतीन् । धारार्या भोजराजस्य पार्श्वे प्रेषीस्त्वमन्त्रिणम् ॥
 गत्वा तत्त्वा च तेऽप्ययुः पृष्ठं भीमेन वोऽस्तपदः । कर्षं दीर्घायुषो पूर्वं वर्षं त्वत्पापुषः कथम् ॥
 ऐनोपायेन दीर्घायुर्भवेज्जीमस्तपादिशत् । तिष्ठन्तु भो कियत्कालं शूलं भोजोऽप्यदोऽवदत् ॥
 हस्तमेकमयोदिस्य भोजः मोने च मन्त्रिणम् । जातेऽस्मिन् सर्वथाऽपत्रे तथोपायो वदिष्यते ॥
 पत्राण्यस्य पठन्तु द्वागिति द्वाप्यौ स मन्त्रिराह । तथिन्तपैव हस्तोऽभूत् निष्पन्नः पूर्वतो हुतम् ॥
 अयोपाये च तत्पृष्ठे स्पष्टं भोजोऽप्यवह्नु पुनः । सर्वथा कलिने हस्तेऽस्मिन्नुपायोऽथ वरुषते ॥
 सत्फलः कलदः शीघ्रं स्नादेव चिन्तितोऽमुना । पुरा नैवाभवद् पाह्नु ताह्नु स कलितः क्षणात् ॥
 हसन्मयो भोजनृपः माह तं भीमपीसतम् । तत्र ध्यानाद्यथा हस्तो जातोऽपत्रय पत्रयुक् ॥
 तथा मजानां दुष्परिनादत्वायुः स्यादिलापतिः । मजानां च शुभध्यानादनत्वायुः पुनर्भवेत् ॥
 दीर्घस्य जीविनस्तेति धुत्वोपायमिमं स्फुटम् । यथारहं जगौ गत्वा पत्तने भीमभूपतेः ॥१४१॥
 ततः ममूनि भीमोऽपि मजानां परिपालनात् । चिरं राज्यं च भुंक्ते स्म लोकानां हितचिन्तनात् ॥
 तथा स्वमपि भूपाल लोकपालोऽसि पञ्चमः । चिरायुर्भव लोकानामन्योऽन्यहितचिन्तनात् ॥
 भीमगतिरहनीराणः भुवंति गुरुदेवनाम् । साधु साधु वदन्तुषैः स्वं सारो धूनयन्मुहुः ॥
 गुरो त्वद्वर्चनादेव नूनं भावी जयो मम । गुरुस्त्वे पुना राजन् यतो धर्मस्ततो जयः ॥१४६॥

अथ राजकः माह-

॥ धर्मः कीदृशः स्वामिन् यतो जित्यै जयो भवेत् । गुरुर्जगौ धृष्टर्षां स तु जीवदयामयः ॥
 अथ भीराणकः स्माह रजितो गुरुनामकः । यद्युष्माकमभीष्टं तद् दून सर्वं करोम्यहम् ॥१४८॥
 ततो गुरुर्जगौ राजन् जालपानान्निषेधः । पीछोलालये तटाके च तथा वृद्धपसागरे ॥१४९॥
 जन्मनो मासि भाद्राख्ये जीवर्हितां निवारय । जन्ममासं यतः दाहि-दित्थीनायोऽन्यपालयन् ॥
 राज्याभिषेकवारोऽपि गुरौ हितं निवारय । मयिन्दनामके दुर्गं जोगीन्द्रं च कारय ॥१५१॥
 गुरुक्तांधतुरो जल्पानेगन् स मत्तपयत । तद्वारोपयद् यादं जालज्जेपनिषेधकम् ॥१५२॥
 लात्येति नियमान्नत्वा गुरुं दाम् मेदपाटाराह् । ययौ स्वं सौधमाग्यीयपरिवारविराजितः ॥१५३॥
 अयो गुरुर्गुर्जरां मति मस्यादुमुत्तुकः । सेवेन रक्ष्यमाणोऽपि मयोनामममागमम् ॥१५४॥

मण्य पाष्विविवेश तत्र तस्य प्रभोः पुरः । गुणविजयविज्ञानामुपाध्यायपदं ददौ ॥१५५॥
 ततश्च योगिनीपुष्यं तीर्थयात्रां व्यधाद् गुरुः । कोटडीग्रामचैत्यानि पञ्च पूज्यान्पकारयत् ।
 ततः श्रीकृपयं नाथं नत्वा वागडसन्निवसत् । गुरुः क्रमादिलादुर्गं प्राप्तवान् जन्मभूमिकाम् ।
 गुरुराकार्यां चक्रे पुत्रप्रेषणपूर्वकम् । रत्ननाम्ना महेभ्येनाहम्मदावाद्वासिना ॥१५६॥
 श्रीशत्रुघ्नययात्रायै संघः संमेलितो महान् । रत्नेन धनयत्नेन गुरुश्चाग्रेसरीकृतः ॥१५७॥
 ततस्तत्र महातीर्थं यात्रां कृत्वा महोत्सवैः । गुरुभ्यां सह संघोऽसौ क्षेमेणागान्निजं पुरम् ।
 तत्र कृत्वा चतुर्मासं सोल्लासं तस्य पारणे । स्तंभतीर्थं महातीर्थं ननाम गुरुपादुकाम् ॥१५८॥

इदानीं तत्रागच्छीयथाद्वादिमुक्ताध्याय मया श्रुतं तथा देवसान्निध्यं श्रीविजयदेवमूर्तेर्बोध्यते
 अयास्य देवसान्निध्यमहं वक्ष्ये यथा श्रुतम् । स्तंभतीर्थेऽभवद्देवचन्द्रो नाम्ना महान् गृही ॥
 स तु श्रीविजयदेवमूर्तिं शुद्धपरम्परम् । जानंस्तदुक्तमेवायं कुल्ले धर्ममाहृतम् ॥१५९॥
 तस्य भार्ये उमे जाते सुशीले अपि सन्ततम् । ते तूपाधिमतं नैव त्यजतो वारिते अपि ॥१६०॥
 कालान्तरेण ते देवीभूतेनाप्यथ तेन हि । परंपरागतं धर्मं कुर्वतामिति भाषिते ॥१६१॥
 इति मोक्षेऽपि ते नैव त्यजतस्तन्मतं यदा । तदा तस्यैव श्राद्धस्य प्रेत्यवासरकर्मणि ॥१६२॥
 उपाधिमतपरनेषु निविष्टेषु जनेष्वपि । दृष्टदृष्टिस्तथा चक्रे नेशुस्तथैऽपि ते यथा ॥ पुण्यम् ।
 मदोपे मकडीभूतं मोचतुल्ये रत्नपी च तम् । त्वं कोऽसि कस्माद्यागत्य नित्यं भाषयमीह नो

१५५-एते सुगमाः । परं गुणाविजयाख्या ये विज्ञाः पण्डिताः पूर्व मादडीग्रामे
 लुम्पाक्षेत्रे क्रियमाने श्रीकर्जराणकमिलनेन तथाः मर्या लुम्पाग्रामरया इतिमुल्गमानकारापरम्
 पूर्वकं श्रीगुदमभावाज्जिनशासनध्मापकास्तेषां श्रीसमीनारूपयार्थनाथप्रतिमायाः पुरो गुणवाच
 परं १५१ दत्तवानिति ।

१६०-एते सुगमाः । परं तत्र महातीर्थं राज्ञ्यये यात्रां कुरुतेति श्रीकृपयदेवारीज्जम्बे
 गुरुभ्यां श्रीगुरुवाचार्याभ्यां सह ॥ रत्नप्रावकमहः कुशलेन निजं पुरं राजगगरं आगतवान् इति

१६१-मुषोषोऽव । गुरोः श्रीविजयमेनमूर्तेर्निर्वाणस्यानर्निमूरे पादुकां ननामेति
 मर्यानामिति शेषः ।

१६४-सुगमम् । तत्र परं मण्य देवचन्द्रस्य आढस्य द्वे भवि भार्ये मंदम् १६७३ वर्षो-१९
 दृष्टदृष्टिना दृष्टदृष्टदृष्टदृष्टं स्वादिनावापेकं पञ्चदेवताध्यायैः कर्तितवतादुपाधिनामकं मर्मं पति
 केन वारिते भवि ते न त्यजत इति ।

१६६-अथ हि राजनिश्चाद्-दाज्ञानगणेति सुगमम् । परमरागनं मर्मं श्रीविजयदेव
 स्तद्विदयः कुर्वतां, वराधिमतं तु राजगगनामिति ।

सोऽप्युक्ते युवयोर्भर्ताहं देवो देवचन्द्रकः । भवत्योः प्रतिरोधाय ह्यद्भुतदृष्टिर्मया कृता ॥१६९॥
 अहं श्रीविजयदेवगुरिराभिध्यमन्बहम् । कुर्याणोऽस्मि सुरैः सप्तदक्षभिथापरः सह ॥१७०॥
 इत्युक्ते तेन ते जाने सयः सद्दर्शनिधिने । मुक्त्वोपाधिमतं को हि सत्यप्ये तैलमीदृते ॥१७१॥
 इत्येकं देवगामिध्यं द्वितीयं वृणुताधुना । भीमण्डपाचले दुर्गे चलति मति सहुरी ॥१७२॥
 माते सैहरपोग्रामस्त्रामिपुनः कमाभिधः । परमारः स भूचार्त इत्यभूत्परमारकः ॥१७३॥
 मारयन् स पर्व्वष्टोकान् पित्रा निगदितस्तनः । तस्मिन्मवसरे तत्र सुरिसिंहस्समागतः ॥१७४॥
 महान्मागने मत्वा वाससेपोऽस्य कारितः । सज्जोभूत्तक्षणात्साऽपि जातं तद्विचकृतस्तान् ॥
 द्वितीयं देवगामिध्यं प्रोच्यतेऽथ तृतीयकम् । थीराजनगरस्यापी कोऽप्यस्ति वणिजः सुतः ॥
 सत्तरपाणि यावत् स ग्रहिलोऽभूद्भाग्यनः । तत्रागाद्याष्टमे वर्षे तज्जाग्यात्सद्गुरुतमः ॥१७७॥
 पित्रादिभिस्तदाऽकारि करन्यासोऽस्य मस्तके । तत्कालं सोऽपि सज्जोऽभूत्सर्वो लोकधमस्तृणः ॥
 चतुर्थं देवगामिध्यमयो वृणुत सज्जनाः । मेदताद्रुवास्तन्यः धादः स्त्रीमसरान्वयी ॥१७९॥
 नवमासावपिस्थानाभिरी दुष्कर्मयोगतः । दुरीतः क्षेवपालेन भृशं दुःखाकुलोऽभवत् ॥१८०॥
 तत्रागादन्यदा भाग्याद्विजयदेवगुरिराद् । वाससेपेन तस्याथ क्षेवपालः व्रणष्टवान् ॥१८१॥
 नीरोगता तदीयेऽङ्गे भूले च चमत्कृतिः । वार्ता च सरुले संवे जाताहो महिमा दुरीः ॥१८२॥
 अयातः प्रोच्यते देवगामिध्यं पञ्चमं मयोः । अस्ति गूर्जरदेस्तान्ः पेटलादाभिधं पुरम् ॥१८३॥
 तत्रामीदधिपः क्रूरः स्वभावादेव दुष्टः । म्युद्ग्राहितो विदोषेण द्वेषिभिर्वैपथारिभिः ॥१८४॥
 वणिग्भिः मत्पयोर्धेय द्रव्यलोभेन लोभिनः । क्रोध निर्विरोधं तं तदा तत्रागतं गुरुम् ॥१८५॥
 गोपुरान्बैदिकापां त्रिमुच्य मपरिच्छदम् । रक्षार्थं भानुपान्मुक्त्वा स्वयं स्वावासमाविशत् ॥
 अथ सायं गुरुस्तत्र चिन्तयामास वेतसि । इह नः क्षयने युक्तं नक्तं नैरेतरेः सह ॥१८७॥
 ध्यातेति तत्र वमान्तर्गतकस्य तरोस्तले । सुप्ताप सपरीवारो वार्यमाणो जनैर्यनः ॥१८८॥

अथ तत्र यज्जानं तदाह—

मनोलीपार्थेगहान्बैदिकभरंऽलङ्गत् । तद्गुवालाभिः करालाभिः मनोली सहमाऽ पतन् ॥
 तथा पतन्त्या तत्रापः सुप्ता ये रसकादयः । तत्तक्षणाचे सर्वं भासा अहो दुष्कर्मणां गतिः ॥१९०॥
 गुरुं कुञ्जलिनं दृष्ट्वा गुह्यमुग्रं तरोस्तले । वर्णयन्ति स्म राजाया अहो शानी गुरुर्महान् ॥१९१॥

१८७—पूरार्पि सुभोषं । इहेति अत्र प्रतीत्यर्थः । गुरुपानबैदिकापां इतरेर्नैरेतुदृक्कारिभिः
 सार्धं नक्तं रात्रौ सोऽमार्कं शयनं नैव युक्तं नोचितमिति ।

१८८—गुरुर्जनैर्जैसैराख्यैरेत्येवमिति तत्रागतेः पथिरेः स्त्रीनरैर्मां याहीति वार्यमाणोऽ-
 पि तरोस्तले गत्वा पौर्ण्यदिभिर्पूर्वं सुप्ताप क्षेपे स्मेति ।

चमत्कृतेन तेनाय यवनेन नतस्ततः । सत्कृतः क्षामितस्मूरिर्ययौ च स्थानमीप्सितम् ॥१९२॥
 श्रागुरोर्द्वयसान्निध्यं स्पष्टं षष्ठमथो ध्रुवे । अष्टौ वर्षाण्यविच्छिन्नं सुमिक्षमभवन्मरी ॥१९३॥
 मरुस्थल्यां हि दुष्कालः शाश्वतः श्रूयते जनैः । अष्टवर्षावधि स्पष्टं नैव दृष्टः स केनचित् ॥१९४॥
 महाजनमुखादेतच्छ्रुतं यन्निर्जले स्थले । गुरौ विहरति ज्येष्ठे मासिऽवर्षद् घनो घनः ॥१९५॥
 अन्यदा स्तम्भतीर्थेऽगाद् वत्सरैर्भूरिभिर्गुरुः । तदास्य दर्शनादेव बोधिं प्राप्नुस्सुमेधसः ॥१९६॥
 यतः—सागरीयं मतं त्यक्त्वा मेधाद्याः श्राद्धमुख्यकाः । बोधिं प्राप्ता गुरोरेव वासश्लेषमकारयन् ॥

अयास्य काव्यस्योपसंहारमाचरन्नाह—

इत्यादिभिर्धनतरैरवदातद्वन्द्वेत्तद्व्यमत्कृतिकरैश्चतुरोत्कराणाम् ।

प्राचीनसुरितुलनां कलयन् कलौ किं श्रीगीतमः पुनरयं गुरुरेव जीयात् ॥१९८॥

किं चान्यगच्छीयतया मया यत् संसृजितं शास्त्रविरुद्धमत्र ।

तत्सत्यमेवायं बुधैर्विधेयं काव्योत्तमाच्छ्रीविजयादिवंशात् ॥१९९॥

अयैतत्काव्यकरणे पराशङ्कामाविष्कृत्य निराकुर्वन्नाह—

यदन्यगच्छप्रभवः कविः किं मुक्त्वा स्वमूर्तिं तपगच्छसुरैः ।

कर्णं चरित्रं कुरुते पवित्रं शंकेयमार्यैर्न कदापि कार्या ॥२००॥

आत्मार्थसिद्धिः किल कस्य नेष्टा, सा तु स्तुतेरेव महात्मनां स्यात् ।

आभाणकोऽपि प्रयितोऽस्ति लोके, गंगा हि कस्यापि न पैतृकीयम् ॥२०१॥

१९५—सुगमोऽयं । नवरं निर्जल इत्यपेयक्षारकूपकयसद्भावात् मिष्टनीराऽसद्भावात्,
 अजले स्थले ओकेशादिस्थले गुरौ श्रीविजयदेवसूरौ विहरति सति अप्रतो प्राप्ते प्राप्ते घनोऽतिशायी
 घनो मेघोऽवर्षन् पृष्टः । येन यत्र प्रातर्गुरुः समागच्छत्र सरांसि भूतानि दृष्टानि इति योषपुरस्यैव
 मया महाजनमुखात् श्रुतमिति सत्यमेवेति ।

१९७—अर्थः सुगमः । परं सागरीयं मतमित्येव । तदुत्पत्तिर्यथा तपागच्छीयैरेवोपाध्याय-
 श्रीधर्मसागरीगच्छनायकाणां विनैवारमीयप्ररूपणात्मकच्छन्नमेव सर्वज्ञशक्तं प्रत्यः कृतः । परम-
 मयमूलत्वं ज्ञात्वा रक्षयेव तत्पुस्तकानि पञ्चपाणि विधाप्य ते ॥ स्वर्गताः । कालक्रमेण १६७९ वर्षे
 स प्रत्यः प्रकटीभूतस्ततोऽस्य केनाप्यशोधितत्वान्निर्नामकत्वाद्यारोप्यत्वात् समस्तगीतार्थसाक्षिकं
 भट्टारकश्रीविजयसेनसूरिभिः सोऽप्रमाणीकृतस्ततः सागरशास्त्रीया ये गच्छनायकाणां विनैव तं
 बलात्कारेण प्रमाणीकृतवन्तस्तेऽपि भट्टारकश्रीविजयदेवसूरिभिः स्वगणाद्वहिः कृतास्तवतैः
 सागरशास्त्राधारेणैवधरेन्द्रव्यलिङ्गिद्वारा स्थापिताचार्यकैः १६८७ वर्षे यन्मतं कर्षितं तस्मात्सागरीयं
 मतं त्यक्त्वा सा० मेधाद्या बहवः भावकाः श्रीविजयदेवसूरैर्दर्शनादेवबोधिं प्राप्य तस्यैव गुह्य-
 बुद्ध्या वासश्लेषमकारयमिति ।

तस्मान्मया केवलमर्थमिदमे मिहापवित्रीकरणाय यदा ।

इति स्तुतः श्रीविजयादिदेवः सुरिस्समं श्रीविजयादिसिंहैः ॥२०२॥

आचन्द्रगर्ग्यं तपगच्छपुण्यं कृतो परेणापि परिच्छदेन ।

जीयापिरे स्तान्मम सौख्यलक्ष्यै श्रीवल्लभः पाठक इत्यपाठीत् ॥२०३॥

इति श्री बृहत्पराशरगोत्रीय श्रीजिनराजसूरीसन्तानोपपाठक श्रीज्ञानविमलशिष्य श्री-
वसुधोपाध्यायविरचिते श्रीमत्तपागच्छापिराजपाठिसाह श्रीभक्तचरमदत्तजगद्गुरुविरहपारक श्री-
हीरविजयसूरीश्वरपट्टाक्षह्वार पातिशाहि श्रीभक्तचरमभासलक्ष्मणदुर्गादि जयबाद भट्टारक श्रीविज-
यसेनसूरीश्वर पट्टपूर्वपलसहस्रकरानुकारिपातिशाहि श्रीजिह्वांगीरमदत्तमहातपाविरहध्यादि श्री-
विजयदेवसूरीश्वरगुणवर्णनप्रबन्धे श्रीमद्विजयदेवमाहात्म्यनाम्नि महाकाव्ये श्रीविजयदेवसूरी सर्व-
देवाविहारमानिष्यादिवर्णनो नामैकोनविंशः सर्गः । तस्मात्तौ य समाप्तं श्रीश्रीश्रीविजयदेवमाहा-
त्म्यनामकं काव्यं यत्पूरैर्वाच्यमानं चितं जायाम् ।

लिरितोऽयं ग्रन्थः पण्डितश्रीपद्मरत्नसोमगणि-शिष्यशुनिसोमगणिना । सं० १७०९
वर्षे वैशमासे कृष्णपक्षे एकादशी तिथौ सुपौ लिखितं । श्रीराजनगरे तपागच्छापिराज-
म० श्रीविजयदेवसूरीश्वरविजयरात्रे ।

परिशिष्टम् ।

[तपागच्छीयैकपट्टावलिगनं विजयदेवसूरिविजयवर्णनम्]

अधामेतना पट्टावली पुरतोऽनुमन्तीयते—

मिरिविजयसेणसूरी, पट्टे गुणमष्टिमे प्र ।

‘मिरिविजयसेणसूरी’ति व्याख्या—पट्टोत्तमपट्टिमे पट्टे श्रीविजयसेणसूरी, तपविजयसिन्धुः ।

श्रीविजयप्रशस्तिकाव्यतोऽभ्यर्थे समामतस्त्रेयम्—भंग् १६०४ वर्षे नारदपुरी जन्म, सं. १६१३ वर्षे विठ्ठलावस्थां सह श्रीविजयदानसूरिहस्ते दीक्षा, ततः श्रीशिरविजयसूरिभिः सर्वशास्त्राणि पाठयित्वा हीसाव्यप्रामे ध्यानं कृत्वा सं. १६२८ वर्षे कास्तुनशुक्रमप्रप्त्या श्रीभट्टमहाकादे सूरिपदं प्रदत्तं । तदनन्तरं सर्वप्रकारेण श्रीतपागच्छे ज्ञानदर्शनपारित्रादिसमृद्धिः शिष्याणां प्राद-
काणां च वृद्धिश्च जाता । यतस्तस्मिन् वर्षे ऋषिमेघनीमुखा लुङ्गाख्यमनसुख्याम्नप्रत्यापिपत्यं
हित्वा सपर्यः कञ्चुलिकामिव तत्कुमतवासनां त्यक्त्वा श्रीतपागच्छगुरुणां शिष्यतां प्राप्ता, तत्सव-
रूपं तु प्रागूनिरूपितं । ततः श्रीहीरविजयसूरयः १६३९ वर्षे शाहिश्रीजकञ्चरेण आकारिता यथा
सन्मानिताः, तद्व्यतिकरोऽपि पूर्वं प्रकाशितः । ततः क्रमेण श्रीहीरविजयसूरयः श्रीविजयसेनसूरि-
भिः सार्द्धं श्रीराजधन्यपुरे चतुर्मासीमासीनास्तस्मिन्नवसरे छाहोरेनगरमध्येन श्रीभट्टमहाकादे
श्रीमदाचार्यगुणगणार्कणनप्रीतान्तःकरणेन तदाकारणाय स्फुरन्मानं प्रैपि । ततः श्रीगुरुणामाहां
शोपामिव क्षीयं निधाय तत्तत्तन्तः पत्तनप्रभृतिनगराणि बहून् मासांश्च पवित्रयन्तोऽनेकसङ्ख्यलोकैः
पूजिताः परिपृताश्च श्रीअर्जुदाचलतीर्थयात्रां विधाय श्रीसरोहीनगरे प्राप्तास्तदा तत्रायकेन राज्ञा
श्रीसुरप्राणसञ्ज्ञेन बह्माहम्बरपूर्वकं सन्मानिताः । ततः क्रमेण श्रीराणपुर-वरकाणकपार्श्वनाथावि-
थात्रां कृत्वा स्वजन्मनगरीं नारदपुरीं च गत्वा क्रमेण मेदिनीपुर-होण्डूयानक-चैराट-महिमनगरादिषु
मन्यलोकान् कोकान् सूर्यो हव श्रीसूरिभ्यो उद्बोधयन्तो लोधिभाणाप्रामे समेयुः । तत्र श्रीसाहि-
मान्यशेखश्रीअवलकजलभ्रातृजन्मा कथजीनामा श्रीसूरीभन्तुमागतः । तत्रानेकलोकविधीयमानवद्-
मानस्वरूपं स्पष्टाष्टावधानादिसाधकशिष्यश्रेणित्वरूपं च दृष्ट्वाऽतीवचमत्कृतपेतास्ततस्त्वरितं छाहो-
रेनगरे गत्वा श्रीसाहिपुरतस्तमुदन्तं यथादृष्टमवधात् । तच्छ्रुत्वा शाहिरपि घनाघनालीलकण्ठ
इव श्रीगुरुन् द्रष्टुं सोत्कण्ठोऽभूत् । ततः क्रमेण श्रीसूरयोऽपि शाहिप्रदत्तोद्यहाद्यवादनानेकानेक-
तुरङ्गमविचित्रवैजयन्तीतोरणधोरणीरमणीयमहामहपुरस्सरं जामपुरं पुरं प्रविश्य तदिज एव श्रीशे-
खर्जादरचारीरामदासप्रमुखप्रधानपुरुषद्वारा काश्मीरीमहलनाम्नि धाम्नि श्रीसाहेभिर्लिताः । शाहिरपि
गुरुन् वीक्ष्य परमप्रमोदमेदुरः सन् श्रीहीरविजयसूरीणामुदन्तं वर्त्मनि कुसलोदन्तं च दृष्टवान् ।

भीगुराभिरपि भीहीरगूरिभिर्गव्यो धर्माशीर्वाहो वसोऽस्तीत्याशुर्कं । यस्मै सुष्ठः समष्टायधानानि
इष्टुकामोऽस्मीति गुरुनाष्ट । ततो गुर्वायथा गुराशेष्यमनिभिविजयाभिवाविशुधसाधिताष्टायधा-
नानि दृष्ट्वा वचनागोचरं चमत्कारं प्राप्ताः । प्रसन्नाः सन् महाऽऽहम्बरपूर्वकं स्वस्थानं प्रापयतामिति स्व-
जनानादिश्य एवं धामायमन् । अथेष्टदैवोपदिष्टमितिसम्बमानै राजमान्यैर्वाभ्यैस्तत्रत्यास्तिकजनै-
रष्टदिनानि यावत् केवलं रूपकैरेव प्रभावनायाहम्बरतया कृतो यथा जैनैः राज्यमेकच्छत्रमिव जात-
मिति । गुरुणां गौरवमसहमानेन केनचिद् भट्टेन—अग्रे जैन जगदीश्वर ? भास्कर ? गङ्गा ? च
न मन्यन्ते तेन हे भीसाहे ! अवाटतां भूगुप्तां मैत्रेयां दर्शनं योग्यमिति भुक्ता गुप्तकोपो भूयोऽ-
न्यदा सभायातान् भीअन्धानपुद्गवान् तद्विजोक्तमुक्तवान् । तत्तत्स्वरक्षाधिसिद्धं मत्सा तस्मा-
द्योत्पन्नमममयपरसमयसृष्टिसृष्टिःशुक्तिमुद्रैः भीसूरीन्द्रैस्तदीयशास्त्रमग्नौव दशाभीष्टजगदीश्वर-
स्वरूपं निरूपितं ।

यथा—यं शैवाः समुपासते शिव इति मध्येति वेदान्तिनो,

बौद्धा मुच्य इति प्रमाणपटवः कर्मेति मीमांसकाः ।

अर्हमित्यथ जैनशासनरताः कर्मेति नैयायिकाः

सोऽयं वो विद्वेषाणु वाञ्छितफलं प्रैलोक्यनाथो हरिः ॥ १ ॥

अनेन तन्मन्त्रोक्तकाम्येन तदीयशास्त्रसंज्ञेनैव सम्मन्त्रोद्भवे । इति प्रथमं जगदीश्वरा-
गीकारप्रभोत्तरम् ।

अयामधामधामेदं, वयमेव स्वचेतसि । यस्यास्तव्यसने प्राप्ते, स्वजामो भोजनोदके ॥ १ ॥

इत्यादिमुक्तिभिर्द्वितीयं सूत्राङ्गीकारोत्तरम् । तथा गङ्गादेकमन्तराऽस्माकं देवमाविष्टैव न स्वान्,
इति तृतीयं गङ्गाङ्गीकारोत्तरम् । इति गुरुकथावयवैः प्रहृष्टः सादिः भीगुरुणां सम्मानं दत्त्वा
अच्छास्तिरदृष्टववान् । तत्तत्र द्रष्टे भीसाहेरामहेण अनुमानकद्वयं विषय एवशा पुण्योपदे-
शक्षणे प्रसुरितेन सादिना किञ्चिद् याचञ्चमित्युक्ते भीसूरीः स्माह—हे जीसाहे ! गो ? इवम २
महिष ३ महिषी ४ हननं, मूत्रद्रव्यपादानं ५ पन्दिमद्वयं ६ चेति यद् अष्टावत्य जगज्जनदुःखमज्ज-
कल्प गार्हस्थ्यं, एतेषां अष्टानां हान्येकास्माकं मुखां भीसाहीनां च सम्पदां निदानमित्युक्तेपुनरेव
भीसादिना तन् पद्मस्वरूपगुरुमार्गं भीसूरीनामेव सर्वत्र प्रदिवम् । अयिमत्यपरे भीहीरगूरिभिर्वा-
धावशादभिमामेक्षनाय छेदप्रेषणपूर्वमाकारिताः सन्ततत्र विवित्रवादिद्वयजयवाताः भीगूरि-
पादाः क्षीप्रमेव गुर्वाकारणं कारणमवगत्य अनुमानकमन्त्रेऽपि चक्ष्मोऽविच्छिन्नपथगैर्येदमन्त्र-
मण्डनीभयन्तः क्रमेण भीषत्तनं प्राप्तवन्तः । एतन् भीहीरगूरिणां स्वर्गमनमूनाकश्चिद्भवे सत्पात्रं कुपा
तस्संसारस्वभावमनुभाष्य स्वकशोकाः मुखपात्रं तथागच्छताप्राप्त्यं पाक्षपादाणुः ।

अथ तेषां गुरुकृत्यानि क्षिप्यन्ते । यथा—सैवम्पानेरदुर्गे १६३२वर्षे दृष्टिमा कृत्वा । ततः सूर्यादि-

सद्विभवे सिरिविजयदेवयूरी संवत् तत्रगणतरणितुष्टो ॥ १ ॥

पटितमे पट्टे श्रीविजयवैभवमूरिः । सद्गुरुमपि यथादृष्टं कियद्विख्यते यथा— श्रीराजदेशम-
ण्डने ईदरदुर्गे संवत् १६३४ वर्षे जन्म । ततो नवमे वर्षे— १६४३ वर्षे जनन्या सह दीक्षा । ततः
१६५५ वर्षे पण्डितपदं । ततोऽनुक्रमेण १६५६ वर्षे रत्नमतीर्थे सूरिपदं । सद्ग्यतिकरो यथा—
सर्वव्यवहारिषेणिशिरोमणि सा० श्रीमत्तन्नामा स्वभ्रातृजन्मना सा० सोमाद्येन सह श्रीमाचा-
र्यपदस्थापनार्थमर्थव्ययं कर्तुंकामः प्रकामप्रमोदेन सकमेवपाटलाटसौराष्ट्रकच्छकुड्डणादिदेशेषु
गुरुरेदेशे च प्रतिमामं प्रतिनगरं कुड्डमपत्रिकाप्रेषणपूर्वं सप्तलोकान् सहस्रशः समाहूय वपागणय-
दियतिनीसप्तशयीमित्रपरिकरमाकारितवान् । अथ सकलसहस्रमिळनानन्तरं श्रीमत्तत्तापुना वगुर-
वाऽध्याकृतगुरुरभिदरे निजमन्दिरं दिव्यदुःखलकमनीयमण्डपं शक्यमण्डपमिव निर्माय वित्ताः
श्रीविजयेनसूरयो वैशाखशुद्धचतुर्थ्यां चतुर्थे रवियोगे कुमारयोगे मृगाश्रृमृगाशिरःसंयोगाद् अमृतसि-
द्धियोगेऽपि च श्रीविजयदेवसूरिरिति नामस्थापनपूर्वकं सूरिपदं ददुः । अथ श्रीमत्तत्तापुना सन्मुष्टेन
सहस्रभक्तिस्थापकते यथा कल्पशृङ्खला एवायामिति जने । किं बहुना तस्मिन्मये सा० श्रीमत्तन्नेन दत्तसह-
स्ररूप्यकल्पयः कृतः । तत्सहस्रमेतन्दिने तत्रत्येन ठकारकीकाक्षेन तत्पद्मोत्सवनिमित्तमेवाष्टमहस्र-
रूप्यकल्पयपूर्वप्रतिष्ठा कारिता । एवं सर्वसहस्रयथा श्रीविजयदेवसूरिणां पद्मदेव यथाशतमहस्रममिता
महिमुन्दिका व्यदिताः । ततः १६५८ वर्षे पत्तने परीक्षकसदस्यवीरतन्त्रेण पञ्चसहस्रमहिमुन्दि-
काध्ययपूर्वकं गच्छानुमानमिदमहस्रकते । अथ श्रीविजयदेवसूरयोऽहम्नदावारे प्रतिष्ठाद्वयं, पत्तने
प्रतिष्ठाचतुष्टयं, रत्नमतीर्थं प्रतिष्ठात्रयं बहुद्वयव्ययपूर्वकं कृत्वा स्वजन्मभूमौ निरिहादुर्गे चतु-
र्मासीं चतुः । तदा तत्रत्यैः सप्तलोकैरनेके महोत्सवाः कृताः । तस्मादात्म्यदृष्टो राजा श्रीवैजानम-
त्तनामा[पितृ]मणिपाठिमहाभट्टचट्टवेष्टितः प्रतिभवं प्राप्तस्तर्कवाद्मकारयन् । तदा तेषां गुरीणां
पुण्योद्घातार्थवर्षाभिर्बाह्वर्षवर्षगादहस्तैः पण्डितवपचातागरमणिगीताभेतिशेरोरनेरेव सर्वेऽपि म-
होत्सवा निजिता यथा छात्रिताः सन्तोऽहो ! गुरुणां गुरुतेति गुरुमन्तो राजेन्द्रगुरुयाः राजर्षय मातु ।
तदा तत्र महती प्रभावना आता । ततो बृहन्नगरे बीरप्रतिष्ठा कृत्वा राजनगरे चतुर्मासीं श्रिता ।
प्रत्रावसरे इहादुर्गे श्रीकृष्णदेवविश्वं पवनैर्व्योम्नि तत्तत्तत्प्रमाणमेव नवीनैर्दिव्यं आर्देवैर्वाव नदी-
पदे महसां प्रतिष्ठायां भीसुरभिः प्रतिष्ठाप्य गिरिशिरःपथैरपथैर्लोकावपूर्वकं व्यापितं । ततोऽहस्त
श्रीमण्डपावच्छे श्रीअहस्तपराविज्ञादिपुत्राजिह्वारिभामिमेमताहि श्रीगुरीव तत्पथैर्येनः कष्ट-
मानमाचार्य गुरुणां गुरीति रूपरूति च बीरव चवनागोचरं चमरावनागवच । एत. सन्दे
श्रीगुराभिः सर्व धर्मगोष्ठीक्षणे विधित्तर्धमेकार्णा इष्टा साक्षाद् गुरुवत्त्वं निरपथं इष्टा च स्व-
धीयेः परैः प्राक् विचिद् गुरुणादिहोऽपि सादित्तदा तत्पुण्यवचवैर दृष्टिः क्व च हीरासीम्
श्रीविजयदेवनगरीनां च पट्टे एत एव पट्टपरा शर्वादिपदमात्रो अवन्तु, तथाः कोऽपि वृषदृष्ट-

१६८४ वर्षे पुनर्जयमाम्बिका सप्तमशो वत्सवत्सवयेन विजयसिंहसूरीणां गच्छानुशा-
मन्दि कारिता । ततो मेढगानगरे प्रतिष्ठाप्यं विभाष विम्बपुरे चतुर्मासीरियताम् गुरुम् सात्वा
गच्छीपरीतार्थरक्षिनेन राजाभीजगन्मिहजीवेन भीरकाणके यौवराज्यां समागतानां
छोकानां हस्तमोचनं तदापाटरोत्पूर्य ताम्रपत्रेणोत्कीर्य भीगुरुणा पुरः प्राशुवीक्षणं तदकाप-
भूतपूर्वं सर्वेषामङ्गहृत् गच्छात्तम् । ततो राजपुरादिषु तीर्थयात्रां कृत्वा साक्षाभीकृत्वाजकीकेन
छेदुग्गमागत्याकारिणः श्रीमेदपाटदेरां वविप्रयन्तः प्रथमं पमणोरमामे प्रतिष्ठाप्यं, ततो देवकुल-
पाटके प्रतिष्ठाप्यं, ततो नादीमामे अयोटाभगरे येति प्रतिष्ठाप्यककरणपूर्वकं श्रीवदपुरे पशु-
मोर्षो चतुः । तत्पश्चात्पाटके गूर्जरत्रां प्रतिविधिलेपून् इलमाइलमइलमभ्यरियताम् भीगुरुम्
भीजगत्सिंहजीसज्जको राजकोऽपि ननुमागतमिदं गुरुगुरुचन्द्रे चकोरीकृतचक्रुस्तद्देशनाऽतम-
मुषां पीत्वा प्रीतः प्रकामं सत्कारसन्मानादि कृत्वा गुरुपुरभूतुरो जल्पाम् प्रपन्नवान् । तयाहि-
अपमसृति पिठोळके वदयतागरे च तटाके मीनजाळानि निविष्यति १, राज्याभिषेकदिने
गुद्वारे जीवामारिः कार्यः २, स्वजन्ममासे भाद्रपदाभिषे जीवहिता न कार्यः ३, मर्चिदुर्गे
इन्मळविहारे जीर्णोद्धारः कार्यः ४-इति जल्पपत्रमुपमाइलमाभिषदवन्तं भूमिकान्तं धीक्ष्य
सकळा अपि लोका भूतमाभ्यर्च्यमागोऽहो । गुरुणां कोऽपि लोकोत्तरो महिमाविशय इत्यादि-
वर्णनपरा जाताः । किंबहुना भीकृत्वापाळगूषालेन भीदेमसूरय इव भीराणांजीकेन भीगुरवो बहु-
मेनिरे-इत्यादयः कियन्तोऽवहाता डिहवन्ते । पवस्तपता साध्याद्वयानगारा इव, सौभाग्येताभि-
नववसुदेवावतारा इव, ध्यानमौनक्रियाकष्टानुष्ठानादिना भीमदूषाहुस्वाभिन इव, निर्विघ्नविनि-
वृत्तियागेन मायो भक्तजनगृहाद्वारयागेन च भीमानदेवसूरय इव श्रीविजयदेवसूरयः सूर्यो इव
भरतभूमिपद्मिनीं प्रतिबोधयन्तो माळकमण्डले वज्रविन्यासो दक्षिणदेशे च श्रीजापुर-पहानिपुरादौ
कच्छदेशे च मुजतगरादौ मरुदेशे च लावालपुर-मैदिनपुर-पंचाणीमामादौ जीर्णोद्धारकारा-
पणपूर्वकमनेकशतार्हप्रतिमाः प्रतिष्ठयन्तोऽनेकवर्षावतपदानि पाठकवदानि स्थापयन्तो परीतादेव
हिन्दुबुद्धकाशीनामपि नमस्कारं कुर्वन्तो जीवहिंसादिविषेपनियमांश्च कारयन्तः-

सिरिविजयसीहसूरिपुमुहेहि जगसाहुक्मेहि ।

परिपल्लिआ पुहविअले, विहरिता दिवु मे भद्रे ॥२॥

श्रीविजयसिंहसूरि-प्रभुलनेकशतसाधुभिः पशुताभिर्दं वृध्व्यो विहरन्तो 'भद्रं दिशन्तु' कल्पाने
कुर्वन्तिवति गाथार्थः ॥२॥ इति गाथा द्वयं पूर्वपद्यावस्थां प्रयोगम् ।

तपगणपतिगुणपद्धतिरेषा गुणविजयगाथैर्जिह्विते ।

गम्पारवन्दिरीयभावकता० माळजीमुठये ॥१॥

इति गुरावली प्राचीनगुरावस्थाः पुरोऽनुमन्धीय मुजीभिर्वाचनीया ॥ भीमङ्गलमस्तु ॥

